INFORMATIEF DOCUMENT BIJ HET BESLUIT VAN DE VLAAMSE REGERING VAN 18 MAART 2022 HOUDENDE VASTSTELLING VAN DE INSTANDHOUDINGSDOELSTELLINGEN EN PRIORITEITEN VOOR DE MET TOEPASSING VAN DE VOGELRICHTLIJN AANGEWEZEN SPECIALE BESCHERMINGSZONE 'BE2500831 – IJZERVALLEI'.

Ter informatie voor de lezer en gebruiker van dit rapport

Dit rapport is het rapport, opgemaakt door het Agentschap voor Natuur en Bos, dat de onderbouwing bevat van en de basis vormde voor de beslissing van de Vlaamse regering over de specifieke instandhoudingsdoelstellingen voor deze speciale beschermingszone.

Dit rapport moet aanzien worden als een informatief document. De definitieve goedkeuring van de instandhoudingsdoelstellingen en prioritaire inspanningen gebeurde via het Besluit van de Vlaamse Regering van 18 maart 2022, enkel dit besluit heeft juridische kracht.

De vastgestelde instandhoudingsdoelstellingen en prioritaire inspanningen zijn raadpleegbaar op de website www.natura2000.vlaanderen.be.

RAPPORT 37

Instandhoudingsdoelstellingen voor speciale beschermingszones

SBZ-V BE2500831 IJzervallei

Documentinformatie	S-IHD-rapport BE2500831
Statuut van het rapport	Voorliggend rapport is het definitief rapport dat is opgemaakt door het Agentschap voor Natuur en Bos en dat de basis vormt voor de beslissingen van de Vlaamse Regering over de specifieke instandhoudingsdoelstellingen.
Auteur	AGENTSCHAP VOOR NATUUR EN BOS
Documentnummer	
Datum	1 februari 2017

INFORMATIEF DOCUMENT

Technische fiche

De technische fiche bevat de Europees te beschermen habitattypes en soorten, waarvoor in dit rapport instandhoudingsdoelstellingen worden opgesteld. Dit zijn de habitats en soorten die besproken worden in hoofdstuk 8 van dit rapport en die vallen onder minimum één van onderstaande voorwaarden:

- **Het habitattype of de soort werd aangemeld bij de voordracht van het gebied als Speciale Beschermingszone**
- **Het habitattype of de soort komt voor in het gebied, ongeacht of het werd aangemeld**
- **Het habitattype of de soort werd door de gewestelijke instandhoudingsdoelstellingen aan het gebied gekoppeld**

In uitzonderlijke gevallen kan voor een habitat of soort die aan minimum één van deze voorwaarden voldoet toch beslist worden geen instandhoudingsdoelstellingen op te maken. Deze wordt niet in de technische fiche opgenomen. In voorkomend geval wordt dit in het rapport gemotiveerd.

INFORMATIEF DOCUMENT

SBZ-V	**BE2500831 – IJzervallei**
Provincie	West-Vlaanderen
Gemeenten	Vleteren, Lo-Reninge, Houthulst, Diksmuide, Kortemark
Oppervlakte	5.136 ha
Broedvogels bijlage IV	IJsvogel - *Alcedo atthis* Roerdomp – *Botaurus stellaris* Bruine kiekendief - *Circus aeruginosus* Kwartelkoning – *Crex crex* Kleine Zilverreiger – *Egretta garzetta* Steltkluut - *Himantopus himantopus* Blauwborst - *Luscinia svecica* Lepelaar – *Platalea leucorodia* Porseleinhoen - *Porzana porzana*
Doortrekkers en overwinteraars	Smient - *Anas penelope* Kolgans - *Anser albifrons* Kleine rietgans - *Anser brachyrhynchus* Rietgans – *Anser fabalis* Kleine zwaan - *Cygnus bewickii* Grote zilverreiger - *Egretta alba* Kemphaan - *Philomachus pugnax* Goudplevier - *Pluvialis apricaria* Pijlstaart - *Anas acuta* Slobeend - *Anas clypeata* Wulp - *Numenius arquata* Waterrietzanger – *Acrocephalus paludicola* Wintertaling – *Anas crecca* Stormmeeuw - *Larus canus* Blauwe kiekendief - *Circus cyaneus* Kokmeeuw - *Larus ridibundus*
Soorten Bijlage II	Platte schijfhoren - *Anisus vorticulus* Kamsalamander – *Triturus cristatus*
Soorten Bijlage III	Platte schijfhoren – *Anisus vorticulus* Poelkikker – *Rana lessonae* Kamsalamander – *Triturus cristatus* Brandts vleermuis / Gewone baardvleermuis – *Myotis brandtii / mystacinus* Gewone grootoorvleermuis – *Plecotus auritus* Franjestaart – *Myotis nattereri*

INFORMATIEF DOCUMENT

Habitattype(s) en/of soort(en) waarvoor geen doelstellingen worden geformuleerd:

Habitattypes Bijlage I	3130 - Oligotrofe tot mesotrofe stilstaande wateren met vegetatie behorend tot het *Littorelletalia uniflorae* en/of de *Isoeto- Nanojuncetea* 3150 - Van nature eutrofe meren met vegetatie van het type *Magnopotamion* of *Hydrocharition* 6510 - Laaggelegen schraal hooiland (*Alopecurus pratensis, Sanguisorba officinalis*)
Broedvogels bijlage IV	Kluut – *Recurvirostra avocetta* Velduil – *Asio flammeus*
Doortrekkers en overwinteraars	Aalscholver – *Phalocrocorax carbo* Brandgans – *Branta leucopsis* Dwerggans – *Anser erythropus* Klein waterhoen – *Porzana parva* Slechtvalk – *Falco peregrinus* Smelleken – *Falco columbarius* Visarend – *Pandion heliaetus* Wilde zwaan – *Cygnus cygnus* Zwarte stern – *Chlidonias niger* Grutto – *Limosa limosa* Velduil – *Asio flammeus*
Soorten Bijlage II	Kleine modderkruiper – *Cobitis taenia* Bittervoorn – *Rhodeus sericeus amarus* Meervleermuis – *Myotis dasycneme*
Soorten Bijlage III	Meervleermuis – *Myotis dasycneme* Laatvlieger – *Eptesicus serotinus* Watervleermuis – *Myotis daubentonii* Rosse vleermuis – *Nyctalus noctula* Ruige dwergvleermuis – *Pipistrellus nathusius* Gewone dwergvleermuis – *Pipistrellus pipistrellus*

INFORMATIEF DOCUMENT

Essentie van rapport

Om de biodiversiteit in de toekomst de noodzakelijke kansen te geven, is op grond van de Vogel- en Habitatrichtlijn een netwerk van Europees beschermde gebieden aangeduid: het Natura 2000-netwerk. In Vlaanderen zijn 62 Natura 2000-gebieden aangeduid, ook speciale beschermingszones (SBZ' s) genoemd. Deze gebieden zijn belangrijk om kansen te geven aan soorten en habitats die overal in Europa bedreigd en/of kwetsbaar of zeldzaam zijn. België heeft de verplichting om voor elk Natura 2000-gebied instandhoudingsmaatregelen te nemen om een gunstige staat van instandhouding te bereiken voor de Europees te beschermen habitats en soorten. Er is gekozen om het kader daarvoor, met name instandhoudingsdoelstellingen op te maken in overleg met de belangengroepen. Hierin worden uitspraken gedaan over de na te streven oppervlakte en kwaliteit van habitats en (leefgebieden van) populaties van soorten. Bijvoorbeeld welke oppervlakte heidehabitat en hoeveel broedparen Roerdomp worden nagestreefd binnen een bepaald natura-2000 gebied. Op basis van de instandhoudingsdoelstellingen per SBZ moeten in de toekomst de nodige instandhoudingmaatregelen genomen worden.

Over welk gebied gaat het hier?

De SBZ-V 'BE2500831 – IJzervallei' is gelegen in de provincie West-Vlaanderen in de gemeenten Vleteren, Lo-Reninge, Houthulst, Diksmuide en Kortemark en heeft een oppervlakte van 5.136 ha. Het gebied bestaat uit 2 robuuste delen namelijk de IJzerbroeken tussen Oostvleteren en Diksmuide en de Handzamevallei tussen Diksmuide en Handzame.

Het gebied wordt gekenmerkt door open, uitgestrekte, overstroombare graslanden (broeken) met micro-reliëf, doorsneden door talrijke perceelsgrachten. Kenmerkend zijn ook de (op een uitzondering na) verlaten aanzitputten[1], die als kleine open moerasgebiedjes verspreid in de IJzerbroeken voorkomen. De periodieke winterse overstromingen bepalen in sterke mate het landschap in de broeken en spelen een belangrijke rol in de instandhouding van de ecologische karakteristieken ervan.

Macro-reliëf ontbreekt nagenoeg, er is amper bebouwing aanwezig en het valleigebied is overwegend in landbouwgebruik (hoofdzakelijk grasland). Op de valleirand is er een afwisseling van akkers en weiland met verspreid kleine landschapselementen en bewoning. De zone rond de Blankaartvijver is merkelijk natter, hier komen –naast de Blankaartvijver met omliggend rietmoeras- gevarieerde moerassen met veel ondiepe vijvers en sloten voor.

Concentraties van percelen in natuurbeheer zijn er in het Westbroek, de Kemmelbeekvallei, de broeken van Merkem, de broeken van Woumen, de Blankaart en de broeken van Werken en Zarren. Daarbuiten komen percelen in natuurbeheer eerder versnipperd voor.

Wie is actief in het gebied?

Voorliggend gebied wordt gekenmerkt door het hoge aandeel landbouwbestemming: 4037 ha of 79% van het gebied (SBZ-V). Het betreft hierbij vooral landschappelijk waardevol agrarisch gebied, agrarisch gebied met ecologisch belang, agrarisch gebied met overdruk natuurverweving en valleigebied (samen 91% van de landbouwbestemmingen). Groene bestemmingen beslaan 850 ha of 17% van het gebied. Andere bestemmingen komen slechts in beperkte mate voor.

Het effectieve landbouwgebruik (excl. percelen in natuurbeheer) in de SBZ-V bedraagt ca. 3.474 ha (registratiegegevens 2013). Deze landbouwpercelen liggen in grote mate binnen landbouwbestemming (3225 ha of 93%). Ongeveer 234 ha of 7% van deze landbouwpercelen liggen binnen een groene bestemming.

In de SBZ-V heeft het ANB 645 ha en Natuurpunt vzw 356 ha in beheer.

[1] *Aanzitput: ondiepe jachtvijver bestemd voor de traditionele loerjacht op eenden*

INFORMATIEF DOCUMENT

Voor welke Europese natuur is dit gebied belangrijk?

Het gebied is van belang voor 31 Europees te beschermen soorten. In het rapport wordt specifiek ingegaan op elke soort. Voor iedere soort worden doelstellingen geformuleerd. Hierbij zijn de volgende algemene principes gehanteerd:

- Instandhoudingsdoelstellingen worden in eerste instantie gerealiseerd door kwaliteitsverbetering. Effectieve uitbreiding en/of omvorming, waarbij Europese natuurtypen worden gerealiseerd op plaatsen die momenteel geen of nauwelijks natuurwaarden kennen, worden toegepast indien de doelen niet bereikt kunnen worden door kwaliteitsverbetering;
- Versterking van natuurwaarden gebeurt in eerste instantie aansluitend op bestaande kernen met natuurwaarden en op de geëigende locatie met potenties. Hierdoor wordt op de meest efficiënte manier een bepaald minimumareaal bereikt en het natuurbeheer het meest kostenefficiënt georganiseerd;
- Het realiseren van de doelen voor de Europees te beschermen soorten wordt zoveel als mogelijk ruimtelijk gecombineerd en gerealiseerd op locaties waarbij er het kleinste ruimtebeslag nodig is (= principe van zuinig ruimtegebruik en optimale ruimtelijke allocatie);
- Er wordt actief gezocht naar samenwerking met alle partners voor het realiseren van de doelen.

De soorten binnen het voorliggende gebied kunnen worden gegroepeerd in 5 natuurclusters:

(a) graslanden
(b) rietmoeras en natte ruigte
(c) open en lage moerasvegetatie
(d) waterlopen en plassen
(e) kleinschalig landschap op de valleirand

Voor elk van deze natuurclusters wordt kort het natuurbelang geschetst. Tevens wordt ingegaan op de aandachtspunten (knelpunten) en de belangrijkste doelen. De natuurclusters worden indicatief op kaart gesitueerd in Bijlage 5. De natuurclusters (b) en (c) worden hierbij samengenomen omdat die vaak in complex voorkomen. De natuurcluster (d) komt verweven voor met de andere natuurclusters en wordt evenmin afzonderlijk op kaart aangeduid.

(a) Graslanden

De uitgestrekte graslanden van de broeken van de IJzer- en Handzamevallei vormen in het winterhalfjaar een uitgelezen doortrek- en overwinteringsgebied voor internationaal belangrijke aantallen steltlopers en watervogels. De uitgestrekte oppervlaktes permanente graslanden, met zeer weinig menselijke verstoring tijdens de winterperiode, vormen een geschikt foerageerbiotoop voor duizenden eenden en ganzen, qua aantallen in hoofdzaak smient en kolgans. Voor deze soorten wordt de 1% norm[2] (haast) jaarlijks overschreden.

Het feit dat in het gebied van nature grote oppervlaktes grasland kunnen overstromen bij hevige of aanhoudende regenval is hierbij voor veel soorten van groot belang. Hierbij versterken de overstromingsduur en het aanwezig blijven van grote oppervlaktes ondiep overstroomde graslanden (plas-dras) de aantrekkingskracht op de avifauna waarbij dan nog veel hogere aantallen watervogels kunnen worden geteld. Dit effect uit zich niet enkel op kolgans en smient maar is nog meer uitgesproken bij grondeleenden en steltlopers (Devos et al, 2006). In het bijzonder in winters met overstromingen wordt de 1% norm ook overschreden voor wintertaling, pijlstaart, slobeend, goudplevier, kemphaan en grutto.

De broeken fungeren –zij het vooral dan in drogere winters- ook als jachtgebied voor grote zilverreiger, blauwe kiekendief en velduil. Toch blijft het gebied voor deze soorten ook in

[2] Met het overschrijden van de internationale 1%-norm wordt bedoeld dat al dan niet regelmatig op een bepaald ogenblik van het jaar minstens 1% van de NW-Europese 'flyway'-populatie in het gebied voorkomt.

INFORMATIEF DOCUMENT

eerder natte winters (waarbij alle kleine prooidieren uit het gebied verdwenen zijn) van belang als slaapplaats (in wilgenstruweel, moerassige ruigtes of lang gras). Tijdens natte winters zijn deze soorten op hun slaapplaatsen ook minder kwetsbaar voor grondpredatoren.

Tijdens het broedseizoen vormen de uitgestrekte hooilanden en hooiweiden een geschikt biotoop voor tal van weidevogels; in het bijzonder zijn de uitgestrekte kruidenrijke hooilanden met microreliëf en variatie in vegetatiestructuur[3] zeer geschikt als broedhabitat voor kwartelkoning. In de zones waar rietkragen, ruigtes en kleine moerasjes (aanzitputten) prominent in de natte graslanden verweven zitten, komen ook blauwborst, porseleinhoen en bruine kiekendief tot broeden.

De uitgestrekte en overstroombare graslanden in de SBZ-V IJzervallei vormen op deze manier een essentieel gebied voor de instandhouding van kwartelkoning, blauwe kiekendief, smient, slobeend, kolgans, kleine zwaan, kemphaan en goudplevier, een zeer belangrijk gebied voor de instandhouding van bruine kiekendief, porseleinhoen, kleine rietgans, pijlstaart, wintertaling, grote zilverreiger en wulp en een belangrijk gebied voor de instandhouding van blauwborst.

De typische graslanden van de broeken bevinden zich zowel in de natuurreservaten van het ANB en Natuurpunt als op private percelen. Het regelmatig overstromen van grote delen van het gebied verhindert immers de omzetting van permanent grasland naar akker. De graslanden bestaan overwegend uit grote vossenstaartgraslanden met overgangen naar dotterbloemgrasland op de nattere percelen en overgangen naar het glanshaververbond op de hogere zones met lichtere (zandleem)bodem. Hoger gelegen percelen op kleiige bodem worden doorgaans beweid en kunnen getypeerd worden als kamgrasland. De valleigraslanden kennen typisch een hooi- of hooiweidebeheer.

(b) rietmoeras en natte ruigte

Grote aaneengesloten rietvegetaties en natte ruigtes bevinden zich vooral rond de Blankaart (anno 2013 zo'n 20ha). Daarnaast zijn in functie van het natuurinrichtingsproject 'De Blankaart' een aantal inrichtingswerken uitgevoerd om minstens een 30-tal hectare bijkomende rietzones en andere moerasvegetaties te ontwikkelen. Verder bevinden er zich nog heel wat rietkragen en natte ruigtes op de oeverzones van waterlopen, perceelsgrachten en aanzitputten. De dichtheid hiervan is variabel en hangt in belangrijke mate af van het beheer en van de perceelsgrootte in het beschouwde deelgebied.

Rietvegetaties en natte ruigtes zijn belangrijk tot zeer belangrijk voor onder meer volgende broedvogels van de bijlage IV: bruine kiekendief, porseleinhoen (zeer belangrijk), blauwborst (belangrijk) en roerdomp. Daarnaast vormt dit habitat binnen deze SBZ-V een belangrijk foerageergebied voor de waterrietzanger, die er via ringvangsten regelmatig op doortrek wordt gevangen. Voor de bruine kiekendief wordt, gelet op het belang van de SBZ-V IJzervallei (zeer belangrijk) de instandhouding van de huidige populatie tot doel gesteld. Als nestplaats verkiest de soort voornamelijk grotere rietvelden maar jaarlijks wordt ook gebroed in suboptimale habitats als hooilanden en brede rietkragen in de broeken (Devos et al, 2014).

Knelpunten voor rietvegetaties en voedselrijke ruigtes zijn onder andere het waterpeilbeheer (gebrek aan ruimte voor ontwikkeling van het habitat en verdroging met als gevolg verruiging en verbossing), de waterkwaliteit en het achterwege blijven van geschikt maaibeheer. Hierdoor verruigen deze vegetaties en evolueren ze tot struweel, brandnetelruigtes en bos. Kwaliteitsverbetering houdt voornamelijk het instellen van een geschikt (maai)beheer, gecombineerd met een goede waterkwaliteit en een geschikt waterpeil in.

[3] Door het microreliëf, gevolg van inklinking na inpoldering en intensieve veenwinning, vormt de vegetatie in de hooilanden en hooiweiden mozaïeken van grote zeggenvegetaties, dotterbloemgrasland, grote vossenstaartgrasland (habitattype '6510 - Laaggelegen schraal hooiland (Alopecurus pratensis, Sanguisorba officinalis) en glanshavergrasland. Op beweide percelen zijn ook kamgraslanden en elementen van zilverschoongraslanden te vinden.

INFORMATIEF DOCUMENT

In het Blankaartbekken, waar de grootste kern van deze natuurcluster voorkomt/wordt beoogd, zijn reeds concrete afspraken gemaakt (Raamakkoord, natuurinrichtingsproject) om het waterpeil binnen afzienbare termijn op een voor de natuurwaarden optimaal niveau te brengen. Een eerste fase van de peilverhoging is reeds doorgevoerd.

Hoewel het moerasbos rond de Blankaartvijver ontstaan is door het verlanden en verbossen van de rietkragen rond de vijver, biedt ze aan een aantal broedvogels en overwinteraars een geschikt habitat. In functie van de Bijlage IV vogelsoorten wordt het behoud van voldoende moerasbos rond de Blankaart als broedhabitat (lepelaar, kleine zilverreiger) en/of slaapplaats (grote zilverreiger) vooropgesteld.

(c) Open en laag moeras

In de IJzerbroeken komen verspreid voormalige aanzitputten voor, dit zijn kleine jachtvijvers die werden gebruikt voor de loerjacht op eenden. Deze ondiepe plassen werden doorgaans aangelegd op de laagste plaatsen in het landschap en liggen aldus ingebed in vochtig tot nat grasland. Dergelijke soortenrijke open en lage moeraszones vergen een jaarlijks intensief maaibeheer in volle zomer (eind juli – begin augustus) dat er op gericht is kleinere moerasplanten (zegges, éénjarigen, …) te bevoordelen ten koste van de forsere moerasplanten (riet, liesgras, lisdodde) die dergelijke zones heel snel kunnen koloniseren en domineren. Vaak komen dergelijke kleine moerasjes voor in complex met rietland, open water of vochtig grasland (grote zeggevegetaties, dottergrasland). Verlaten aanzitputten zijn meestal sterk verland en/of verruigd waardoor ze voor watervogels en steltlopers niet langer aantrekkelijk zijn.

In de SBZ-V zijn recent een aantal bijkomende ondiepe plassen aangelegd (grootte-orde 0,5 tot 1ha) die specifiek in functie van doortrekkende steltlopers werden gecreëerd. Op deze manier is er voor deze soorten ook in de nazomer of tijdens droge winters geschikt foerageerhabitat aanwezig. Vaak worden deze zones in de eerste jaren na aanleg door Kluut benut als broedgebied. Tevens hebben dergelijke afgravingen in het Blankaartgebied geleid tot een verhoogde aantrekkingskracht op lepelaar, kleine zilverreiger en steltkluut die zich ondertussen ook als broedvogel hebben gevestigd (resp. in 2013, 2014 en 2015).

Zowel voor doortrekkende steltlopers als voor broedende pioniersoorten en soorten van open moeras is het van belang de vegetatie-ontwikkeling in deze ondiepe plassen te vertragen zodat het open karakter kan behouden blijven. In feite komt dit neer op het verderzetten van het traditionele aanzitputbeheer, zij het op grotere oppervlaktes.

De aanzitputten waren traditionele broedplaatsen voor porseleinhoen. Deze soort heeft zich ondertussen ook reeds gevestigd op de afgegraven zones waar reeds voldoende pioniersvegetatie voorhanden is en aan de randen al voldoende dekking in de vorm van een dichte moerasvegetatie ontwikkeld is. Op deze recente afgravingen broeden ondertussen ook al steltkluut en blauwborst.

(d) Waterlopen en plassen

De Blankaartvijver (ca 30ha) en het spaarbekken van het Drinkwaterproductiecentrum De Blankaart van de Watergroep (60ha) vormen de meest opvallende grote wateroppervlakken binnen de SBZ-V. Beide waterlichamen zijn vooral van groot belang als rustgebied en slaapplaats voor overwinterende watervogels. Smient maakt overdag gebruik van beide vijvers als rustplaats. Kleine zwaan benut beide vijvers als (nacht)slaapplaats, kolgans maakt enkel gebruik van de Blankaartvijver als (nacht)slaapplaats. Het spaarbekken is daarnaast al decennia één van de grootste meeuwenslaapplaatsen van Vlaanderen waarbij de aantallen kokmeeuw en stormmeeuw ’s winters regelmatig de 1% norm overschrijden.

Zowel op de IJzer als op de kleinere waterlopen binnen de SBZ-V zijn bittervoorn en kleine modderkruiper aanwezig. De toename in het aantal geregistreerde vangsten van beide soorten de voorbije jaren doet vermoeden dat het habitat voor beide soorten in deze SBZ-V in gunstige zin evolueert wat resulteert in een uitbreiding van de populatie en hogere

INFORMATIEF DOCUMENT

vangstkans. Een andere Bijlage II soort die in deze poldersloten voorkomt is de platte schijfhorenslak.

Het fijnmazig netwerk aan poldersloten en perceelsgrachten is op zich een belangrijk natuurlijk element. Het regelmatig en gefaseerd ruimen en reiten (kruidruiming) verzekert de goede waterhuishouding in het gebied en houdt tegelijk de leefgebieden van verschillende Bijlage II soorten in stand.

Watervleermuizen maken gebruik van tal van vijvers, sloten en plassen. Op de IJzer en het Kanaal Ieper-IJzer komt ook meervleermuis foerageren. Deze soort werd ook al jagend vastgesteld op het spaarbekken.

(e) Kleinschalig landschap op de valleirand

In de SBZ-V zijn bossen zeer schaars en klein. Houtige elementen beperken zich doorgaans tot kleinschalige landschapselementen (houtkanten, knotbomen, …) op de valleirand, jachtbosjes of kasteelparken. Enkel op de valleirand komen veedrinkpoelen voor gezien in het broekengebied zelf voldoende water beschikbaar is in de poldersloten en perceelsgrachten.

Op de valleirand komen een aantal soorten van de Bijlage II en III voor die sterk aan relicten van het historische, kleinschalige landschap gelinkt zijn en waarvoor de overstroombare vallei minder geschikt leefgebied biedt. Het zijn in hoofdzaak vleermuizen die in het halfopen landschap op de valleirand, vaak in de buurt van bewoning, een geschikt leefgebied vinden.

In de SBZ-V werd kamsalamander vastgesteld in poelen in de buurt van de Blankaart en in de Brabanthoek in Reninge/Oostvleteren. In de Handzamevallei werd de soort eveneens gevonden in een poel hoewel de soort er ook in perceelsgrachten voorkomt. Een goed uitgebouwd netwerk van poelen draagt bij tot het behoud van (onder meer) de kamsalamander; rond de Blankaart werd daar de voorbije jaren al intensief werk van gemaakt wat ook de aldaar voorkomende populatie poelkikker ten goede komt.

Voor vele hier voorkomende soorten van de Bijlage II en III vormt de valleirand ook de areaalgrens. In noordwestelijke richting is er immers het open valleigebied en aansluitend het open poldergebied. Beide uitgesproken open landschappen bieden voor deze soorten van een eerder kleinschalig landschap maar weinig kansen.

Welke inspanningen zijn noodzakelijk voor het realiseren van de doelen?

Voor de verschillende voorkomende habitats en soorten zijn doelen geformuleerd. Voor een aantal doelstellingen zijn bijkomende inspanningen noodzakelijk. De inspanningen kunnen onafhankelijk van elkaar worden uitgevoerd. Niet al deze inspanningen zijn op dezelfde termijn realiseerbaar. De realiseerbaarheid hangt onder andere af van de kostprijs van de inspanningen, de maatschappelijke context en de technische kennis. Er wordt onderstreept dat het uitvoeren van de hieronder opgesomde lijst van inspanningen/acties niet alle knelpunten in het gebied zullen oplossen en niet alle doelen zal weten te bewerkstelligen. De hieronder opgelijste acties zijn dan ook te beschouwen als de prioritaire inspanningen. In paragraaf 8.4, *prioritaire inspanningen met het oog op het realiseren van de instandhoudingsdoelstellingen*, worden deze waar mogelijk op kaart aangeduid.

1. <u>Realisatie kerngebieden moerasbroedvogels</u>

In deze SBZ worden populaties beoogd van een aantal kritische moerasbroedvogels. De maatregelen die reeds werden uitgevoerd (en nog voorzien zijn) in het natuurinrichtingsproject de Blankaart[4] zijn gericht op het realiseren van voldoende oppervlakte en voldoende

[4] *Natuurinrichtingsproject 'De Blankaart', ingesteld bij ministerieel besluit van 24 november 2006 (BS 15 december 2006) op grondgebied van Diksmuide en Houthulst.*

Zie ook: https://www.vlm.be/nl/projecten/Paginas/DeBlankaart.aspx

INFORMATIEF DOCUMENT

kwaliteit van leefgebied voor roerdomp[5], bruine kiekendief, woudaap, blauwborst, porseleinhoen, … Door het verder uitvoeren van de voorziene maatregelen van het natuurinrichtingsproject, in het bijzonder het instellen van een voor het natuurbehoud optimaal waterpeil, kunnen deze doelen gerealiseerd worden. Om dit te realiseren is verdere verwerving van de laagstgelegen percelen in de broeken van Woumen en Merkem, conform het Raamakkoord[6], essentieel (tenzij vrijwillige natuurontwikkeling op private percelen mogelijk is en het niet-verwerven van deze percelen de uitvoering van het Raamakkoord niet in de weg staat).

Daarnaast bieden oude aanzitputten en moerassige depressies in de IJzer- en Handzamebroeken mogelijkheden voor de ontwikkeling van eerder kleinschalige moeraskernen. Dergelijke kleinere kernen, ingebed in een uitgestrekt landschap van vochtig valleigrasland, bieden bijkomend broedgebied voor bruine kiekendief, blauwborst en porseleinhoen.

2. Realisatie kerngebieden/rustgebieden voor overwinterende vogels

Met het oog op de duurzame instandhouding van de populaties overwinterende en doortrekkende soorten in de SBZ en in Vlaanderen, in het bijzonder zeer verstoringsgevoelige soorten als kolgans en smient, is het afbakenen en realiseren van effectieve rustzones en foerageergebieden tijdens de periode van trek en overwintering noodzakelijk. Menselijke activiteiten in de rustzones in deze periode worden zoveel mogelijk beperkt tot gebiedseigen activiteiten in functie van landbouwbeheer, waterbeheer, wildbeheer, …

Overwinterende vogelsoorten benutten vooral de grote, uitgestrekte valleigraslandcomplexen waar verstoring beperkt is. Gezien het desolate karakter 's winters van grote delen van de SBZ (amper menselijke activiteiten in de winterperiode) treedt bij de vogels weinig gewenning op ten aanzien van menselijke aanwezigheid waardoor er grote verstoringsafstanden worden vastgesteld. Dat vele soorten watervogels en steltlopers in grote groepen voorkomen, verhoogt nog de gevoeligheid voor verstoring.

Wegens het specifieke beheer van grote oppervlaktes valleigrasland als hooiland zijn er in bepaalde zones geen of amper afsluitingen aanwezig. Sommige recreanten zien dit als een vrijgeleide om zich zomaar overal te begeven waar dat mogelijk is en gaan ver van de wegen en hooidreven afdwalen. Gezien de grote verstoringsgevoeligheid van een aantal soorten kan de impact van één persoon die op een bepaald moment op een verkeerde plaats komt al erg groot zijn.

In dat opzicht is de afbakening van voldoende grote kerngebieden, waarin menselijke aanwezigheid en verstoring tijdens de trek- en overwinteringsperiode minimaal gehouden wordt, prioritair.

3. Herstel waterrijkdom en overstromingskarakter van het gebied

Te lage winter- en voorjaarspeilen beperken of verhinderen in sommige deelgebieden de aanwezigheid van voldoende geschikte foerageerzones (plas-dras) en een goede ontwikkeling van verschillende broedbiotopen. Daarnaast oefenen vooral periodes met overstromingen een grote aantrekkingskracht uit op overwinterende watervogels. Na overstromingen worden de waterpeilen doorgaans snel terug genormaliseerd hoewel een meer geleidelijke normalisatie van dergelijke winterse piekpeilen geen negatieve impact zou hebben op het landgebruik (grasland) of de veiligheid (buffer).

Een waterpeilbeheer dat ook rekening houdt met de natuurdoelen (i.c. voldoende hoog winterpeil, voldoende overstromingsduur) is essentieel om een duurzame instandhouding van vogelsoorten verbonden aan ondiep overstroomde of drassige graslanden te realiseren. Daarnaast is een voldoende hoog voorjaarspeil essentieel om de broedbiotoopkwaliteit van rietkragen en moeraszones te verzekeren en de toegankelijkheid voor grondpredatoren te

---

[5] Via het soortenbeschermingsprogramma roerdomp, goedgekeurd per ministerieel besluit van 19 december 2016, werd een doel van 2 koppels toegewezen aan deze SBZ.

[6] Raamakkoord van 29 maart 2001 inzake het waterbeheer in het Blankaartbekken – zie Bijlage 9.

INFORMATIEF DOCUMENT

beperken.

Op het vlak van waterbeheer zijn in deze SBZ verschillende deelgebieden te onderscheiden die op een verschillende manier ingericht zijn om overtollig water af te voeren of om overstromingen te beperken/vermijden. Doorgaans beperken de voorzieningen (dijken, kleppen, …) zich tot het vermijden van zomerse overstromingen of sterke peilschommelingen in de groeiperiode waarbij de afwatering verder grotendeels gravitair gebeurt (al dan niet met terugslagkleppen) en dus al dan niet rechtstreeks door het IJzerpeil wordt gestuurd. In het Blankaartgebied en een deel van de Bethoostersche broeken wordt het peil met behulp van pompgemalen geregeld.

In het Blankaartgebied is een proces bezig teneinde te komen tot voor het natuurbehoud optimale peilen (raamakkoord, natuurinrichting). In de Bethoostersche broeken ontbreekt vooralsnog het perspectief hiertoe waardoor de natuurwaarden in dit deelgebied sterk onder hun potentie blijven. In periodes met hevige neerslag, waarbij de Bethoostersche broeken alsnog tijdelijk overstromen, kunnen daar toch aanzienlijke aantallen watervogels en steltlopers worden waargenomen wat de waarde en het potentieel van dit deelgebied aantoont. Voor deze zone zouden, in overleg met de andere gebruikers, peilafspraken kunnen worden gemaakt zodat tijdens de winterperiode het streefpeil en het waterbeheer beter afgestemd worden op de natuurdoelen. Hierbij kunnen ook synergiën gezocht worden met het integraal waterbeleid.

4. <u>Realisatie kerngebieden kwalitatief goed ontwikkelde graslanden</u>

Met het oog op de vestiging van een duurzame populatie kwartelkoning[7] en de duurzame instandhouding van de populaties overwinterende en doortrekkende soorten in de SBZ en in Vlaanderen, is kwalitatief herstel en gericht beheer van de graslanden essentieel.

Kwartelkoning vereist als leefgebied een open landschap met uitgestrekte oppervlaktes bloemrijke hooilanden die pas laat op het seizoen worden gemaaid. De soort vestigt zich immers zeer laat op het broedseizoen, soms pas begin juli. Op het moment van vestiging vereist kwartelkoning een grote oppervlakte geschikt grasland waarin hij kan foerageren en nestelen. Het is daarom belangrijk dat op dat moment nog een grote oppervlakte aaneengesloten leefgebied aanwezig is. Graslanden die niet in natuurbeheer zijn, zijn doorgaans productiever, minder soortenrijk en worden al veel vroeger op het seizoen gemaaid. Om deze soort voldoende kansen te bieden zijn een aantal gericht beheerde graslandkernen met een zekere minimumoppervlakte nodig.

Daarnaast vormen de graslanden in de SBZ het overwinteringsgebied van grote groepen ganzen, eenden en steltlopers. Voor deze soorten is vooral de openheid van het landschap en het uitzicht van de graslanden van belang, ze gaan best zo kort mogelijk de winter in. Ruigere graslanden worden immers minder graag benut. Door de verschuiving van het traditionele hooiweidebeheer naar enkel maaibeheer gaat de grasmat tegenwoordig wat langer de winter in. De laatste maaibeurten gebeuren namelijk vaak in de loop van september waarna het gras nog een poosje kan groeien. Bij nabegrazing wordt deze hergroei nog afgegraasd; tegelijk verhindert graasbeheer het te fel uitgroeien van rietkragen en de vorming van monotone, soortenarme ruigtevegetaties die de landschappelijke openheid en de variatie aan microhabitats in het gedrang kan brengen. Voor de zones waar dergelijke kwaliatief goed ontwikkelde graslanden worden beoogd, dienen de waterpeilen voldoende afgestemd te worden op de nodige toegankelijkheid in functie van het beoogde beheer.

Wat zijn de mogelijke

Voor het bereiken van de doelstellingen zijn actief inspanningen noodzakelijk. Daarnaast kun-

[7] Via het soortenbeschermingsprogramma kwartelkoning, goedgekeurd per ministerieel besluit van 21 december 2015, werd een doel van 23 koppels toegewezen aan deze SBZ.

INFORMATIEF DOCUMENT

maatschappelijke gevolgen van de natuurdoelen?

nen de natuurdoelen ook interacties hebben met:

- het gebruik binnen en buiten het gebied;
- de vergunningsplichtige activiteiten die kunnen plaatsvinden in of aanpalend aan het gebied.

Onderstaand wordt getracht een beeld te schetsen van de mogelijke interacties. Dit overzicht is niet limitatief.

Mogelijke interacties met het gebruik van het gebied

Habitat- en Vogelrichtlijngebieden zijn geen zuivere natuurgebieden. Vaak worden ze door de mens gebruikt om te wonen, te werken of te recreëren. Afhankelijk van het type en de intensiteit van het menselijk gebruik zijn verschillende combinaties met de ontwikkeling van natuurwaarden mogelijk. Het is logisch dat op terreinen gebruikt door harde sectoren zoals vb. woon- of industriegebied minder mogelijkheden zijn voor de ontwikkeling van natuurwaarden.

De nagestreefde natuurdoelen in deze SBZ zijn overwegend graslanden die, mits een aangepast bemestingsschema en maaitijdstip, door landbouwers kunnen blijven beheerd worden. Hooien met nabegrazing is immers van oudsher het traditioneel beheer van de graslanden in de broeken waarop de belangrijke natuurwaarden zich in de loop ter tijden hebben geënt.

Heel wat vogelsoorten waarvoor deze SBZ van belang is, zijn erg verstoringsgevoelig. In het weinig ontsloten valleigebied vinden deze soorten uitgestrekte rustzones. Het behoud van deze rustzones beperkt de mogelijkheden voor eventuele recreatieve ontsluiting.

Mogelijke interacties met het landgebruik buiten het gebied

Gezien het peilbeheer in kleinere gebieden niet los kan gekoppeld worden van het peilbeheer dat door de polderbesturen over een groter gebied wordt ingesteld, kan het gewenst peil gevolgen hebben op het landgebruik buiten het gebied (in casu vernatting). Verder onderzoek, overleg en afspraken, via een integrale, gebiedsgerichte aanpak, zijn noodzakelijk om tot een peilbeheer te komen dat de realisatie van de natuurdoelen ondersteunt en tegelijk afgestemd is met ander landgebruik.

De SBZ is een valleigebied, de kwaliteit van het instromende oppervlaktewater bepaalt in belangrijke mate de kwaliteit van de leefgebieden van een aantal soorten. Om de nutriënten- en sedimentinstroom te beperken, zijn maatrelen nodig in de bovenstroomse gebieden, buiten SBZ.

Mogelijke interacties met vergunningsplichtige activiteiten

Voor een Speciale Beschermingszone geldt voor elke vergunningsplichtige activiteit de verplichting om na te gaan of een passende beoordeling nodig is. Een passende beoordeling is nodig wanneer de activiteit betekenisvolle gevolgen kan hebben voor de staat van instandhouding van een te beschermen habitat of soort. De instandhoudingsdoelstellingen voor het gebied creëren het kader voor de vergunningaanvrager en vergunningverlener.

INFORMATIEF DOCUMENT

Alleen wat in een definitief goedgekeurd S-IHD-besluit is opgenomen, is bindend. De onderliggende S-IHD-rapporten zijn informatief.

INFORMATIEF DOCUMENT

Inhoudstafel

TECHNISCHE FICHE **2**

ESSENTIE VAN RAPPORT **5**

INHOUDSTAFEL **14**

1. INLEIDING **18**

2. ALGEMEEN KADER VOOR DE OPMAAK VAN INSTANDHOUDINGSDOELSTELLINGEN **20**

2.1. VOOR WELKE GEBIEDEN, SOORTEN EN HABITATS MOETEN INSTANDHOUDINGSDOESTELLINGEN WORDEN OPGEMAAKT? 20
2.2. HOE KOMEN DE INSTANDHOUDINGSDOELSTELLINGEN TOT STAND? 20

3. OVER WELK GEBIED GAAT DIT RAPPORT **24**

4. OVERZICHT VAN DE HABITATS EN SOORTEN EN HUN RELATIEVE BELANG VOOR VLAANDEREN **28**

5. BESCHRIJVING VAN DE ACTUELE TOESTAND VAN DE EUROPEES TE BESCHERMEN HABITATS EN SOORTEN IN HET GEBIED **31**

5.1. BESCHRIJVING VAN HET FYSISCHE SYSTEEM 31
5.2. SAMENVATTING VAN VOORKOMEN, ACTUELE STAAT VAN INSTANDHOUDING, TREND EN POTENTIES VAN DE HABITATS 32
5.3. SAMENVATTING VAN VOORKOMEN, ACTUELE STAAT VAN INSTANDHOUDING, TREND EN POTENTIES VAN DE SOORTEN VAN BIJLAGE II EN III 32
5.3.1. Bittervoorn – Rhodeus sericeus amarus *33*
5.3.2. Platte schijfhoren – Anisus vorticulus *33*
5.3.3. Kleine modderkruiper – Cobitis taenia *33*
5.3.4. Kamsalamander – Triturus cristatus *34*
5.3.5. Poelkikker – Rana lessonae *34*
5.3.6. Meervleermuis - Myotis dasycneme *35*
5.3.7. Watervleermuis – Myotis daubentonii *35*
5.3.8. Gewone dwergvleermuis – Pipistrellus pipistrellus *36*
5.3.9. Ruige dwergvleermuis – Pipistrellus nathusii *36*
5.3.10. Laatvlieger – Eptesicus serotinus *36*
5.3.10 Gewone grootoorvleermuis – Plecotus auritus *37*
5.3.11 Baardvleermuis / Brandts vleermuis – Myotis mystacinus/brandtii *37*
5.3.12 Franjestaart – Myotis nattereri *38*
5.3.13 Rosse vleermuis – Nyctalus noctula *38*
5.4 SAMENVATTING VAN VOORKOMEN, ACTUELE STAAT VAN INSTANDHOUDING TREND EN POTENTIES VAN DE VOGELSOORTEN VAN BIJLAGE IV 40
5.4.1 Broedvogels *40*
Blauwborst - Luscinia svecica *40*
Bruine Kiekendief - Circus aeruginosus *41*
IJsvogel - Alcedo atthis *42*
Steltkluut – Himantopus himantopus *42*
Porseleinhoen - Porzana porzana *43*
Roerdomp - Botaurus stellaris *44*
Kwartelkoning – Crex crex *45*
Kleine zilverreiger – Egretta garzetta *46*
Lepelaar – Platalea leucorodia *47*
5.4.2 Niet Broedvogels (overwinteraars en doortrekkers) *48*
5.5 REGIONAAL BELANGRIJKE BIOTOPEN 48

6 BESCHRIJVING VAN DE MAATSCHAPPELIJKE CONTEXT **52**

6.1 BESCHRIJVING VAN DE PLANOLOGISCHE CONTEXT 52
Ruimtelijke bestemmingen *52*
Vlaams Ecologisch Netwerk en Integraal Verwevings- en Ondersteunend Netwerk *54*
Ramsar conventie *56*

INTERN BRIEF DOCUMENT

Ruimtelijke bescherming en beleid met betrekking tot Natuurlijke Rijkdommen *56*
Ruimtelijke bescherming en beleid met betrekking tot onroerend erfgoed *57*
Beheerplannen in het kader van het integraal waterbeheer *59*
6.2 SITUERING VAN EEN AANTAL EIGENAARS- EN GEBRUIKERSCATEGORIEËN 61
Eigendomssituatie *61*
Bevoegde besturen en beherende verenigingen *62*
Inventarisatie van het landbouwgebruik *63*
Inventarisatie van het bosbouwgebruik *67*
Parken en kasteeldomeinen *70*
Jacht en faunabeheer *70*
Inventarisatie van waterwinningen *73*
Inventarisatie van het recreatief gebruik *74*
Inventarisatie van de woongebieden *75*
Inventarisatie van de industriële en gerelateerde activiteiten *76*
Transportinfrastructuur *77*
Infrastructuur nutsbedrijven *77*

7 ANALYSE VAN DE KNELPUNTEN VOOR HET BEREIKEN VAN EEN GOEDE STAAT VAN INSTANDHOUDING 78

7.1 ANALYSE VAN DE STERKTES, ZWAKTES, KANSEN EN BEDREIGINGEN 78
7.1.1 Overzicht van de sterktes *79*
7.1.2 Overzicht van de zwaktes *79*
7.1.3 Overzicht van kansen *81*
7.1.4 Overzicht van bedreigingen *83*
7.1.5 Identificatie van de kwesties *87*
7.2 OVERZICHT VAN KNELPUNTEN EN MOGELIJKE OPLOSSINGEN 91
7.3 SAMENVATTING OVER DE ERNST VAN DE KNELPUNTEN 95
Wijze van voorstelling knelpunten *95*
Samenvatting van de analyse van de knelpunten voor soorten *96*

8 DE INSTANDHOUDINGSDOELSTELLINGEN EN PRIORITAIRE INSPANNINGEN 98

8.1 DOELSTELLINGEN VOOR DE SPECIALE BESCHERMINGSZONE BE2500831 – IJZERVALLEI 99
Habitats van bijlage I *100*
Soorten van bijlage II en III *100*
Broedvogels van bijlage IV *102*
Doortrekkende en overwinterende vogels *105*
8.2 PRIORITAIRE INSPANNINGEN MET HET OOG OP HET REALISEREN VAN DE INSTANDHOUDINGSDOELSTELLINGEN 110
8.3 SAMENVATTENDE TABEL 113

BIJLAGE 1 – HET BELANG VAN HET EUROPEES TE BESCHERMEN GEBIED IN HET LICHT VAN DE GEWESTELIJKE INSTANDHOUDINGSDOELSTELLINGEN VOOR VLAANDEREN 115

DE HABITATS VAN BIJLAGE I 115
DE SOORTEN VAN BIJLAGE II 116
DE SOORTEN VAN BIJLAGE III 118
DE BROEDVOGELS VAN BIJLAGE IV 122
DOORTREKKENDE EN OVERWINTERENDE VOGELS 126

BIJLAGE 2 - ANALYSE VAN DE EUROPEES TE BESCHERMEN HABITATS EN SOORTEN 132

INLEIDING 132
TOELICHTING OVER DE GEBRUIKTE INFORMATIE EN MODELLEN 132
1° Habitatkaart *132*
2° PotNat *133*
3° De beoordeling van de staat van instandhouding *134*
DE HABITATS VAN BIJLAGE I 137
DE SOORTEN VAN BIJLAGE II EN III 137
Platte schijfhorenslak – Anisus vorticulus *138*
Kleine modderkruiper – Cobitis taenia *141*
Bittervoorn – Rhodeus sericeus amarus *144*
Kamsalamander – Triturus cristatus *147*

INFORMATIEF DOCUMENT

Meervleermuis – Myotis dasycneme ... *150*
Poelkikker – Rana lessonae ... *151*
Laatvlieger – Eptesicus serotinus ... *154*
Brandts vleermuis / Baardvleermuis – Myotis brandtii / Myotis mystacinus ... *155*
Watervleermuis – Myotis daubentonii ... *156*
Rosse vleermuis – Nyctalus noctula ... *157*
Ruige dwergvleermuis – Pipistrellus nathusii ... *158*
Gewone dwergvleermuis – Pipistrellus pipistrellus ... *159*
Gewone grootoorvleermuis – Plecotus auritus ... *160*
Franjestaart – Myotis nattereri ... *161*
DE BROEDVOGELS VAN BIJLAGE IV ... 162
Blauwborst - Luscinia svecica ... *162*
Bruine Kiekendief - Circus aeruginosus ... *165*
IJsvogel - Alcedo atthis ... *167*
Kluut - Recurvirostra avosetta ... *169*
Steltkluut – Himantopus himantopus ... *171*
Porseleinhoen - Porzana porzana ... *173*
Roerdomp - Botaurus stellaris ... *175*
Lepelaar - Platalea leucorodia ... *177*
Kwartelkoning – Crex crex ... *178*
Kleine zilverreiger – Egretta garzetta ... *181*
DOORTREKKENDE EN OVERWINTERENDE VOGELS ... 182
Kleine rietgans - Anser brachyrhynchus ... *182*
Kolgans - Anser albifrons ... *183*
Rietgans – Anser fabalis ... *184*
Smient - Anas penelope ... *184*
Blauwe kiekendief – Circus cyaneus ... *185*
Velduil – Asio flammeus ... *186*
Goudplevier - Pluvialis apricaria ... *186*
Grote zilverreiger - Casmerodius albus ... *187*
Kemphaan - Philomachus pugnax ... *187*
Kleine zwaan - Cygnus columbianus ... *188*
Slobeend - Anas clypeata ... *188*
Pijlstaart - Anas acuta ... *189*
Wintertaling – Anas crecca ... *189*
Waterrietzanger - Acrocephalus paludicola ... *190*
Wulp – Numenius arquata ... *190*
Grutto – Limosa limosa ... *190*
Stormmeeuw – Larus canus ... *191*
Kokmeeuw – Larus ridibundus ... *191*

BIJLAGE 3 – DE AANMELDINGSGEGEVENS ... 192

BIJLAGE 4 –DE EXPERTGROEP ... 194

BIJLAGE 5 – KAARTENBIJLAGE ... 195

BIJLAGE 6 – LANDBOUWGEVOELIGHEIDSANALYSE EN -IMPACTSTUDIES ... 196

BIJLAGE 7 – METHODIEK WAARDERING DRINKWATERWINNINGEN VOOR DE OPENBARE DRINKWATERVOORZIENING ... 197

BIJLAGE 8 - LANDSCHAPSECOLOGIE: THEORIE EN PRINCIPES ... 205

BIJLAGE 9 - RAAMAKKOORD INZAKE HET WATERBEHEER IN HET BLANKAARTBEKKEN 211

BIJLAGE 10 – BEKNOPTE ACHTERGRONDINFORMATIE MET BETREKKING TOT HET NATUURINRICHTINGSPROJECT "DE BLANKAART" ... 216

BIJLAGE 11 – GEGEVENS WATERVOGELTELLINGEN IN DE SBZ IJZERVALLEI ... 217

BIJLAGE 12 - AFKORTINGEN- EN BEGRIPPENLIJST ... 218

AFKORTINGEN ... 218
BEGRIPPENLIJST ... 218

INFORMATIEF DOCUMENT

BIJLAGE 13 - REFERENTIELIJST 221

INFORMATIEF DOCUMENT

1. Inleiding

Om de soortenrijkdom van planten en dieren en hun leefgebieden in de toekomst de noodzakelijke kansen te geven, is op grond van Europese richtlijnen, de Vogel- en Habitatrichtlijn, een samenhangend Europees netwerk van beschermde gebieden aangeduid: het Natura 2000-netwerk. In Vlaanderen zijn 62 Natura 2000-gebieden aangeduid, ook speciale beschermingszones (SBZ's) genoemd. Deze gebieden zijn belangrijk om kansen te geven aan soorten en habitats van Europees belang. Voor Vlaanderen gaat het om 48 habitattypes, 55 dier- en plantensoorten en 88 vogelsoorten.

Op de lidstaten van de Europese Unie rust de verplichting om de nodige maatregelen te nemen om een 'gunstige staat van instandhouding' te realiseren voor soorten en habitats van Europees belang. Eerst wordt de 'gunstige staat van instandhouding' van de voorkomende soorten en habitats vastgelegd. Dit zijn de zogenaamde instandhoudingsdoelstellingen, ook instandhoudingsdoelen of kortweg natuurdoelen genoemd. Er moet dus bepaald worden hoeveel individuen van een soort in een bepaald gebied nodig zijn, hoe groot het leefgebied daarvoor moet zijn en hoe de kwaliteit van het leefgebied moet zijn om te kunnen spreken van een leefbare populatie. En hoe groot bijvoorbeeld een heidegebied moet zijn om onderdak te kunnen geven aan alle voor dat habitat typische heidesoorten. De instandhoudingsdoelen maken duidelijk waar men naar toe wil met een bepaald gebied. Deze doelen zullen ook bepalend zijn voor de te nemen instandhoudingsmaatregelen.

Het vastleggen van de instandhoudingsdoelen gebeurt in twee stappen. In beide stappen is uitgebreid overlegd met betrokken doelgroepen. Hoeveel en welke natuur we in heel Vlaanderen nodig hebben, hoeveel bos, hoeveel heide, hoeveel duinen,… Deze doelen voor heel Vlaanderen worden de gewestelijke instandhoudingsdoelstellingen genoemd. Ze geven weer wat in het totaal nodig is, in het bijzonder welk areaal, welke oppervlakte en welke kwaliteit nodig zijn om in Vlaanderen de gunstige staat van instandhouding van alle Europees te beschermen soorten en habitats te realiseren. Deze doelstellingen zijn wetenschappelijk onderbouwd en werden in detail besproken en bediscussieerd met de doelgroepen. In een volgende stap worden deze globale instandhoudingsdoelen verfijnd per SBZ of groep van SBZ-H en SBZ-V. Er wordt hierbij bekeken welk deel van de opdracht ieder gebied voor zijn rekening kan nemen: we spreken ook van de specifieke instandhoudingsdoelstellingen. Deze doelstellingen worden wetenschappelijk onderbouwd en worden ook besproken met vertegenwoordigers van de belangengroepen op Vlaams en lokaal niveau, de lokale besturen en Vlaamse administraties.

Op dit moment houdt u een rapport ter onderbouwing van de specifieke instandhoudingsdoelstellingen voor de speciale beschermingszone SBZ-V "BE2500831 – IJzervallei" in handen. Op basis van dit rapport stelt de Vlaamse Regering de instandhoudingsdoelstellingen en prioriteiten voor dit gebied vast.

Leeswijzer

In dit rapport worden op onderbouwde wijze de instandhoudingsdoelstellingen opgesteld. Eerst wordt het algemeen kader voor de opmaak van de natuurdoelen geschetst (hoofdstuk 2) en wordt het betrokken gebied gesitueerd en kort besproken (hoofdstuk 3).

Vervolgens wordt in hoofdstuk 4 het belang op Vlaams niveau van de hier voorkomende habitats en soorten weergegeven, op basis van de gewestelijke instandhoudingsdoelstellingen (G-IHD).

In hoofdstuk 5 wordt een beknopt overzicht gegeven van het huidige voorkomen, de trend, de potenties en de actuele staat van instandhouding van de habitats en soorten in dit gebied. Een meer uitgebreide bespreking hiervan is terug te vinden in bijlage 2.

Om de instandhoudingsdoelstellingen op te maken dient ook rekening gehouden te worden met de maatschappelijke context en de natuurlijke en antropogene factoren die een –positieve of negatieve- invloed kunnen hebben op het gebied en de voorkomende of potentieel voorkomende habitats en soorten. In hoofdstuk 6 worden de voornaamste eigenaars- en gebruikersgroepen besproken en gebeurt een sterkte-zwakte-analyse met betrekking tot het bereiken van de instandhoudingsdoelstellingen (hoofdstuk 7).

INFORMATIEF DOCUMENT

Uiteindelijk worden, aan de hand van de informatie uit de voorgaande hoofdstukken, in hoofdstuk 8 de instandhoudingsdoelstellingen per habitat en soort bepaald. Eveneens in hoofdstuk 8 wordt een aantal prioritaire acties voor het gebied voorgesteld die, naast andere acties, noodzakelijk zijn om de beoogde instandhoudingsdoelstellingen te kunnen behalen.

INFORMATIEF DOCUMENT

2. Algemeen kader voor de opmaak van instandhoudingsdoelstellingen

De opmaak van instandhoudingsdoelstellingen wordt geregeld door het besluit van de Vlaamse Regering van 3 april 2009 betreffende de aanwijzing van speciale beschermingszones en de vaststelling van instandhoudingsdoelstellingen. Dit besluit bepaalt het algemeen kader. Het besluit geeft aan voor welke gebieden, habitats en soorten instandhoudingsdoelstellingen moeten worden opgemaakt (zie paragraaf 2.1). Het beschrijft ook op welke manier de instandhoudingsdoelstellingen moeten worden opgemaakt (zie paragraaf 2.2).

2.1. Voor welke gebieden, soorten en habitats moeten instandhoudingsdoestellingen worden opgemaakt?

Instandhoudingsdoelstellingen moeten worden opgemaakt voor alle Europees te beschermen gebieden. "Europees te beschermen gebied" is niets anders dan een verzamelnaam voor de speciale beschermingszones in hun verschillende vormen (Vogelrichtlijn[8] en Habitatrichtlijn[9]) en stadia in de aanwijzingsprocedure (voorgestelde speciale beschermingszone, gebied van communautair belang of speciale beschermingszone). In Vlaanderen zijn er 62 Europees te beschermen gebieden of Natura 2000-gebieden. **In hoofdstuk 3 wordt het in dit rapport betrokken gebied gesitueerd.**

"Europees te beschermen habitats" zijn de habitattypes vermeld in bijlage I van het Natuurdecreet[10]. Dit zijn de in Vlaanderen voorkomende habitats die volgens de Europese Habitatrichtlijn moeten worden beschermd, omdat ze worden bedreigd in heel Europa. In Vlaanderen komen er 48 van deze habitats voor, waarvan 8 prioritaire. Een prioritair habitat is een habitat dat sterk bedreigd is in Europa en waarvoor Europa een grote verantwoordelijkheid draagt omdat het vooral in Europa ligt.

"Europees te beschermen soorten" zijn de soorten van bijlage II, III en IV van het Natuurdecreet en de geregeld voorkomende trekvogels[11]. Voor de soorten van bijlage II, de vogelsoorten van bijlage IV en de geregeld voorkomende trekvogels moeten speciale beschermingszones worden aangewezen. Voor de soorten van bijlage III moeten volgens het decreet natuurbehoud ook instandhoudingsmaatregelen worden genomen en moeten volgens de Habitatrichtlijn deze soorten over het hele Vlaamse grondgebied worden beschermd. De soorten van bijlage II en III zijn voor een groot deel echter dezelfde. In Vlaanderen komen op regelmatige basis 22 soorten voor van bijlage II, 33 soorten van bijlage III, 66 vogelsoorten van bijlage IV en 22 soorten geregeld voorkomende trekvogels (zoals bedoeld in artikel 4 van de Vogelrichtlijn).

2.2. Hoe komen de instandhoudingsdoelstellingen tot stand?

De instandhoudingsdoelstellingen voor een Europees te beschermen gebied (S-IHD) zijn "*de verbeter- of behoudopgaven voor de Europees te beschermen habitats of populaties van Europees te beschermde soorten en hun leefgebieden, waarvoor het Europees te beschermen gebied is aangemeld of die in het Europees te beschermen gebied voorkomen.*" De bestaande regelgeving[12] geeft aan dat er eerst doelen op het niveau van Vlaanderen, de zogenaamde gewestelijke instandhoudingsdoelstellingen, moeten worden geformuleerd vooraleer er doelen op het niveau van een individuele speciale beschermingszone worden opgesteld.

INTERIMAIRE DOCUMENT

---

[8] *RICHTLIJN van 2 april 1979 inzake het behoud van de vogelstand*

[9] *RICHTLIJN 92/43/EEG van 21 mei 1992 inzake de instandhouding van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna*

[10] *Decreet van 21 november 1997 betreffende het natuurbehoud en het natuurlijk milieu en zijn wijzigingen*

[11] *ofwel de soorten van bijlage II en IV van de Habitatrichtlijn respectievelijk annex I van de Vogelrichtlijn, en de niet in bijlage IV van dit decreet genoemde en op het grondgebied van het Vlaamse Gewest geregeld voorkomende soorten trekvogels. Een trekvogel wordt als geregeld voorkomend beschouwd als de trekkende populatie voldoet aan het internationaal aanvaarde 1%-criterium, dit wil zeggen waarvan geregeld 1% van de biogeografische populatie in ons land verblijft.*

[12] *Besluit van de Vlaamse Regering van 3 april 2009 betreffende de aanwijzing van speciale beschermingszones en de vaststelling van instandhoudingsdoelstellingen*

Die gewestelijke instandhoudingsdoelstellingen zijn dus de verbeter- of behoudopgaven voor het behouden, herstellen of ontwikkelen van een gunstige staat van instandhouding op Vlaams niveau van de in het Vlaamse Gewest voorkomende Europees te beschermen habitats of soorten. Zij leggen vast wanneer een Europees te beschermen habitat, via doelen op vlak van areaal, oppervlakte en kwaliteit, en een Europees te beschermen soort, via doelen op vlak van areaal, populatie en kwaliteit van het leefgebied, in een gunstige staat van instandhouding zijn. Met andere woorden wanneer ze duurzaam zullen kunnen overleven in Vlaanderen. Het spreekt voor zich dat de instandhoudingsdoelstellingen van een speciale beschermingszone moeten bijdragen tot de realisatie daarvan. De gewestelijke instandhoudingsdoelstellingen zijn door de Vlaamse Regering definitief vastgesteld op 23 juli 2010.

In hoofdstuk 4 worden de gewestelijke instandhoudingsdoelstellingen die van belang zijn voor dit gebied voorgesteld.

Voor een deel van deze SBZ werden door het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek (INBO) al eerder Instandhoudingsdoelstellingen opgesteld (Devos et al, 2006). De opmaak van deze IHD's kaderde toen binnen een klachtprocedure die lopende was bij de Europese Commissie over het uitblijven van acties door de overheid om de verdere verslechtering van de staat van instandhouding in het Blankaartgebied te verhinderen. Deze IHD werden opgesteld via een andere methodiek dan deze die beschreven staat in het besluit van 3 april 2009 en werden niet door de Vlaamse Regering vastgesteld.

Dit IHD-rapport (Devos et al, 2006) werd aan de Europese Commissie bezorgd om aan te tonen dat de Vlaamse Overheid wel degelijk van plan was op korte termijn werk te maken van een significante verbetering van de staat van instandhouding in het Blankaartgebied en dat de voorziene acties (o.a. natuurinrichting) gekoppeld waren aan specifieke instandhoudingsdoelen. Deze instandhoudingsdoelen voor het Blankaartgebied uit 2006 worden dan ook verder geïntegreerd in voorliggend document.

Ter informatie: Doelen voor areaal, oppervlakte, populaties en kwaliteit

Areaal = het natuurlijke verspreidingsgebied van een habitat/soort binnen Vlaanderen. Dit komt ruwweg overeen met de ruimtelijke grenzen waarbinnen de habitat of soort binnen Vlaanderen voorkomt. Komt een habitat bijvoorbeeld van Limburg tot West-Vlaanderen voor of enkel in de Kempen?

Oppervlakte = de som van de oppervlaktes van elke plek van een bepaald habitattype dat voorkomt. De gewestelijke instandhoudingsdoelstellingen doen onder meer een uitspraak over de noodzakelijke oppervlaktedoelstellingen voor Vlaanderen en dit voor elk habitattype. In de S-IHD wordt het oppervlaktedoel per gebied bepaald.

Populatie = de totale populatie van de betrokken soort, dus in principe alle individuen bij elkaar opgeteld. De gewestelijke instandhoudingsdoelstellingen doen een uitspraak over populatiedoelstellingen voor Vlaanderen. In de specifieke instandhoudingsdoelstellingen wordt het populatiedoel per gebied bepaald.

Kwaliteit = de mate waarin de ecologische kenmerken aanwezig zijn die kenmerkend zijn voor een habitat of het leefgebied van een soort. Voor bossen is er bijvoorbeeld sprake over natuurlijke verjonging, gevarieerde ouderdomsstructuur, nutriëntencycli en aanwezigheid van dood hout. Voor waterafhankelijke systemen is het ecohydrologische regime essentieel. De kwaliteit van het leefgebied van een soort wordt bijvoorbeeld bepaald door de grootte van voortplantingsgebieden, de foerageergebieden en de rustgebieden. In de gewestelijke instandhoudingsdoelstellingen worden algemene doelstellingen gegeven voor een aantal typische kenmerken van habitats en leefgebieden van soorten. In de specifieke instandhoudingsdoelstellingen worden kwaliteitsdoelstellingen voor habitats en leefgebieden van soorten op gebiedsniveau omschreven.

INFORMATIEF DOCUMENT

De instandhoudingsdoelstellingen voor een Europees te beschermen gebied worden opgemaakt op basis van een onderbouwend rapport dat de volgende componenten bevat:

1. Een analyse van het gebied in kwestie op vlak van de Europees te beschermen habitats en soorten.
2. De beoordeling van de actuele staat van instandhouding alsook, voor zover dat mogelijk is, de trends sinds de aanmelding, van de Europees te beschermen habitats en soorten, rekening houdend met de ecologische vereisten van die habitats en soorten.
3. Een inschatting van de potenties voor duurzame instandhouding van de relevante Europees te beschermen habitats en soorten in het gebied in kwestie.
4. Een beoordeling van het belang van het gebied voor elke relevante Europees te beschermen habitat en soort, in het licht van de gewestelijke instandhoudingsdoelstellingen, en hieruit volgend een beoordeling van het belang van elke habitat en soort binnen het Europees te beschermen gebied in kwestie.
5. Het formuleren, op basis van punt 1 tot en met 4, van instandhoudingsdoelstellingen per relevante Europees te beschermen habitat en soort in het gebied, met het oog op het formuleren van instandhoudingsdoelstellingen voor het Europees te beschermen gebied, zoals vermeld onder punt 9.
6. Een opgave van maatregelen die kunnen bijdragen aan de realisatie van de instandhoudingsdoelstellingen, vermeld in punt 5.
7. Een beschrijving, in hoofdlijnen, van de planologische status van het gebied en een socio-economische actorenanalyse van de voornaamste eigenaars- en gebruikerscategorieën in of in de nabijheid van het gebied.
8. Een beschrijving van de bedreigingen en kansen met betrekking tot het bereiken van de instandhoudingsdoelstellingen, vermeld in punt 5.
9. Het formuleren van een voorstel van instandhoudingsdoelstellingen voor het Europees te beschermen gebied, op basis van de doelstellingen, vermeld in punt 5, waarbij de prioriteiten werden geïntegreerd, rekening houdend met punt 4 en 8, en na punt 6 en 7 in overweging te hebben genomen.

Het Agentschap voor Natuur en Bos heeft de opdracht gekregen voor de opmaak van de onderbouwende rapporten. Ze wordt hierbij wetenschappelijk ondersteund door het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek. Om het gehele proces van start tot finish te begeleiden heeft de minister ook een overleggroep in het leven geroepen. Deze Vlaamse overleggroep bestaat uit vertegenwoordigers van organisaties die belangen behartigen die rechtstreeks beïnvloed worden door of invloed hebben op de uitvoering van de instandhoudingsdoelstellingen. In de praktijk zijn dit vertegenwoordigers van de landbouworganisaties, natuurverenigingen, gebruikers van het buitengebied en de economische sector.

De minister stelt een voorontwerp van instandhoudingsdoelstellingen en prioriteiten vast voor een Europees te beschermen gebied, op basis van:

1° dit rapport;

2° een door het Agentschap voor Natuur en Bos opgemaakt verslag van de consultatie van de betrokken doelgroepen in het betrokken gebied;

3° het overleg met de overleggroep over de in de twee vorige punten vermelde documenten.

De minister legt dit voorontwerp voor aan de Vlaamse Regering, die hierover een principiële beslissing neemt en hieromtrent advies vraagt aan de Milieu- en Natuurraad Vlaanderen (Minaraad), de Sociaal-Economische Raad van Vlaanderen (SERV) en de Strategische Adviesraad voor Landbouw en Visserij (SALV). Na dit advies stelt de Vlaamse Regering de instandhoudingsdoelstellingen en prioriteiten voor het desbetreffende gebied definitief vast.

INFORMATIEF DOCUMENT

Ter info: statuut van dit rapport

De rapporten voor de onderbouwing van de instandhoudingsdoelstellingen zijn opgemaakt door het Agentschap voor Natuur en Bos (ANB). Het ANB wordt wetenschappelijk ondersteund door het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek (INBO). In overleg met de Vlaamse Overleggroep is een consultatieproces ontworpen voor elk rapport.

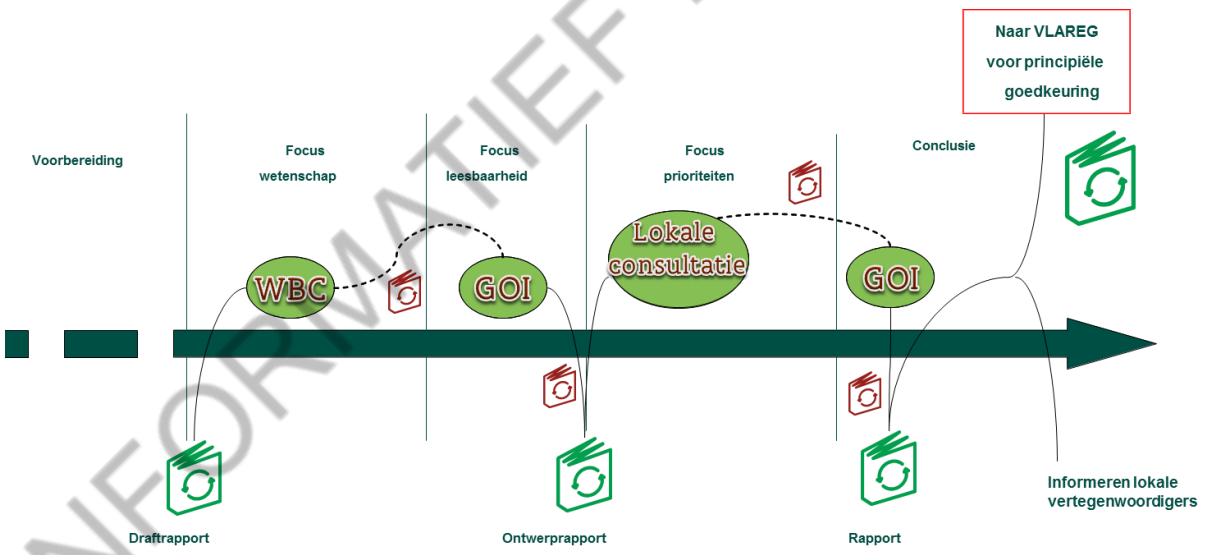
In een eerste stap wordt een **ontwerprapport** wetenschappelijk getoetst door een Wetenschappelijke Begeleidingscommissie (WBC). Tevens wordt het ontwerprapport getoetst op zijn duidelijkheid en leesbaarheid door de Gewestelijke Overleg Instantie (GOI). Op basis van de verzamelde reacties wordt door het ANB het ontwerprapport bijgesteld.

In een tweede stap wordt het **ontwerprapport** voor advies voorgelegd aan de betrokken belangengroepen, lokale besturen en andere relevante partijen in het betrokken gebied: de Lokale Consultatie. Door het ANB wordt een voorstel voor reactie (ontwerp van reactienota) uitgewerkt en besproken met de betrokken partijen tijdens de Lokale Consultatie. Op basis van deze bespreking werkt het ANB de ontwerpreactienota en het ontwerprapport bij. Deze aanpassingen worden vervolgens teruggekoppeld met de Gewestelijke Overleg Instantie.

Het **definitief rapport** vormt de basis voor de beslissingen van de Vlaamse Regering over de specifieke instandhoudingdoelstellingen.

Voorliggend rapport is het definitief rapport, aangepast aan de opmerkingen van de wetenschappelijke begeleidingscommissie, de verschillende besprekingen op de gewestelijke overleginstantie en de besprekingen tijdens de lokale consultatie.

INFORMATIEF DOCUMENT

Figuur 2.1: Schets van het overlegproces

3. Over welk gebied gaat dit rapport

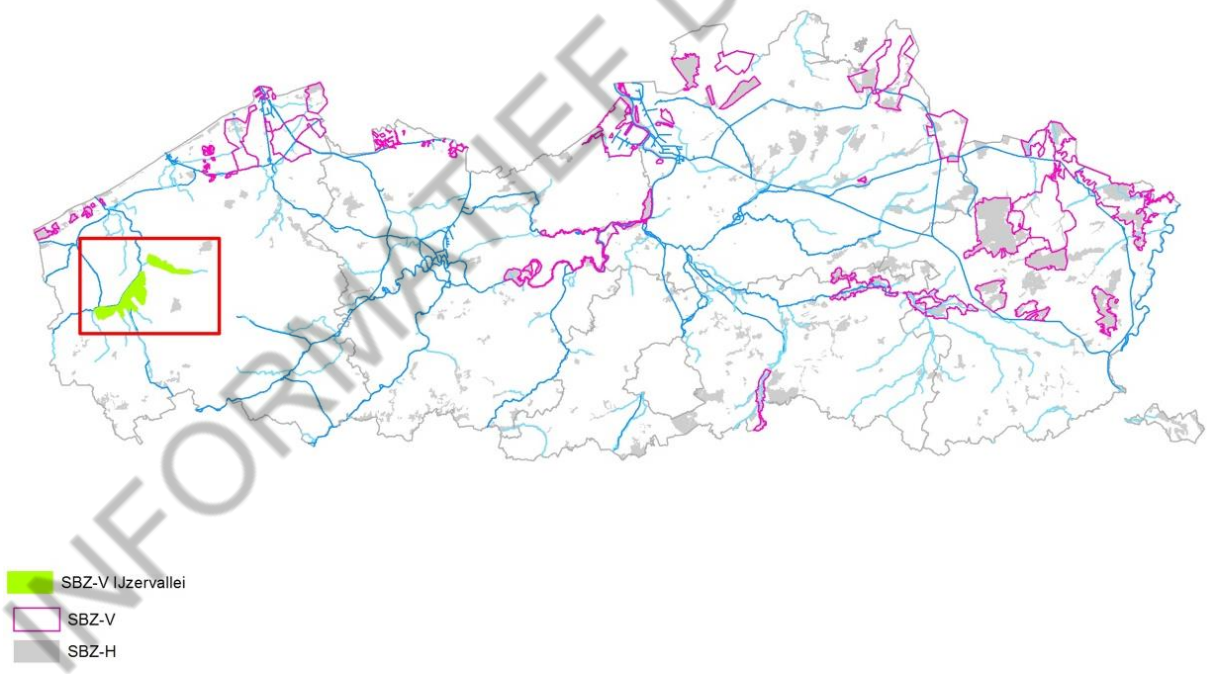
Het gebied "IJzervallei" met code BE2500831 werd in 1988 aangeduid als Speciale Beschermingszone (*Besluit van de Vlaamse Executieve van 17 oktober 1988 tot aanwijzing van de speciale beschermingszones in de zin van artikel 4 van de richtlijn 79/409/EEG van de Raad van de Europese Gemeenschappen van 2 april 1979 inzake het behoud van de vogelstand).*

De SBZ-V 'BE2500831 – IJzervallei' is gelegen in de provincie West-Vlaanderen in de gemeenten Vleteren, Lo-Reninge, Houthulst, Diksmuide en Kortemark en heeft een oppervlakte van 5.136 ha.

Het grootste deel van het gebied bestaat uit de zogenaamde 'broeken', dit zijn laaggelegen, van nature overstroombare permanente graslanden met microreliëf. Door het overstroombaar karakter is er van oudsher een zeer lage bebouwingsgraad en beperkt akkerbouw zich tot de hoger gelegen percelen die niet of slechts uitzonderlijk overstromen. De valleigraslanden werden traditioneel beheerd als hooiweide (hooisnede gevolgd door nabegrazing).. De broeken worden doorsneden door een fijnmazig waterlopennet dat instaat voor de afwatering. In de IJzerbroeken liggen ook 2 grote waterplassen: de Blankaartvijver (30 ha) en het drinkwaterspaarbekken De Blankaart (60 ha).

De SBZ-V is grotendeels gelegen in de ecoregio van de polders. Deze ecoregio wordt gekenmerkt door het vlakke en laaggelegen landschap met inversiereliëf ontstaan door herhaaldelijke mariene overstromingen ten gevolge van stijgingen van het zeeniveau na de ijstijden. In deze SBZ-V werd het typische poldermicroreliëf nog versterkt door –lokaal grootschalige- uitveningen.

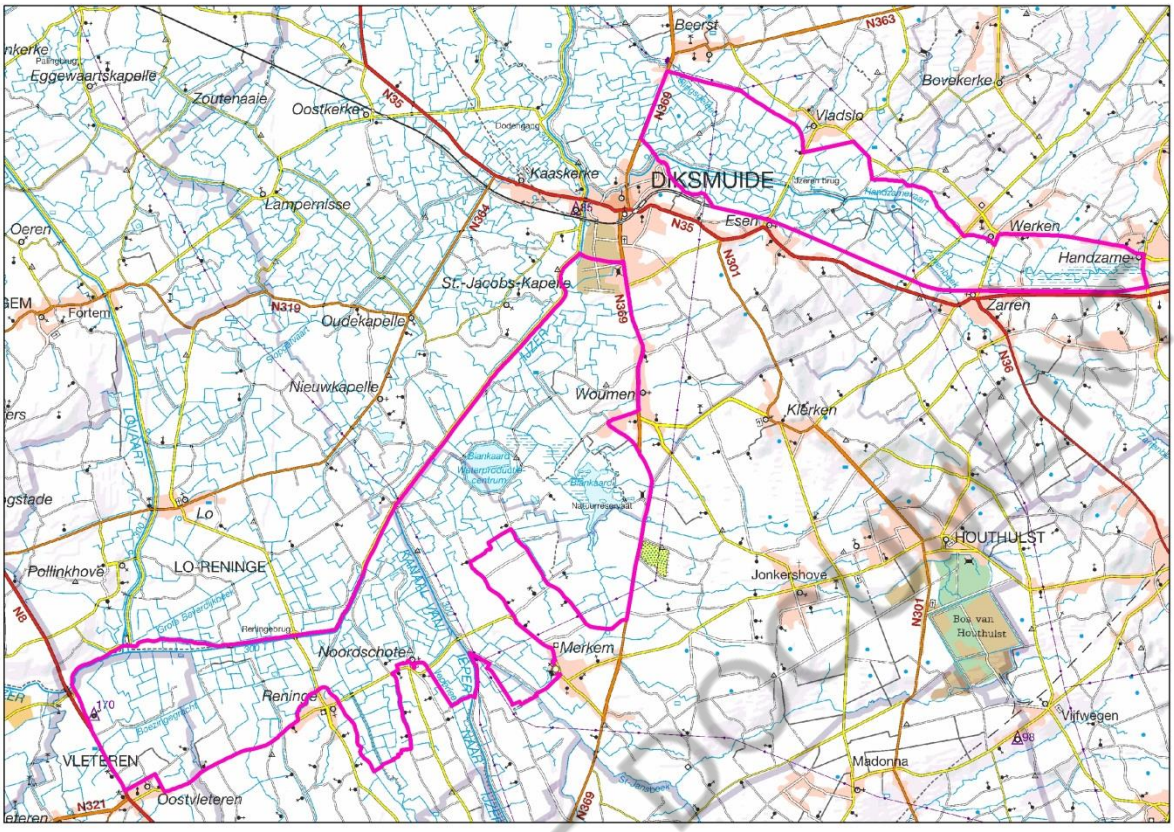
Op de valleirand is er een overgang naar de zandleemstreek waar een afwisselend landschap van akkers en graslanden te vinden is. Daar zijn lokaal relicten van het historisch landschap met veel kleinschalige landschapselementen aanwezig.

Figuur 3-1. Situering van het gebied ten opzichte van het gehele Natura2000-netwerk in Vlaanderen.

INFORMATIEF DOCUMENT

Een meer gedetailleerde situering van de SBZ-V IJzervallei is weergeven in de figuur hieronder.

Figuur 3-2. Situering van de SBZ-V BE2500831 IJzervallei (paarse omlijning)

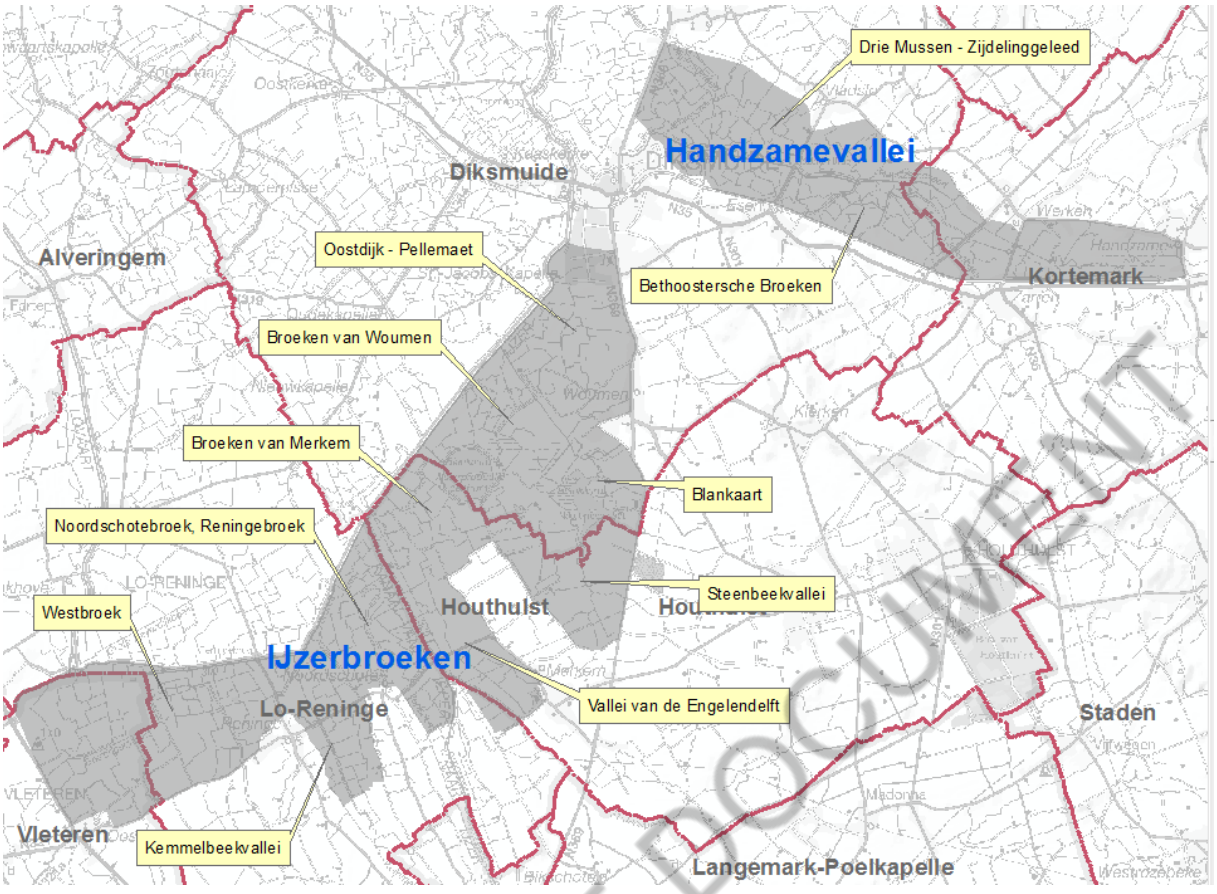
Tabel 3-1 hieronder geeft de verschillende deelgebieden weer met hun respectievelijke oppervlakte.

De deelgebieden en een aantal regelmatig gebruikte toponiemen binnen de deelgebieden zijn weergegeven op figuur 3.3. Enkele bijkomende, regelmatig gebruikte toponiemen worden in Bijlage 5 meer gedetailleerd per deelgebied op kaart verduidelijkt (kaarten 3.2.b en 3.2.c).

Tabel 3-1. Overzicht van de deelgebieden gebruikt in het rapport

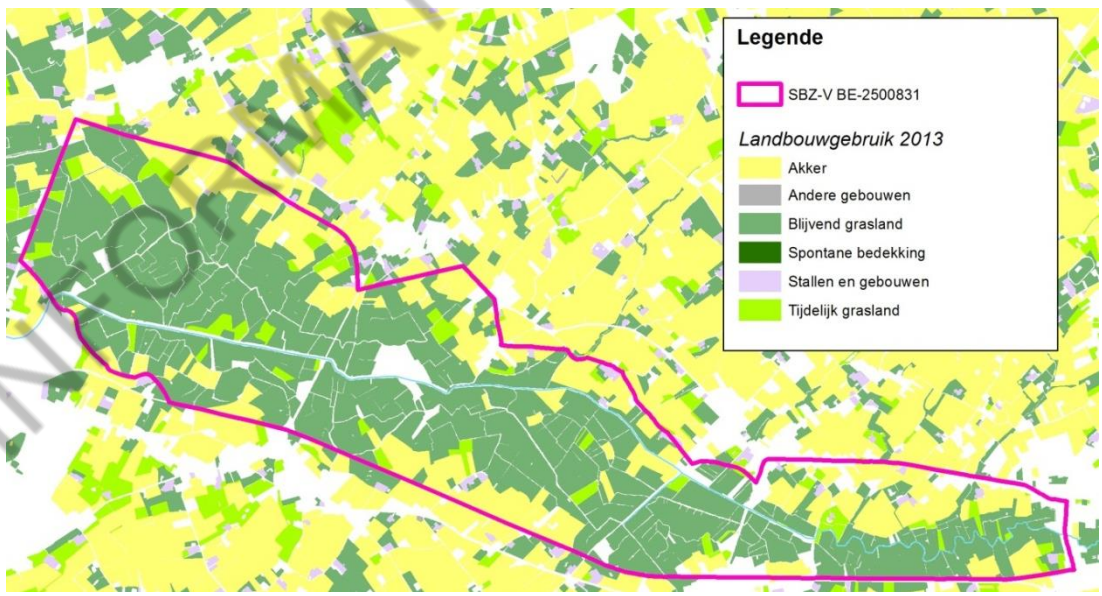
Deelgebiedcode	***Deelgebiednaam***	***Oppervlakte (ha)***
(geen aparte code)	IJzerbroeken	3724 ha
(geen aparte code)	Handzamevallei	1412 ha
Totaal		5.136 ha

INFORMATIEF DOCUMENT

Figuur 3-3. Situering van de deelgebieden IJzerbroeken en Handzamevallei met aanduiding van een aantal frequent gebruikte toponiemen.

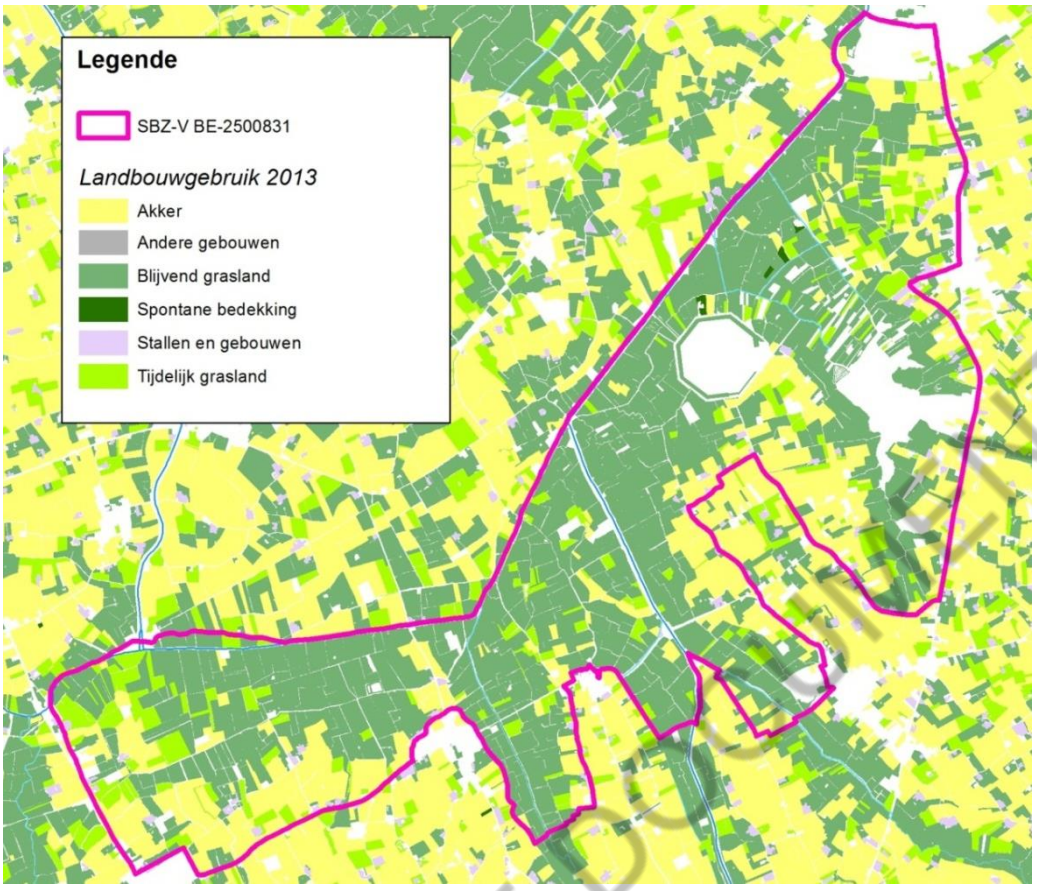
In de figuren hieronder is het actuele landbouwgebruik (inclusief landbouwgebruik op percelen in natuurbeheer) weergegeven t.o.v. de SBZ-V.[13]

Figuur 3-4. Situering van de landbouwgebruikspercelen (2013) in deelgebied Handzamevallei

[13] *Bron: Agentschap voor Landbouw en Visserij*

INFORMATIEF DOCUMENT

Figuur 3-5. Situering van de landbouwgebruikspercelen (2013) in het deelgebied IJzerbroeken

INFORMATIEF DOCUMENT

4. Overzicht van de habitats en soorten en hun relatieve belang voor Vlaanderen

Op 8 mei 2009 hebben het Agentschap voor Natuur en Bos en het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek een onderbouwd rapport aan de minister bevoegd voor het natuurbehoud overgemaakt. Op basis van dit rapport heeft de Vlaamse Regering de gewestelijke instandhoudingsdoelstellingen definitief goedgekeurd op 23 juli 2010. In dat rapport wordt het belang van een speciale beschermingszone voor het bereiken van de gewestelijke instandhoudingsdoelstellingen gesitueerd.

Ter info: Het relatieve belang van de Speciale beschermingszones voor het realiseren van de gewestelijke instandhoudingsdoelstellingen

Het rapport ter onderbouwing van de gewestelijke instandhoudingsdoelstellingen geeft een indicatie over het relatieve belang van de verschillende speciale beschermingszones voor het realiseren van de globale Vlaamse instandhoudingsdoelstellingen. Volgend onderscheid wordt gemaakt:

- In de "*essentiële*" en "*zeer belangrijke*" gebieden zijn, afhankelijk van de gewestelijke instandhoudingsdoelstellingen, prioritaire acties aangewezen voor het halen of behouden van de Vlaamse doelen.

- De "*belangrijke*" gebieden hebben een klein oppervlakte- of populatieaandeel van Europees te beschermen habitats en/of soorten.

In de onderbouwende rapportage worden ook "*kennislacunes*" aangegeven die verder onderzocht moeten worden tijdens de opmaak van de specifieke instandhoudingsdoelstellingen. Voor deze gebieden was het, tijdens de opmaak van de gewestelijke instandhoudingsdoelstellingen, onduidelijk of ze een bijdrage kunnen leveren aan de Vlaamse doelstellingen.

In de volgende tabel 4.1 wordt een overzicht gegeven van de habitats en soorten waarvoor dit gebied belangrijk is volgens het rapport ter onderbouwing van de gewestelijke instandhoudingsdoelstellingen. Voor de betrokken habitats en soorten wordt het belang van het gebied voor het duurzaam voortbestaan van habitat of soort (essentieel, zeer belangrijk of belangrijk) weergegeven. Daarnaast wordt een samenvatting van de gewestelijke instandhoudingsdoelstellingen weergegeven. In Bijlage I zijn per habitat en soort de gewestelijke instandhoudingsdoelstellingen in het geheel weergegeven.

Daarnaast wordt de soortenlijst in tabel 4.1 verder aangevuld met:

- Bijlage IV broedvogels die actueel tot broeden komen (lepelaar, steltkluut en kleine zilverreiger) en soorten overwinterende vogels met sterk stijgende trend en relevante aantallen (rietgans) waarvoor in de G-IHD de SBZ niet staat vermeld bij de soort.

Kleine zilverreiger, lepelaar en steltkluut hebben zich pas recent, na het tot stand komen van het G-IHD-rapport, gevestigd als broedvogel in deze SBZ. De vermelding van rietgans is eveneens ingegeven door recente evoluties in aantallen (sterke stijging) na het tot stand komen van het G-IHD-rapport. Gezien de recente realiteit de motivatie is om deze soorten op te nemen en gezien ze meeliften met de doelen voor andere soorten, vereist de opname van deze soorten geen bijkomend ruimtebeslag.

Met betrekking tot de kleine zilverreiger wordt in de G-IHD een uitbreiding van het areaal voorzien, waar de opname van instandhoudingsdoelen voor deze soort in deze SBZ, waar de soort actueel tot broeden komt, toe bijdraagt. Ook is het doel volgens de –IHD het behoud van een populatie van minimaal 20 broedparen. De opname van doelen voor deze soort brengt geen extra vereisten noch leefgebied met zich mee bovenop het actuele leefgebied, de reeds voorziene acties in het kader van de natuurinrichting en het Raamakkoord.

De opname van doelen voor lepelaar en steltkluut, beiden recent gevestigd als broedvogel in de SBZ, zullen evenmin leiden tot een noodzaak voor bijkomend leefgebied. Deze soorten liften o.a. mee met de doelen voor porseleinhoen, wulp en kleine zilverreiger. Het verschijnen van deze soor-

INFORMATIEF DOCUMENT

ten (wat eveneens opgaat voor de kleine zilverreiger) is te verklaren door de inmiddels uitgevoerde moerasherstelwerken van het natuurinrichtingsproject 'De Blankaart', die belangrijke oppervlaktes extra foerageer- en/of leefgebied heeft gecreëerd na de goedkeuring van de G-IHD (vanaf 2009). Het is aan de beheerders van de ingerichte percelen om deze op een goede manier te beheren zodat voldoende leefgebied aanwezig blijft en de doelen (minstens behoud actuele aantallen) gehaald worden.

Door de opname van lepelaar in het ontwerp S-IHD rapport, wordt de vraag gesteld of de specifieke situatie (recente vestiging na het tot stand komen van het G-IHD-rapport) van die aard is om zonder de G-IHD aan te passen alsnog een doel voor lepelaar op te nemen. De voorgestelde opname van lepelaar is ook afweging vanuit de verwachting dat de soort in andere gebieden zal verdwijnen zodat dit een kans biedt de realisatie van de G-IHD-doelstelling te verzekeren.

Door de opname van steltkluut in dit ontwerp-S-IHD-rapport en gelet op het gegeven dat de GIHD van minstens 10 broedparen nog niet bereikt is in de SIHD-besluiten en het beslist beleid, wordt de vraag gesteld of de specifieke situatie (recente vestiging na het tot stand komen van het G-IHD rapport) van die aard is om zonder de G-IHD aan te passen alsnog een doel voor steltkluut op te nemen.

Voor overwinterende soorten is het de regel dat S-IHD enkel worden opgesteld voor de prioritaire gebieden die voor de soort in het G-IHD-rapport staan vermeld. Door de opname van rietgans in het ontwerp-S-IHD-rapport wordt de vraag gesteld of de specifieke situatie (sterke stijging sinds het tot stand komen van het G-IHD-rapport) van die aard is om van deze regel af te wijken zonder de GIHD aan te passen en alsnog doelen te formuleren. De rietgans lift mee met kolgans en kleine zwaan zodat de opname van een doelstelling voor deze soort evenmin tot bijkomende ruimte-inname of kwaliteitsvereisten zal leiden.

- Bijlage IV broedvogels waar via een soortbeschermingsprogramma doelen werden toegekend doch waarvoor de SBZ in de G-IHD niet staat vermeld: roerdomp

Met betrekking tot de roerdomp is de opname een gevolg van het soortenbeschermingsprogramma dat voor deze soort werd vastgesteld. Dit S-IHD rapport neemt de doelstelling over die in dit soortenbeschermingsprogramma voor deze SBZ is voorzien.

- Soorten van de Bijlage II en III waarvan in deze SBZ (zeer) belangrijke populaties voorkomen of waarvan de populaties in deze SBZ zich op de rand van hun verspreidingsareaal bevinden: platte schijfhorenslak, poelkikker, kamsalamander, bittervoorn, kleine modderkruiper en een aantal soorten vleermuizen.

INFORMATIEF DOCUMENT

*Tabel 4-1. Samengevatte weergave van de gewestelijke instandhoudingsdoelstellingen van toepassing in de SBZ-**V 'BE2500831 – IJzervallei'** ('=' behoud van de huidige situatie of '↑' verbetering) en het belang van het gebied voor de realisatie ervan ('★★★' essentieel, '★★' zeer belangrijk of '★' belangrijk).*

BE2500831 IJzervallei	**Relatief belang van deze SBZ-V**	**Areaal**	**Populatie**	**Kwaliteit leefgebied**
Broedvogels van de Bijlage IV				
IJsvogel - *Alcedo atthis*	★	=	=	=
Bruine kiekendief - *Circus aeruginosus*	★★	=	=	↑
Blauwborst - *Luscinia svecica*	★	=	=	↑
Porseleinhoen - *Porzana porzana*	★★	↑	↑	↑
Kwartelkoning – *Crex crex*	★★★	↑	↑	↑
Lepelaar – *Platalea leucorodia*	★	=	↑	↑
Steltkluut - *Himantopus himantopus*	★	↑	=	↑
Roerdomp – *Botaurus stellaris*	★	↑	↑	↑
Kleine zilverreiger – *Egretta garzetta*	★	↑	=	↑
Doortrekkende en overwinterende vogels				
Blauwe kiekendief - *Circus cyaneus*	★★★	=	=	=
Kleine zwaan - *Cygnus bewickii*	★★★	=	=	↑
Grote zilverreiger - *Egretta alba*	★★	=	=	=
Kemphaan - *Philomachus pugnax*	★★★	=	=	=
Goudplevier - *Pluvialis apricari*	★★★	=	↑	↑
Pijlstaart - *Anas acuta*	★★	↑	=	↑
Slobeend - *Anas clypeata*	★★★	=	=	↑
Smient - *Anas penelope*	★★★	=	=	=
Wintertaling – Anas crecca	★★	=	=(↓)	↑
Kolgans - *Anser albifrons*	★★★	=	=	↑
Kleine rietgans - *Anser brachyrhynchus*	★★	=	=	=
Rietgans – *Anser fabalis*	★★	=	=	↑
Stormmeeuw - *Larus canus*	★★★	=	=(↓)	↑
Kokmeeuw - *Larus ridibundus*	★★★	=	=	↑
Wulp - *Numenius arquata*	★★	=	=	↑
Waterrietzanger – *Acrocephalus paludicola*	★★★	= (↑)	(=)	↑
Soorten van de Bijlage II en III*				
Platte schijfhoren – *Anisus vorticulus*	★(★★★?)	=	↑	=
Poelkikker – *Rana lessonae*	★	=	=	↑
Kamsalamander – *Triturus cristatus*	★	↑	↑	↑
Bittervoorn – *Rhodeus sericeus amarus*	★	=	=	=
Kleine modderkruiper – *Cobitis taenia*	★★	=	↑	↑
Meervleermuis – *Myotis dasycneme*	★	=	=	↑
Laatvlieger – *Eptesicus serotinus*	★	=	=	↑
Brandt's vleermuis / Gewone baardvleermuis – *Myotis brandtii/mystacinus*	★	=	=	↑
Watervleermuis – *Myotis daubentonii*	★	=	=	↑
Franjestaart – *Myotis nattereri*	★	=	=	↑
Rosse vleermuis – *Nyctalus noctula*	★	=	=	↑
Ruige/Gewone dwergvleermuis – *Pipistrellus nathusii/pipistrellus*	★	=	=	↑
Gewone grootoorvleermuis - *Plecotus auritus*	★	=	=	↑

* Voor de indicatieve bepaling van het relatief belang van de populaties van de soorten van Bijlages II en III in deze SBZ werd het stroomdiagramma uit het G-IHD-rapport (fig. 6 p. 51) toegepast.

INFORMATIEF DOCUMENT

5. Beschrijving van de actuele toestand van de Europees te beschermen habitats en soorten in het gebied

In dit rapport worden de specifieke instandhoudingsdoelstellingen voor de Europees te beschermen soorten en habitats in hoofdstuk 8 onderbouwd. Dit gebeurt op basis van ecologische analyses, aangevuld met socio-economische analyses. In dit hoofdstuk wordt de ecologische analyse over de actuele toestand van de Europees te beschermen habitats en soorten besproken. In paragraaf 5.1 wordt eerst het functioneren van het fysische systeem van het gebied besproken. Welke bodemtypes komen voor? Zijn er belangrijke grondwaterstromen? Wat is de invloed van het reliëf? Enzoverder. Het fysische systeem vormt immers de basis voor de ontwikkeling van natuurwaarden. In paragrafen 5.2, 5.3 en 5.4 wordt een samenvatting gegeven van de ecologische analyse van het actueel voorkomen van de Europees te beschermen habitats en soorten voor dit gebied. De ecologische analyse zelf vind je in Bijlage 2. Op basis van deze analyse, en rekening houdend met de socio-economische context (zie hoofdstuk 6) worden in hoofdstuk 7 knelpunten geïdentificeerd en in hoofdstuk 8 doelen en prioriteiten bepaald.

Ter info: Toelichting van belangrijke termen gebruikt in dit hoofdstuk

Het *actuele voorkomen* is een beschrijving van waar een soort of habitat voorkomt en hoeveel.

De *actuele staat van instandhouding*: dit is een beschrijving van de huidige oppervlakte en kwaliteit van het Europees te beschermen habitat of van het leefgebied van een Europees te beschermen soort in dit gebied en de omschrijving van de achterliggende redenen.

De *trend* geeft de evolutie doorheen de tijd weer van de kwaliteit of kwantiteit van een habitat of soort.

De *potenties* geven aan hoeveel en eventueel waar er mogelijkheden zijn voor de uitbreiding of het herstel van een habitat of van een populatie van een soort.

5.1. Beschrijving van het fysische systeem

Het gebied van de SBZ-V 'IJzervallei' ligt aan de rand van de westelijke kustpolders. Tijdens het Holoceen, het geologische tijdvak van 11.700 jaar geleden (laatste ijstijd) tot heden, werden de kustpolders gevormd. De totstandkoming van de kustpolders was een continu proces van mariene afzettingen als gevolg van een stijgende zeespiegel. Het valt voor het hier beschouwde gebied als volgt samen te vatten: Terwijl het zeewaartse landschap evolueerde tot een groot wadden- en slikken- en schorrengebied, kwam aan de rand van de schorre, een veenmoeras tot stand. Dit veenmoeras schoof mee op landinwaarts in relatie tot de stijgende zeespiegel en de verdere inname van de kustvlakte door het intergetijdengebied. Door de ligging aan de rand van de kustvlakte, zijn de veenlagen in dit gebied vaak dikker en uitgestrekter dan in het meer zeewaartse poldergebied. Dit komt doordat ze minder onderhevig waren aan de invloed van de zee en de dynamiek die zo eigen is aan een slikken- en schorrensysteem.

Wellicht onder invloed van menselijke activiteiten in de IJzertijd en vooral de Romeinse periode (veenwinning, drainage voor betere toegankelijkheid, …) begon het veen in te klinken. Hierdoor kwam het veengebied terug onder zeeniveau te liggen. Mede door de verhoogde afvoer van water uit het binnenland werden de oude, dichtgeslibde geulen terug uitgeschuurd waardoor het gebied weer kwetsbaarder werd voor overstromingen vanuit zee, wat na verloop van tijd ook effectief gebeurde. Het gebied werd enkele eeuwen lang opnieuw door de zee overspoeld waardoor bovenop de veenlagen een marien kleipakket afgezet werd en ook stukken van het veenpakket door geulen en kreken werden weggeschuurd. Hierdoor ontstond een ondergrond die voornamelijk bestaat uit een dikke veenlaag die bedekt is met een pakket mariene klei, lokaal verstoord door opgevulde restanten van kreken en geulen.

Bij de inpoldering van de Westelijke kustvlakte vanaf de Middeleeuwen werd de IJzergeul bedijkt, gekanaliseerd en van de zee afgesloten door middel van sluizen. Voor het gebied op de linkeroever van de IJzer werd een autonoom afwateringssysteem uitgebouwd dat rechtstreeks loost te Nieuwpoort. Doordat de streefpeilen hier lager werden gehouden dan op rechteroever, klinkte de onder-

INFORMATIEF DOCUMENT

grond er meer in waardoor het poldergebied op linkeroever merkelijk lager is komen te liggen dan op rechteroever.

De afwatering van het gebied op de rechteroever van de IJzer bleef via de gekanaliseerde IJzer(geul) gebeuren. Doordat er tijdens periodes met veel neerslag veel water aangevoerd werd vanuit de glooiende Zandleemstreek en de IJzer een zeer beperkt verval heeft, niet gedimensioneerd was om dergelijke vloeden te kunnen afvoeren en tegelijk ook gelimiteerd was tot getijgebonden gravitaire lozing, ontwikkelden de broeken zich tot een waterrijk gebied dat gekenmerkt werd door winterse overstromingen. Door de grootschalige ontginning van de veenlaag onder het kleipakket, vanaf de Romeinse periode, maar in belangrijke mate ook nog in de late Middeleeuwen tot zelfs diep in de 19de eeuw, kwamen de broeken nog lager te liggen en verkregen de graslanden vaak een bijkomend microreliëf. Deze graslanden kenden een traditioneel beheer als hooiweide: een eerste hooibeurt werd gevolgd door (gemeenschappelijke) nabegrazing.

Over het algemeen bestaan de bodems in de IJzer- en Handzamevallei uit een zware kleiige bovenlaag. Onder de kleilaag bevindt zich een grote variatie: er zijn plaatsen met een venige onderlaag (overdekte poelgronden), een eerder zandige ondergrond (overdekte kreekruggen), of Pleistocene zandlemige ondergrond (overdekte Pleistocene gronden). Daarbovenop komt dat grote delen van de broeken in het verleden zijn uitgeveend waardoor er in deze zones een grote heterogeniteit in de bodem is te vinden. Op hoger gelegen (niet overstroombare) plaatsen en op de randen van de vallei, bestaat de bodem uit natte zandleem.

5.2. Samenvatting van voorkomen, actuele staat van instandhouding, trend en potenties van de habitats

In deze paragraaf wordt een samenvatting gegeven van de actuele situatie van de Europees te beschermen habitats binnen het gebied. Voor elk Europees te beschermen habitat uit hoofdstuk 4 wordt het voorkomen, de analyse van de actuele staat van instandhouding, de trends ten opzichte van de aanmelding en de potenties voor uitbreiding samenvattend beschreven. Voor de volledige analyse wordt verwezen naar bijlage 2 - Analyse van de Europees te beschermen habitats en soorten.

In de G-IHD werd het relatieve belang van een SBZ voor Europees te beschermen habitats uitsluitend voor SBZ-H gebieden geanalyseerd. Enkel voor het habitat 6510 – Laaggelegen schraal hooiland, subtype Grote vossenstaartgrasland met weidekerveltorkruid, wordt deze SBZ-V expliciet vermeld gezien dit subtype nagenoeg nergens anders in Vlaanderen voorkomt.

De duurzame bescherming van dit habitat-subtype in dit gebied wordt verzekerd via de (leefgebied)doelstellingen van kwartelkoning. Er worden dus geen afzonderlijke habitatdoelen opgenomen.

5.3. Samenvatting van voorkomen, actuele staat van instandhouding, trend en potenties van de soorten van bijlage II en III

In deze paragraaf wordt een samenvatting gegeven van de actuele situatie van de Europees te beschermen soorten binnen het gebied. Voor elk Europees te beschermen soort uit hoofdstuk 4 wordt het voorkomen, de analyse van de actuele staat van instandhouding, de trends ten opzichte van de aanmelding en de potenties voor uitbreiding samenvattend beschreven. Voor de volledige analyse wordt verwezen naar bijlage 2 - Analyse van de Europees te beschermen habitats en soorten.

In de G-IHD werd het relatieve belang van een SBZ voor Europees te beschermen soorten van de Bijlages II en III uitsluitend voor SBZ-H gebieden geanalyseerd. Niettemin komen ook een aantal van deze soorten voor in deze SBZ. Gezien deze soorten in deze SBZ voorkomen op de grens van hun areaal en/of op Vlaamse schaal relatief belangrijke populaties herbergen en niet meeliften op de doelen voor vogelsoorten (en er ook niet mee conflicteren), worden ook voor deze soorten instandhoudingsdoelstellingen opgenomen.

INFORMATIEF DOCUMENT

5.3.1. Bittervoorn – *Rhodeus sericeus amarus*

- Het actuele voorkomen: Bij visbemonsteringen in waterlopen in deze SBZ-V werd in de periode 2006-2012 in 42% van de staalnames bittervoorn vastgesteld (Devos et al, 2014). De betrokken waterlopen liggen verspreid over de SBZ-V.
- Actuele staat van instandhouding: De soort bevindt zich in een gedeeltelijk aangetaste staat van instandhouding.
- Trend: Bij visbemonstering in de SBZ-V gaat het aandeel van de bemonsteringen, waarbij bittervoorn wordt gevangen, in stijgende lijn (van 17% in 1996-2000 tot 42% in 2006-2012).
- Potenties: Het verspreid voorkomen van de soort in deze SBZ-V doet aannemen dat er voldoende waterlopen zijn waar de belangrijkste habitatvereisten voor deze soort vervuld zijn. De algemene voortschrijdende kwaliteitsverbetering van het oppervlaktewater in deze SBZ-V (bvb. door afkoppeling van huishoudelijk afvalwater van landelijke dorpen en woonkorrels) zal het aantal waterlopen waar de habitatvereisten geschikt zijn nog doen toenemen.

  Knelpunten voor een goede staat van instandhouding situeren zich vooral op het vlak van het ontbreken van waterplanten en op het vlak van het beheer van de waterlopen.

5.3.2. Platte schijfhoren – *Anisus vorticulus*

- Het actuele voorkomen: De IJzervallei is het enige gebied in Vlaanderen met meerdere recente waarnemingen van deze soort. Waarnemingen situeren zich enkel in het Blankaartgebied (in andere deelgebieden werd niet gericht naar de soort gezocht). Om een beeld te krijgen van de werkelijke verspreiding is een gerichte, gebiedsdekkende inventarisatie nodig.
- Actuele staat van instandhouding: De actuele staat van instandhouding van de soort in deze SBZ (en bij uitbreiding op schaal Vlaanderen) is tot op heden onbepaald.
- Trend: Op basis van de beperkte gegevens kan geen trend bepaald worden.
- Potenties: De platte schijfhoren bewoont onbeschaduwde, permanente tot periodiek droogvallende zoete wateren met veel ondergedoken vegetatie maar zonder dicht kroosdek. Het zijn vaak ondiepe en heldere, stilstaande of licht stromende wateren zoals sloten en plassen met een veenbodem. In deze SBZ-V zijn dergelijke wateren in geruime mate aanwezig. Gezien de soort voorkomt in een gebied met veel geschikt habitat heeft de SBZ-V IJzervallei sterke potenties voor een duurzame populatie.

5.3.3. Kleine modderkruiper – *Cobitis taenia*

- Het actuele voorkomen: Kleine modderkruiper komt onder andere voor in de IJzer, de Kemmelbeek en in grote poldersloten (Engelendelft, Houtensluisvaart).
- Actuele staat van instandhouding: De soort bevindt zich in een gedeeltelijk aangetaste staat van instandhouding (Devos et al, 2014).

INFORMATIEF DOCUMENT

- Trend: De kleine modderkruiper werd vanaf 1996 voor het eerst terug vastgesteld op de IJzer ter hoogte van de Franse grens. Sindsdien heeft de soort zich stroomafwaarts weten uit te breiden waarbij ook de zijlopen werden gekoloniseerd. In de periode 2006-2012 werd kleine modderkruiper al bij 33% van de bemonsteringen in de SBZ-V aangetroffen. In de periode daarvoor werd de soort nog niet aangetroffen bij visstandsopnames zodat de trend gunstig is.

- Potenties: De toename van de verspreiding van deze soort in deze SBZ doet aannemen dat de aanwezige waterlopen een geschikt habitat voor deze soort herbergen. Gezien in het gebied nog tal van gelijkaardige waterlopen aanwezig zijn, is er een goede potentie voor een duurzame populatie.

5.3.4. Kamsalamander – *Triturus cristatus*

- Het actuele voorkomen: In de SBZ-V is de soort aanwezig op de valleirand van de IJzerbroeken ter hoogte van de Brabanthoek (grens Oostvleteren-Reninge) en de Blankaart. In de Handzamevallei situeren recente vindplaatsen zich in het poldergebied op rechteroever (Eindsdijk, Drie Mussen).

- Actuele staat van instandhouding: Voor dit gebied zijn onvoldoende gegevens beschikbaar om een gefundeerde uitspraak te doen wat betreft de actuele staat van instandhouding.

- Trend: Wegens het ontbreken van gestandaardiseerd verzamelde gegevens uit 2 periodes voor het specifieke gebied, kan geen trend worden bepaald.

- Potenties: Potenties voor het behoud en versterken van de lokale populaties zijn aanwezig. De omgeving (valleirand) van de recente vindplaatsen in de IJzerbroeken zijn grotendeels in eigendom en beheer van natuurbeherende instanties zodat gepaste maatregelen kunnen genomen worden om een duurzame metapopulatie in stand te houden. In de buurt van de populaties in de Handzamevallei heeft het regionaal landschap IJzer & Polder de voorbije jaren belangrijke landschapsherstelmaatregelen genomen die de soort ten goede komen.

5.3.5. Poelkikker – *Rana lessonae*

- Het actuele voorkomen: In de SBZ-V werd de soort op enkele plaatsen gevonden in de buurt van de Blankaart. Mogelijk is ze ruimer verspreid aanwezig in de SBZ. Om een beeld te krijgen van de werkelijke verspreiding is een gerichte, gebiedsdekkende inventarisatie nodig.

- Actuele staat van instandhouding: Voor dit gebied zijn onvoldoende gegevens beschikbaar om een gefundeerde uitspraak te doen wat betreft de actuele staat van instandhouding.

- Trend: Op basis van de beperkte gegevens kan geen trend bepaald worden.

- Potenties: Potenties voor het behoud en versterken van de lokale populaties zijn aanwezig. In de SBZ zijn er veel zonbeschenen, ondiepe, vegetatierijke sloten, poelen en vijvers.

INFORMATIEF DOCUMENT

5.3.6. Meervleermuis - *Myotis dasycneme*

- Het actuele voorkomen

  In Boezinge was tot 2006 een kolonie aanwezig die tot in het Blankaartbekken kwam jagen. Hoewel deze kolonie is verdwenen, worden toch nog jaarlijks foeragerende meervleermuizen waargenomen langs de IJzer ten zuiden van Diksmuide. Wellicht jagen deze dieren ook in het Blankaartgebied doch de toegankelijkheid van dat gebied, zeker 's nachts wanneer inventarisaties dienen te gebeuren, is beperkt. In de SBZ zijn geen kolonies van de soort gekend (er zijn ook maar weinig gebouwen -en dus geschikte gebouwen- aanwezig binnen de SBZ).

- Actuele staat van instandhouding

  Enkel het jachthabitat kan beoordeeld worden, vermits er geen kolonies voorkomen binnen de SBZ. De staat van instandhouding van het jachtgebied is goed tot uitstekend.

- Trend

  De trend is achteruitgaand en houdt wellicht verband met het verdwijnen (verhuizen) van de enige kolonie in de buurt. Verder gericht onderzoek is noodzakelijk gezien er ook slechts sporadisch actief naar deze soort gezocht wordt in het gebied.

- Potenties

  Meervleermuizen foerageren voornamelijk boven grote, open waterplassen, rivieren en kanalen.

  Binnen de SBZ zijn er vooral in het Blankaartbekken heel goede potenties als foerageergebied voor de soort, mits voldoende voedselaanbod aanwezig is. In die zin zijn structuur- en insectenrijke oevervegetaties (riet, ruigtes en begeleidende graslanden) essentieel. De geplande en reeds uitgevoerde natuurinrichtingswerken hebben in ieder geval voor flink wat bijkomend foerageerhabitat gezorgd. Ook de IJzer, het Kanaal Ieper-IJzer en het spaarbekken zijn geschikte foerageergebieden, blijkens de vaststellingen ten tijde van de kolonie van Boezinge.

  Wegens de schaarse bebouwing zijn de potenties in de SBZ voor kolonies/verblijfplaatsen van deze gebouwbewonende soort eerder klein.

5.3.7. Watervleermuis – *Myotis daubentonii*

- Het actuele voorkomen

  In de SBZ-V (Blankaartgebied, Kanaal Ieper-IJzer, IJzer, …) wordt de soort bij detectoronderzoek 's zomers frequent waargenomen. De diversiteit en veelheid aan kanalen, vijvers en sloten biedt dan ook een uitermate geschikt foerageergebied. Zomerkolonies zijn aanwezig in kleine bossen aan de rand van de SBZ (onder andere in het Blankaartpark en het kasteelpark van Merkem). Op een enkele watervleermuis in de ijskelder van het Blankaartpark na, zijn van deze soort geen winterwaarnemingen bekend in de SBZ-V of onmiddellijke omgeving.

- Actuele staat van instandhouding

  Het jachtgebied bevindt zich overwegend in een goede tot uitstekende staat. Met betrekking tot het zomerhabitat (koloniebomen), vliegroutes en overwintering ontbreken nog veel gegevens. De actuele staat is daardoor onbekend.

- Trend

  Geen gegevens beschikbaar.

INFORMATIEF DOCUMENT

- Potenties

  De watervleermuis is overwegend een boombewoner in de zomer. Wegens het boomloos karakter van de SBZ-V is de soort voor verblijfplaatsen dus op bosjes op de valleirand, net binnen of buiten de SBZ aangewezen. Gezien dergelijke bosrelicten ook in de omgeving eerder schaars zijn (in hoofdzaak kasteelparken) en vaak nog niet zo oud zijn wegens de verwoestingen van de Eerste Wereldoorlog, dient de nodige waakzaamheid aan de dag gelegd worden voor de potentiële meerwaarde van oudere bomen (al dan niet exoten) als verblijfplaats.

  Deze SBZ-V heeft wel heel veel potentie als jachtgebied. Het potentieel foerageergebied (open water, moeras) is in de SBZ ruim aanwezig en is heel gevarieerd (beschut, onbeschut, lage oevervegetatie, weelderige oevers, …).

5.3.8. Gewone dwergvleermuis – *Pipistrellus pipistrellus*

- Het actuele voorkomen

  Deze soort komt algemeen voor in de SBZ. Niettegenstaande het ontbreken van lijnvormige beplanting en houtige vegetatie in de broeken, wordt de soort ook in het open broekengebied frequent jagend waargenomen. Hierbij nemen graspaden, sloten en greppels de rol van geleidende landschapselementen waar.

- Actuele staat van instandhouding

  De actuele staat van instandhouding is onbekend.

- Trend

  Geen gegevens beschikbaar.

- Potenties

  In de boomloze broeken zijn de potenties als jachtgebied eerder beperkt. Op de valleirand en langs bredere kanalen en beken is er meer houtige beplanting aanwezig en dus goede potenties als jachtgebied. Als cultuurvolger vindt de gewone dwergvleermuis vlot koloniemogelijkheden in gebouwen op de valleirand.

5.3.9. Ruige dwergvleermuis – *Pipistrellus nathusii*

- Het actuele voorkomen

  De soort wordt verspreid over de SBZ regelmatig foeragerend waargenomen. Er zijn ook anekdotische gevallen van achter boomschors overwinterende dieren bekend. De soort staat bekend om haar enorme trekbewegingen vanuit de kraamgebieden in Noordoost-Europa en is in de nazomer en het voorjaar frequenter te detecteren dan tijdens de lente en zomer.

- Actuele staat van instandhouding

  De actuele staat van instandhouding is onbekend wegens het ontbreken van gegevens.

- Trend

  Geen gegevens beschikbaar.

- Potenties

  De soort jaagt graag in vochtige, moerassige landschappen. Door de veelheid aan vijvers en sloten, is er veel variatie in jachtgebied en biedt deze SBZ de soort goede potenties.

5.3.10. Laatvlieger – *Eptesicus serotinus*

- Het actuele voorkomen

  De soort wordt vrij regelmatig jagend waargenomen in deze SBZ. Deze dieren huizen wellicht in gebouwen aan de rand of net buiten de SBZ, kolonies of verblijfplaatsen zijn bekend uit Woumen, Esen en Merkem.

INFORMATIEF DOCUMENT

- Actuele staat van instandhouding: De actuele staat van instandhouding is onbekend wegens het ontbreken van gegevens.
- Trend: Geen gegevens beschikbaar.
- Potenties: De laatvlieger is één van de weinige vleermuissoorten die overwegend in open en halfopen landschappen foerageert. De beschutting van houtige vegetatie op de valleirand en langs beekvalleien op de valleirand, biedt de soort een prima jachtgebied en een goede uitvalsbasis om te jagen boven extensief beheerde weilanden. Daarnaast vormen moerasgebieden voor deze soort ook prima foerageergebieden. Het is wel zo dat op winderige dagen het insectenaanbod in het open broekgebied minder hoog is en dus minder interessant is om te foerageren maar op windluwe nachten kan deze soort de ganse oppervlakte van de SBZ gebruiken als jachtgebied.

  Als gebouwbewonende is er binnen de SBZ niet zoveel potentie wegens de schaarse bebouwing, net buiten de SBZ (in de bewoningskernen) is die er wel.

5.3.10 Gewone grootoorvleermuis – *Plecotus auritus*

- Het actuele voorkomen: Deze eerder typische soort voor parken en bossen (en structuurrijke tuinen) werd vooralsnog enkel aan de rand van de SBZ waargenomen (Woumen, Merkem). De soort wordt enkel tijdens strenge winters overwinterend teruggevonden in de ijskelder van de Blankaart.
- Actuele staat van instandhouding: De actuele staat van instandhouding is onbekend wegens het ontbreken van gegevens.
- Trend: Geen gegevens beschikbaar.
- Potenties: In de beschutting van kleinschalige houtige elementen op de valleirand zijn betere potenties voor deze soort te creëren, aansluitend op bewoningskernen (tuinen) en kleine (park)bosjes. Het broekengebied zelf is voor deze soort niet geschikt.

5.3.11 Baardvleermuis / Brandts vleermuis – *Myotis mystacinus/brandtii*

- Het actuele voorkomen: Van baardvleermuis (M. mystacinus) zijn 2 kolonies gekend op de rand van de SBZ (Woumen, Merkem). Binnen de SBZ zijn overwinterende baard/Brandts vleermuizen enkel gekend van de ijskelder en de kasteelzolder van de Blankaart.
- Actuele staat van instandhouding: De actuele staat van instandhouding is onbekend wegens het ontbreken van gegevens.
- Trend: Geen gegevens beschikbaar.
- Potenties: De potenties in de SBZ zijn eerder beperkt. Deze soort(en) verkiezen eerder kleinschalig, halfopen, parkachtige landschappen en (open) bossen. Dergelijke habitats zijn vooral op de valleirand en in de nabijheid van bewoning (tuinen) te vinden (beide aan de rand van de SBZ).

  De soort komt hier voor aan de rand van haar areaal.

INFORMATIEF DOCUMENT

5.3.12 Franjestaart – *Myotis nattereri*

- Het actuele voorkomen: Deze typische vleermuis van bosgebieden werd tot nog toe enkel overwinterend waargenomen, in de ijskelder van de Blankaart. Het ontbreken van de soort in de rest van de SBZ – behoudens enkele boskernen- is te verwachten gezien in de vallei geen geschikt habitat aanwezig is.
- Actuele staat van instandhouding: De actuele staat van instandhouding is onbekend wegens het ontbreken van gegevens.
- Trend: Geen gegevens beschikbaar.
- Potenties: Zowel als kolonie/verblijfsplaats als foerageergebied is deze soort gebonden aan bosrijk gebied of kleinschalig landschap. Binnen de SBZ zijn er slechts beperkte potenties in enkele bosjes, kasteelparken en het daarbij aansluitend kleinschalig landschap op de valleirand.

  Deze eerder bosgebonden soort komt hier voor aan de rand van haar areaal.

5.3.13 Rosse vleermuis – *Nyctalus noctula*

- Het actuele voorkomen: Rosse vleermuis wordt op onregelmatige basis waargenomen in de SBZ. Deze grote soort staat bekend om haar grote actieradius. Het is mogelijk dat exemplaren met verblijfplaats in het Bos van Houthulst, het Wijnendale- of Koekelarebos in de SBZ komen jagen.
- Actuele staat van instandhouding: De actuele staat van instandhouding is onbekend wegens het ontbreken van gegevens.
- Trend: Geen gegevens beschikbaar.
- Potenties: De potentie van de SBZ als foerageergebied is zeer groot gezien deze soort in belangrijke mate foerageert boven moerasgebied.

  De potentie van de SBZ voor kraamkolonies is veel kleiner gezien de soort daarvoor vooral in grotere bossen huist. De soort legt dagelijks makkelijk grote afstanden af tussen verblijfplaats en foerageerplaats zodat in combinatie met een verblijf in het Praatbos, Koekelarebos, Vrijbos, Wijnendalebos of de Galgebossen de SBZ toch grote potentie heeft, zij het dan enkel als foerageergebied.

INFORMATIEF DOCUMENT

Conclusies vleermuizen

Het is niet mogelijk voor de verschillende vleermuizensoorten de staat van instandhouding te beoordelen op basis van de beoordelingscriteria die vermeld worden in Adriaens et al (2008). Hiervoor is onvoldoende informatie en cijfermateriaal beschikbaar. Om mogelijke knelpunten in en buiten het gebied toch te kunnen detecteren, worden de soorten daarom eerst in 3 groepen ingedeeld op basis van de vereisten van het zomerverblijf en de vereisten van het jachtgebied. Voor elk van de 3 groepen wordt de ruime omgeving van de SBZ vervolgens landschapsecologisch geanalyseerd zodat eventuele knelpunten in een ruimtelijke context kunnen geplaatst worden.

- Categorie 1: gebouw- en boombewonende[14] vleermuizen die als jachtgebied moerassen en open water verkiezen. Het gaat om meervleermuis, watervleermuis, ruige dwergvleermuis en rosse vleermuis.

- Categorie 2: gebouw- en boombewonende vleermuizen die als jachtgebied bij voorkeur bossen en landschappen met een belangrijk aandeel houtige vegetatie / kleine landschapselementen hebben: Franjestaart, gewone grootoorvleermuis en baard/Brandts vleermuis.

- Categorie 3: vleermuizen met een breed spectrum aan jachtgebieden: Gewone dwergvleermuis en laatvlieger.

Gezien gebouwen en bomen in de kern van de SBZ zeer schaars aanwezig zijn, is het aannemelijk dat de meeste verblijfplaatsen van vleermuizen zich in de bebouwing en verspreide bosjes op de rand van het gebied (valleirand) bevinden. Gezien het gebied robuust is en geënt op een waternetwerk, kan verondersteld worden dat er voor niet-dagelijkse migratie gebruik kan gemaakt worden van dit netwerk aan beken, grachten en kanalen. Een belangrijk aandachtspunt hierbij vormt lichtverstoring, in het bijzonder dan verlichting langs waterlopen en ter hoogte van bruggen en sluizen.

Vleermuizen van de **categorie 1** kunnen in belangrijke mate gebruik maken van het uitgebreide waterlopennetwerk om de belangrijke foerageergebieden in de SBZ te bereiken. Weliswaar dient ter hoogte van de valleirand aandacht te zijn voor het behoud van de verbindingen tussen verblijfplaats en het waternetwerk door het voorzien van verbindende kleine landschapselementen. Eventueel kunnen de verblijfplaatsen ook kilometers buiten het gebied gelegen zijn waarbij een dagelijkse verplaatsing van ettelijke kilometers gebeurt.

De kernzone (het open valleigebied) van de SBZ is voor vleermuizen van de **categorie 2** niet erg geschikt als jachtgebied. Van deze groep, die in bebouwing/bomen op de valleirand verblijven, kan verwacht worden dat het jachtgebied in de onmiddellijke omgeving van de verblijfplaats en/of aansluitend kleinschalig landschap gelegen is. Voor het behoud van deze populaties is vooral het behoud/versterken van kleinschalige landschapselementen op de valleirand, in de buurt van bebouwing en van bosgebiedjes, relevant.

Vleermuizen van de **categorie 3** jagen in uiteenlopende doch doorgaans structuurrijke landschappen (parken, zones met veel KLE's, tuinen, dreven, bomenrijen …) maar kunnen op rustige avonden ook in open, waterrijk gebied gaan jagen. Voor het behoud van deze soorten is het behoud/versterken van het kleinschalig landschap op de valleirand, met verbinding met het waternetwerk, aangewezen.

INFORMATIEF DOCUMENT

[14] *Doorgaans bevinden de koloniebomen zich in bossen en parken omdat die klimatologisch stabieler zijn.*

5.4 Samenvatting van voorkomen, actuele staat van instandhouding trend en potenties van de vogelsoorten van bijlage IV

In deze paragraaf worden de verschillende voorkomende Europees te beschermen vogelsoorten opgelijst waarvoor de SBZ-V volgens het G-IHD-rapport minstens belangrijk is. Voor elk Europees te beschermen soort uit hoofdstuk 4 wordt het voorkomen, de analyse van de actuele staat van instandhouding, de trends ten opzichte van de aanmelding en de potenties voor uitbreiding samenvattend beschreven. Voor de volledige analyse wordt verwezen naar bijlage II - Analyse van de Europees te beschermen habitats en soorten.

Na het vastleggen van de G-IHD hebben zich in het gebied een aantal broedvogels van de bijlage IV gevestigd; deze worden eveneens mee opgenomen. Het betreft steltkluut, lepelaar en kleine zilverreiger. Daarnaast heeft het gebied zich de voorbije jaren ontwikkeld tot een belangrijk overwinteringsgebied voor rietgans. Verder wordt ook roerdomp vermeld, gezien in het soortenbeschermingsprogramma voor deze soort (MB 19/12/2016) een doel van 2 koppels aan deze SBZ werd toegekend.

Kluut is actueel aanwezig als broedvogel doch de vestiging is gelinkt aan tijdelijk gunstige omstandigheden naar aanleiding van recente, grootschalige terreinwerken in het kader van het natuurinrichtingsproject de Blankaart. Ook velduil kwam in 2014 met 2 paren (waarvan 1 succesvol) tot broeden binnen de SBZ, ook deze broedgevallen zijn eerder te linken aan uitzonderlijke, tijdelijke omstandigheden. Beide soorten worden daarom niet verder behandeld.

In droge winters kan velduil in kleine aantallen aanwezig zijn waarbij de soort in het gebied foerageert en ruigere percelen benut als slaapplaats. Gezien er voor velduil geen gewestelijke instandhoudingsdoelen werden vastgelegd en maatregelen voor overwinterende velduilen samensporen met deze voor blauwe kiekendief, wordt verwacht dat de soort voldoende zal meeliften in functie van de instandhoudingsdoelstellingen voor blauwe kiekendief.

Van grutto werd in het voorjaar van 2013 vastgesteld wat al langer vermoed werd, namelijk dat meer dan 1% van de biogeografische populatie van deze soort van de SBZ gebruik maakt tijdens de voorjaarstrek (Devos et al, 2014). Voor deze soort zijn echter geen gewestelijke instandhoudingsdoelen bepaald en grutto wordt in wat volgt dan ook niet verder behandeld. Verwacht wordt dat de soort zal meeliften op maatregelen in functie van de instandhoudingsdoelstellingen van o.a. goudplevier en kemphaan.

5.4.1 Broedvogels

Blauwborst - *Luscinia svecica*

- *Het actuele voorkomen*

  De soort doet het goed in de SBZ. Aanvankelijk broedde de soort haast enkel op de Blankaart maar sinds de jaren 1990 is ze sterk uitgebreid in het ganse gebied. Inventarisaties tijdens de broedvogelatlasperiode (2000-2002) leverden minstens 35 territoria op. Sindsdien nam de soort verder toe maar gebiedsdekkende inventarisaties ontbreken in recente jaren. De huidige populatie in het Vogelrichtlijngebied wordt momenteel geschat op ruim 50 broedparen.

- *Actuele staat van instandhouding*

  Binnen de SBZ is voldoende broedbiotoop aanwezig. De soort broedt niet alleen in rietmoerassen maar ook langs rijk begroeide sloten. Er is sprake van een sterke toename van de populatie sinds de aanmelding van de SBZ-V.

  De Blauwborst bevindt zich in een goede tot uitstekende staat van instandhouding.

- *Trend*

  Net als in de rest van Vlaanderen is de Blauwborst de laatste decennia sterk toegenomen in de SBZ.

INFORMATIEF DOCUMENT

- *Potenties* — Er zijn in de SBZ-V ruime potenties voor de soort aanwezig. Het huidig beschikbare habitat in de vorm van een uitgebreid netwerk van –al dan niet verruigde- rietkragen en rietvelden laat een verdere uitbreiding van de broedpopulatie toe.

Bruine Kiekendief - *Circus aeruginosus*

- *Het actuele voorkomen* — Gedurende de laatste jaren werden steeds tussen de 5 en 10 broedparen vastgesteld in het deelgebied IJzerbroeken. In het deelgebied Handzamevallei is de soort een onregelmatige broedvogel.

- *Actuele staat van instandhouding* — De actuele staat van instandhouding kan bestempeld worden als gedeeltelijk aangetast.

  De beschikbaarheid van geschikt (grondpredatorvrij) nesthabitat is een knelpunt waardoor veel paren gedwongen worden om in een suboptimaal habitat te broeden met laag broedsucces tot gevolg. In 2013 bijvoorbeeld waren slechts 3 van de 8 broedgevallen succesvol.

- *Trend* — Van 1959 tot 1975 werden jaarlijks 1 of 2 broedparen vastgesteld op de Blankaart. Daarna deed zich een lichte toename voor tot 3-4 paren in 1978. Uit de jaren '80 zijn weinig concrete gegevens bekend over het aantal broedparen. Er zijn echter aanwijzingen dat de populatie vrij stabiel bleef met jaarlijks 2 tot 3 broedparen.

  In 1990 en 1991 werden resp. 5 en 4-5 nesten op de Blankaart gelokaliseerd. In 1992 en 1993 kwamen telkens 6 tot 7 paren tot broeden. In dezelfde periode koloniseerde de soort de omliggende IJzerbroeken waarbij gebroed werd in hooilanden of kleine rietkragen aan aanzitputten. In 1990 werd voor de eerste keer een geslaagd broedgeval vastgesteld in een hooiland in de broeken van Merkem. In 1993 waren er al 4 tot 6 broedparen aanwezig in de broeken.

  Het totale broedbestand in het Blankaartgebied steeg daarmee van 3 paren in 1989 naar 10-13 in 1993 en 1994. Daarna volgde een terugval. Sinds 2000 ligt de populatiegrootte meestal tussen 5 en 10 paren.

  Hooilanden kunnen beschouwd worden als een suboptimaal broedhabitat. De meeste nesten worden er uitgemaaid of gepredeerd. Het broedsucces van de soort is in de meeste jaren bijgevolg zeer laag.

INFORMATIEF DOCUMENT

- *Potenties*

  De bruine kiekendief beschikt over uitgebreide foerageermogelijkheden in de IJzervallei. De potenties van het gebied voor deze soort kunnen vooral verhoogd worden door de beschikbaarheid van optimaal nesthabitat te verhogen.

  In bestaande rietmoerassen zoals de Blankaart kan het creëren van waterriet de kans op predatie terugdringen. Verder kan ook nieuw broedhabitat gecreëerd worden door de aanleg van kleinere moeraskernen, hoewel ook daar predatie een knelpunt kan vormen. Naast andere oplossingen kan predatorcontrole al dan niet tijdelijk een oplossing bieden voor het behalen van een goede staat van instandhouding. Bijkomend onderzoek is nodig om de noodzaak aan te tonen.

  Bij broedparen in hooilanden en akkergewassen is een goede opvolging van de broedparen noodzakelijk zodat maai- en oogstpraktijken kunnen uitgesteld of afgestemd worden.

IJsvogel - *Alcedo atthis*

- *Het actuele voorkomen*

  De ijsvogel is een vrij zeldzame broedvogel in de SBZ. De populatie tijdens de voorbije vijf jaar wordt geschat op 1 tot 3 paren. Nestplaatsen situeren zich vooral in de natuurlijke, steile oevers van de IJzer en het Kanaal van Ieper. Ook wortelkluiten van omgevallen bomen worden soms benut, onder andere op de Blankaart.

- *Actuele staat van instandhouding*

  De soort bevindt zich in een gedeeltelijk aangetaste staat van instandhouding. De huidige aantallen zijn zeer klein en geschikt broedhabitat is maar op een paar plaatsen aanwezig.

- *Trend*

  De soort is pas sinds eind de jaren ’90 gekend als broedvogel. Sinds 2000 broeden naar schatting elk jaar enkele koppels in de SBZ.

  De opkomst van deze soort als broedvogel kan toegeschreven worden aan een langzame maar gestage verbetering van de waterkwaliteit, in combinatie met de lange reeks van zachte winters. De laatste jaren kenden het aantal waarnemingen van ijsvogels wel opnieuw een sterke terugval als gevolg van een aantal strenge vorstperioden.

- *Potenties*

  De IJsvogel is gebonden aan zuiver, ijsvrij, visrijk, traag stromend water. Een goede waterkwaliteit is essentieel. Steile, zandige natuurlijke oeverwanden of wortelgestellen van omgevallen bomen langs beken, en in mindere mate langs vijvers vormen de favoriete broedhabitat. Door de vele plassen en waterlopen biedt de IJzervallei heel wat potenties als broedgebied voor ijsvogel.

Steltkluut – *Himantopus himantopus*

- *Het actuele voorkomen*

  Sinds 2012 werden jaarlijks broedgevallen opgemerkt net buiten de SBZ-V, hogerop in de IJzervallei (Gatebeek, Beveren). In 2015 kwam de soort ook voor het eerst binnen de grenzen van de SBZ-V succesvol tot broeden nl. 2 koppels in het Nekkersbroek.

- *Actuele staat van instandhouding*

  De huidige staat van instandhouding is moeilijk te bepalen. De nieuwe vestiging als broedvogel wijst op de aanwezigheid van geschikte leefomstandigheden. Die zijn het rechtstreeks gevolg van recente (vanaf 2009) moerasherstelwerken in het kader van het natuurinrichtingsproject ‘De Blankaart’.

INFORMATIEF DOCUMENT

- *Trend* — De soort is de voorbije 10 jaar geëvolueerd van een niet-jaarlijkse naar jaarlijkse doortrekker. Dit leidde sinds 2012 tot broedpogingen en broedgevallen in de IJzerbroeken, weliswaar net buiten het VRL-gebied (Gatebeek, Beveren). Sinds 2015 broeden er ook enkele koppels binnen de SBZ-V.

- *Potenties* — De IJzerbroeken hebben de potentie om uit te groeien tot een regelmatig broedgebied voor deze soort. Dit zal echter gedeeltelijk afhangen van de evolutie van het verspreidingsareaal binnen Europa (en een verderzetting van de huidige noordwaartse uitbreiding), de verdere vegetatieontwikkeling en het beheer van de huidige open moeraszones waarin hij broedt en foerageert. Algemeen kan gesteld worden dat de soort mee kan profiteren van maatregelen die voor porseleinhoen worden genomen en de opname van instandhoudingsdoelen voor deze soort niet leidt tot een noodzaak voor bijkomend leefgebied.

Porseleinhoen - *Porzana porzana*

- *Het actuele voorkomen* — De soort is de voorbije vijf jaren een jaarlijkse broedvogel geworden, met aantallen die schommelen tussen 2 (2013) en 8 territoria (2009).

- *Actuele staat van instandhouding* — De actuele staat van instandhouding is te beschouwen als gedeeltelijk aangetast.

  De aanwezigheid van open, ondiep water (< 15 cm diep) tijdens het broedseizoen is zo goed als afwezig in het gebied, behalve uitzonderlijk in zeer regenrijke voorjaren (bv. 2000).

  Hogere waterpeilen kunnen meestal onvoldoende lang aangehouden worden om een garantie te bieden op broedsucces, zelfs in natte jaren. Maatregelen in het kader van het natuurinrichtingsproject de Blankaart (afgravingen en een beperkte verhoging van het waterpeil) hebben vooral rond de Blankaart geleid tot een lichte verbetering van het broedhabitat. Het droogvallen van broedgebieden in de loop van het voorjaar en de vroege zomer blijft echter ook daar een knelpunt.

- *Trend* — Reeds in de jaren ’60 en ’70 was de soort gekend als een zeldzame en onregelmatige broedvogel in het Blankaartgebied. Na 1976 waren er lange tijd geen meldingen meer, maar mogelijk bleven territoria of broedgevallen onopgemerkt.

  Sinds 1994 worden opnieuw regelmatiger territoria vastgesteld, met een uitschieter in 2000 (33 territoria in het volledige VRL-gebied, waarvan 17 in het Blankaartbekken).

INFORMATIEF DOCUMENT

- *Potenties*

  Wegens de afhankelijkheid van dynamische omstandigheden is het creëren van een duurzame populatie niet eenvoudig. De situatie in 2000 (> 30 territoria) toont echter de grote potenties van de IJzerbroeken voor deze zeldzame soort. Maatregelen dienen zich vooral te richten op een vernatting van grasland- en moerasgebieden (met aanhoudend hoge waterpeilen in het ganse voorjaar en vroege zomer).

  Voor het ontwikkelen van een duurzame populatie zijn grote moerasgebieden, met voldoende dynamiek en variatie, noodzakelijk. Binnen de perimeter van het natuurinrichtingsproject De Blankaart worden via terreininrichting en waterpeilverhoging optimale condities gecreëerd voor de soort. In andere deelgebieden is het waterpeil minder stuurbaar zodat daar door middel van het inrichten van kleine moerasjes (bijvoorbeeld ter hoogte van voormalige aanzitputten) bijkomende kansen kunnen gecreëerd worden. Een gericht beheer van het moerasgebied is echter essentieel om de voor deze soort vereiste variatie en openheid te behouden.

Roerdomp - *Botaurus stellaris*

- Het actuele voorkomen

  Ondanks enkele waarnemingen tijdens de broedperiode op en rond de Blankaart, zijn er vooralsnog geen aanwijzingen van effectieve broedpogingen.

- Actuele staat van instandhouding

  Als broedvogel beoordelen we de staat van instandhouding als gedeeltelijk aangetast. In het kader van het natuurinrichtingsproject de Blankaart werd weliswaar een eerste reeks maatregelen genomen voor het herstel en uitbreiding van het rietmoeras op de Blankaart (met o.a. het kappen van wilgenstruwelen), maar er blijven belangrijke knelpunten die de vestiging als broedvogel in de weg staan.

- Trend

  In de periode 1959-1963 waren er jaarlijks 1 tot 2 broedgevallen van deze soort op de Blankaart. In 1960 waren er 2 tot 3 broedparen aanwezig. In 1965, 1968 en 1971 kwam de soort wellicht nog tot broeden. Tot 1977 waren er nog jaarlijks meerdere waarnemingen van roerdompen maar het is niet duidelijk of de soort toen nog tot broeden kwam. Daarna bleef de aanwezigheid van de soort hoofdzakelijk beperkt tot trek- en winterperiode, met een duidelijke toename van het aantal waarnemingen sinds eind de jaren 1990.

INFORMATIEF DOCUMENT

- Potenties

Als één van de grootste moerasgebieden in Vlaanderen is het Blankaartgebied een potentieel geschikt broedgebied voor de roerdomp. De afwezigheid van broedgevallen heeft in de eerste plaats te maken met een onvoldoende habitatkwaliteit.

Momenteel is er onvoldoende oppervlakte waterriet en/of vochtig rietland aanwezig, waardoor de soort ook gevoelig blijft voor predatie. Naast andere oplossingen kan predatorcontrole al dan niet tijdelijk een oplossing bieden voor het behalen van een goede staat van instandhouding. Bijkomend onderzoek is nodig om de noodzaak aan te tonen. Ook de slechte waterkwaliteit van de Blankaartvijver (gebrek aan helder en visrijk water) kan als een negatieve factor gezien worden.

De moerasherstelwerken die in het kader van het natuurinrichtingsproject de Blankaart werden gerealiseerd zijn in belangrijke mate geïnspireerd op de leefgebiedsvereisten van roerdomp. Op dit ogenblik ontbreken nog voldoende overgangszones tussen open water en rietvegetaties omdat de vegetatie op de ingerichte zones zich nog aan het ontwikkelen is. De geplande peilverhoging rond de Blankaart zal een oppervlakte gedegradeerd leefgebied (relatief droog rietmoeras) terug geschikt maken.

De potentiële impact van de recreatieve ontsluiting van het Blankaartgebied vergt de nodige aandacht. De geïsoleerde ligging van het gebied ten aanzien van bestaande broedkernen kan de ontwikkeling van een duurzame broedpopulatie in de toekomst bemoeilijken.

Via het Soortenbeschermingsprogramma roerdomp[15] werd in deze SBZ een doel van 2 koppels gealloceerd (Blankaart).

Kwartelkoning – *Crex crex*

- Het actuele voorkomen

De soort is een niet jaarlijkse broedvogel. In de periode 2012 – 2016 werden tijdens 3 broedseizoenen zekere territoria vastgesteld: In 2012 (minstens 4 roepende mannetjes in het Merkembroek, 5 in het Rhillebroek en 1 in de Handzamevallei), 2015 (1 roepend mannetje in het Vijfhuizenbroek[16] en 1 in het Westbroek) en 2016 (1 roepend mannetje in het Woumenbroek en 2 territoria in de broeken van Merkem).

- Actuele staat van instandhouding

De actuele staat van instandhouding is gedeeltelijk aangetast. Territoria worden niet elk jaar vastgesteld en van een duurzame populatie is bijgevolg geen sprake.

Hoewel vooral op reservaatpercelen de randvoorwaarden voor deze soort aanzienlijk zijn verbeterd, staan onaangepaste maaidata, te sterk versnipperde percelen en te weinig variatie (afwisseling droog en nat) een blijvend populatieherstel in de weg.

INFORMATIEF DOCUMENT

---

[15] *Soortenbeschermingsprogramma roerdomp, goedgekeurd per ministerieel besluit van 19 december 2016.*

[16] *In het voorjaar van 2015 werd, in het kader van de opmaak van het SBP kwartelkoning, in opdracht van het ANB een experiment uitgevoerd in het Vijfhuizen- en Rhillebroek om overtrekkende kwartelkoningen met behulp van lokroep aan te trekken. Dit in de hoop dat de aangelokte vogels ter plaatse blijven om te broeden en via de nakomelingen, zonder verdere lokinspanning, een permanente populatie kan gecreëerd worden. Het exemplaar in het Vijfhuizenbroek werd in 2015 op deze manier gelokt, het exemplaar in het Westbroek vestigde zich in 2015 volkomen spontaan.*

- Trend

Toen de mechanische landbouw haar intrede deed na de tweede wereldoorlog kreeg deze soort het overal in Vlaanderen moeilijk om stand te houden. Ook in de IJzervallei vond toen wellicht een snelle afname plaats.

Omstreeks 1970 werden nog een 6-tal broedparen opgegeven voor de IJzerbroeken. Inventarisaties tussen 1973 en 1977 leverden 1 mogelijk broedgeval meer op. De soort werd daarna lange tijd niet meer vastgesteld, tot in juni 1992 een roepend exemplaar werd gehoord in het Merkembroek.

Daarna was het opnieuw wachten tot 1999 met 2 roepende vogels in de IJzerbroeken te Merkem. In 2000 doken eind mei en begin juni 4 tot 5 roepende mannetjes op in de IJzerbroeken te Woumen (die zich later in het broedseizoen ten dele verplaatst hebben naar het Merkembroek). De soort verscheen opnieuw in de IJzervallei in 2002 met dit keer 3 territoria in het Westbroek te Reninge. In beide jaren vormden de roepende vogels duidelijke clusters en werd hun aanwezigheid gedurende meerdere weken vastgesteld. In 2003 was er een zeker broedgeval in de Handzamevallei nabij Esen. De beste kwartelkoningenjaren waren echter 2006 (6-tal territoria in de Rhillebroeken) en 2012.

- Potenties

De uitgestrekte hooilanden van de IJzer- en Handzamebroeken vormen potentieel één van de belangrijkste broedgebieden voor deze soort in Vlaanderen. Laat gemaaide en bloemrijke hooilanden in riviervalleien vormen namelijk één van de voorkeursbroedbiotopen van deze soort. Vooral vochtige doch niet al te natte zones worden door deze soort benut.

In de SBZ zijn reeds behoorlijke oppervlaktes van dergelijke graslanden aanwezig (vaak in eigendom/beheer van natuurbeherende instanties). Maatregelen voor een verdere verschraling van de hooilanden, het verlaten van de courante maaidata (ook op percelen in natuurbeheer) én het verlaten van de maaidatum tot half augustus indien territoria worden vastgesteld, zijn essentieel.

De landschappelijke openheid, die deze soort daarnaast vereist, is over nagenoeg het volledige SBZ aanwezig.

Via het SBP kwartelkoning[17] werd in deze SBZ een doel van 23 koppels gealloceerd.

Kleine zilverreiger – *Egretta garzetta*

- Het actuele voorkomen

Kleine zilverreiger heeft zich pas recent in het gebied gevestigd, namelijk (minstens) 1 broedkoppel in 2014 in de reigerkolonie op de Blankaart. Ook in 2015 en 2016 heeft de soort op de Blankaart gebroed met minstens 1 nest, maar o.b.v. het aantal adulten aanwezig tijdens het broedseizoen kunnen er dat ook meer geweest zijn. Het tellen van het precieze aantal nesten die zich in het onbegaanbare en onoverzichtelijke wilgenbroekbos bevinden, is praktisch heel moeilijk. Daarnaast zijn er ook tijdens het broedseizoen niet-broedende adulten aanwezig in het gebied wat het schatten van het aantal broedkoppels o.b.v. het aantal aanwezige adulte vogels onmogelijk maakt.

[17] *Goedgekeurd per Ministerieel besluit van 21 december 2015.*

INFORMATIEF DOCUMENT

- Actuele staat van instandhouding

  De huidige staat van instandhouding is moeilijk te bepalen. De vestiging van de soort als nieuwe broedvogel wijst op geschikte leefomstandigheden. Die zijn het rechtstreekse gevolg van recente (vanaf 2009) moerasherstelwerken in het kader van het natuurinrichtingsproject 'De Blankaart'. Het blijft echter afwachten of die ook voldoende geschikt blijven voor de ontwikkeling van een duurzame populatie.

- Trend

  Na een toenemend aantal waarnemingen tijdens zachte winters vanaf de jaren 2000, vestigde deze soort zich in 2014 voor het eerst als broedvogel in het wilgenbroekbos op de Blankaart.

- Potenties

  Als groot moerasgebied biedt de Blankaart voldoende mogelijkheden voor de vestiging van een broedkolonie. Nestgelegenheid vormt wellicht geen beperkende factor (in het wilgenbroekbos is nog voldoende ruimte beschikbaar).

  De potenties van het gebied voor deze soort kunnen verhoogd worden door te voorzien in ruime foerageermogelijkheden via de aanleg en het beheren van ondiepe plassen en waterlopen. In en rond de broedkolonie en de foerageergebieden dient de nodige rust voorzien te worden.

Lepelaar – Platalea leucorodia

- Het actuele voorkomen

  De lepelaar is een nieuwe broedvogel in de SBZ sinds 2013 toen 3 tot 4 koppels zich vestigden in de blauwe reigerkolonie op de Blankaart. Ook in 2014, 2015 en 2016 waren daar telkens 3 à 4 broedkoppels aanwezig. Mogelijk werden in 2014 en 2015 ook broedpogingen ondernomen in de eendenkooi van Merkem.

  Wellicht vormen de in het kader van de natuurinrichting de Blankaart nieuw gegraven ondiepe plassen en rietsloten een geschikt foerageerhabitat waardoor het gebied rond de Blankaart voor deze soort veel aantrekkelijker is geworden. Ook enkele gebieden buiten SBZ, zoals de natuurkern aan de Gatebeek (Beveren-a/d-IJzer) en de Viconia Kleiputten zijn belangrijk als foerageergebied.

- Actuele staat van instandhouding

  De huidige staat van instandhouding is moeilijk te bepalen. De vestiging van de soort als nieuwe broedvogel wijst op geschikte leefomstandigheden. Het blijft echter afwachten of die ook voldoende geschikt blijven voor de ontwikkeling van een duurzame populatie.

- Trend

  Na een toenemend aantal waarnemingen tijdens de trekperiode vanaf eind de jaren '90, vestigde deze soort zich in 2013 voor het eerst als broedvogel op de Blankaart.

- Potenties

  Als groot moerasgebied biedt de Blankaart voldoende mogelijkheden voor de vestiging van een broedkolonie. Nestgelegenheid vormt wellicht geen beperkende factor (in het wilgenbroekbos is nog voldoende ruimte beschikbaar).

  Het feit dat de soort hier nestelt in bomen (en niet op de grond zoals in de meeste Nederlandse kolonies) verkleint aanzienlijk het risico op predatie. De potenties van het gebied voor deze soort kunnen verhoogd worden door te voorzien in ruime foerageermogelijkheden via de aanleg en het beheren van ondiepe plassen en waterlopen. In en rond de broedkolonie en de foerageergebieden dient de nodige rust voorzien te worden.

INFORMATIEF DOCUMENT

5.4.2 Niet Broedvogels (overwinteraars en doortrekkers)

Het gebied is van belang voor verschillende overwinterende en doortrekkende vogelsoorten. Voor een bespreking van de verschillende soorten wordt verwezen naar Bijlage 2.

5.5 Regionaal belangrijke biotopen

Regionaal belangrijke biotopen zijn vegetaties of habitats die weliswaar niet Europees te beschermen zijn, maar die van belang zijn voor het Vlaamse natuurbehoud. Deze vegetaties worden beschermd door de Vlaamse natuurbehoudswetgeving in brede zin.

Voor deze habitats zullen verderop op zich geen doelen worden geformuleerd, maar het is van belang voor het Vlaamse natuurbeleid om te weten waar deze liggen en er bij het formuleren van doelen rekening mee te kunnen houden. Bovendien zijn deze regionaal belangrijk biotopen vaak een leefgebied van een Europees te beschermen soort.

Een aantal van deze regionaal belangrijke biotopen is belangrijk tot cruciaal voor de goede lokale staat van instandhouding van een aantal Europees te beschermen soorten.

Hieronder wordt de oppervlakte van de regionaal belangrijke biotopen weergegeven zoals te vinden in de digitale Biologische Waarderingskaart en Natura2000 Habitatkaart, uitgave 2014. Er wordt aangegeven voor welke Europees te beschermen soorten dit biotoop deel uitmaakt van het leefgebied en wat de potentiële oppervlakte ervoor is in het gebied.

Hierbij dient de kanttekening gemaakt te worden dat voor het grootste deel van het gebied de informatie in deze kaartlagen dateert van 1997 en op vele percelen (i.h.b. de percelen in natuurbeheer) niet meer actueel is. Daarom worden sommige rbb's, die op het terrein aanwezig zijn doch op de Natura2000 Habitatkaart niet staan aangeduid, toch besproken.

De automatische vertaling van de BWK-eenheden in dit gebied naar RBB's is tevens niet zomaar te maken gezien verschillende RBB's die in dit gebied voorkomen door middel van dezelfde BWK-code werden aangeduid (i.h.b. rbbzil, rbbkam en rbbvos).

- *Rietmoeras* (rbbmr): 13,2 ha
- *Grote zeggenvegetatie* (rbbmc): 0 ha
- *Soortenrijke kamgraslanden* (rbbkam): 0 ha
- *Zilverschoongrasland zonder zilte elementen* (rbbzil): 0 ha
- *Dotterbloemgrasland* (rbbhc): 3,8 ha
- *Moerasbos van breedbladige wilgen* (rbbsf): 16,5 ha
- *Soortenrijk grote vossenstaartgrasland* (rbbvos)[18] : 70 ha.
- *Doornstruweel* (rbbsp): 1,2 ha

INFORMATIEF DOCUMENT

[18] *incl. oppervlakte gekarteerd als habitat 6510 subtype grote vossenstaartgrasland met weidekerveltorkruid: 70 ha*

Rietmoeras (rbbmr - BWK: mr)

Rietmoerassen zijn van belang als leefgebied voor verschillende broedvogels (Bruine kiekendief, Blauwborst, Roerdomp en Porseleinhoen). Deze rietmoerassen zijn veelal de begeleidende vegetatie langs vaarten en grachten. In de Blankaart komt dit biotoop ook vlakdekkend en in mozaïek met het wilgenbroekbos voor.

Actueel komen rond de Blankaart ca. 20 ha rietvegetaties voor. In het kader van het natuurinrichtingsproject de Blankaart werden zo'n bijkomende 30ha aan laaggelegen graslanden en verboste visvijvers ingericht om op termijn tot rietmoeras (met waterplassen) te evolueren.

Grote zeggenvegetaties (rbbmc - BWK: mc)

Grote zeggenvegetaties zijn gebonden aan standplaatsen met permanent hoge grondwaterstanden en worden gekenmerkt door langdurige inundaties in het winterhalfjaar. De instandhouding van deze vegetaties hangt af van actief beheer; zonder gaan zij over in rietmoeras, moerasstruweel of broekbos. Het RBB is van belang voor de Porseleinhoen en kan ook deel uitmaken van het leefgebied van kwartelkoning. Het RBB heeft een beperkte verspreiding binnen de SBZ en komt vaak voor in complex met andere graslandtypes. Het is vaak te vinden in komvormige depressies in de percelen en rond voormalige aanzitputten. Door de peilverhoging in het Blankaartbekken breidt dit vegetatietype zich ook vlakvormig uit over ganse percelen, vaak ten koste van graslanden gedomineerd door rietgras en liesgras (die vaak indicatoren zijn van een verstoorde waterhuishouding).

Grote zeggenvegetaties zijn 's winters vaak langdurig overstroomd waarbij ze het leefgebied vormen van tal van grondeleenden en steltlopers.

Momenteel is op de habitatkaart geen grote zeggenvegetatie ingetekend. Niettemin ontwikkelde dit RBB zich sinds de laatste kartering (1997) al op een aantal percelen in natuurbeheer vanuit graslanden gedomineerd door rietgras en/of liesgras.

Wilgenbos/struweel met breedbladige wilgen (rbbsf - BWK: sf)

In deze SBZ betreft het voorkomen van dit RBB voornamelijk moerasbos met wilgenstruwelen of doorgeschoten, verlaten grienden. Op de Blankaart komt een 15-tal hectare van dit RBB voor, in hoofdzaak als gevolg van de verbossing van rietland na de Tweede Wereldoorlog. Elders in deze SBZ beperkt de aanwezigheid van dit RBB zich tot 2 relictjes (resp. 0,6 en 0,1ha) van doorgeschoten grienden (Sint-Jacobskapelle en Esen). In het wilgenbroekbos op de Blankaart bevindt zich een gemengde kolonie blauwe reiger, lepelaar en kleine zilverreiger.

Een uitbreiding van dit RBB zou ten koste gaan van het rietmoeras rond de Blankaart. Het behoud van de huidige oppervlakte ten behoeve van koloniebroeders wordt dan ook vooropgesteld.

Kamgraslanden (rbbkam - geen specifieke BWK-code, zit vervat onder 'hp', 'hp*', 'hpr' en 'hpr*)

Kamgraslanden komen in deze SBZ slechts voor in bepaalde zones die een minder uitgesproken karakter hebben als overstromingsgebied en daardoor traditioneel ook eerder als weiland worden beheerd: hogere delen van het Merkem-, Olifant- en Woumenbroek, de Pellemaet in de Oostdijk in Woumen en het gebied rond het Zijdelinggeleed / Drie Mussen in de Handzamevallei. Langs de randen of in lagere zones komen soms elementen voor van zilverschoongraslanden.

Deze hoger gelegen graslanden worden intensief benut door overwinterende ganzen, in het bijzonder in periodes van lichte overstromingen waarbij de dan overstroomde, lagere zones door de ganzen worden gemeden.

INFORMATIEF DOCUMENT

Zilverschoongraslanden (rbbzil - geen specifieke BWK-code, zit vervat onder 'hp*' en 'hpr*)

Zilverschoongraslanden komen verspreid over de SBZ voor, zij het doorgaans in combinatie met andere graslandtypes. In kamgraslanden zijn het de vegetaties op de lager gelegen delen die in de winter overstromen. Ook in grote vossenstaartgraslanden die (na)begraasd worden, kan zilverschoongrasland in mozaïek voorkomen op de laagste delen en in depressies die in het voorjaar lang onder water blijven staan.

Dotterbloemgraslanden (rbbhc - BWK: 'hc')

De oppervlakte van dit RBB is beperkt binnen de SBZ. Deze graslanden zijn in de winter vaak overstroomd, maar in de zomer is een zekere doorluchting van de bodem nodig, meer dan bijvoorbeeld voor grote zeggenvegetaties, die vaak grenzen aan Dotterbloemgrasland (Zwaenepoel *et al*., 2002). In de SBZ komen dotterbloemgraslanden vaak in complex voor met soortenrijke grote vossenstaartgraslanden (al dan niet met weidekerveltorkruid). Vaak verklaren geringe hoogteverschillen de aanwezigheid van het ene in het andere vegetatietype. Dotterbloemgraslanden vormen het leefgebied voor kwartelkoning maar ook voor tal van andere typische weidevogels als grutto, wulp, graspieper, veldleeuwerik en paapje.

Dottergraslanden zijn 's winters vaak plas-dras of overstroomd waarbij ze benut worden door ganzen, eenden en steltlopers.

Soortenrijk grote vossenstaartgrasland (rbbvos - BWK: 'hp*' en 'hpr*') incl. habitat 6510_hua (BWK: 'hu', 'hpr/hu' of 'hpr+hu').

Grote vossenstaartgraslanden strekken zich uit over grote oppervlaktes van de SBZ en vormen de typische graslanden van de overstroombare broeken. Soortenrijke grote vossenstaartgraslanden bevinden zich overwegend op percelen in natuurbeheer. Niettemin zijn private graslanden soms ook al soortenrijk, enerzijds omdat de abiotische omstandigheden in deze SBZ van nature de intensieve uitbating beperken, anderzijds omdat vanuit aangrenzende percelen in natuurbeheer een instroom is van zaden van typische soorten. Dit is in het bijzonder het geval in het Blankaartbekken waar via een RUP op de meeste percelen al enkele jaren nulbemesting van kracht is (Merkembroek, Woumenbroek, omgeving de Blankaart). Soortenrijke grote vossenstaartgraslanden vormen het broedbiotoop voor kwartelkoning maar ook voor tal van andere typische weidevogels als kwartel, grutto, wulp, graspieper, veldleeuwerik, paapje, … Grote vossenstaartgraslanden zijn 's winters vaak plas-dras of tijdelijk overstroomd waarbij ze benut worden door ganzen, eenden en steltlopers.

Soortenrijke grote vossenstaartgraslanden met aanwezigheid van weidekerveltorkruid worden beschouwd als habitat 6510, hoewel er met uitzondering van de aanwezigheid van het weidekerveltorkruid geen andere verschillen in vegetatiesamenstelling of abiotiek hoeven te zijn. Vandaar dat deze hier samen worden besproken.

De potentie voor dit RBB/habitat in deze SBZ is groot, het kan zich overal in de overstroombare vallei ontwikkelen, voor zover het niet te lang overstroomd wordt (rbbmc) of permanent wordt beweid.

Doornstruweel (rbbsp – BWK 'kh(sp)').

Een beperkte oppervlakte van het regionaal belangrijk biotoop doornstruweel is aanwezig op de berm langs het Kanaal Ieper-IJzer te Reninge en in de Brabanthoek in Oostvleteren. Doornstruwelen zijn doorgaans eerder lijnvormige elementen en zijn vaak relicten van vreoeger hagen of houtkanten. In deze SBZ zijn potenties voor verdere ontwikkeling van dit rbb aanwezig op de valleirand en wat hoger gelegen zones: overige zones van de berm van het Kanaal Ieper-IJzer, Handzamedijk, valleirand, …

INFORMATIEF DOCUMENT

Doornstruwelen maken deel uit van een kleinschalig landschap waarbij ze het leefgebied (landbiotoop) vormen voor kamsalamander en een onderdeel kunnen vormen van het jachtbiotoop voor tal van vleermuizensoorten.

Doornstruwelen bestaan doorgaans overwegend uit relatief laag blijvende doornige soorten als sleedoorn, meidoorn en hondsroos. In de buurt van het valleigebied, waar de openheid voor een aantal doelsoorten een kritische factor is, vormen doornstruwelen een veel minder afschrikkende factor dan hoog opgaande bomenrijen.

INFORMATIEF DOCUMENT

6 Beschrijving van de maatschappelijke context

De Habitatrichtlijngebieden en Vogelrichtlijngebieden hebben niet enkel en alleen een ecologische betekenis. Een gebied wordt ook, actief en passief, gebruikt door verschillende gebruikers. De opmaak en realisatie van instandhoudingsdoelstellingen situeert zich lokaal dan ook binnen een bepaalde planologische, beleidsmatige en socio-economische context. De actuele natuurwaarden zijn tot zekere hoogte een gevolg van die actuele en historische socio-economische activiteiten. Daarnaast heeft deze context ook invloed op de perspectieven voor de natuur en de verschillende betrokken actoren (sectoren, beheerders en gebruikers) aanwezig in een bepaald gebied. Het is dan ook evident dat deze context mee in overweging wordt genomen bij het bepalen van de instandhoudingsdoelstellingen en de prioriteiten voor een bepaald gebied.

Dit hoofdstuk beschrijft allereerst de planologische situatie (paragraaf 6.1). Daarnaast gebeurt een eerste situering van een aantal eigenaars- en gebruikerscategorieën die in het gebied actief zijn (paragraaf 6.2). De socio-economische context wordt mee in overweging genomen bij de uitwerking van de sterktezwakteanalyse (hoofdstuk 7) en van de doelstellingen (zie hoofdstuk 8). De verzamelde informatie zal bovendien gebruikt worden voor het opstellen van actieprogramma's.

Noot bij de kaarten m.b.t. dit hoofdstuk

Hoofdstuk 6 van het rapport beschrijft de socio-economische situatie van het betrokken SBZ. In bijlage 5 worden kaarten gevoegd die deze socio-economische situatie visualiseren. Indien uit het overlegproces bijkomende informatie voortvloeit, is deze enkel opgenomen in het tekstgedeelte en zijn de kaarten uit het oorspronkelijke rapport hieraan niet aangepast. De kaarten werden immers o.m. gegenereerd door verschillende instanties die de relevante socio-economische gegevens beheren. Het aanpassen van de kaarten zou een nieuwe rondvraag bij deze instanties impliceren, wat om redenen van efficiëntie (kosten-baten) niet is voorzien. De tekst is bijgevolg accurater dan de kaarten.

Noot bij de interpretatie van de cijfergegevens

Een groot deel van de analyses in dit hoofdstuk zijn gebaseerd op GIS gegevens. De praktijk leert dat niet alle gegevens geografisch even accuraat zijn. Bij de verschillende berekeningen en manipulaties kunnen bovendien kleine fouten optreden. Een concreet gevolg is dat de opgenomen cijfers enkel relatief geïnterpreteerd mogen worden. Voor de opmaak van percentages is als algemeen principe gebruik gemaakt van de afbakening van de Habitatrichtlijn- en Vogelrichtlijngebieden. Binnen voorliggend gebied ligt 5136 ha binnen Vogelrichtlijngebied. Er is geen Habitatrichtlijngebied aanwezig.

Ten slotte zijn de gegevens niet steeds up-to-date met de actuele situatie op het terrein. Daarom is steeds een bronvermelding met de gebruikte gegevens opgenomen.

6.1 Beschrijving van de planologische context

In de context van de opmaak van de instandhoudingdoelstellingen zijn een hele reeks van planologische statuten mogelijk, die al dan niet onder de zuivere noemer "ruimtelijke ordening" (met name plannen van aanleg of ruimtelijke uitvoeringsplannen) vallen. In het kader van de opmaak van de instandhoudingdoelstellingen beperken we ons tot de ruimtelijke bestemmingen, het VEN en IVON, de Ramsar-conventie, de oppervlaktedelfstoffenplannen, de ruimtelijke beschermingsstatuten vanuit het beleid op vlak van onroerend erfgoed en de planning in het kader van het integraal waterbeleid.

Ruimtelijke bestemmingen

De ruimtelijke bestemmingen van een gebied zijn vastgelegd in het Gewestplan en verschillende Ruimtelijke Uitvoeringsplannen. De verschillende bestemmingen kunnen geclusterd worden tot een aantal hoofdcategorieën. In Tabel 6-1 wordt een overzicht gegeven van de voorkomende bestem-

INFORMATIEF DOCUMENT

mingen binnen de verschillende deelgebieden. Tevens wordt het relatieve aandeel per hoofdcategorie aangegeven. In bijlage 5 wordt de bestemmingsverdeling binnen het gebied gesitueerd op kaart.

Ongeveer 16% van het hele gebied heeft momenteel de bestemming 'natuur' (natuurgebieden, natuurreservaat, natuurgebied met wetenschappelijke waarde). Deze bestemming komt nagenoeg enkel voor in het Blankaartbekken (Blankaart, broeken van Woumen & Merkem). Overig groen betreft vooral parkgebied dat hoofdzakelijk rond de kastelen voorkomt (kasteel van Merkem, Blankaart- en Esenkasteel). Binnen het voorliggende gebied komt amper bosbestemming voor.

Daarnaast is er een aanzienlijk aandeel aan landbouwbestemming aanwezig binnen het gebied (79%), waarvan 1244 ha valleigebied, 947 ha agrarisch gebied met ecologische waarde, 515 ha landbouwgebied met overdruk natuurverweving en 974 ha agrarisch gebied met landschappelijke waarde.

Verder is er een beperkte oppervlakte (2%) met bestemming openbaar nut (in hoofdzaak toe te schrijven aan het Waterproductiecentrum De Blankaart en de RWZI Woumen) en een beperkte oppervlakte (1%) industriegebied (Heernisse-Diksmuide).

Tenslotte is er beperkt woongebied aanwezig in de randzone, beperkt recreatiegebied en nog een fractie diverse andere bestemmingen die hoofdzakelijk bestaan uit bestemming 'waterweg' (IJzer, Kanaal Ieper-IJzer) en 'verkeersweg' (zuidwestelijke omleidingsweg Diksmuide).

Tabel 6-1. Overzicht van de ruimtelijke bestemmingen en hun percentuele aandeel in de totale oppervlakte van het gebied.[19]

	Ruimtelijke bestemmingscategorie[20]								
	Wonen	**Recreatie**	**Natuur**	**Overig groen**	**Bos**	**Landbouw**	**Industrie**	**Openbaar nut**	**Andere**
Tot. Opp. (ha)	**37,4**	**7,9**	**804,7**	**43,8**	**1,2**	**4036,8**	**49,3**	**93,3**	**63,0**
Aandeel (% tot. opp. SBZ)	**0,7**	**0,2**	**15,7**	**0,9**	**<0,1**	**78,6**	**1,0**	**1,8**	**1,2**

In uitvoering van het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen stelde de Vlaamse overheid in 2005 een ruimtelijke visie landbouw, natuur en bos op voor de regio Kust-Polders-Westhoek. Op 31 maart 2006 nam de Vlaamse Regering kennis van deze visie en keurde ze de beleidsmatige herbevestiging van de bestaande gewestplannen voor ca. 95.200 ha agrarisch gebied en een operationeel uitvoeringsprogramma goed. In het operationeel uitvoeringsprogramma is aangegeven welke gewestelijke ruimtelijke uitvoeringsplannen (GRUP's) de Vlaamse overheid de komende jaren zal opmaken voor de afbakening van de resterende landbouw-, natuur- en bosgebieden. De acties uit het uitvoeringsprogramma bij het eindvoorstel van de gewenste ruimtelijke structuur worden onderverdeeld in drie categorieën:

1. Gebieden waarvoor onmiddellijk gestart kan worden met de voorbereiding van een gewestelijk ruimtelijk uitvoeringsplan (GRUP).
2. Gebieden waarvoor verder overleg en/of onderzoek nodig is.

[19] Gebruikte datalagen voor berekening zijn:

Gewestplan, vector, toestand 01/01/2002 (Departement Ruimtelijke Ordening, Woonbeleid en Onroerend Erfgoed, AGIV-product).

Gewestelijke Ruimtelijke Uitvoeringsplannen, vector, toestand 03/06/2009 (Departement Ruimtelijke Ordening, Woonbeleid en Onroerend Erfgoed)

[20] De ruimtelijke bestemmingscategorieën zijn gebaseerd op een clustering van de categorieën opgenomen in het Gewestplan aangevuld met de geldende RUP's in de verschillende gebieden.

INFORMATIEF DOCUMENT

3. Gebieden waarvoor de opmaak van een GRUP op korte termijn niet mogelijk is.

Binnen het gebied liggen geen agrarische gebieden die via de beslissing van 31 maart 2006 werden herbevestigd. In onderstaande tabel wordt een overzicht gegeven van de verschillende acties die opgenomen zijn in het operationeel uitvoeringsprogramma met betrekking tot voorliggend gebied. Tevens wordt aangegeven voor welke deelgebieden deze acties van toepassing zijn.

Tabel 6-2. Overzicht van de verschillende acties opgenomen in het operationeel uitvoeringsprogramma met betrekking tot het voorliggend gebied.

Prioriteit	***Naam***	***Omschrijving***	***Deel-gebieden***
Uitvoeringsacties op korte termijn op te starten	RUP De Blankaart en Merkembroek	*Vastleggen van afspraken binnen het 'Raamakkoord'.*	IJzerbroeken
	RUP Westbroek	*Vastleggen van de afspraken binnen de ruilverkaveling Reninge[21].*	IJzerbroeken
Op te starten specifiek onderzoek voorafgaand aan mogelijke uitvoeringsactie	Reningse broeken en broeken van Noordschote m.i.v. omgeving Engelendelft - Martjesvaart	*Aanwezigheid van speciale beschermingszones* *Gedetailleerd in kaart brengen landbouwgebruik en bedrijfszetels. Gevoeligheidsanalyse voor bestaande landbouwbedrijven in het gebied. Daarna opmaak eerste concreet afbakeningsvoorstel voor bespreking met betrokkenen.* *Opmaak gewestelijk ruimtelijk uitvoeringsplan na onderzoek naar de aanwezige natuurwaarden en het bestaande landbouwgebruik, conform de beslissing van de Vlaamse Regering van 31 maart 2006.*	IJzerbroeken
	Handzamevallei	*Aanwezigheid van speciale beschermingszones* *Gedetailleerd in kaart brengen landbouwgebruik en bedrijfszetels. Gevoeligheidsanalyse voor bestaande landbouwbedrijven in het gebied. Daarna opmaak eerste concreet afbakeningsvoorstel voor bespreking met betrokkenen.* *Opmaak gewestelijk ruimtelijk uitvoeringsplan na onderzoek naar de aanwezige natuurwaarden en het bestaande landbouwgebruik, conform de beslissing van de Vlaamse Regering van 31 maart 2006.*	Handzamevallei
Gebieden waarvoor geen acties op korte termijn opgestart worden	/	/	/

De actie 'RUP De Blankaart en Merkembroek' werd opgestart en is ondertussen definitief vastgesteld. De overige acties uit Tabel 6-2 werden nog niet opgestart.

Vlaams Ecologisch Netwerk en Integraal Verwevings- en Ondersteunend Netwerk

Het Vlaams Ecologisch Netwerk (VEN) en het Integraal Verwevings- en Ondersteunend Netwerk (IVON) vormen twee belangrijke gebiedsgerichte instrumenten van het Vlaams natuur- en bosbe-

[21] *https://www.vlm.be/nl/projecten/Paginas/Reninge.aspx*

INFORMATIEF DOCUMENT

leid. Deze instrumenten worden gedeeld met het ruimtelijke ordeningsbeleid. De totale oppervlakte VEN en IVON bedroeg op 1 januari 2015 respectievelijk 90.695 en 4.338 ha.

Het VEN vormt met haar grote aaneengesloten gebieden de ruggengraat van de toekomstige natuurlijke structuur (netwerken) in Vlaanderen. Het bestaat uit de Grote Eenheden Natuur (GEN) en Grote Eenheden Natuur in Ontwikkeling (GENO). Voor de instandhouding, ondersteuning en versterking van de natuurkernen wordt voorzien in de afbakening van Natuurverwevingsgebieden (NVWG). Zij vormen als het ware een beschermende jas voor de natuurkernen. Voor de verbinding van de verschillende natuurkernen worden Natuurverbindingsgebieden (NVBG) afgebakend. Samen vormen deze gebieden het IVON: het Integraal Verwevings- en Ondersteunend Netwerk. In deze gebieden worden bijkomende kansen gegeven aan planten en dieren. Andere functies zoals landbouw, recreatie, bosbouw, wonen, … mogen hierdoor niet in het gedrang komen.

In Tabel 6-3 wordt een overzicht gegeven van de voorkomende categorieën van het VEN en het IVON binnen de verschillende deelgebieden. Tevens wordt het relatieve aandeel per categorie aangegeven. Er komt geen NVBG voor binnen het gebied. Ongeveer 16% van de SBZ is opgenomen in het VEN (814 ha), uitsluitend binnen het deelgebied IJzerbroeken en nagenoeg enkel in de zone tussen Diksmuide en het Kanaal Ieper-IJzer. In bijlage 5 wordt het VEN en IVON in en rond het gebied geïllustreerd op kaart.

Tabel 6-3. Overzicht van de categorieën van het VEN en IVON en hun procentuele aandeel in de totale oppervlakte.[22]

Deelgebied	**Categorie**		
	VEN		**IVON**
	Grote eenheid natuur (GEN)	**Grote eenheid natuur in ontwikkeling (GENO)**	**Natuurverwevings-gebied (NVWG)**
SBZ-V IJzervallei - IJzerbroeken	802,9	10,7	514,9
SBZ-V IJzervallei - Handzamevallei	0	0	0
Totale oppervlakte (ha)	**802,9ha**	**10,7ha**	**514,9**
Aandeel - % totale oppervlakte SBZ	**15,6**	**0,2**	**10,0**

Natuurverbindingsgebieden worden aangeduid door de provincies binnen de provinciale ruimtelijke structuurplannen. Volgende natuurverbindingsgebieden komen voor[23]:

Stimulansgebieden kleine landschapselementen:

- S24 – Handzamevallei
- S29 – de vallei van de Heidebeek en de IJzer t.e.m. Diksmuide

Natte ecologische infrastructuur:

- N13 het kanaal Ieper-IJzer

Rivier- en beekvalleien:

- R40 de IJzer
- R44 waterlopen in de IJzerbroeken

[22] Gebruikte datalagen voor berekening zijn:

Gebieden van VEN en IVON, vector, toestand 14/08/2015 (Agentschap voor Natuur en Bos).

[23] Bron: Provinciaal Ruimtelijk Structuurplan West-Vlaanderen (herziening goedgekeurd per Ministerieel Besluit op 11 februari 2014)

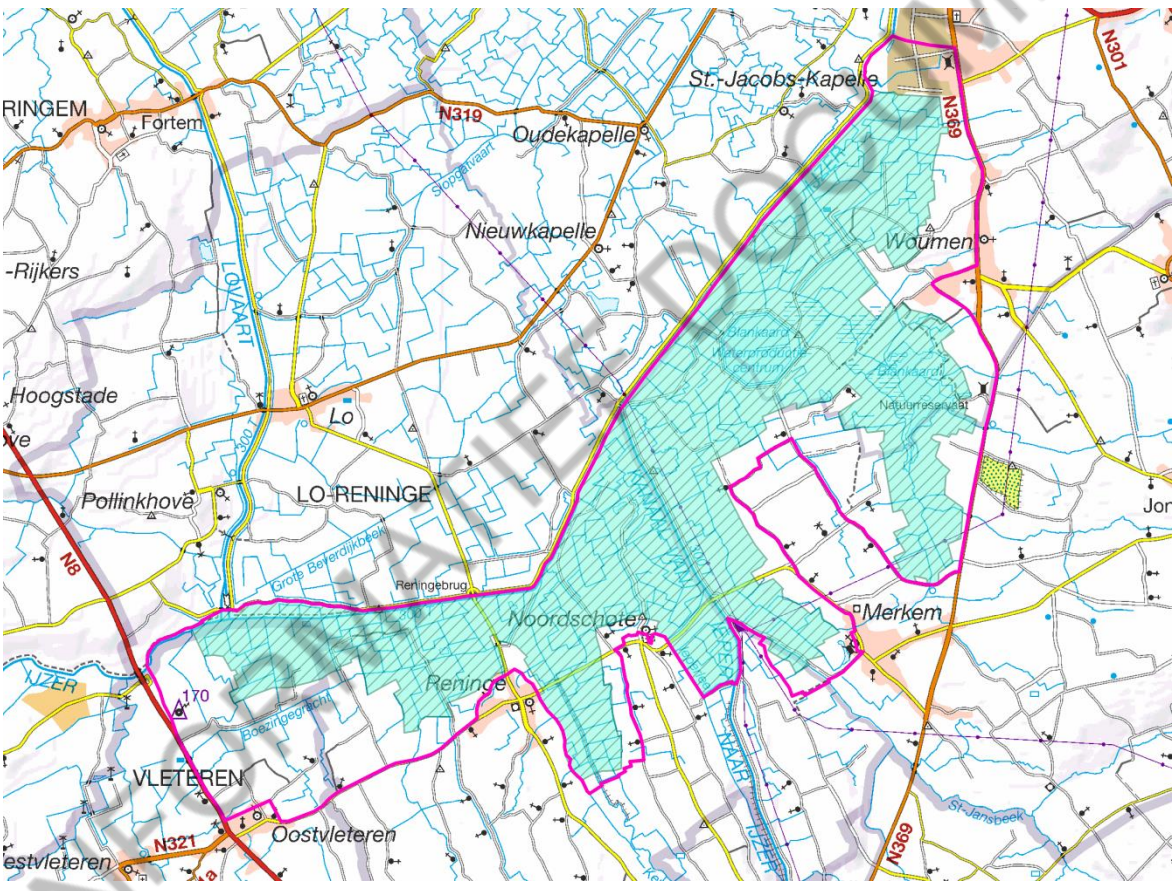
INFORMATIEF DOCUMENT

Ramsar conventie

De Ramsar-conventie, ook wel de conventie over waterrijke gebieden genoemd, is een internationale overeenkomst daterend van 1971 die tot doel heeft het behoud en het oordeelkundig gebruik van alle watergebieden te bewerkstelligen door middel van plaatselijke, regionale en nationale acties en internationale samenwerking, als bijdrage tot het tot stand komen van een duurzame ontwikkeling in de gehele wereld. Met oordeelkundig gebruik wordt de duurzame benutting van het watergebied bedoeld waarbij het natuurlijke karakter en de eigenschappen van het ecosysteem behouden blijven of hersteld worden.

De partijen die zich bij de conventie hebben aangesloten dienen watergebieden aan te duiden die van internationaal belang zijn op ecologisch, botanisch, zoölogisch, limnologisch of hydrologisch vlak, waarbij de aandacht voor het gebied als habitat voor watervogels voorop staat.

In de SBZ is een deel van het deelgebied IJzerbroeken afgebakend als Ramsar-gebied (2.461ha). Dit Ramsar-gebied '*Het reservaat de Blankaart en valleigebied*' werd op de Montreux-lijst van de Ramsarconventie geplaatst[24] omwille van de degradatie van waterrijke biotopen als gevolg van té lage waterpeilen en slechte waterkwaliteit.

Kaart 6.1: Lichtblauw/gearceerd: Ramsar-gebied '*Het reservaat de Blankaart & valleigebied*'.

Ruimtelijke bescherming en beleid met betrekking tot Natuurlijke Rijkdommen

De plannen van aanleg, die voornamelijk in de jaren zeventig tot stand zijn gekomen, voorzien in ontginningsgebieden en uitbreidingsgebieden van ontginningsgebieden. De plannen van aanleg hebben bindende kracht.

[24] *Dit is een lijst met Ramsargebieden waarvan de ecologische kenmerken onder druk staan.*

INTERACTIEF DOCUMENT

Het beleid inzake het beheer van de oppervlaktedelfstoffen werd ondertussen in het Oppervlaktedelfstoffendecreet van 2003 vastgelegd en heeft als basisdoelstelling om de huidige en de toekomstige generaties op een duurzame wijze te voorzien in de behoefte aan oppervlaktedelfstoffen. Het Oppervlaktedelfstoffendecreet voorziet in een oppervlaktedelfstoffenplanning. Die oppervlaktedelfstoffenplanning is nodig voor het verzekeren van een duurzaam voorraadbeheer van delfstoffen zoals zand, leem, klei en grind. De oppervlaktedelfstoffenplanning omvat het opmaken van een set van bijzondere oppervlaktedelfstoffenplannen, één per samenhangend oppervlaktedelfstoffengebied, waar in hoofdzaak één welbepaalde oppervlaktedelfstof besproken wordt. Die plannen bevatten ontwikkelingsperspectieven voor een termijn van minimaal 25 jaar en acties voor de volgende vijf jaar. Zij worden vijfjaarlijks geëvalueerd en vormen de basis voor de ruimtelijke beleidsvisie met betrekking tot ontginningen. Zij bevatten dus ook een evaluatie van de ontginningsgebieden die in de plannen van aanleg zijn vastgelegd en geven aan welke (delen van) deze gebieden een andere bestemming mogen krijgen en welke (delen van) deze gebieden nog steeds moeten behouden blijven. De bijzondere oppervlaktedelfstoffenplannen zijn beleidsdocumenten zonder bindende kracht. Zij worden immers omgezet in een gewestelijk ruimtelijk uitvoeringsplan dat wel bindend is.

Plannen van aanleg[25]

Binnen het gebied komt geen ontginningsgebied op het gewestplan voor.

Bijzondere Oppervlaktedelfstoffenplannen (BOD)

Het Vogelrichtlijngebied overlapt evenmin met het toepassingsgebied van het bijzonder oppervlaktedelfstoffenplan 'Alluviale klei en polderklei' dat door de Vlaamse regering op 20 februari 2009 definitief werd vastgesteld.

Ruimtelijke bescherming en beleid met betrekking tot onroerend erfgoed

Het onroerend erfgoed wordt in Vlaanderen beschermd via een aantal ruimtelijke sporen: er is het spoor van de beschermde landschappen, dorpsgezichten, archeologische monumenten, archeologische zones, monumenten en het spoor van de tandem ankerplaatsen en erfgoedlandschappen. Via het nieuwe Decreet Ruimtelijke Ordening is het verplicht advies te vragen aan het Departement Ruimtelijke Ordening, Woonbeleid en Onroerend Erfgoed bij elke stedenbouwkundige vergunning binnen beschermde landschappen, stads- en dorpsgezichten, monumenten, archeologische monumenten, archeologische zones en erfgoedlandschappen, alsook binnen ankerplaatsen voor wat betreft de vergunningen, onderworpen aan de zorgplicht.

De bescherming van landschappen dorpsgezichten, monumenten, archeologische monumenten en archeologische zones heeft gevolgen voor eigenaars, beheerders en gebruikers. Allereerst is er een zogenaamde onderhouds- en instandhoudingsplicht om het beschermde goed in goede staat te houden. Het uitvoeren van werkzaamheden is bovendien onderworpen aan een vergunning en/of toestemming. Ankerplaatsen en erfgoedlandschappen vormen een onderdeel van een vernieuwd landschapsbeleid. Erfgoedlandschappen worden aangeduid in de ruimtelijke uitvoeringsplannen.

Erfgoedlandschappen zijn gebaseerd op de ankerplaatsen, de meest waardevolle landschappen van Vlaanderen, waarin een geheel van verschillende erfgoedelementen (naast landschappelijke ook monumentale of archeologische) voorkomt.

De aanduiding van ankerplaatsen op zich heeft geen rechtsgevolgen voor de burger. Na de aanduiding geldt voor de administratieve overheden wel een zorgplicht. De aanduiding van de ankerplaatsen heeft tot doel de landschappelijke waarden en landschappelijke kenmerken van deze landschappen mee te laten spelen in het afwegingskader bij het opstellen van die ruimtelijke uitvoeringsplannen die geheel of gedeeltelijk in ankerplaatsen gelegen zijn. Bij de opmaak van een dergelijk RUP, worden de landschapswaarden en –kenmerken doorvertaald in stedenbouwkundige

[25] *Gebruikte datalagen voor analyse zijn:*

Gewestplan, vector, toestand 01/01/2002 (Departement Ruimtelijke Ordening, Woonbeleid en Onroerend Erfgoed, AGIV-product).

Gewestelijke Ruimtelijke Uitvoeringsplannen, vector, toestand 03/06/2009 (Departement Ruimtelijke Ordening, Woonbeleid en Onroerend Erfgoed).

INFORMATIEF DOCUMENT

voorschriften. Vanaf de opname in de ruimtelijke uitvoeringsplannen worden de ankerplaatsen erfgoedlandschappen genoemd. De stedenbouwkundige voorschriften uit het RUP gelden voor alle burgers uit de betrokken gebieden. Drie categorieën van ankerplaatsen worden onderscheiden, met name definitief vastgestelde, voorlopig vastgestelde en voorstellen uit de landschapsatlas.

In Tabel 6-4 wordt een overzicht gegeven van de verschillende plannen uit het onroerend erfgoed, die betrekking hebben op gebied. In bijlage 5 worden de planlichamen met betrekking tot onroerend erfgoed in en rond het gebied geïllustreerd op kaart.

Tabel 6-4. Overzicht van de specifieke statuten uit het beleidsveld onroerend erfgoed binnen het gebied.[26]

Categorie	**Naam**	**Deelgemeente/deelgebied**	**Oppervlakte totaal**	**Oppervlakte binnen SBZ**
Beschermd landschap	/	/	/	/
Beschermd dorpsgezicht	Omgeving van de historische hoeve Noordhof – Veurnestraat 36 Vleteren	Oostvleteren	10,3 ha	10,3 ha
	Gehucht Fintele	Pollinkhove	8,7 ha	4,8 ha
	Barisdamhoeve - omgeving	Werken	6,0 ha	6,0 ha
Beschermd monument	Hoeve Noordhof	Oostvleteren	2,1 ha	2,1 ha
	Fintele – schutsluis met overlaat en ophaalbrug	Pollinkhove	0,4 ha	0,2 ha
	Belgische mitrailleurpost Kasteelweg zn Oostvleteren	Oostvleteren	31 m²	31 m²
	Houtkantbegroeiing (Brabanthoek)	Oostvleteren	5,9 ha	5,9 ha
	Demarcatiepaal nr 5 Noordschote	Noordschote	15 m²	15 m²
	Sint-Baafskerk (Merkem)	Merkem	0,1 ha	30 m²
	Resten fort de Knocke (fort de Knock)	Lo-Reninge /Merkem	15,9 ha	10,2 ha
	Duitse watertoren WO I	Zarren	51 m²	51 m²
	Barisdamhoeve	Werken	0,3 ha	0,3 ha
Ankerplaats *Voorstellen landschapsatlas*	A30062 - Handzamevaart	Handzamevallei	1126 ha	1093 ha
	A30026 - IJzerbroeken en Lovaart bij Pollinkhove	IJzerbroeken	2583 ha	2168 ha
Voorlopig vastgesteld	/	/	/	/
Definitief vastgesteld	APW016 – De Ieperlee, het Kanaal Ieper-IJzer en de Martjesvaart	IJzerbroeken	1232	232

[26] *Gebruikte datalagen voor berekening zijn:*

Onroerend erfgoed en Landschapsatlas, vector, toestand 17/08/2015 (Departement Ruimtelijke Ordening, Woonbeleid en Onroerend Erfgoed).

INFORMATIEF DOCUMENT

Beheerplannen in het kader van het integraal waterbeheer

De contouren van het Vlaamse waterbeleid liggen vast in het Decreet Integraal Waterbeleid. Het decreet is ook een vertaling van de Europese Kaderrichtlijn Water naar de Vlaamse wetgeving.

Het waterbeleid krijgt vorm in stroomgebiedbeheerplannen[27]. Er worden in Vlaanderen plannen opgemaakt voor de stroomgebieddistricten van de Schelde en de Maas, waarin voor elk van de elf bekkens een bekkenspecifiek deel is opgenomen[28]. Op 18 december 2015 stelde de Vlaamse Regering de stroomgebiedbeheerplannen voor Schelde en Maas voor de periode 2016-2021 vast.

In de beschermde gebieden moet niet alleen de goede watertoestand behaald worden zoals in andere wateren. Voor SBZ kunnen daarom strengere milieudoelstellingen gelden.

Het maatregelenprogramma beschrijft de aanpak om tot het maatregelen- en actiepakket te komen en bevat de generieke acties (i.e. acties die voor heel Vlaanderen van toepassing zijn). In de bekkenspecifieke delen worden de waterlichaamspecifieke en bekkenbrede acties beschreven. In de grondwatersysteemspecifieke delen worden de grondwatersysteemspecifieke en grondwaterlichaamspecifieke acties beschreven.

Het maatregelenprogramma bevat eveneens een gebiedsgerichte prioritering via de aanduiding van speerpuntgebieden en aandachtsgebieden voor oppervlaktewater en waakgebieden voor grondwater. De selectie als speerpuntgebied geeft aan dat voor dit waterlichaam de goede toestand haalbaar lijkt in 2021 – mits daar nog de nodige inspanningen worden gedaan. Aandachtsgebieden zijn waterlichamen waar ofwel in een latere fase (tegen 2027) de goede toestand haalbaar geacht wordt of waar een sterke lokale dynamiek aanwezig is om acties uit te voeren die in aanzienlijke mate bijdragen aan een verbetering van de toestand. Voor grondwaterlichamen in ontoereikende kwantitatieve toestand zijn herstelprogramma's opgesteld. In die grondwaterlichamen zijn specifieke actie- en waakgebieden aangeduid waar een gebiedsgericht beleid wordt gevoerd voor het behalen van de goede toestand.

Het voorliggende gebied is volledig gelegen binnen het IJzerbekken. Voor het SBZ zijn de Aandachtsgebieden Blankaart waterlopen, Poperingevaart en Grote Kemmelbeek relevant. In onderstaande tabel wordt een (indicatief) overzicht gegeven van de verschillende acties opgenomen in het stroomgebiedbeheerplan (2016-2021) die in de buurt liggen van de SBZ.

Tabel 6-5. Overzicht van de acties opgenomen in het stroomgebiedbeheerplan in (de buurt van) het gebied.[29]

Code	***Omschrijving van de actie***	***Initiatiefnemer***	***Deelgebieden van SBZ***
4B_B_234	Verbetering van structuurkwaliteit en natuurlijke waterhuishouding ifv de IHD's en de GET/GEP KRLW door het afstemmen van het waterlopenbeheer en door kleinschalige ingrepen op onbevaarbare waterlopen (Vlaamse OWL) in het IJzerbekken	VMM	IJzerbroeken & Handzamevallei
4B_B_245	Verbetering van de structuurkwaliteit en de natuurlijke waterhuishouding ifv IHD's en GET/GEP KRLW door het afstemmen van het waterlopenbeheer en door kleinschalige ingrepen op onbevaarbare waterlopen (lokale OWL) in het IJzerbekken	VMM, Provincie West-Vlaanderen, alle gemeenten	IJzerbroeken & Handzamevallei
4B_B_266	Bevorderen van waterconservering of tegengaan van verdroging in drinkwater- en/of beschermd gebieden in het IJzerbekken	ANB, waterbeheerders	IJzerbroeken & Handzamevallei

INFORMATIEF DOCUMENT

[27] http://www.integraalwaterbeleid.be/nl/stroomgebiedbeheerplannen/stroomgebiedbeheerplannen-2016-2021/Stroomgebiedbeheerplannen-2016-2021

[28] *Ten gevolge van het Decreet van 19 juli 2013 tot wijziging van diverse bepalingen van het decreet van 18 juli 2003 betreffende het integraal waterbeleid, worden de bekkenbeheerplannen voor de periode 2016-2021 niet langer als apart document opgemaakt maar opgenomen als onderdeel van het stroomgebiedbeheerplan en worden acties op deelbekkenniveau geïntegreerd op bekkenniveau.*

[29] *Bron:* http://www.integraalwaterbeleid.be/nl/geoloket/geoloket-stroomgebiedbeheerplannen

Code	*Omschrijving van de actie*	*Initiatiefnemer*	*Deelgebieden van SBZ*
4B_B_277	Afstemmen van het waterbeheer voor alle waterlichamen (behorend tot een beschermd gebied) op de instandhoudingsdoelstellingen in het IJzerbekken	ANB, waterbeheerders	IJzerbroeken & Handzamevallei
4B_D_209	Anti-erosie maatregelen in het IJzerbekken thv waterloopgerelateerde erosieknelpunten in beschermd gebied de Blankaart	VLM, Provincie West-Vlaanderen, Gemeenten Diksmuide, Houthulst, ANB, ALBON, erosiecoördinatoren, landbouwers	IJzerbroeken
4B_D_217	Analyse van de waterkwaliteit van alle waterlopen in beschermd gebied om deze te verbeteren en af te stemmen op de instandshoudingsdoelstellingen in het IJzerbekken	ANB, waterbeheerders	IJzerbroeken & Handzamevallei
4B_E_287	Structuurherstel op Stenensluisvaart en Houtensluisvaart	VMM	IJzerbroeken
4B_E_308	Analyse van de hydromorfologische ontwikkelingsmogelijkheden en uitvoering van het meest gepaste structuurherstel voor de waterlopen in het IJzerbekken	ANB, waterbeheerders	IJzerbroeken & Handzamevallei
6_H_031	Realisatie van beschermingsdijken langs de Handzamevaart met maximale behoud van bergingscapaciteit valleigebied	VMM	Handzamevallei
7B_B_009	Preventieve maatregelen om verontreiniging ten gevolge van calamiteiten landbouwactiviteiten te voorkomen op de Poperingevaart	VLM, Dep LNE: milieuhandhaving, milieu-inspectie, VMM, gemeenten	IJzerbroeken
7B_D_036	Begeleiden en opvolgen bemestingsadviezen in het bekken van de Poperingevaart	Bekkensecretariaat, waterkwaliteitsgroepen, (CVBB), VMM, VLM	IJzerbroeken
7B_D_041	Begeleiden en opvolgen bemestingsadviezen in het bekken van de Blankaart	Bekkensecretariaat, waterkwaliteitsgroepen, (CVBB), VMM, VLM	IJzerbroeken
7B_I_028	Verdere uitbouw van de bovengemeentelijke saneringsinfrastructuur in IJzerbekken	VMM, Aquafin	IJzerbroeken & Handzamevallei
7B_I_029	Verdere uitbouw van de gemeentelijke saneringsinfrastructuur in IJzerbekken	Alle gemeenten	IJzerbroeken & Handzamevallei
7B_I_030	Uitbouw van de individuele zuivering in het IJzerbekken – deel 2 (tegen 2021)	gemeenten, huishoudens, rioolbeheerders, VMM	IJzerbroeken & Handzamevallei
7B_I_074	Uitbouw van de individuele zuivering in het IJzerbekken – deel 1 (tegen 2017)	gemeenten, huishoudens, rioolbeheerders, VMM	IJzerbroeken & Handzamevallei
7B_I_084	Uitvoering GUP-projecten met prioriteit 1 voor het bekken van de IJzer	VMM, alle gemeenten	IJzerbroeken & Handzamevallei
7B_I_095	Uitvoering GUP-projecten met prioriteit 2 voor het bekken van de IJzer	VMM, alle gemeenten	IJzerbroeken & Handzamevallei
7B_J_018	Verdere optimalisatie van de gemeentelijke saneringsinfrastructuur in IJzerbekken	Alle gemeenten, rioolbeheerder	IJzervallei & Handzamevallei
7B_J_019	Verdere optimalisatie van de bovengemeentelijk saneringsinfrastructuur in IJzerbekken	VMM	IJzervallei & Handzamevallei

INFORMATIEF DOCUMENT

Code	Omschrijving van de actie	Initiatiefnemer	Deelgebieden van SBZ
8A_C_560	Sanering vismigratieknelpunten en herstel structuurkwaliteit op Kemmelbeek 1° Cat.	VMM	IJzerbroeken
9_C_042	Organiseren en coördineren van gebiedsgericht overleg voor het afstroomgebied van de aandachtsgebieden Blankaart, Grote Kemmelbeek en Poperingevaart in het IJzerbekken	Bekkensecretariaat	IJzerbroeken

6.2 Situering van een aantal eigenaars- en gebruikerscategorieën

Een divers aantal eigenaars- en gebruikerscategorieën zal betrokken zijn bij de realisatie op het terrein van de instandhoudingdoelstellingen of zal daar gevolgen van ondervinden. Bepaalde groepen kunnen actief bepaalde beheertaken leveren of hun activiteiten bijsturen. Andere groepen moeten ermee rekening houden in vergunningsprocedures. In dit hoofdstuk worden een aantal algemene eigenaars- en gebruikerscategorieën gesitueerd die een belangrijke rol zouden kunnen spelen in de uitvoering. Dit overzicht is vast en zeker niet volledig. In het kader van de realisatie van de natuurdoelen dient dit overzicht verder aangevuld en gedetailleerd te worden.

Eigendomssituatie

Achtergrondinformatie bij de analyse

Binnen Habitat- en Vogelrichtlijngebieden zijn er verschillende soorten eigenaars. Naast de vele kleinere en grote privé-eigenaars zijn er percelen eigendom van uiteenlopende, openbare besturen en organisaties. Denk hierbij bijvoorbeeld maar aan de gemeenten, de OCMW's, de kerkfabrieken en natuurverenigingen. Het is op dit moment nog niet de bedoeling om elke individuele eigenaar te identificeren. Dergelijke oefening gebeurt op het moment dat afspraken worden gemaakt over de concrete implementatie van de natuurdoelen. Het is op dit moment wel al interessant om op globaal niveau een zicht te hebben op de gronden die in eigendom (en beheer) zijn van de "natuursector" (ANB, natuurverenigingen, …) en op de gronden die in eigendom zijn van andere eigenaars. Een belangrijk uitgangspunt bij de opmaak van de IHD is namelijk dat de sterkste schouders (de natuursector) de zwaarste lasten zullen moeten dragen.

In Tabel 6-6 wordt een overzicht gegeven van de eigendomssituatie in de verschillende deelgebieden. In bijlage 5 wordt de eigendomssituatie binnen het gebied op kaart gesitueerd.

Zo'n 81% van de SBZ is in private eigendom[30]. Private eigendommen liggen verspreid over de verschillende deelgebieden. Het Agentschap voor Natuur en Bos heeft een belangrijke oppervlakte (737 ha) in eigendom en bijkomend een 22 ha in beheer. Natuurpunt is voornamelijk actief in de IJzerbroeken met name rond de Blankaart (253 ha in eigendom). Verder heeft Natuurpunt nog een aanzienlijke oppervlakte in beheer (110 ha) die eigendom is van het ANB[31]. Het ANB beheert tevens een aantal percelen van Natuurpunt die binnen de perimeter van het Vlaams Natuurreservaat IJzervallei & Handzamevallei gelegen zijn.

Het technisch beheer door het ANB van een deel van het Blankaartpark betreft eveneens ANB-domein waarvan het beheer via erfpacht aan de provincie West-Vlaanderen werd overgedragen.

INFORMATIEF DOCUMENT

[30] De eigendommen van andere overheden en openbare instellingen, in het bijzonder de Watergroep en het Koninklijk Gesticht van Mesen worden hier bij de private eigendommen meegerekend. Het gaat voor de laatsten respectievelijk om ongeveer 90ha en 130ha.

[31] Via voorkooprecht en ruil verworven percelen worden door de VLM aan het ANB overgedragen. Op deze manier verwerft het ANB eigendommen binnen de perimeter van Natuurpunt. Het beheer wordt vervolgens aan Natuurpunt overgedragen.

Tabel 6-6. Situering van de eigendomssituatie binnen het gebied.[32]

Deelgebied	Eigendom ANB	Niet eigendom, beheer ANB	Technisch beheer conform bosdecreet	Eigendom Natuurpunt	Beheer Natuurpunt
IJzerbroeken	641	20	3,5	253	110
Handzamevallei	96	2	0	0	0
Totale oppervlakte (ha)	**737**	**22**	**3,5**	**253**	**110**
Aandeel (% totale oppervlakte SBZ)	**14**	**<0,1**	**<0,1**	**5**	**2**

Bevoegde besturen en beherende verenigingen

Achtergrondinformatie bij de analyse

De opmaak en de realisatie van de Vlaamse instandhoudingsdoelstellingen worden op Vlaams niveau gecoördineerd. Er zijn echter een groot aantal beheerniveaus en –organisaties die van belang zullen zijn bij de realisatie van de instandhoudingsdoelstellingen. Daarnaast kunnen ook met privébeheerders (vb. landbouwers, bosbeheerders, ….) afspraken gemaakt worden. De realisatie van de instandhoudingsdoelstellingen zal gebeuren via samenwerking met deze verschillende groepen van betrokkenen. In onderstaande tabel wordt een overzicht gegeven van de belangrijkste bevoegde besturen en verenigingen die een ruimtelijk beheer voeren of privé beheer ondersteunen in de voorliggende context. In het vervolg van dit hoofdstuk wordt ingegaan op een aantal groepen van privé-beheerders (vb. landbouwers, watermaatschappijen, bosbouwers, jagers…). Dit overzicht is vast en zeker niet volledig. Bij de voorbereiding van de implementatie dient dit overzicht verder aangevuld en gedetailleerd te worden.

INFORMATIEF DOCUMENT

[32] *Gebruikte datalagen voor berekening zijn:*
Patrimoniumdatabank, vector, toestand 14/10/2015 (Agentschap voor Natuur en Bos).
Erkende natuurreservaten v.z.w. Natuurpunt, vector, toestand 10/11/2015 (Agentschap voor Natuur en Bos)

Tabel 6-7. Situering van de bevoegde besturen en beherende verenigingen binnen het gebied.[33]

	Naam	Oppervlakte binnen gebied (ha)	Aandeel van gebied (%)
Betrokken provincies	West-Vlaanderen	5.136	100%
Betrokken gemeenten	Vleteren	475	9%
	Lo-Reninge	1150	22%
	Houthulst	893	17%
	Diksmuide	2151	42%
	Kortemark	467	9%
Betrokken bekkenbesturen	IJzerbekken	5.136	100%
Betrokken regionale landschappen	Regionaal landschap IJzer & Polder	4751	91%
	Regionaal landschap West-Vlaamse Heuvels	475	9%
Erkende terreinbeherende natuurverenigingen	Vzw Natuurpunt (eigendom)	253	5%
Betrokken bosgroepen	Bosgroep IJzer en Leie	4798	93%
	Bosgroep Houtland	338	7%
Betrokken WBE's	WBE Westland	550	11%
	WBE Ieperlee	330	6%
	WBE IJzervalleien	4079	79%
	WBE Westhoek	22	<1%
	(onafhankelijke jager)	(117)	(2%)

Inventarisatie van het landbouwgebruik

Achtergrondinformatie bij de landbouwgevoeligheidsanalyse

De inventarisatie van het landbouwgebruik binnen het gebied gebeurt via de methodiek van de landbouwgevoeligheidsanalyse. Deze maakt een vergelijking tussen de landbouwgronden in de verschillende Speciale Beschermingszones (en hun deelgebieden). De meest "gevoelige" gronden zijn deze die voor de landbouw op dit moment het meest van belang zijn. Hierbij wordt zowel rekening gehouden met intrinsieke landbouwwaarde van de gronden alsook met het belang van de percelen in de bedrijfsstructuur van de huidige gebruiker. De methodiek is gebaseerd op een desktopanalyse van bestaande datasets. De gegevens van de Mestbank vormen hiervoor een belangrijke bron, samen met heel wat geografisch kaartmateriaal over bodemtypes, juridische randvoorwaarden en dergelijke. Het is niet de bedoeling om op basis van deze ruwe data uitspraken te doen of conclusies te trekken voor individuele bedrijven. Maar het instrument biedt wel de mogelijkheid om de impact op de landbouw te vergelijken tussen de verschillende (deelgebieden van) Habitat- en Vogelrichtlijngebieden. Daarnaast moet ook aangegeven worden dat geen analyse kon gemaakt worden van van de eigendoms- en pachtsituatie van de betrokken bedrijven. Deze zal bij het maken van afspraken over maatregelen moeten bekeken worden om de respectievelijke rol van pachter en verpachter te bepalen.

INFORMATIEF DOCUMENT

[33] *Gebruikte datalagen voor berekening zijn:*

Voorlopig referentiebestand gemeentegrenzen, vector, toestand 22/05/2003 (Vlaamse Landmaatschappij, AGIV-product).

Regionale Landschappen, vector, toestand 22/09/2009 (Vlaams Overleg Regionale Landschappen)

Bosgroepen, vector, toestand 02/07/2009 (Agentschap voor Natuur en Bos).

Wildbeheerseenheden, vector, toestand 01/08/2014 (HVV, ANB)

De toegepaste methodiek is voor dit proces op maat ontwikkeld door de Vlaamse Landmaatschappij in overleg met het Agentschap voor Natuur en Bos, het departement Landbouw en Visserij, de landbouworganisaties Boerenbond en ABS en het ILVO. De toepassing van de methodiek werd uitgevoerd door de VLM. Een toelichting over de gebruikte methodiek en een uitvoerige beschrijving van de uitkomsten is opgenomen in bijlage 6.1.

Een uitgebreide landbouwgevoeligheidsanalyse van het gebied werd uitgevoerd in 2009 obv mestbank- en perceelsgegevens van het jaar 2006. Als update werd het Departement Landbouw & Visserij gevraagd een landbouwimpactstudie uit te voeren om na te gaan of de globale conclusies van de landbouwgevoeligheidsanalyse nog steeds bruikbaar zijn.

Achtergrond bij de landbouwimpactstudie

De landbouwimpactstudie is een gebiedsgebonden computeranalyse op basis van beschikbare gegevens. Deze geeft indicatief de impact van een gebiedsontwikkeling weer op de aangegeven landbouwpercelen, voor de bijhorende bedrijven en op de agrarische bestemmingen.

De landbouwimpactstudie (2015) geeft de mogelijke perceelsimpact weer in twee klassen van gebieds-betrokkenheid en dit voor de in 2011 geregistreerde percelen in landbouwgebruik. Eveneens worden de totale landbouwoppervlakte, het aantal betrokken landbouwers en het aantal landbouwbedrijfszetels weergegeven. De landbouwimpactstudie schat de transitiekosten bij gebruiksbeëindiging of op vraag voor enkele specifieke scenario's in. Vervolgens worden de in 2012 nieuw geregistreerde percelen geduid. Hiervoor gebeurde nog geen impactberekening omdat niet alle gegevens voorhanden zijn en de gebruiker nog niet voldoende geverifieerd werd. Vervolgens werd het resterend agrarische gebied gedifferentieerd naargelang het reëel gebruik of de mogelijkheden van landbouwgebruik.

De meest "gevoelige" gronden zijn deze die voor de landbouw op dit moment het meest van belang zijn. Hierbij wordt zowel rekening gehouden met intrinsieke landbouwwaarde van de gronden alsook met het belang van de percelen in de bedrijfsstructuur van de huidige gebruiker.

Het is niet de bedoeling om op basis van deze ruwe data uitspraken te doen of conclusies te trekken voor individuele bedrijven. Maar het instrument biedt wel de mogelijkheid om de impact op de landbouw te vergelijken tussen de verschillende (deelgebieden van) Habitat- en Vogelrichtlijngebieden. Daarnaast moet ook aangegeven worden dat geen analyse kon gemaakt worden van de eigendoms- en pachtsituatie van de betrokken bedrijven. Deze zal bij het maken van afspraken over maatregelen moeten bekeken worden om de respectievelijke rol van pachter en verpachter te bepalen.

De landbouwimpactstudie werd uitgevoerd door het Departement Landbouw & Visserij. Een toelichting over de gebruikte methodiek en een beschrijving van de uitkomsten is opgenomen in bijlage 6.2 en 6.3. Onderstaand wordt een korte synthese gegeven van de belangrijkste resultaten voor dit gebied.

Landbouwgevoeligheidsanalyse (november, 2009)

In het Natura 2000-gebied 'IJzervallei' is 3.932 hectare landbouw[34] geregistreerd door 696 bedrijven. Er liggen 101 percelen met bedrijfsgebouwen in het gebied. De meeste van deze bedrijfsgebouwen liggen aan de rand van het gebied. Daarnaast liggen er 116 percelen met bedrijfsgebouwen binnen een straal van 300 meter rond de SBZ. 915 ha van de aanwezige landbouw behoort tot de 'vergrote huiskavel'[35] en wordt dus gezien als zeer waardevolle grond op het vlak van ruimtelijke ligging ten opzichte van de bedrijfsgebouwen.

INFORMATIEF DOCUMENT

[34] Aangegeven percelen van gekende terreinbeheerders werden niet als landbouwpercelen mee opgenomen en zijn niet meegerekend in het aantal bedrijven, het aantal percelen en de oppervlaktes. Perceelstukken die aan de rand van de SBZ voor 5 meter of minder in het gebied liggen worden niet mee opgenomen om fouten bij het op elkaar leggen van kaartlagen te minimaliseren.

[35] De vergrote huiskavel is de aaneengesloten kavel (alle kavels die minder dan 3 meter van elkaar liggen vormen een aaneengesloten kavel) dat aansluit bij de bedrijfsgebouwen. Meer achtergrondinformatie vindt men in Bijlage 6, paragraaf 1.3.5.1.

In dit gebied komt de realiteit op het terrein mogelijk al niet meer helemaal overeen met de kaarten van deze LGA aangezien hier in 2009 via een RUP een gewestplanwijziging werd doorgevoerd en hier een natuurinrichtingsproject (met bijhorende grondenbank) lopende is.

Algemeen kan gesteld worden dat de gronden die als 'meest gevoelig' uit deze analyse komen (in oranje- en bruintinten weergegeven op de kaarten in bijlage bij de landbouwgevoeligheidsanalyse), diegene zijn die voor landbouw het belangrijkst zijn (anno 2006). Indien in dit gebied randvoorwaarden opgelegd worden en hierbij keuzes moeten gemaakt worden tussen landbouwgronden, wordt dit vanuit landbouwkundig oogpunt best niet of zo weinig mogelijk gedaan op deze 'meest gevoelige' gronden.

Op juridisch en beleidsmatig vlak (kaart 37-2a en b) is er een duidelijke zonering in gevoeligheid binnen deze SBZ. De meeste landbouwpercelen met uitzondering van het centrale deel van het westelijke deelgebied scoren 'meer' tot 'meest gevoelig'. Deze gronden liggen voornamelijk in (ecologisch of landschappelijk waardevol) agrarische gebieden of valleigebieden, enkele gronden liggen in industriegebied. Al deze 'meer' tot 'meest gevoelige' landbouwgronden liggen buiten het VEN en Recht van Voorkoop (RVV) 'Natuur'-gebied en in zones waar geen extra (of slechts zeer beperkte) bemestingsrestricties gelden. Centraal in het meest westelijke deelgebied ligt het natuurreservaat De Blankaart en het waterproductiecentrum De Blankaart. Enkele landbouwpercelen liggen in het VEN en de perimeter RVV 'Natuur' die hier zijn afgebakend. Deze gronden scoren 'minst gevoelig'. Deze gronden maken echter niet de meerderheid uit. Het grootste deel landbouwpercelen rond de Blankaart scoort 'matig gevoelig'. Deze gronden liggen niet in het VEN en niet in de perimeter RVV 'Natuur', kennen wel strenge bemestingsnormen en kregen met een GRUP in 2009 een groene gewestplanbestemming (die nog niet werd doorgerekend in deze landbouwgevoeligheidsanalyse).

Op fysisch vlak (kaart 37-3a en b) scoren de gronden 'matig' tot 'meest gevoelig'. De variatie in gevoeligheid wordt veroorzaakt door een verschil in overstromingsgevoeligheid, drainageklasse en textuur en hangt nauw samen met de aanwezigheid van valleigebieden (in de valleigebieden zijn effectief overstromingsgevoelige gronden gelegen met een duidelijk slechtere drainage). De parameter 'kaveloppervlakte' is eerder variabel voor de SBZ. Erosiegevoeligheid speelt niet binnen de begrenzing van deze SBZ.

Qua bedrijfsgebonden parameters (kaart 37-4a en b) scoren de meeste gronden matig. Slechts enkele percelen scoren 'meest' of 'minst gevoelig'. Bij de parameter 'afstand tot de bedrijfszetel' is duidelijk de invloed van de valleimorfologie te merken (analoog aan het beeld bij de fysische parameters): in de eigenlijke valleigebieden is de afstand tot de bedrijfszetel het grootst omdat op deze lager gelegen, natte gronden bijna geen bedrijfsgebouwen gelegen zijn. Voor de parameter 'grondgebruiksintensiteit van de teelten' scoort het oostelijk deel beter dan het westelijk deel. In het westelijk deel liggen de gronden die beter scoren meestal verder van de IJzer. Deze trend wordt ook (in mindere mate) weergegeven op de totaalkaart van de bedrijfsgebonden parameters (37-4a en b). Voor de parameter 'oppervlakte in Natura 2000-gebied' scoort deze SBZ vrij uniform en laag. De oorzaak hiervan is dat de meeste van de bedrijven met gronden in deze SBZ enkel gronden hebben in Vogelrichtlijngebied (zie ook deel 2.2.2). Dit weegt minder zwaar door t.o.v. gronden in HRL-gebied (zie beschrijving van de parameters paragraaf 1.3.5.2) Qua productieomvang en leeftijd en uitbollingsgraad scoort het gebied in het algemeen hoog.

De totale gevoeligheid (kaart 37-1a en b en tabel 9) van de landbouwpercelen in het gebied is 'matig' tot 'meest gevoelig'. In klasse 1 tot 5 komen bijna geen landbouwpercelen voor. Klasse 12 tot 15 is het sterkst vertegenwoordigd (59,5% van de gronden liggen hierin). Opvallend is dat op de totaalkaart van zowel juridisch en beleidsmatige, fysische en bedrijfsgebonden parameters, ook de valleigronden duidelijk doorschemeren als minder gevoelig. De 'meest gevoelige' gronden liggen op de rand van de valleigebieden, omwille van fysische en bedrijfsgebonden factoren. Centraal in het westelijke deelgebied komen ook de juridische beperkingen naar voor als 'matig' tot 'minder gevoelige' percelen. Ten opzichte van de andere SBZ's in de Zandleemstreek en de Vlaamse Zandstreek scoren de gronden hier gemiddeld genomen gelijkaardig of gevoeliger. In deze SBZ valt wel op dat gronden met een gelijkaardige gevoeligheid ruimtelijk meer gegroepeerd liggen dat in vele andere SBZs.

INFORMATIEF DOCUMENT

Tabel 6-8a: Opdeling van de aanwezige landbouwgronden per gevoeligheidsklasse in de SBZ IJzervallei (LGA)

	Raster oppervlakte (ha)	Rel. opp. (%)
Gevoeligheidsklasse	**Totaal**	**Totaal**
Tot. opp. deelgebied (in ha)	**5136**	
Minst gevoelig (klasse 1)	**0,3**	**0,0**
Klasse 2	**1,6**	**0,0**
Klasse 3	**1,5**	**0,0**
Klasse 4	**11,0**	**0,3**
Klasse 5	**5,3**	**0,1**
Klasse 6	**37,7**	**1,0**
Klasse 7	**39,0**	**1,0**
Klasse 8	**88,2**	**2,2**
Klasse 9	**131,2**	**3,3**
Matig gevoelig (klasse 10)	**161,3**	**4,1**
Klasse 11	**324,2**	**8,2**
Klasse 12	**527,0**	**13,4**
Klasse 13	**690,0**	**17,6**
Klasse 14	**673,2**	**17,1**
Klasse 15	**449,8**	**11,4**
Klasse 16	**328,4**	**8,4**
Klasse 17	**233,3**	**5,9**
Klasse 18	**155,4**	**4,0**
Meest gevoelig (klasse 19)	**71,8**	**1,8**
Tot. opp. in ldbgebruik (in ha)	**3930**	**100**
Opp.in ldbgebruik/tot.opp DG (%)	**76,5**	

De landbouwgevoeligheidsanalyse werd opgemaakt in november 2009 en baseert zich op de Mestbank- en perceelsgegevens van het jaar 2006. Sindsdien kunnen belangrijke veranderingen zijn opgetreden zodat de interpretatie van deze gegevens niet zonder enig voorbehoud m.b.t. ondertussen gewijzigde gegevens op het terrein (bijkomende aankopen ANB/NP/VLM, gewijzigde bedrijfssituaties, perceelsruil, …) kan gebeuren.

Landbouwimpactstudie (oktober, 2015)

De landbouwimpactstudie bestudeert, weliswaar in minder detail dan de landbouwgevoeligheidsanalyse, de mogelijke perceelsimpact voor de in 2011 geregistreerde percelen.

In een eerste versie van de landbouwimpactstudie (bijlage 6.2) werden de aangiftes van Natuurpunt en ANB als gebruiker niet meegenomen. Er wordt echter geen rekening gehouden met het eigendomsstatuut van de percelen zodat heel wat percelen in eigendom/beheer van het ANB/Natuurpunt maar via gebruiksovereenkomst in gebruik bij een landbouwer, toch werden opgenomen.

Dit gaat echter over andere aangiftes dan deze die uitgesloten werden uit de landbouwgevoeligheidsanalyse zodat uiteindelijk meer percelen werden betrokken in deze analyse dan in de LGA van 2009. De bijkomende percelen zijn dan ook in eigendom/beheer van het ANB en Natuurpunt wat de resultaten kan beïnvloeden.

INFORMATIEF DOCUMENT

In een tweede versie (bijlage 6.3) werden alle percelen in eigendom/beheer van het ANB en Natuurpunt uitgesloten uit de studie en gebeurde de analyse dus enkel op private percelen die geregistreerd zijn.

Beide versies zijn te vinden in bijlage. Onderstaand worden alvast een aantal belangrijke cijfers uit beide studies vergeleken. Hieruit blijkt dat percelen in natuurbeheer voor de lokale landbouw toch een behoorlijk belang hebben. Een goede samenwerking met de landbouwsector in functie van het natuurbeheer biedt dus voor beide partijen een belangrijke meerwaarde.

Tabel 6.8b Vergelijking van enkele parameters SBZ-V IJzervallei tussen beide versies van de landbouwimpactstudie (LIS, 2015)

	Analyse zonder landbouwgebruik door ANB/Natuurpunt	Analyse zonder percelen in eigendom/beheer van ANB/Natuurpunt
Totale oppervlakte landbouwpercelen	4298,56 ha	3527,63 ha
Aantal betrokken landbouwers met sterke gebiedsbetrokkenheid	40	26
Aantal landbouwers met bedrijfszetel – sterk betrokken	23	13

Inventarisatie van het bosbouwgebruik

Achtergrondinformatie bij de analyse

Zowel het type bos (fysisch) als het bosbeheer (eigendomssituatie, beheerplan, …) zijn belangrijk voor het bepalen van de relatie van het actuele bosbouwgebruik met de instandhoudingsdoelstellingen. Beiden elementen worden zowel kwantitatief als kwalitatief besproken. Voor het bepalen van het type bos wordt gebruik gemaakt van de informatie aanwezig binnen de boskartering Vlaanderen. Een analyse gebeurt van de boomsamenstelling en de ouderdomssituatie van de verschillende bossen die voorkomen binnen het gebied. Deze twee elementen bepalen onder andere de economische return de mogelijkheden voor aansluiting bij Europese habitats en soorten, … Om het beheer te typeren wordt eerst de eigendomssituatie in kaart gebracht. Een onderscheid wordt gemaakt tussen de openbare en private bossen. Zoals hoger reeds gesteld is het de bedoeling dat de sterkste schouders de zwaarste lasten zullen dragen voor de realisatie van de instandhoudingsdoelstellingen. Voor openbare bossen is het bovendien sowieso verplicht om een uitgebreid beheerplan met oog voor de multifunctionele doelstellingen van een bos op te maken. Daarnaast wordt ook een inschatting gemaakt van de stand van zaken met betrekking tot het beheer. Zo wordt kwalitatief besproken voor welke bossen een beheerplan bestaat. Daarnaast wordt een beeld gegeven van de huidige stand van zaken van de werking van de bosgroep in het gebied.

Binnen het gebied heeft slechts 1,2 hectare een bosbestemming op het gewestplan (zie Tabel 6-1) aanwezig. In totaal is 66 ha van het gebied opgenomen in de bosinventarisatie (2001). Volgens deze bosinventarisatie is 1,3% van de totale oppervlakte van de SBZ-V bos. Een overzicht van de eigendomssituatie van het gekarteerde bosareaal binnen het gebied is opgenomen in Tabel 6-9. Het Agentschap heeft 9 ha van het bosareaal in eigendom en 6 ha in technisch beheer. Van het bosareaal is 34,8% in private eigendom.

In het gebied is voornamelijk loofhout aanwezig, in beperkte mate ook populier en één perceel naaldhout. Een volledig overzicht van de aanwezige bostypen binnen het Europees gebied wordt weergegeven in Tabel 6-10.

INFORMATIEF DOCUMENT

Tabel 6-9. Overzicht van de eigendomssituatie van het geïnventariseerde bos binnen het gebied[36]

	Deelgebied	Categorie				
		Totale bosoppervlakte volgens boskartering	**Eigendom ANB**	**Eigendom andere overheden**	**Eigendom Natuurvereniging**	**Private eigendom**
Oppervlakte per deelgebied	**IJzervallei**	60 ha	10 ha	5 ha	28 ha	17 ha
	Handzamevallei	6 ha	/	/	/	6 ha
Totale oppervlakte		**66 ha**	**10 ha**	**5 ha**	**28 ha**	**23 ha**
Aandeel (% totale bosoppervlakte SBZ)			**15,2**	**7,6**	**42,4**	**34,8**

INFORMATIEF DOCUMENT

[36] *Gebruikte datalagen voor berekening zijn:*
Bosreferentielaag van Vlaanderen, vector, toestand 2001 (Agentschap voor Natuur en Bos, AGIV-product).
Patrimoniumdatabank & databank beheerde groengebieden, vector, toestand 02/10/2015 (Agentschap voor Natuur en Bos).

Tabel 6-10. Overzicht van de geïnventariseerde bostypen binnen het gebied[37]

		Categorie												
		Loofhout				Naaldhout				Populier				
	Deelgebied	Jong	Middeloud	Oud	Ongelijkjarig	Jong	Middeloud	Oud	Ongelijkjarig	Jong	Middeloud	Oud	Ongelijkjarig	Niet bebost
Oppervlakte per deelgebied (ha)	**IJzervallei**	0,7	6,3	9,9	32,8		0,9				0,2	8,7		3663
	Handzamevallei		3,0		0,8						2,4			1407
Totale oppervlakte (ha)														**5070**
Aandeel(% totale oppervlakte SBZ)		**0,7**	**9,3**	**9,9**	**33,6**	**0,0**	**0,9**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**2,6**	**8,7**	**0,0**	**66**

INFORMATIEF DOCUMENT

[37] *Gebruikte datalagen voor berekening zijn:*
Bosreferentielaag van Vlaanderen, vector, toestand 2001 (Agentschap voor Natuur en Bos, AGIV-product).

Parken en kasteeldomeinen

Achtergrondinformatie bij de analyse

Parken en kasteeldomeinen vormen een bijzondere eenheid binnen bepaalde Habitat- en Vogelrichtlijngebieden. Zij hebben vaak een typisch cultuurhistorisch karakter en uitzicht. Bepaalde parken en kasteeldomeinen hebben een bijzondere natuurkwaliteit doordat ze beschermd zijn gebleven van verstoring of/en versnippering. In het kader van de opmaak van de instandhoudingdoelstellingen zal in bepaalde gevallen een afweging gemaakt moeten worden tussen het cultuurhistorische aspect en ecologische elementen. Langs de andere kant bieden parken en kasteeldomeinen ook kansen voor de ontwikkeling van natuurdoelen. Ze worden immers vaak gekenmerkt door een unieke eenheid in eigendomsstructuur en/of beheer.

Tabel 6-11 Overzicht van de aanwezige parken en kasteeldomeinen binnen het gebied.

Deelgebied	Parktype	Eigendoms-situatie	Totale oppervlakte	Oppervlakte binnen gebied
IJzerbroeken	Kasteelpark Merkem	Privaat	17 ha	17 ha
IJzerbroeken	Kasteelpark De Blankaart	ANB	13 ha	13 ha
IJzerbroeken	Kasteelpark Esenkasteel	Provincie West-Vlaanderen	4 ha	4 ha

Jacht en faunabeheer

Achtergrondinformatie bij de analyse

Binnen verschillende Habitat- of Vogelrichtlijngebieden wordt gejaagd. De jacht wordt georganiseerd via jachtrechten en wildbeheereenheden. De jacht en het faunabeheer worden gepland via faunabeheerplannen (tot voor kort wildbeheerplannen), die in principe voor een periode van 6 jaar worden opgesteld. In deze plannen staan de doelstellingen en de maatregelen met betrekking tot de jacht voor een bepaald gebied.

De jacht is natuurlijk maar mogelijk indien een bepaalde natuurkwaliteit aanwezig is zodat bejaagbare soorten zich kunnen ontwikkelen. Het beheer door jagers van bepaalde gebieden (vb. aanplant en onderhoud van kleine landschapselementen, bosbeheer, …) schept bijkomende kansen voor de ontwikkeling van (Europese) natuurwaarden. Daarnaast kunnen bepaalde jachtactiviteiten (vb. bijvoederen, aanplanten van bepaalde soorten, …) in bepaalde gevallen ook een knelpunt vormen. Faunabeheer kan ten slotte ook in bepaalde gebieden noodzakelijk zijn om de doelstellingen te behalen. Binnen het kader van de opmaak van de instandhoudingdoelstellingen worden daarom de aanwezige jachtactiviteiten binnen een bepaald gebied in kaart gebracht. Naast een analyse van de bejaagbare oppervlakte binnen het gebied wordt ook de jachtrechtsituatie in kaart gebracht.

Binnen het voorliggende gebied zijn 4 WBE's actief. In onderstaande tabel wordt een overzicht gegeven van de betrokken WBE's en een aantal van hun kenmerken.

INFORMATIEF DOCUMENT

Tabel 6-12. Kenmerken van de betrokken WBE's [38]

	Aantal jacht-rechthouders binnen WBE	Totale oppervlakte WBE	Oppervlakte WBE binnen het gebied	Bejaagbare oppervlakte binnen het gebied
Westland	22	7971 ha	550 ha	550 ha
Ieperlee	38	15.083 ha	330 ha	234 ha
IJzervalleien	42	14.375 ha	4.079 ha	3.550 ha
Westhoek	76	26.981 ha	22 ha	19 ha

Voor elke wildbeheereenheid bestaat er een faunabeheerplan (of wildbeheerplan). In onderstaande tabel wordt een samenvatting gegeven van de doelstellingen van de hierboven beschreven WBE's.

Tabel 6-13. Doelstellingen uit de faunabeheerplannen (of wildbeheerplannen) van de betrokken WBE's

Naam WBE	Doelstellingen wildbeheerplan	Wildsoort voor doelstelling
Westland	Toename voorjaarsstand	patrijs, haas
	Constante jaarlijkse oogst	wilde eend
	Toename jaarlijkse oogst	konijn, fazant, vos, verwilderde kat, houtduif, kraai, gaai, ekster
Ieperlee	Constante voorjaarsstand (evt. indien mogelijk toename)	haas, patrijs, wilde eend
	Toename voorjaarsstand	ree, fazant
	Beperken negatieve gevolgen	konijn, grauwe gans, Canadagans, vos, verwilderde kat, houtduif, kraai, ekster
IJzervalleien	Constante voorjaarsstand	haas, fazant,
	Toename voorjaarsstand	patrijs, ree
	Beperking negatieve gevolgen	konijn, wilde eend, smient, grauwe gans, Canadese gans, verwilderde kat, houtduif, kraai, ekster, kauw
	Beperken populatie	vos
	Andere	wilde eend

Jachtpacht/jachtruil

Doordat het aankoopbeleid van het ANB in de SBZ gestoeld is op het in der minne verwerven van percelen zijn in het grootste deel van de SBZ de reservaatspercelen erg versnipperd. Dit zorgt er enerzijds voor dat deze percelen hun functie als rustgebied niet ten volle kunnen uitoefenen, anderzijds zorgt dit voor de jagers voor jachttechnische ongemakken en onduidelijkheden. Daarnaast verwerft het ANB soms percelen waarbij in de notariële akte het jachtrecht nog voor een bepaalde periode aan de zittende jager blijft voorbehouden. Dit alles maakt de situatie in het veld allesbehalve overzichtelijk.

INFORMATIEF DOCUMENT

[38] *Gebruikte datalaag voor de analyse is:*
WBE'S, toestand 01/09/2015 (HVV) – Jachtplan WBE Westland dd 16/12/2014

Binnen de SBZ heeft het ANB daarom overeenkomsten gesloten met de WBE's Westland, Ieperlee en IJzervalleien inzake het verpachten/ruilen van jachtrechten. Hierbij wordt per jachtveld een aaneengesloten zone met nuljacht (rustzone) afgebakend met een oppervlakte gelijk aan de oppervlakte van de ANB percelen in het respectievelijke jachtveld. In een aantal gevallen wordt een éénmalige bejaging toegestaan in dergelijke rustzone, waarbij dan lokaal verdere afspraken kunnen worden gemaakt over de voorwaarden waaronder deze éénmalige bejaging in de rustzone kan plaatsvinden. Deze overeenkomsten worden telkens gemaakt voor de duur van de erkenning van de WBE. Bij een nieuwe periode van erkenning wordt de overeenkomst geëvalueerd, worden de oppervlaktes herberekend en rustzones indien nodig aangepast.

Op deze manier kunnen er op het terrein meer effectieve rustzones voor de wilde fauna ontwikkeld worden terwijl bejaagbare oppervlaktes op het terrein compact, aaneengesloten en duidelijk begrensd zijn. De rustzones (nuljacht of éénmalige jacht) die verkregen werden door de jachtpacht/ruil kunnen door de WBE worden geïntegreerd (ingekleurd) in de jachtplannen.

Verlengde jacht in Vogelrijk gebied

Het artikel 14 van het jachtvoorwaardenbesluit sluit de jacht (met uitzondering van de jacht op grofwild) in de vogelrijke gebieden[39] van 15 november tot de laatste dag van februari. In afwijking hiervan kan de minister beslissen dat jacht op andere soorten dan grofwild kan worden uitgeoefend indien een erkende WBE die actief is in dergelijk vogelrijk gebied in overleg met de onafhankelijke jachtrechthouders, de verenigingen die in het gebied erkende bos- of natuurreservaten beheren, met de overheden die in het gebied erkende bos- of natuurreservaten beheren en met de landbouworganisaties die actief zijn in het gebied een consensusvoorstel uitwerkt om ook na 15 november jacht uit te oefenen in bepaalde zones en/of bepaalde periodes en/of op bepaalde soorten waarbij de watervogels niet worden verstoord. Dergelijk voorstel wordt bekrachtigd door de minister en geldt maximaal 5 jaar.

Gezien bij de afbakening van deze SBZ ook een aantal niet-overstroombare randzones werden opgenomen en/of gebieden die voor overwinterende en doortrekkende watervogels bij normale omstandigheden minder essentieel zijn, hebben zowel de WBE IJzervalleien als de WBE Ieperlee voor dergelijke zones zo'n overlegproces opgestart en succesvol afgerond met een consensusvoorstel. Beide WBE's hebben op heden dus een aantal zones binnen het vogelrichtlijngebied waar ze in consensus met de betrokken actoren ook na 15 november kunnen jagen. WBE IJzervalleien is ondertussen al aan de 2de periode van 5 jaar toe, de eerste periode werd door alle partijen positief geëvalueerd.

INFORMATIEF DOCUMENT

[39] *Jachtvoorwaardenbesluit artikel 14 §1 definieert de vogelrijke gebieden als de gebieden die zijn geselecteerd op basis van de aanwezigheid van 1% van de geografische populatie van Noord-West-Europa van een soort of ondersoort van een bepaalde watervogel in dat gebied of op basis van het regelmatig voorkomen van concentraties van meer dan 20.000 watervogels in dat gebied. Deze vogelrijke gebieden worden opgelijst in de bijlage van het jachtvoorwaardenbesluit.*

Inventarisatie van waterwinningen[40]

Achtergrondinformatie bij de analyse

Zowel voor de natuur als de mens is zuiver en voldoende kwaliteitsvol water van zeer groot belang. Het is dan ook duidelijk dat er in sommige gebieden een sterke interactie kan zijn tussen de winning van water voor menselijk gebruik en de aanwezige natuurwaarden. Enerzijds zijn de aanwezige natuurwaarden in bepaalde gebieden beschermd gebleven van externe kwaliteitsverstorende invloeden omwille van de aanwezigheid van winningen. Bepaalde natuurgebieden en het beheer in deze gebieden kunnen een belangrijke bijdrage leveren aan de drietrapsstrategie – vasthouden, bergen en infiltreren van water. Op die manier zijn natuurgebieden van belang als 'reservoir' of 'insijpelingsgebied' voor winningen. Langs de andere kant kunnen winningen de ontwikkeling van bepaalde natte natuurtypen hypothekeren. Gezien het belang van de relatie tussen de opmaak van de instandhoudingsdoelstellingen en de winning van water wordt bijzondere aandacht besteed aan de beschrijving van de waarde van de Habitat- en Vogelrichtlijngebieden voor de winning van water.

Bij waterwinningen wordt automatisch de link gelegd met drinkwater. Naast de winningen voor drinkwater zijn er echter nog een groot aantal grondwaterwinningen voor koeling, bedrijfsprocessen, irrigatie, … Alle voorkomende winningen binnen het gebied worden daarom geïdentificeerd.

Gezien hun algemeen belang is voor de winningen voor drinkwater de relatie met de verschillende gebieden verder in detail onderzocht. Hierbij wordt zowel aandacht gegeven aan oppervlaktewaterwinningen als aan grondwaterwinningen. Door het Samenwerkingsverband Vlaams Water (SVW) is een methodiek voor een 'waardebepaling' van percelen uitgewerkt. Via deze methode wordt een 'waarde' gegeven aan de percelen in functie van de bijdrage van de percelen aan de kwaliteit en de kwantiteit van het opgepompte water. De uitkomst is een relatieve waardering van verschillende percelen in het kader van de drinkwatervoorziening. De relatieve waardering van de percelen voor drinkwatervoorziening wordt uitgedrukt in een vijfdelige schaal. Naast de aanwezige infrastructuur binnen een gebied (bijvoorbeeld waterbekkens, infiltratievoorzieningen, …) moet voor grondwaterwinningen natuurlijk ook rekening gehouden worden met het belang van de ruimere omgeving. Voor grondwaterwinningen speelt immers ook de mate waarin het perceel bijdraagt aan de winning. Om die waarde te bepalen voor grondwaterwinningen is de afpompingskegel van de winning bij de vergunde capaciteit berekend. Percelen met een grote afpomping dragen veel bij aan de winning en krijgen een hogere relatieve waarde. Percelen met een lage afpomping krijgen een lagere relatieve waarde. Het kan op deze manier dan gebeuren dat een waterwinning niet gelegen is in een gebied, maar dat een aantal percelen binnen het gebied bijdraagt tot de kwantiteit en kwaliteit van de winning en dus gewaardeerd wordt. Vooral voor freatische grondwaterwinningen kan de bijdrage van de omliggende percelen aanzienlijk zijn. Een uitgebreide omschrijving van de methodiek is toegevoegd in bijlage 7.

Binnen de SBZ komen momenteel 60 vergunde grondwaterwinningen voor. Deze winningen zijn gekoppeld aan landbouwactiviteiten en zijn doorgaans gelegen ter hoogte van de bedrijfsgebouwen.

Binnen het gebied ligt 1 winning van oppervlaktewater voor drinkwater: het drinkwaterproductiecentrum De Blankaart, geëxploiteerd door De Watergroep, te Woumen/Merkem. De betrokken percelen en situering van de installaties worden in Bijlage 5 gesitueerd. Er is geen winning van grondwater voor drinkwaterproductie aanwezig.

Voor het transport van het drinkwater is een uitgebreid leidingennetwerk aanwezig. Deze leidingen moeten op geregelde tijdstippen gecontroleerd kunnen worden. Bovendien moeten ze, bij lekken, bereikbaar zijn voor onderhoud. Op termijn is het mogelijk dat ook de leidingen vervangen dienen te worden. In bijlage 5 is een kaart opgenomen met een situering van de hoofdleidingen voor drinkwater.

[40] *Gebruikte datalagen voor de analyse zijn:*

Waterwingebieden SVW, vector, toestand 24/09/2009 (Samenwerkingsverband Vlaams Water – tegenwoordig omgedoopt tot AquaFlanders)

Vergunde grondwaterwinningen, vector, toestand 03/09/2009 (VMM)

INFORMATIEF DOCUMENT

Inventarisatie van het recreatief gebruik

Achtergrondinformatie bij de analyse

Een groot aantal Habitat- en Vogelrichtlijngebieden heeft een bepaalde recreatieve waarde. Langs de andere kant legt recreatie in sommige gevallen een druk op bepaalde natuurwaarden. Binnen het kader van de opmaak van de instandhoudingsdoelstellingen wordt in eerste instantie een inschatting gemaakt van de voorkomende recreatie die ruimtelijk vastligt. De analyse gebeurt op basis van een analyse van de voorkomende, recreatieve bestemming volgens het gewestplan en/of geldende ruimtelijke uitvoeringsplannen.

Deze informatie wordt aangevuld met recreatieve gebruiken binnen deze gebieden die geïnventariseerd werden in het kader van de opmaak van een ruimte-inventaris binnen de studie 'Onderzoek ruimte en toerisme en recreatie in Vlaanderen'[41] die opgemaakt werd door WES in opdracht van Toerisme Vlaanderen. Binnen deze studie werden volgende ruimtelijke entiteiten weerhouden in de ruimte-inventaris:

- Niet-geplande aantrekkingselementen (wandelbossen, natuurgebieden met bezoekerscentra);
- Geplande aantrekkingselementen (attractie- en themaparken, zoo's en dierenparken, openluchtrecreatieve en waterrecreatieve aantrekkingspolen,…);
- Logiesaccomodatie (openluchtrecreatieve verblijven);
- Overige recreatieve infrastructuur (jachthavens).

Deze gegevens zijn aangevuld met ruimtelijke informatie van BLOSO ontvangen met betrekking tot de ruimtelijke ligging van sportinfrastructuur.

Tenslotte werd de lijst aangevuld en geupdate met recreatieve voorzieningen, i.h.b. aanwezige recreatieve routes binnen de SBZ, die geïnventariseerd werden in het kader van de Recreatieve gebiedsvisie IJzer- en Handzamevallei (Westtoer, 2015).

Binnen het gebied is slechts een beperkte oppervlakte (7,9ha) via de ruimtelijke ordening bestemd voor recreatie (zie Tabel 6-1). Hiervan is enkel de BLOSO-manège De Rhille (2,2ha) als dusdanig ontwikkeld, de overige zones worden als grasland of akker beheerd door landbouwers. Een volledig overzicht van de aanwezige recreatieve infrastructuur binnen het gebied wordt weergegeven in Tabel 6-14. In Tabel 6-14 wordt tevens een overzicht gegeven van recreatieve routes die met het gebied interageren. In bijlage 5 worden de recreatieve infrastructuur en recreatieve bestemmingen gesitueerd op kaart.

Tabel 6-14. Overzicht van de geïnventariseerde recreatieve infrastructuur[42] en sportinfrastructuur[43] binnen het gebied.

Categorie recreatieve en sport infrastructuur	Naam	Deelgebied	Oppervlakte totaal (ha)	Oppervlakte binnen SBZ (ha)
Niet-geplande aantrekkingselementen	-Natuurreservaat de Blankaart	IJzerbroeken		
Geplande aantrekkingselementen	-Sanctuary De Zonnegloed (Wildlife rescue & education farm) (weliswaar zonevreemd)	IJzerbroeken	6,5 ha	6,5 ha
Sportinfrastructuur	-Blosocentrum De Rhille (ruitersportcentrum)	IJzerbroeken	2,2 ha	2,2 ha
	-Voetbalveld Woumen	IJzerbroeken	0,7 ha	0,7 ha

[41] *WES, 2007.*

[42] *Gebruikte datalagen voor berekening zijn:*
Ruimte voor Toerisme in Vlaanderen, vector, toestand 19/06/2006 (Toerisme Vlaanderen).

[43] *Sportinfrastructuur in Vlaanderen, vector, toestand 15/10/2009 (Bloso)*

INFORMATIEF DOCUMENT

Wandelroutes	-Bethoosterse Broekenwandelroute -Natte Broekenroute	Handzamevallei		
	-Blankaartwandelroute -Driegrachtenwandelroute -Beverdijkwandelroute -Brabanthoekwandelroute -Vladslo-Ambacht wandelroute -Onthaasten op jaagpaden -Hooidrevenpad -Fintelepad -Poeselpad -Wandelnetwerk IJzervallei	IJzerbroeken		
Fietsroutes	-Krekedal fietsroute	Handzamevallei		
	-Bakelandt fietsroute -Fleterna fietsroute -IJzerbroeken fietsroute -Fietsroute 'tussen otter & zeehond'	IJzerbroeken		
	-Fietsnetwerk Westhoek	IJzerbroeken & Handzamevallei		
Ruiterroutes	-Vleteren ruiterroute	IJzerbroeken		
Autoroutes	-Niemandsland autoroute	IJzerbroeken & Handzamevallei		

INFORMATIEF DOCUMENT

Inventarisatie van de woongebieden

Achtergrondinformatie bij de analyse

Binnen Habitat- of Vogelrichtlijngebieden kan natuurlijk ook worden gewoond. De bestaande bewoning wordt geregeld via de vergunning in het kader van de ruimtelijke ordening. De opmaak van de instandhoudingsdoelstellingen verandert hier niets. Habitat- of Vogelrichtlijngebieden kunnen uitzonderlijk (deels) overlappen met woongebieden of woonuitbreidingsgebieden. In die uitzonderlijke situaties kan het verder ontwikkelen van het woongebied of woonuitbreidingsgebied mogelijks interfereren met de instandhoudingsdoelstellingen voor de diersoorten en/of hun leefgebieden in de speciale beschermingszone. Ook voor woongebieden of woonuitbreidingsgebieden die grenzen aan een speciale beschermingszone kan er interferentie zijn. Binnen het kader van de opmaak van de instandhoudingsdoelstellingen wordt daarom in eerste instantie een inschatting gemaakt van de voorkomende bestemmingscategorieën volgens het gewestplan en/of de geldende ruimtelijke uitvoeringsplannen.

In bijlage 5 wordt een overzicht gegeven van de aanwezige woongebieden in en rond het gebied. Binnen het gebied is slechts in zeer beperkte mate woongebied aanwezig (37 ha). Het betreft voornamelijk snippers in de randzone van het gebied.

Inventarisatie van de industriële en gerelateerde activiteiten

Achtergrondinformatie bij de analyse

Binnen Habitat- of Vogelrichtlijngebieden komen verschillende vormen van industriële en gerelateerde activiteiten zoals ontginningen, storten, watervoorzieningen, etc. voor. De relatie met de instandhoudingsdoelstellingen van een Habitat- of Vogelrichtlijngebieden kan sterk verschillen van activiteit tot activiteit. In bepaalde situaties zullen bepaalde instandhoudingsdoelstellingen gerealiseerd kunnen worden op terreinen van industriële en gerelateerde activiteiten. Langs de andere kant is het duidelijk dat bepaalde activiteiten een druk leggen op bepaalde natuurwaarden.

Binnen het kader van de opmaak van de instandhoudingsdoelstellingen wordt in eerste instantie een inschatting gemaakt van de voorkomende industriële en gerelateerde activiteiten die ruimtelijk vastliggen. De analyse gebeurt op basis van een analyse van de voorkomende bestemmingscategorieën volgens het gewestplan en/of de geldende ruimtelijke uitvoeringsplannen. Deze informatie wordt aangevuld met informatie van het Agentschap Ondernemen over de voorkomende bedrijvenzones en ligging van de bedrijfspercelen.

Binnen het gebied komt één grotere zone en 2 kleine zones voor die bestemd is voor industriële en gerelateerde activiteiten. Het bedrijventerrein Heernisse (Diksmuide) is ingekleurd op het gewestplan als industriegebied en is volledig ingevuld met industriële activiteiten. Dit bedrijventerrein was al aanwezig/in aanleg ten tijde van de aanmelding van de SBZ-V. De opname van deze industriezone als vogelrichtlijngebied betreft een karteringsfout ten tijde van de afbakening die nadien nooit werd gecorrigeerd. Een significante impact vanuit het bedrijventerrein Heernisse op de SBZ is op heden niet aanwezig en dit zal in de toekomst met vrij grote zekerheid zo blijven. De enige uitzondering hierop vormt de helihaven van Diksmuide (momenteel zonder uitbater) die voor een regelmatige verstoring van de avifauna zorgde in het aangrenzende gebied Oostdijk – Pellemaet door het af- en aanvliegen van helikopters. Dit gebied is een belangrijk foerageergebied voor overwinterende kolganzen.

De overige 2 zones met industriebestemming betreffen telkens de percelen van een geïsoleerd gelegen bedrijf, aan de rand van de dorpskom van resp. Woumen en Handzame.

In Tabel 6-15 wordt een overzicht gegeven van de voorkomende industriële bestemmingen binnen het gebied. Tevens wordt een overzicht gegeven van de voorkomende bedrijvenzones en bedrijfspercelen binnen het gebied (zie ook bijlage 5 voor een overzicht op kaart).

Tabel 6-15. Overzicht van de geïnventariseerde, industriële bestemmingen en het industrieel gebruik binnen het gebied.[44]

	Deelgebied	Categorieën industrie en KMO		
		Industrie bestemming	**Ingevulde bedrijfspercelen**	**Bedrijventerreinen**
Oppervlakte per deelgebied (ha)	**Handzamevallei**	1,2	1,2	0
	IJzerbroeken	49,3	43,8	49,3
Totale oppervlakte (ha)		**50,5**	**45,0**	**49,3**
Aandeel (% totale oppervlakte SBZ)		**<1%**	**<1%**	**<1%**

[44] *Gebruikte datalagen voor berekening zijn:*

Gewestplan, vector, toestand 01/01/2002 (Departement Ruimtelijke Ordening, Woonbeleid en Onroerend Erfgoed, AGIV-product).

Gewestelijke Ruimtelijke Uitvoeringsplannen, vector, toestand 03/06/2009 (Departement Ruimtelijke Ordening, Woonbeleid en Onroerend Erfgoed) aangevuld met aangevuld met de bijkomende, geldende RUP's.

Bedrijventerreinen, Gebruikspercelen, vector, toestand 19/12/2008 (Agentschap Ondernemen, AGIV-product). Bedrijventerreinen, Terreinen, vector, toestand 19/12/2008 (Agentschap Ondernemen, AGIV-product).

INFORMATIEF DOCUMENT

Transportinfrastructuur

Achtergrondinformatie bij de analyse

In en rond de Europese gebieden komen verschillende soorten transportinfrastructuur (autowegen, spoorwegen, waterwegen) voor. De restruimte rond deze infrastructuur biedt kansen voor de ontwikkeling van bepaalde natuurwaarden. Langs de andere kant kan de aanwezigheid en het gebruik van deze infrastructuur aanleiding geven tot een bepaalde druk.

In bijlage 5 wordt een overzicht gegeven van de aanwezige transportinfrastructuur[45].

Infrastructuur nutsbedrijven

Elia

Achtergrondinformatie bij de analyse

Elia is de beheerder van het Belgische hoogspanningsnet en staat in voor de transmissie van elektriciteit. Over het hoogspanningsnet wordt stroom vervoerd van de producenten naar de distributienetbeheerders en de industriële grootverbruikers. Elia bezit alle Belgische netinfrastructuur van 150 tot 380 kV en nagenoeg 94% van de netinfrastructuur van 30 tot 70 kV.

De infrastructuur van Elia kan op verschillende manieren interfereren met de instandhoudingsdoelstellingen van een gebied. Zowel ondergrondse als bovengrondse leidingen moeten bijvoorbeeld bereikbaar zijn voor periodiek onderhoud of voor herstellingswerken. Verandering van de fysische bodemkarakteristieken (vb. vernatting, afgraving, …) kan leiden tot structurele problemen voor infrastructuur zoals pilonen of hoogspanningsstations. Tenslotte dient men voor de bovengrondse leidingen ook rekening te houden met de bestaande veiligheidsvoorschriften. Het is omwille van de veiligheid verboden om bebouwing, maar ook opgaand groen (bijvoorbeeld bomen) neer te zetten binnen een bepaalde veiligheidsafstand. Bomen binnen deze afstand moeten periodiek gesnoeid worden indien ze te dicht bij de geleiders komen. De veiligheidsafstand is groter naarmate de spanning toeneemt. Op te merken valt dat binnen deze veiligheidszone ook opportuniteiten zijn om hoogwaardige natuur na te streven. Indien gekozen wordt voor bepaalde 'lage vegetatie' is zelfs een win-win situatie mogelijk.

Doorheen de SBZ lopen verschillende hoogspanningsleidingen die bij vogels voor verhoogde mortaliteit kunnen zorgen aangezien ze er tegen kunnen vliegen met de dood of ernstige kwetsuren tot gevolg. Meer concreet gaat het om de 70kV-lijn Noordschote-Koksijde (3,2 km doorheen de broeken van Merkem), de 70kV-lijn Noordschote-Beerst (1 km boven de vallei van de Engelendelft, 1 km boven de vallei van de Schavinkbeek (Steenbeekvallei) en 2,5 km doorheen de Handzamevallei) en de 150kV-lijn Westrozebeke-Beerst (1,8 km doorheen de Handzamevallei).

In de SBZ zijn een aantal verhoogde risicofactoren aanwezig die het risico op vogelslachtoffers doen toenemen (Derouaux et al., 2012). De hoogspanningslijnen doorkruisen een waterrijk gebied dat het overwinteringsgebied is voor grote aantallen vogels die bovendien doorgaans in grote groepen voorkomen. Daarnaast liggen de lijnen soms dwars op de dagelijkse migratierichtingen (slaapplek-foerageerplek) van grote aantallen watervogels (ganzen, eenden, smienten, meeuwen, steltlopers …).

In bijlage 5 staan de verschillende installaties van Elia die gelegen zijn in de buurt van of in de betrokken Natura 2000 gebieden[46].

Fluxys

Er werd geen informatie aangeleverd door Fluxys. Toetsing bij Fluxys over mogelijke interacties moet gebeuren in het kader van de implementatie van de maatregelen.

---

[45] *Gebruikte datalaag:*

Transportnetwerk (NAVTEQ - GIS-Vlaanderen), vector, toestand 29/04/2009 (NAVTEQ, Agentschap voor Geografische Informatie Vlaanderen en Agentschap Wegen en Verkeer).

[46] *Gebruikte datalaag:*

Hoogspanningsverbindingen beheerd door Elia in Vlaanderen, vector, toestand 26/01/2009 (Elia).

INFORMATIEF DOCUMENT

7 Analyse van de knelpunten voor het bereiken van een goede staat van instandhouding

Op Vlaams niveau zijn doelen voor de Europese habitats en soorten afgesproken. Afspraken zijn ook gemaakt over het belang van elk van de Habitat- en Vogelrichtlijngebieden (zie hoofdstuk 4 en bijlage 1). Een aantal habitats en soorten zijn momenteel niet in een goede staat van instandhouding (zie hoofdstuk 5). Voor het bereiken van een duurzame oplossing moeten bestaande knelpunten opgelost en bedreigingen gekeerd worden. Hierbij moet optimaal gebruik gemaakt worden van actuele sterkten en toekomstige kansen. De socio-economische context (zie hoofdstuk 6) geeft input voor het identificeren van de kansen en bedreigingen.

In dit hoofdstuk wordt een analyse van de sterkten, zwakten, kansen en bedreigingen gepresenteerd (zie paragraaf 7.1). Op basis hiervan worden de belangrijkste knelpunten geïdentificeerd. Voor elke van de knelpunten worden de mogelijke oplossingsrichtingen geschetst. (zie paragraaf 7.2). In paragraaf 7.4 wordt een overzicht gegeven van de belangrijkste knelpunten. Op basis van de analyses in dit hoofdstuk worden in hoofdstuk 0 de conclusies getrokken over de doelstellingen en prioritaire inspanningen per gebied.

7.1 Analyse van de sterktes, zwaktes, kansen en bedreigingen

In deze paragraaf worden de sterktes, zwaktes, kansen en bedreigingen geanalyseerd. Eerst wordt een overzicht gegeven van de verschillende sterktes, zwaktes, kansen en bedreigingen. Vervolgens worden de belangrijkste kwesties geïdentificeerd.

Ter info: Methodologisch kader voor de analyse van sterkten, zwakten, kansen en bedreigingen

De methodiek van de SWOT-analyse, die gangbaar wordt toegepast bij het opstellen van bedrijfsplannen voor ondernemingen, wordt gevolgd. In dat kader wordt aan de hand van de sterktes, zwaktes, kansen en bedreigingen gekeken naar de toekomst van de organisatie. Volgende stappen worden hierbij gezet:

1. **Bepalen sterke en zwakke punten** (Strengths & Weaknesses):
   1° Sterktes. De sterktes zijn in dit kader die biotische en abiotische elementen en processen in de natuur die helpen de instandhoudingsdoelstellingen te halen. Voorbeelden van sterktes zijn onder andere de aanwezigheid van kwel, grote aaneengesloten natuurkernen, voorkomen van voor het habitat typische soorten, ….
   2° Zwaktes. De zwaktes zijn die biotische en abiotische elementen en processen in de natuur die de realisatie van de instandhoudingsdoelstellingen tegenwerken. Voorbeelden van zwaktes zijn onder meer vergrassing van heidevegetatie, overstromingen van kwetsbare vegetatie, ontbreken van structuurdiversiteit in bos, …

2. **Kansen en bedreigingen** (Opportunities & Threats)
   1° Kansen. De kansen zijn "krachten" die niet eigen aan de natuur zijn, maar acties of menselijke activiteiten die wel helpen de instandhoudingsdoelstellingen te halen. Welke bestaande of potentiële socio-economische activiteiten kunnen de natuur helpen om de instandhoudingsdoelstellingen te bereiken? Zijn er al plannen die knelpunten zullen oplossen?
   Voorbeelden van kansen zijn onder meer de aanwezigheid van een goed werkende bosgroep, lopende of geplande beheerinspanningen van het ANB, bestaande afspraken met landbouwers over natuurgericht beheer, …
   2° Bedreigingen. Bedreigingen zijn "krachten" die niet eigen aan de natuur zijn en die de realisatie van de instandhoudingsdoelstellingen tegenwerken. Welke bestaande of potentiële socio-economische activiteiten zullen het bereiken van de instandhoudingsdoelstellingen juist moeilijk maken voor de natuur? Zijn er al plannen die knelpunten zullen veroorzaken?
   Voorbeelden van bedreigingen zijn onder andere de geplande aanleg van infrastructuurwerken, de instroom van nutriënten in een gebied, versnipperde eigendomsstructuur van bossen.

INFORMATIEF DOCUMENT

7.1.1 Overzicht van de sterktes

1. *Zeer lang onafgebroken gebruik als graslandgebied*

De meeste graslanden in de SBZ zijn al van oudsher als grasland in beheer. De regelmatige overstromingen maakten (en maken nog steeds) een intensievere landbouwuitbating (akker, zeer intensief gemaaid grasland) op veel plaatsen praktisch onmogelijk zodat er zich een specifiek ecosysteem heeft ontwikkeld, afgestemd op de specifieke abiotische condities en het vaste beheerregime (maaien, al dan niet met nabegrazing). De belangrijkste sturende parameters (winterse overstromingen, graslandbeheer) zijn nog tot op vandaag aanwezig zodat de graslanden hun oorspronkelijk karakter in belangrijke mate hebben behouden.

2. *Natuurlijke overstromingsdynamiek*

Een groot deel van het gebied overstroomt regelmatig als natuurlijk overstromingsgebied van de IJzer en haar zijlopen. Dit beperkt van nature de mogelijkheden voor intensief landbouwgebruik zodat een zekere basisnatuurkwaliteit in het gebied, ook buiten de reservaatspercelen, aanwezig gebleven is.

3. *Bewaard open, aaneengesloten en robuust landschap*

De jaarlijkse overstromingen zorgen voor een heel beperkte ruimtelijke versnippering gekoppeld aan verspreide bewoning en weginfrastructuur binnen de SBZ-V. In de overstroombare zones ontbreken doorgaande wegen en gebouwen.

In andere valleigebieden met beperkte landbouwkundige waarde werden in het verleden vaak populierenplantages aangelegd. In deze SBZ-V is dit niet of slechts zeer lokaal gebeurd zodat het valleilandschap nog altijd aaneengesloten en zeer open is.

4. *Leefgebieden, (relict)populaties van soorten en habitattypische soorten zijn nog aanwezig*

Relictpopulaties van tal van typische planten konden wegens het permanente karakter van het gebied als grasland en het niet al te intensief beheer her en der overleven. Het gebied is ten behoeve van de afwatering doorspekt met laantjes, kleine perceelsgrachten en grotere poldersloten waar natuurwaarden konden standhouden.

Door het feit dat er grote oppervlaktes halfnatuurlijke graslanden aanwezig zijn, overstromingen met regelmaat plaatsvinden in het winterhalfjaar en het beheer de voorbije decennia weinig is veranderd, heeft het gebied zijn belang als overwinteringsgebied voor significante aantallen van verschillende soorten behouden.

5. *Herstelpotenties aanwezig*

Het herstel van de soortenrijke, bloemrijke graslanden op percelen onder natuurbeheer verliep aanvankelijk traag wegens de beperkte zaadbronnen uit deze relicten met (habitat)typische soorten doch tegenwoordig komen deze soorten al terug over grote oppervlakten voor. Hierdoor verkrijgen deze soorten een steeds grotere kolonisatiecapaciteit waardoor ze sneller opduiken in percelen dan vroeger op percelen met een voor de soort gunstig beheer.

Met productieve grassoorten ingezaaide of doorgezaaide percelen evolueren vanzelf terug naar vegetaties die aangepast zijn aan regelmatige overstromingen en soms langdurige hoge waterstanden in het vroege voorjaar.

7.1.2 Overzicht van de zwaktes

1. *Habitats en leefgebieden sterk afhankelijk van hoge waterpeilen*

De gunstige staat van instandhouding van de nagestreefde habitats en leefgebieden zijn in grote mate afhankelijk van een voldoende hoog waterpeil.

INFORMATIEF DOCUMENT

Te lage zomerpeilen in de broeken leiden tot het veraarden van het veen in de ondergrond waardoor nutriënten vrijkomen en het verschralingsbeheer van de graslanden gehypothekeerd wordt.

Daarnaast is een voldoende hoog voorjaarspeil essentieel om de broedbiotoopkwaliteit van rietkragen en moeraszones te verzekeren en de toegankelijkheid voor grondpredatoren te beperken.

De meeste overwinterende en doortrekkende vogelsoorten zijn sterk gebaat bij ondiep overstroomd grasland en/of plas-dras situaties.

2. Habitats en leefgebieden afhankelijk van goede waterkwaliteit

Visetende broedvogels (reigerachtigen, ijsvogel) vereisen helder, visrijk water. Een aantal Bijlage II soorten die in het water leven, vereisen tevens een goede waterkwaliteit. De waterkwaliteit is over het algemeen onvoldoende in deze SBZ wat voor deze soorten een knelpunt vormt.

3. Natuurwaarden zijn afhankelijk van het traditionele beheer

Het klassieke beheer van het gebied bestaat uit hooiweidebeheer: maaien gevolgd door nabegrazing. Dergelijk beheer leidt tot een specifieke vegetatie, specifieke vegetatiestructuur en specifieke gradiënten die het leefgebied voor overwinterende soorten geschikter maakt en ook voor broedvogels bijkomende variatie biedt.

Daarnaast was er in het gebied een traditioneel beheer van het private waternetwerk: regelmatig onderhoud van laantjes en perceelsgrachten. Op vele plaatsen is het onderhoud van deze kleine elementen weggevallen waardoor kleine grachtjes gaan dichtslibben en de lokale afwatering (en bevloeiing) wordt verstoord. Dit leidt tot verruiging, vernatting én 's zomers ook tot verdroging. Tegelijk verdwijnt het leefgebied voor soorten die sterk gebonden zijn aan open water (foerageergebied voor viseters, leefgebied voor amfibieën, paaiplaats voor vissen, …) en overgangsmilieus.

4. Soorten zijn vaak ruimtebehoevend

Bepaalde broedvogelsoorten vereisen een uitgestrekt leefgebied (broedgebied + foerageergebied). Overwinterende of doortrekkende soorten vereisen eveneens grote, aaneengesloten rust- en foerageergebieden. Soorten die een groot aaneengesloten leefgebied gebruiken, vereisen een bepaalde aaneengesloten oppervlakte waarbinnen een voor de soort geschikt uniform beheer wordt gevoerd. De versnipperde eigendoms- en beheerstoestand bemoeilijkt de afstemming van het beheer over grotere gebieden en dus het vereiste soortgericht beheer.

5. Soorten zijn vaak erg gevoelig voor verstoring

In de SBZ komen een aantal soorten voor die bijzonder gevoelig zijn voor verstoring (recreatie, luchtverkeer op lage hoogte, jacht, …). Het betreft in het bijzonder in groep overwinterende en doortrekkende watervogels en steltlopers. Doordat er in het gebied weinig menselijke activiteit is in het winterseizoen, ontstaat er geen voorspelbaar patroon dat een basis voor gewenning kan vormen (Krijgsveld et al, 2008). Op deze manier kunnen in het gebied verstoringsafstanden tot 300 meter en meer worden opgetekend (med. Koen Devos, INBO).

6. Aanwezigheid van soorten met hoog risico op aanvaring met hoogspanningslijnen

Doorheen de SBZ lopen verschillende hoogspanningsleidingen die bij vogels voor verhoogde mortaliteit kunnen zorgen aangezien ze er tegen kunnen vliegen met de dood of ernstige kwetsuren tot gevolg. In de SBZ zijn een aantal factoren aanwezig die het risico op vogelslachtoffers doen toenemen (Derouaux et al., 2012). De hoogspanningslijnen doorkruisen een waterrijk gebied dat het overwinteringsgebied is voor grote aantallen vogels die bovendien doorgaans in grote groepen voorkomen. Daarnaast liggen de lijnen soms dwars op de dagelijkse migratierichtingen (slaapplek-foerageerplek) van grote aantallen watervogels.

INFORMATIEF DOCUMENT

7.1.3 Overzicht van kansen

1. <u>Mogelijkheid tot samenwerken met de landbouwsector</u>

De graslanden in natuurbeheer kunnen mits enkele beperkingen (latere maaidatum, lagere begrazingsdichtheid en minder of geen bemesting) verder door plaatselijke landbouwers beheerd worden. Voor de nabegrazing kunnen runderen uit de gangbare landbouw ingezet worden terwijl maaisel als hooi of voordroogkuil nuttig kan aangewend worden.

Naast samenwerken rond het beheer van percelen in eigendom van ANB of Natuurpunt vzw, zijn er ook mogelijkheden voor landbouwers om op eigen percelen maatregelen te nemen ten behoeve van de natuurwaarden (behoud/herstel van soortenrijk grasland, weidevogels, …). Klassiek zijn er de beheerovereenkomsten van de VLM maar ook lokale initiatieven zijn mogelijk. Binnen deze SBZ is het poldergraslandenherstelproject Drie Mussen, wat onder regie van het Regionaal Landschap IJzer & Polder werd gerealiseerd, hiervan een mooi voorbeeld.

2. <u>Goede samenwerking met de jachtsector</u>

Er zijn reeds goede afspraken gemaakt met 3 WBE's actief in het gebied om via jachtpacht en jachtruil tot aaneengesloten, goed herkenbare bejaagbare zones te komen of tot aaneengesloten rustzones waar niet gejaagd wordt. Het feit dat de percelen aangekocht door het ANB vaak verspreid liggen in het gebied of een blok met grillige vorm opleveren, creëert ook voor de jachtrechthouders van de aangrenzende jachtvelden jachttechnische beperkingen en onzekerheden. Daarnaast zorgde aangrenzende jacht ervoor dat op de percelen in natuurbeheer niet de rust kan geboden worden die er wordt beoogd. Bovenop de sluiting van de jacht in dit Vogelrijk Gebied op 15 november bieden bovenvermelde afspraken met de betrokken WBE's al rustzones voor die vogels die vóór 15 november in het gebied neerstrijken.

De contacten tussen jacht- en natuursector in het gebied verlopen al jaren constructief en met begrip voor de wederzijdse standpunten. Dit vertaalt zich in deze SBZ-V onder andere in de consensusdossiers voor verlengde jacht na 15 november in vogelrijk gebied in bepaalde delen van de WBE IJzervalleien en de WBE Ieperlee. Daarnaast ondersteunen de plaatselijke jagers de acties voor het bestrijden van uitheemse en verwilderde ganzen in de natuurgebieden.

Verder zijn een aantal doelstellingen inzake wildbeheer gelijklopend met de doelstellingen in functie van het natuurbehoud. Met name het vermijden van maaislachtoffers, het voorzien van dekking en biotoopverbetering (voornamelijk relevant op de valleirand), het bestrijden van invasieve exoten, … waarbij ondersteunend en aanvullend kan samengewerkt worden.

3. <u>Weinig ontsloten gebied met periodiek amper menselijke activiteit</u>

De SBZ bestaat voor een groot stuk uit valleigraslanden die vaak enkel bereikt kunnen worden via doodlopende hooidreven. Het gebruik van deze wegen beperkt zich hoofdzakelijk tot landbouwverkeer. Menselijke activiteiten in het gebied beperken zich hoofdzakelijk tot landbouwactiviteiten, wat vooral in het late voorjaar en de zomer plaatsvindt. In de winterperiode zijn er amper menselijke activiteiten.

4. <u>Recreatieve potenties</u>

De broeken van de IJzer- en Handzamevallei zijn een attractief landschap dat verschillende types zachte recreanten kan boeien (fietsers, wandelaars). De rust, de vergezichten, het waterrijk karakter en de natuurwaarden trekken jaarlijks veel bezoekers.

Routegebonden recreatie beperkt zich hoofdzakelijk tot de openbare wegen op de valleirand en tot een beperkt aantal aanwezige lusvormige routes. Mits goede sturing en begeleiding (via wandelpaden, kijkpunten, …) kan de recreatieve beleving in het gebied verder ontwikkeld worden waarbij een zonering t.o.v. de belangrijke broed-, rust- en foerageergebieden het verstoringsrisico kan beperken. Verdere recreatieve ontsluiting, rekening houdend met het ecologisch draagvlak en met respect voor private eigendom en andere gebruikers van de open ruimte, verhoogt de maatschappelijke gedragenheid van natuurontwikkeling en –behoud in het gebied.

INFORMATIEDOCUMENT

5. *Gericht aankoopbeleid met het oog op natuurgericht beheer*

Door een actief en gericht aankoopbeleid van overheden en terreinbeherende verenigingen kunnen robuuste kerngebieden gerealiseerd worden. Binnen dergelijke grote aaneengesloten zones, kan het natuurbeheer beter en efficiënter worden uitgevoerd en kunnen met minder impact op private percelen voor natuur optimale waterpeilen worden ingesteld.

In de SBZ loopt al decennia een aankoopproject van Natuurpunt vzw en het ANB waarbij al meer dan 1.000 ha werd verworven. Het natuurgericht beheer van deze percelen biedt voor veel soorten betere instandhoudingspotenties.

6. *Raamakkoord en natuurinrichtingsproject 'De Blankaart'*

Decennia lang werden discussies gevoerd tussen de natuur- en landbouwsector over het waterbeheer en de aan te houden waterpeilen in het Blankaartgebied. Op 29 maart 2001 kwam een raamakkoord tot stand tussen alle betrokken actoren in dit gebied. Dit raamakkoord heeft als doel de veiligheid van de bewoners te garanderen, de internationaal belangrijke natuurwaarden te behouden en verder te ontwikkelen én om de inkomensverliezen als gevolg van een aangepast waterbeheer te vergoeden. De tekst van dit Raamakkoord is te vinden in Bijlage 9.

Om de afspraken uit het Raamakkoord efficiënt en gecoördineerd te laten verlopen, werd in 2006 het natuurinrichtingsproject 'de Blankaart' ingesteld. In het bijzonder heeft het natuurinrichtingsproject als doelstelling het creëren van een betere staat van instandhouding voor de broedende en overwinterende vogels, met specifieke aandacht voor moerasvogels. In de omgeving van de Blankaart werden sinds 2009 al een aantal maatregelen in het kader van het moerasherstel en moerasuitbreiding uitgevoerd. Op korte termijn worden nog bijkomende werken voorzien en een peilaanpassing in functie van de ecologische doelstellingen beoogd. Het natuurinrichtingsproject betracht hiermee om een aantal instandhoudingsdoelstelling voor deze SBZ, in het bijzonder doelstellingen met betrekking tot broedende moerasvogels, te realiseren binnen de perimeter van het projectgebied. De voorgeschiedenis en doelstellingen van het natuurinrichtingsproject worden bondig geduid in Bijlage 10.

Mede als uitvoering van de afspraken uit het raamakkoord, werd de infrastructuur die instaat voor de peilregeling (pompen, klepstuw, peilmeters, …) gemoderniseerd zodat conform het raamakkoord een correct peil kan ingesteld worden in functie van de noden voor natuur. De afspraken rond (gefaseerde) peilverhoging worden via aparte peilprotocollen geregeld. Parallel worden toegangswegen verhoogd en een winterdijk aangelegd om negatieve effecten van de peilverhoging op bebouwing en akkerland buiten de natuurkernzone te vermijden.

7. *Verruimen van de goede samenwerking met waterbeheerders*

Gezien het belang van het waterrijk karakter van het gebied is een goede samenwerking met de verschillende waterbeheerders in de SBZ (W&Z nv, VMM-AOW, Dienst waterlopen Provincie West-Vlaanderen, polders) van groot belang. Vanuit de principes van het integraal waterbeleid en de werking van de bekkenstructuren kan er met de waterbeheerders gekeken worden naar het uitwerken van maatregelen die zowel het natuurherstel als het meer geïntegreerd beheer van het watersysteem (overstromingsbuffer, watervoorziening, landbouw, …) beogen. In het Blankaartbekken wordt het natuurherstel al in nauwe samenwerking met de waterbeheerders gerealiseerd, ook in andere deelgebieden spelen waterbeheerders een cruciale rol bij het natuurherstel en het natuurbehoud.

Daarnaast is het dagelijks onderhoud van het waterlopennetwerk van belang om de juiste peilen op de juiste plaatsen te kunnen handhaven en om de successie in kleinere sloten grachten (dichtgroeien) periodiek terug te zetten. Op deze manier helpen waterbeheerders het leefgebied van watergebonden soorten in stand te houden (op voorwaarde dat het beheer ook afgestemd wordt op het voorkomen van de beoogde soorten).

8. *Waterkwaliteitsbewaking*

De aanwezigheid van het Drinkwaterproductiecentrum De Blankaart van de Watergroep zorgt, via de wettelijk afgebakende beschermingszone voor oppervlaktewaterwinning bestemd voor drinkwaterproductie, voor verscherpte normen naar waterkwaliteit in haar captatiegebied. Daarnaast bewaken zowel VMM als de Watergroep op continue basis de oppervlaktewaterkwaliteit.

INFORMATIEF DOCUMENT

De afstroomgebieden van de Blankaart, Poperingevaart en Grote Kemmelbeek zijn in het stroomgebiedbeheerplan 2016-2021 aangeduid als aandachtsgebied. Er wordt onder de vorm van gebiedsgericht en thematisch overleg prioritair werk gemaakt van het behalen van de goede toestand voor deze waterlichamen tegen 2027.

9. Natuurlijke peildynamiek

Behoudens de zone gelegen in het werkingsgebied van de Middenkustpolder (Drie Mussen, Zijdelinggeleed, Vladslobroek), wordt in deze SBZ geen peilinversie aangehouden (hoger zomerpeil, lager winterpeil) zoals gebruikelijk is in poldergebieden. Hierdoor sluiten de peilschommelingen in het grootste deel van de SBZ aan bij de natuurlijke situatie (hoger winterpeil, lager zomerpeil).

7.1.4 Overzicht van bedreigingen

1. Niet aangepaste waterpeilen

Van oudsher staat het waterbeheer in deze SBZ in functie van de hoofdgebruiker: landbouw. Vooral in de 2de helft van de 20ste eeuw werd de afwatering sterk verbeterd met behulp van moderne technieken (pompen, kleppen, …) wat zijn weerslag had op de natuurkwaliteit van de SBZ.

Het peilbeheer binnen de SBZ-V verschilt van deelgebied tot deelgebied, de problematiek verschilt ook sterk per deelgebied:

- In het werkingsgebied van de Middenkustpolder (het deelgebied tussen Eindsdijk en Diksmuide, op de rechteroever van de Handzamevaart, dat afwatert via het Zijdelinggeleed) is er een traditioneel polderpeilbeheer met peilinversie (hoger in de zomer, lager in de winter). Via het Zijdelinggeleed watert het gebied rechtstreeks gravitair af via het Springsas in de Ganzepoot in Nieuwpoort (Kreek van Nieuwendamme).

- In de polder Bethoostersche Broeken houdt men in het grootste deel van de Handzamebroeken (op de linkeroever van de Handzamevaart, van Barisdam tot Diksmuide, inclusief de stroomgebieden van de Bombeek en Plaatsebeek op rechteroever die via een sifon op de pompstations zijn aangesloten) met behulp van 2 pompgemalen jaarrond hetzelfde peil aan.

- Het gebied van de Zuidijzerpolder dat afwatert via de Walevaart komt via een terugslagklep gravitair in de IJzer. Het stroomgebied van de Blankaart en de Engelendelft wordt via een pomp op de Stenensluisvaart in de IJzer gepompt. Het Riolebroek, het Noordschotebroek en het Reningebroek (incl. de Kemmelbeekvallei), wateren gravitair af via terugslagkleppen. Het Westbroek te Oostvleteren en Reninge en de percelen in Fintele op linkeroever van de IJzer (aan de Veurne-Ambachtse dijk) tenslotte staan in open verbinding met de IJzer.

- De IJzer tenslotte wordt beheerd door de NV Waterwegen en Zeekanaal. Het IJzerpeil wordt geregeld via de Iepersluis in de Ganzepoot; tijdens hoge wassen wordt tevens het Lokanaal ingeschakeld als bypass voor de waterafvoer.

Te lage winter- en voorjaarspeilen beperken of verhinderen dan ook in de meeste deelgebieden de aanwezigheid van voldoende geschikte foerageerzones (plas-dras) en een goede ontwikkeling van verschillende broedbiotopen.

Te lage aanvangspeilen bij het begin van het broedseizoen geven in een droog voorjaar vaak aanleiding tot te lage peilen voor kritische moerasbroedvogels tijdens het broedseizoen. In langdurige droge periodes is er immers ook een grote watervraag van andere sectoren die het droogte-effect nog versterkt. Het na een lange droogteperiode terug op peil brengen van de slootpeilen met water uit de IJzer wordt soms toegepast doch is niet alleen voor de natuur niet aangewezen, ook de landbouwsector en drinkwaterproductie kunnen hierdoor beperkingen ondervinden (resp. onbedoelde vernatting in tussenliggende zones, hoge saliniteit). Het voorzien van een zekere reserve is dus voor meerdere sectoren van belang.

Daarnaast oefenen vooral periodes met overstromingen een grote aantrekkingskracht uit op overwinterende watervogels. Na overstromingen worden de waterpeilen doorgaans snel terug genorma-

INFORMATIEF DOCUMENT

liseerd hoewel een meer geleidelijke normalisatie van winterse piekpeilen geen negatieve impact zou hebben op het landgebruik (grasland) of de veiligheid (buffer). Met geleidelijke normalisatie wordt bedoeld dat bij overstromingen de maximale pompcapaciteit niet wordt ingezet tot het streefpeil terug wordt bereikt maar dat de ingezette pompcapaciteit mee daalt wanneer de overstromingspeilen dalen. Natuur is niet gebaat met zeer hoge peilen, ook naar buffering/veiligheid toe is het niet aan te bevelen deze hoge peilen te handhaven doch wanneer de piekpeilen afgevloeid zijn, is het wenselijk het overtollig water geleidelijker weg te pompen zodat er gedurende een langere periode, dan bij gebruik van maximale pompcapaciteit, ondiep overstroomde graslanden aanwezig zijn in de SBZ. Dergelijk peilbeheer wordt actueel al toegepast in het Blankaartbekken.

Een waterpeilbeheer dat ook rekening houdt met de natuurdoelen (i.c. voldoende hoog winterpeil, voldoende overstromingsduur) is echter essentieel om een duurzame instandhouding van vogelsoorten verbonden aan ondiep overstroomde of drassige graslanden te realiseren.

2. *Onvoldoende kwaliteit oppervlaktewater*

Niet alleen de waterkwantiteit, maar ook een goede waterkwaliteit is van belang.

De bovenstroomse gebieden die afwateren naar de SBZ-V omvatten een omvangrijk areaal aan intensief bewerkte akkers op zandleembodem (o.a. veel grove groententeelt). Bij hevige of aanhoudende neerslag spoelen zeer veel nutriënten en bodemdeeltjes van de akkers in de waterlopen (Haskoning, 2004). Daarnaast zijn er in het oppervlaktewater frequent (heel) hoge concentraties aan gewasbeschermingsmiddelen te vinden. Tenslotte is in het buitengebied nog lang niet alle bewoning aangesloten op de riolering of voorzien van een individuele waterzuivering (IBA) zodat nog steeds huishoudelijk afvalwater rechtstreeks geloosd wordt in het oppervlaktewater.

Overstromingen met water met hoge concentraties nutriënten en sedimenten zijn nefast voor de ontwikkeling van soortenrijke graslanden. Diverse leefgebieden (rietland, meer open moerassen, plasdras zones, …) staan in rechtstreeks contact met oppervlaktewater. Aanvoer van sedimentbeladen of nutriëntenrijk water heeft ook een sterk negatieve invloed op deze vegetaties, waardoor deze gaan opslibben, verruigen en habitattypische soorten achteruitgaan.

De continue instroom van grote hoeveelheden nutriënten en sedimenten[47] heeft uiteraard ook een belangrijke negatieve impact op de ecologische kwaliteit van waterlopen en waterlichamen in de SBZ. Hoewel van sommige fracties de instroom de voorbije jaren verminderd is, is de aanvoer nog steeds te hoog om het ecologisch herstel van de Blankaartvijver toe te laten.

3. *Erosie*

Door de erosie bovenstrooms slibben waterlopen versneld dicht waardoor er frequenter moet geruimd worden wat een impact heeft op bittervoorn en kleine modderkruiper. Het deponeren van de ruimingsspecie (soms flinke hoeveelheden) op de oeverzone zorgt lokaal voor ruimingswallen waardoor de gradiënt en het contact tussen het graslandperceel en de waterloop verloren gaat. Een aantal aangelegde zandvangen (Barisdam, Ronebeek, Steenbeek) vangen weliswaar reeds een fractie af doch deze zijn niet gedimensioneerd om de kleinere bodemdeeltjes af te vangen of te werken bij piekdebieten, wanneer net de grootste sedimentvracht wordt aangevoerd.

De erosieproblematiek is daarnaast ook gekoppeld aan de nutriëntenproblematiek gezien fosfaten aan bodemdeeltjes gebonden zijn (Haskoning, 2003). Vochtige gebieden zijn doorgaans fosforgelimiteerd zodat erosiebestrijding in belangrijke mate de verruiging en eutrofiëring van vegetaties kan helpen reduceren.

4. *Invasieve exoten en ingeburgerde overzomerende soorten*

Binnen de SBZ komen een aantal uitheemse en gedomesticeerde ganzensoorten (Canadese gans, Nijlgans, boerengans…) en traditioneel niet broedende soorten (grauwe gans) voor die door vraat of betreding geschikte biotopen voor doelsoorten (bloemrijke natte graslanden, waterriet, soortenrijke waterplantenvegetaties, …) beschadigen of de ontwikkeling ervan verhinderen (rietmoerasontwikkeling op ingerichte percelen).

[47] *Voor 2002 werd de aanvoer naar de Blankaartvijver begroot op: 424 ton NO3-N, 32 ton NH4-N, 8,9 ton o-PO4-P, 55 ton N-org, 7,1 ton Porg + pPO4colloïdaal en 4737 ton zwevende stof (Haskoning, 2004).*

INFORMATIEF DOCUMENT

Daarnaast zorgen ze soms voor overlast (vraat, uitwerpselen) op naburige landbouwpercelen wat het goed nabuurschap tussen de natuur- en landbouwsector onder druk zet. Bepaalde soorten vertonen ook een agressief territoriaal gedrag waarbij ze andere broedvogels verjagen.

Daarnaast kunnen bepaalde invasieve exotische waterplanten (waterteunisbloem, grote waternavel, …) zich zeer snel ontwikkelen in waterrijke gebieden met stilstaand water. Op deze manier kunnen ze waterlopen en plassen op korte termijn volledig overwoekeren waarbij het onderwaterleven ernstig wordt aangetast en het leefgebied van bepaalde watergebonden (broed)vogelsoorten sterk degradeert.

5. <u>Verstoring</u>

Vooral in de winterperiode zijn de natuurwaarden in de SBZ erg gevoelig aan verstoring. Tijdens deze periode vinden er amper activiteiten plaats in functie van landbouw, jacht, natuur- of waterbeheer. De oorsprong van de verstoring is dan ook vooral te wijten aan diverse vormen van individueel uitgeoefende zachte recreatie buiten de aangeduide paden of openbare wegen (wandelaars, loslopende honden, natuurfotografen, vogelkijkers, …), laag overvliegende luchtvaarttoestellen (paramotor, luchtballon, helikopter, sportvliegtuig, modelvliegtuig, …) of off-road verkeer (MTB, quads, ruiters, individuele moto- en autocross). Tijdens overstromingen is er soms verstoring door waterrecreatie (Kite-surf, kano, kajak, airboat, …).

6. <u>Verdwijnen van het traditioneel graslandbeheer</u>

De valleigraslanden kenden traditioneel een beheer als hooiweide: na de hooisnede volgde nabegrazing. Deze nabegrazing werd gemeenschappelijk georganiseerd: het vee van de verschillende boerderijen liep vrij door mekaar in grotere blokken (zonder prikkeldraad) die werden begrensd door brede poldersloten.

Meer en meer wordt ofwel nog enkel gemaaid of nog enkel beweid, ook op de percelen in natuurbeheer. Door het achterwege laten van de nabegrazing gaan de graslanden ruiger de winter in waardoor ze minder geschikt worden als foerageergebied voor ganzen, smienten en steltlopers. Op voormalige hooiweidepercelen die tegenwoordig als weide worden beheerd, treedt ook een verandering op in vegetatiesamenstelling en –structuur wat het voor de typische hooilandsoorten (zoals kwartelkoning) minder geschikt maakt als broedbiotoop.

Mee met de nabegrazing verdwijnt ook heel wat dynamiek: waar koeien in de zomer de vegetatie van slootkanten en overhoekjes afgraasden, blijft die nu meestal staan (buiten bereik van de maaimachines) waardoor oevers verruigen en waterlopen verlanden. Daarnaast verdwijnen trappelzones met bijhorende dynamische moerasnatuur. Zelfs waar nog nabegrazing wordt toegepast, gebeurt dat tegenwoordig doorgaans binnen een prikkeldraadafsluiting zodat ook hier de grachten gaan verruigen en rietkragen zich ontwikkelen. Op korte termijn is dit positief voor broedvogels van rietkragen en ruigte doch op landschappelijke schaal wordt het gebied op deze meer gesloten, wat door typische vogels van open landschap niet wordt gewaardeerd. Indien niet regelmatig gereit wordt, gaat op langere termijn ook de kwaliteit van de rietkragen achteruit.

Waar de meeste graslanden vroeger gehooid werden, is de laatste decennia een voortschrijdende tendens merkbaar richting voordroogkuil. Hierbij wordt het gras niet langer gedurende langere periode gedroogd maar al na enkele dagen in plastic balen gewikkeld of met een hakselaar opgezogen om in te kuilen. Omdat het oogsten bij dergelijke techniek minder afhankelijk is van langere periodes van droog weer, wordt vaak al vroeger op het seizoen een eerste keer gemaaid. Tegelijk worden ook steeds grotere en snellere landbouwmachines ingezet zodat wilde dieren niet meer de kans krijgen om tijdig te vluchten naar de perceelsranden.

7. <u>Versnipperde eigendomstoestand</u>

De SBZ kende een traditioneel hooiweidebeheer waarbij grootgrondbezitters jaarlijks, in kleine loten, het maaigras 'op stam' verkochten. In de 20ste eeuw werden heel wat percelen verkocht wat omwille van historische landbouwtechnische redenen geleid heeft tot een sterke versnippering van de eigendomstoestand. Ieder landbouwbedrijf had traditioneel immers slechts een beperkte oppervlakte maaigras nodig in functie van de veestapel.

Het gericht aankoopbeleid door ANB of Natuurpunt binnen de SBZ verloopt in der minne zodat de verworven percelen een grote ruimtelijke spreiding hebben in het gebied. Slechts in een beperkt aantal zones zijn al grotere aaneengesloten kernen verworven en/of in beheer.

INFORMATIEF DOCUMENT

8. <u>Aanwezigheid van hoogspanningslijnen</u>

Doorheen de SBZ lopen verschillende hoogspanningslijnen. Meer concreet gaat het om de 70kV-lijn Noordschote-Koksijde (3,2 km doorheen de broeken van Merkem), de 70kV-lijn Noordschote-Beerst (1 km boven de vallei van de Engelendelft, 1 km boven de vallei van de Schavinkbeek (Steenbeekvallei) en 2,5 km doorheen de Handzamevallei) en de 150kV-lijn Westrozebeke-Beerst (1,8 km doorheen de Handzamevallei).

De hoogspanningslijnen in het deelgebied IJzervallei werden in een studie uitgevoerd in opdracht van Elia (Derouaux et al., 2012) aangestipt als de meest risicovolle hoogspanningslijnen van België, wat mortaliteit op vogels betreft. Deze hoogspanningslijnen zijn op heden (2015) niet voorzien van bakens of krullen die de zichtbaarheid van de leidingen voor vogels moeten verhogen.

INFORMATIEF DOCUMENT

7.1.5 Identificatie van de kwesties

In de bovenstaande paragraaf zijn verschillende sterktes, zwaktes, kansen en bedreigingen besproken. Het is duidelijk dat er een relatie bestaat tussen een aantal sterktes, zwaktes, kansen en bedreigingen. Sommige kansen versterken sterktes of lossen zwaktes op. Sommige bedreigingen versterken zwaktes of beperken sterktes. In onderstaande tabel (de zogenaamde confrontatiematrix) worden de belangrijkste kwesties geïdentificeerd. De kwesties zijn die relaties tussen sterktes, zwaktes, kansen en bedreigingen die het belangrijkste zijn voor het bereiken van de instandhoudingsdoelstellingen. Vervolgens worden de belangrijkste kwesties uit de tabel besproken. De kwesties vormen de basis voor het identificeren van de verschillende knelpunten (zie paragraaf 7.2).

INFORMATIEF DOCUMENT

Tabel 7-1. Confrontatiematrix, waarbij de interne factoren (sterktes en zwaktes) met de externe (kansen en bedreigingen) worden geconfronteerd ter identificatie van de kwesties. De cijfers in de matrix verwijzen naar de kwesties, deze worden op de volgende pagina's geduid.

Confrontatiematrix		Kansen									Bedreigingen						
		Samenwerking landbouwsector	Goede samenwerking jachtsector	Weinig ontsloten gebied - beperkte menselijke aanwezigheid	Recreatief aantrekkelijk	Gericht aankoopbeleid	Raamakkoord natuurinrichting	Samenwerking waterbeheerders	Waterkwaliteitsbewaking	Natuurlijke peilschommelingen	Niet aangepaste waterpeilen	Onvoldoende waterkwaliteit	Invasieve exoten	Verstoring	Verdwijnen van traditioneel beheer	Vernsnipperde eigendomstoestand	Aanwezigheid hoogspanningslijnen
Sterktes	Historisch permanente graslanden	**+ (1)**															
	Natuurlijke overstromingsdynamiek			**+ (3)**	**+ (4)**	**+ (5)**		**+ (7)**		**+ (7)**		**- (9)**					
	Aaneengesloten robuust landschap	**+ (1)**			**+ (4)**	**+ (5)**	**+ (5)**										
	Leefgebieden en soorten aanwezig	**+ (1)**	**+ (2)**		**+ (4)**	**+ (5)**	**+ (5)**			**+ (7)**	**- (6)**	**- (9)**	- **(10)**		**- (12)**		
	Herstelpotentie groot	**+ (1)**	**+ (2)**	**+ (3)**	**+ (4)**	**+ (5)**	**+ (5)**	**+ (7)**		**+ (7)**	**- (6)**	**- (9)**	- **(10)**		**- (12)**	**- (13)**	
Zwaktes	Afhankelijkheid natuur van waterpeil	**+ (1)**				**- (6)**	**+ (5)**	**+ (7)**		**+ (7)**	**- (6)**			**- (11)**		**- (13)**	
	Afhankelijkheid natuur van waterkwaliteit	**- (9)**						**+ (7)**	**+ (8)**		**- (6)**	**- (9)**					
	Afhankelijkheid natuur van traditioneel beheer	**+ (1)**				**+ (5)**									**- (12)**	**- (13)**	
	Ruimtebehoevende soorten		**+ (2)**			**+ (5)**	**+ (5)**									**- (13)**	
	Verstoringsgevoelige soorten		**+ (2)**	**+ (3)**	**- (11)**	**+ (5)**	**+ (5)**	**+ (7)**		**+ (7)**				**- (11)**		**- (13)**	
	Soorten gevoelig voor hoogspanningslijnen																**- (14)**

INFORMATIEF DOCUMENT

1° De soortendiversiteit en habitatkwaliteit van de graslanden is in de loop van de eerste helft van de 20ste eeuw sterk verarmd door het gebruik van herbiciden en kunstmest (ihb (kalk)cyanamide). Relictpopulaties van tal van typische soorten konden niettemin in de perceelsranden nog overleven. Door een verbeterde samenwerking met de landbouwsector kunnen overeenkomsten gemaakt worden om door middel van aangepast beheer, habitatherstel, verbeterde waterhuishouding, afspraken rond toegankelijkheid, … te komen tot een minder versnipperd gebied waar ook buiten de percelen in eigendom of beheer van ANB of Natuurpunt bijkomende kansen ontstaan voor de ontwikkeling van leefgebied voor verstoringsgevoelige en ruimtebehoevende soorten. **Positieve kwestie**

2° Door een goede samenwerking met de lokale WBE's is het mogelijk om zelfs bij versnipperde eigendommen tot effectieve rustgebieden te komen waarin verstoringsgevoelige soorten zich ongestoord kunnen ophouden. Daarnaast zijn knelpunten voor jachtwildsoorten vaak gelijklopend met die van beschermde soorten (maaidata, maaitechniek, …) zodat door een verdere goede samenwerking nog meer win-win situaties mogelijk zijn. **Positieve kwestie**

3° De natuurlijke overstromingen zorgen ervoor dat in de kern van de vallei amper harde ontwikkelingen hebben plaatsgevonden (met uitzondering van de industriezone van Diksmuide, het waterproductiecentrum en het waterzuiveringsstation). De vallei is hierdoor amper ontsloten door doorgaande wegen, in hoofdzaak bestaan de wegen uit doodlopende hooidreven. In principe maken enkel eigenaars en gebruikers (incl. jachtwachters, waterbeheerders, …) hiervan gebruik. Menselijke activiteiten vinden hoofdzakelijk buiten de winterperiode plaats waardoor deze zone 's winters desolaat is. Dit verhoogt uiteraard de aantrekkingskracht van het gebied voor verstoringsgevoelige vogelsoorten. **Positieve kwestie**

4° Zowel het uitgestrekte, open landschap als de grote aantallen overwinterende soorten hebben een sterke aantrekkingskracht op recreanten. In het gebied zijn daarnaast de herstelpotenties van de bloemrijke hooilanden goed. De grote oppervlakte herstelde natuur, samen met de oppervlakte die nog in privaat bezit is doch ook belangrijke natuurwaarden herbergt, vormt een aantrekkelijk decor om in te recreëren. Hoewel het gebied kan overstromen, waardoor het gebied minder toegankelijk wordt, biedt de aanblik van de overstroomde zone dan weer een bijkomend recreatief belevingspunt. Door het creëren van een recreatief aantrekkelijk gebied verhoogt ook het draagvlak voor het natuurherstel en de realisatie van de instandhoudingsdoelstellingen. **Positieve kwestie**

5° Het herstel van de soortenrijke graslanden op percelen onder natuurbeheer verliep aanvankelijk traag wegens de beperkte zaadbronnen uit deze relicten met (habitat)typische soorten doch tegenwoordig komen deze soorten al terug over grote oppervlakten voor. Hierdoor verkrijgen deze soorten een steeds grotere kolonisatiecapaciteit waardoor deze soorten sneller opduiken in percelen met een natuurgericht beheer.

   Indien grote kernen van de SBZ in eigendom of beheer komen van de overheid, terreinbeherende instanties of privaat natuurbeheer, kunnen maatregelen ter bevordering van de staat van instandhouding sneller en efficiënter uitgevoerd worden. Zo is het bijvoorbeeld makkelijker om een groot gebied hydrologisch te isoleren en een geschikt waterpeilbeheer in te stellen. Ook naar het creëren van rustzones voor verstoringsgevoelige vogels toe is dit makkelijker te realiseren als er aaneengesloten zones in eigendom/natuurbeheer zijn. P**ositieve kwestie**

6° Te lage winterpeilen verminderen de oppervlakte geschikt foerageergebied voor grondeleenden en steltlopers. Te lage zomerpeilen degraderen leefgebieden van soorten en maken grondbroedende moerasvogels kwetsbaarder voor verstoring en predatie. Bij lage waterpeilen wordt het effect van de slechte waterkwaliteit nog versterkt wat voor soorten die afhankelijk zijn van zuiver water nefast is. Te lage waterpeilen beperken de herstelpotenties van waterrijke natuur.

   Een optimaal peilbeheer gericht op de ontwikkeling van natuurdoelen op percelen in natuurbeheer is, zeker bij versnipperde eigendomstoestand, niet steeds zonder meer combineerbaar met het aanpalende landgebruik zodat dit niet overal even evident is op korte termijn in voorliggend gebied. **Negatieve kwestie**

7° In overleg met de waterbeheerders kan gekeken worden in hoeverre voor natuur optimale peilen en een optimale peildynamiek (schommelingen in waterstand) kunnen gerealiseerd worden en hoe het beheer van het watersysteem (bvb na overstromingen) kan gevoerd worden rekening houdend met de natuurwaarden en het landbouwgebruik. Hogere peilen

INFORMATIEF DOCUMENT

zullen enerzijds niet enkel voor natuur op zich positief zijn doch zullen ook leiden tot een verminderde toegankelijkheid van het gebied wat naar verstoringsgevoelige soorten opnieuw positief is. Hogere slootpeilen zorgen 's zomers doorgaans ook tot een betere waterkwaliteit in de sloten. **Positieve kwestie**

8° Het waterproductiecentrum De Blankaart is gelegen in het deelgebied IJzerbroeken en produceert drinkwater op basis van oppervlaktewater uit de IJzer en de Stenensluisvaart. Een goede kwaliteit van het ruw water is van belang voor een efficiënte en goedkope zuivering maar is uiteraard ook positief voor de natuur. Door een regelmatige proactieve screening van de waterkwaliteit in het drinkwaterwingebied worden onregelmatige lozingen snel gedetecteerd. De aanwezigheid van het oppervlaktewaterwingebied van het drinkwaterproductiecentrum draagt daarenboven bij aan een betere waterkwaliteit in de SBZ door de verhoogde prioritering van de uitvoering van afkoppelingsprojecten, beperkingen naar mestuitrijperiodes, … **Positieve kwestie**

9° Aanvoer van oppervlaktewater met slechte kwaliteit leidt tot degradatie van habitats en leefgebieden van soorten en beperkt herstelmogelijkheden (bvb. verschraling). **Negatieve kwestie**

10° Invasieve exoten (zowel planten als dieren) kunnen een significant negatieve impact hebben op doelsoorten en hun leefgebied. Het bestrijden van deze exoten en de nazorg ervan zorgt eveneens voor verstoring van de aanwezige doelsoorten en leefgebieden. Niettemin is het essentieel om te voorkomen dat populaties van invasieve exoten zich vestigen zodat de impact van de bestrijding op de doelsoorten en hun leefgebieden minimaal kan gehouden worden. **Negatieve kwestie**

11° Vooral in de winter en het voorjaar komen grote groepen verstoringsgevoelige soorten (ganzen, eenden, steltlopers) voor in het gebied. Gezien de openheid, de hoge gevoeligheid van de soorten en relatieve rust (amper gewenning), zijn de verstoringsafstanden groot.

Vele private terreinen en terreinen van natuurbeherende instanties zijn niet omheind omdat ze als hooiland worden beheerd. Het ontbreken van duidelijke bebording en/of een fysische afscherming van belangrijke rustgebieden nodigt bepaalde individuen uit om de paden te verlaten om er diverse activiteiten uit te oefenen. Hoewel veel mensen zich niet bewust zijn van de impact van hun activiteiten, is er ook een steeds groter wordende groep die doelbewust naar dit 'niemandsland' trekt met verstoring tot gevolg. Dit creëert een kwetsbare situatie voor verstoringsgevoelige soorten.

Lage waterpeilen maken het gebied toegankelijker buiten de paden waarbij het risico op verstoring verder toeneemt.

Negatieve kwestie

12° De verschuiving van een traditioneel hooiweidebeheer (maaien met nabegrazing) naar ofwel puur maaibeheer ofwel puur beweiding, hebben ertoe geleid dat het leefgebied voor bepaalde soorten is verslechterd. Voor de instandhouding van de typische soorten van de broeken (zowel voor broedvogels maar zeker ook voor doortrekkers en overwinteraars) is het behoud van een traditioneel hooiweidebeheer aangewezen.

Negatieve kwestie

13° Om leefgebieden voor soorten in een goede staat van instandhouding te brengen zijn vaak maatregelen over grotere oppervlaktes nodig. Dit is in het bijzonder zo voor ruimtebehoevende soorten en soorten met grote verstoringsafstanden. Daarnaast kan het nodig zijn waterpeilen aan te passen.

Indien percelen in eigendom/beheer van natuurbeherende instanties of percelen met een gemeenschappelijke beheervisie versnipperd zijn, is het moeilijker om op dergelijke uitdagingen in te spelen gezien de mogelijke effecten op buurpercelen zonder natuurgericht beheer. **Negatieve kwestie**

14° De soorten die in het gebied voorkomen en de terreinomstandigheden zorgen voor een hoog risico op mortaliteit bij vogels door het aanvliegen van de aanwezige hoogspanningslijnen. **Negatieve kwestie**

INFORMATIEF DOCUMENT

7.2 Overzicht van knelpunten en mogelijke oplossingen

Op basis van de bovenstaande analyse van sterkten, zwakten, kansen en bedreigingen kan een aantal knelpunten worden geïdentificeerd. Voor deze knelpunten moeten oplossingen gezocht worden om de instandhoudingsdoelstellingen te bereiken. In onderstaande paragraaf worden de belangrijkste knelpunten besproken en mogelijke oplossingen voorgesteld. Deze vermelde mogelijke oplossingen zijn noch limitatief noch bindend. Het is een aanreiken van mogelijke oplossingen, zonder dat dit andere mogelijke oplossingen uitsluit.

In hoofdstuk 7.3 worden conclusies met betrekking tot de ernst van de knelpunten gepresenteerd.

1. Suboptimaal peilbeheer

Duiding

Het wenselijke waterpeil voor natuurdoelen sluit voor de meeste gebieden niet optimaal aan met de actueel aangehouden waterpeilen en het actueel gevoerde peilbeheer.

Hoewel de lagergelegen zones in de SBZ-V van nature gekenmerkt worden door regelmatige (winterse) overstromingen en ze daardoor haast uitsluitend als permanente graslanden worden beheerd, overheerst bij sommige waterbeheerders nog steeds het streven om de peilen 's winters lager te houden dan nodig vanuit veiligheidsoogpunt, overstromingen te vermijden en deze in tijd te beperken. Een specifieke problematiek m.b.t. overwinterende watervogels betreft net het snel normaliseren van de waterpeilen na winterse overstromingen, zij het door het snel normaliseren door het wegpompen van het overstromingswater tot op een voor het natuurbehoud lage winterstreefpeilhoogte (Bethoostersche Broeken), zij het door het IJzerpeil in de nasleep van overstromingen tot onder het streefpeil te laten zakken zodat de deelgebieden die gravitair naar de IJzer afwateren ook versneld ontwateren.

Vooral in periodes met ondiep overstroomd grasland, vaak net in de nasleep van overstromingen, lopen de aantallen overwinterende watervogels immers doorgaans heel hoog op. Door ook de laatste fractie van de overstroming versneld te normaliseren, wordt deze gunstige periode sterk verkort. In functie van overwinterende watervogels is het wenselijk de peilnormalisatie na overstromingen (zij het via het peilbeheer van de IJzer, zij het via lokale kleinschalige maatregelen in het gebied die leiden tot een vertraagde afvoer naar de IJzer), rekening houdend met het garanderen van de noodzakelijke veiligheid (voorspelde neerslag), op een meer geleidelijke manier te organiseren zodat ondiepe plassen tijdens het winterseizoen langer aanwezig blijven. In het Blankaartgebied werden al dergelijke afspraken gemaakt om, wanneer overstromingspeilen onder een bepaalde drempel zijn gezakt, de pompcapaciteit te verminderen zodat de rest van het overstromingswater langzamer wordt weggepompt (bij eventuele zomerse overstromingen wordt wél gestreefd naar een zo snel mogelijke normalisatie van de peilen). Een gelijkaardig regime zou ook kunnen bijdragen aan een verhoogde aantrekkelijkheid van de Bethoostersche Broeken voor overwinterende vogels..

Voor de doelen voor moerasbroedvogels zijn de actuele peilen tijdens het broedseizoen (april-mei-juni) in het Blankaartgebied nog te laag. In overleg met alle betrokkenen is hier evenwel al een duidelijk kader en stappenplan afgesproken (raamakkoord, natuurinrichting) om de gewenste peilen te realiseren. De actuele peilen tijdens het broedseizoen beperken de ontwikkeling van kwalitatieve moerasvegetaties als leefgebied voor een aantal soorten en maken de broedplaatsen van grondbroeders (oa. bruine kiekendief) bereikbaar en erg kwetsbaar voor predatie door grondpredatoren. Naast andere oplossingen kan predatorcontrole al dan niet tijdelijk een oplossing bieden. Bijkomend onderzoek is nodig om de noodzaak aan te tonen. De verhoging van het waterpeil is niettemin de meest duurzame optie om op termijn predatie door grondpredatoren te beperken.

Ook in andere deelgebieden zoals de Bethoostersche Broeken en het Noordschote- en Reningebroek (incl. Kemmelbeekvallei) zijn de zomerpeilen soms laag wegens het ontbreken van of het beperkt beschikken over een bovenstrooms afwateringsgebied en de beperkingen bij het gebruik van voorzieningen voor bevloeiing/waterinlaat om het waterpeil in de broeken op peil te houden. Dergelijke inlaten zijn namelijk vaak op de laagstgelegen punten aangelegd (dienen immers vaak ook als uitwatering) en kunnen voor lokale wateroverlast zorgen wanneer ze worden aangewend voor het aanvullen van de algemene gebiedspeilen. Niettemin zijn de doel-

INFORMATIEF DOCUMENT

broedvogels in deze zones (blauwborst, bruine kiekendief, kwartelkoning) minder kritisch ten aanzien van waterpeilen tijdens het broedseizoen.

Tenslotte hebben waterpeilen ook een belangrijke impact op de vegetatie. Op veel plaatsen in de SBZ-V komen veenlagen voor in de ondiepe ondergrond. Door lage peilen gaat dit veen veraarden waardoor bijkomende voedingsstoffen beschikbaar worden voor de vegetatie. Niet alleen belemmert dit de verschraling van de graslanden, anderzijds zorgt het ook voor maaivelddaling wat beheertechnische problemen oplevert (afwatering, toegankelijkheid).

Mogelijke oplossingen.

- Door verwerving / natuurgericht beheer van grotere aaneengesloten zones kan het peilbeheer in het gebied beter worden afgestemd op de natuurnoden. Zolang verschillende gebruikers in hetzelfde peilvak verschillende peilen nastreven, is het voor de waterbeheerder lastig om een compromis te vinden dat alle partijen tevreden stelt. Dit gaat vooral op in het voorjaar en de zomer (vegetatieseizoen, broedseizoen), hogere winterpeilen hebben minder onmiddellijke implicaties op het landgebruik en zijn doorgaans beter bespreekbaar.
- Door winterpeilen (Bethoostersche Broeken) en peilbeheer (IJzerpeilen/technische ingrepen in het gebied zelf, Bethoostersche Broeken) meer af te stemmen op de natuurdoelen kunnen al heel wat gunstigere situaties voor tal van habitats en soorten gecreëerd worden. Uiteraard dient een evenwicht gezocht te worden tussen natuurdoelen, omgevend landgebruik en veiligheid. Gebiedsgericht hydrologisch onderzoek en betrokkenheid van alle waterbeheerders is hiervoor essentieel.
- Hydrologische isolatie van kerngebieden waar de hoofddoelstelling natuur is, is mogelijk door het plaatsen van kunstwerken. Dit betekent dat de peilen optimaal afgestemd kunnen worden op het bereiken van natuurdoelstellingen, zonder dat het omliggende landgebruik hiervan hinder ondervindt. Ook hier is gebiedsgericht hydrologisch onderzoek en afstemming met waterbeheerders noodzakelijk. Bij eventueel inkomensverlies moeten de nodige milderende maatregelen voorzien worden. Bij het hydrologisch isoleren van verschillende zones vormt het behoud van de mogelijkheden voor vismigratie wel steeds een aandachtspunt.

  In de broeken aansluitend op de Blankaart werd al een eerste fase van zo'n peilverhoging/peilherstel verwezenlijkt.
- In deelgebieden waar hydrologische isolatie of aangepast peilbeheer niet mogelijk is kunnen door afgravingen (delen van) percelen geschikt ingericht worden voor de ontwikkeling van moerashabitats of kleine plassen. Dit is uiteraard niet overal wenselijk noch mogelijk; er dient o.a. rekening gehouden te worden met erfgoed- en landschapswaarden.

2. Verstoring

Significante verstoring van - in het bijzonder in groepen overwinterende - vogels treedt hoofdzakelijk op als gevolg van individuele, niet gestuurde recreatie buiten de openbare wegen en afgebakende routes. Doordat er sowieso heel weinig menselijke activiteit is in het gebied in het najaar en de winter (de jacht sluit al op 15 november in de perimeter van de SBZ-V gezien dezelfde perimeter in de bijlage van het jachtvoorwaardenbesluit als Vogelrijk gebied is opgenomen), treedt weinig gewenning op en zijn verstoringsafstanden heel groot.

De bron van verstoring is heel uiteenlopend van aard: vogelspotters die té dicht bij de vogels willen komen, Franse waterwildliefhebbers die het gebied doorkruisen, wandelaars met loslopende honden, helikopters die al dan niet doelbewust de ganzen doen opvliegen, paramotors die te laag overscheren, hengelaars die zich buiten de aangeduide hengelzones wagen, off-road avonturiers, … Ook de helihaven van Diksmuide heeft een sterk verstorende impact op het aangrenzende rustgebied Oostdijk-Pellemaet.

Doordat er amper bewoning is in het gebied, is er weinig sociale controle en komt het gebied als een soort niemandsland in het vizier voor allerhande activiteiten waarvoor men elders geen plaats meer vindt in de regio.

Daarnaast is er een aanhoudende vraag naar verdere ontsluiting van het gebied voor recreatieve routes en verbindingen.

INFORMATIEF DOCUMENT

Mogelijke oplossingen.

- Realisatie van rustgebieden die effectief en efficiënt worden afgesloten in kwetsbare periodes. Voorzien van een duidelijke signalisatie en communicatie op het terrein.
- Controle en handhaving op bepaalde verstoringsbronnen en op verstoring in rustzones.
- Kanaliseren van verzoenbare (zachte) recreatiestromen door het voorzien van doordachte verbindingen en routes. Aanleggen van kijkpunten en infoborden op strategische locaties om op een positieve manier de recreatieve stromen te kanaliseren en bezoekers te informeren en sensibiliseren.
- Instellen van een no-fly zone boven de SBZ-V en informeren van actoren uit de luchtvaartsector.

3. Waterkwaliteit

Duiding. Verschillende waterlopen en grachten hebben een onvoldoende waterkwaliteit voor een duurzame instandhouding van habitats en soorten. Verschillende habitats staan immers in rechtstreeks contact met deze waterlopen. Ondanks de gunstige evolutie van sommige fracties de voorbije decennia, vormt de voortdurende instroom van nutriënten en sedimenten nog steeds een zware belasting op het herstel van watergebonden natuurwaarden[48].

Mogelijke oplossingen:

- Erosiebestrijdingsmaatregelen in het bovenstrooms landbouwgebied zoals groenbedekkers, bufferstroken en helofytengrachten;
- Een gebiedsdekkende riolering en/of waterzuivering.

4. Versnippering habitats en leefgebieden soorten

Duiding. De oppervlakte van leefgebieden en habitats is belangrijk in het licht van de staat van instandhouding ervan.

In habitats met een voldoende aaneengesloten grote oppervlakte kunnen natuurlijke processen (al dan niet in combinatie met cyclisch beheer) tot stand komen die bijdragen aan de duurzame instandhouding. In voorliggend SBZ stelt het probleem zich voor o.a. rietruigtes en de daaraan gelinkte broedvogels zoals bruine kiekendief en blauwborst. Ook de verspreiding van voornamelijk habitattypische flora is beperkt door de versnippering van habitats. Versnippering van het broedbiotoop van verschillende vogelsoorten leidt tot een grotere verstoring.

Leefgebieden van soorten dienen groter te zijn dan een kritische oppervlakte opdat voor de soort potentieel geschikte ecotoop- of habitatvlekken ook effectief als leefgebied in aanmerking komen. Dit is een belangrijke factor die bepaalt of een soort voorkomt en in welke aantallen. In deze SBZ-V gaat dit in het bijzonder op voor kwartelkoning die bij aankomst in het late voorjaar uitgestrekte oppervlaktes geschikt broedhabitat nodig heeft.

De realisatie van aaneengesloten natuurkerngebieden vereenvoudigt ook het instellen van een aan de natuurdoelen aangepast waterpeilbeheer, vergemakkelijkt de organisatie van een natuurgericht beheer (gericht mozaïekbeheer, grotere nabegrazingsblokken, …) en vermindert de invloeden van buitenaf, zoals verstoring en vervuiling.

Soorten die eerder op de valleirand voorkomen zijn doorgaans sterk gelieerd aan aldaar voorkomende kleine landschapselementen (poelen, houtkanten, hagen), erfbeplanting, parken en tuinen. Voor deze soorten is het van belang dat de kleine landschapselementen voldoende abundant zijn en een voldoende samenhang vertonen zodat ze als geheel een functioneel leefgebied kunnen vormen (bv. voor kamsalamander: voldoende landhabitat en voortplantingspoel in elkaars buurt). Daarnaast is het voor deze soorten ook van belang om voldoende mogelijkheden te voorzien (verbindingen, stapstenen, …) om uitwisseling tussen de populaties mogelijk te maken.

[48]*Voor het jaar 2002 werd de instroom aan sedimenten, nitraat en orthofosfaat in de Blankaartvijver op respectievelijk 4737, 424 en 9 ton begroot (Van Hoydonck, 2004).*

INFORMATIEF DOCUMENT

Mogelijke oplossingen.

- Door een verdere uitbreiding van percelen in eigendom of beheer van de overheid, terreinbeherende verenigingen of privaat natuurbeheer kunnen grote aaneengesloten natuurkerngebieden gerealiseerd worden waar specifieke inrichting en beheer efficiënter en gerichter kunnen worden georganiseerd.
- Ruilen van percelen buiten de kernzones tegen percelen binnen de kernzones kan, ingeval aankopen in der minne moeilijk ligt, een oplossing bieden om de terreinen in natuurbeheer binnen de kernzones versneld te verdichten.
- Stimuleren van perceelsoverschrijdende samenwerking tussen eigenaars/gebruikers om een collectief natuurgericht beheer te voeren over grote aaneengesloten blokken.
- Natuurgerichte maatregelen in landbouwgebied kunnen bijdragen aan een verbeterde staat van instandhouding van habitats en soorten. Daartoe hoeft de landbouwgrond niet uit productie gehaald te worden en is het afsluiten van beheerovereenkomsten mogelijk. Voorbeelden hiervan zijn de bestaande beheerovereenkomsten botanisch beheer van soortenrijke graslanden, weidevogelbeheer, …
- Behoud en herstel van zones met veel kleinschalige landschapselementen op de valleirand. Enerzijds in de buurt van populaties van beschermde soorten ter versterking van het leefgebied, anderzijds ook ertussen om (meer) uitwisseling van (meta-)populaties tussen verschillende populaties mogelijk te maken.

5. Suboptimaal beheer

Duiding. Percelen die actueel geen gericht natuurbeheer kennen kunnen ook natuurwaarden herbergen die van belang zijn voor het Natura 2000 netwerk. Dit gaat vooral om graslanden en in mindere mate ook rietvegetaties en ruigtes. Door het gebrek aan geschikt beheer (te vroeg maaien, te vaak maaien, …) en/of de continuïteit van dit beheer kunnen deze natuurwaarden verminderen of verdwijnen. Het aanbrengen van meststoffen op percelen in gangbaar landbouwgebruik leidt tot een dominantie van algemene en minder habitattypische soorten in de graslanden.

Steeds meer percelen worden enkel gemaaid of enkel begraasd daar waar ze vroeger als hooiweide werden beheerd. Door enkel te maaien, gaan de graslanden langer de winter in wat minder aantrekkelijk is voor overwinterende watervogels en doortrekkende steltlopers. Door enkel te begrazen, verdwijnen de bloemrijke vossenstaarthooilanden, broedhabitat voor o.a. kwartelkoning.

Dit knelpunt geldt ook deels voor een aantal percelen met gericht natuurbeheer. Het organiseren van nabegrazing vergt echter de plaatsing van afsluitingen of het inrichten van een grotere blok omzoomd door brede waterlopen. Dit laatste sluit best aan bij het historisch beheer doch vergt dat het gebruik en beheer van alle percelen binnen dergelijke blok op elkaar afgestemd wordt vooraleer daarmee kan worden gestart. Dieren van verschillende bedrijven kunnen met de huidige wetgeving immers niet in hetzelfde perceel worden ingeschaard.

Mogelijke oplossingen:

- Verwerving of in natuurgericht beheer nemen van percelen door overheden, terreinbeherende verenigingen of privaat natuurbeheer en instellen van een geschikt beheer.
- Beheerovereenkomsten gericht op soortenrijk grasland of weidevogels

INFORMATIEF DOCUMENT

7.3 Samenvatting over de ernst van de knelpunten

In deze paragraaf wordt een samenvatting gegeven van de analyse van de knelpunten. In de samenvattende tabel wordt eerst aangegeven hoe belangrijk de SBZ is voor de betreffende soort rekening houdend met de gewestelijke instandhoudingsdoelstellingen. Voor elk van de tot doel gestelde soorten wordt daarnaast aangegeven **hoe ernstig de beschouwde knelpunten** zijn. De ernst van een knelpunt is ofwel groot ofwel klein voor een Europees te soort (voorstellingsvorm zie inzet). Daarnaast wordt ook aangegeven **hoe zeker het beschouwde knelpunt** voorkomt binnen het gebied. Afhankelijk van bepaalde kansen of bedreigen zullen immers bepaalde knelpunten al dan niet optreden (voorstellingsvorm zie inzet).

Wijze van voorstelling knelpunten

Tabel 7-2. Legende voor het weergeven van de ernst van een knelpunt voor een specifiek habitat of soort in de prioriteitentabel.

Kleurcode	***Ernst***	***Omschrijving***
	Groot	• *Habitat / soort is verdwenen, verdwijnt of zal verdwijnen, of* • *Oppervlakte / kwaliteit van habitat neemt sterk af of zal sterk afnemen, of* • *Populatie / leefgebied (kwaliteit of oppervlakte) neemt sterk af of zal sterk afnemen, of* • *Mogelijkheden voor uitbreiding of verbetering sterk beperkt*
	Klein	• *Habitat van goede kwaliteit is beperkt aanwezig of kwaliteit gaat langzaam achteruit, of* • *Duurzame populaties zijn beperkt aanwezig of nemen beperkt af, of* • *Oppervlakte / kwaliteit van habitat / leefgebied neemt beperkt af, of* • *Mogelijkheden voor uitbreiding of verbetering beperkt*

Tabel 7-3. Legende voor het weergeven van de mate van zekerheid van het optreden van een knelpunt voor een specifieke soort in de prioriteitentabel.

Code	***Zekerheid***	***Omschrijving***
!!	*Zeker*	*Zeker aanwezig: abiotische en vegetatiekundige of andere gegevens duiden op hetzelfde knelpunt.*
!	*Waarschijnlijk*	*Waarschijnlijk aanwezig: abiotische, vegetatiekundige of andere gegevens duiden op het knelpunt.*
?	*Onduidelijk*	*Het is onduidelijk of het knelpunt optreedt of hoe groot het is.*

Tabel 7-4. Legende voor het weergeven van de bijdrage aan de gewestelijke instandhoudingsdoelstellingen in de prioriteitentabel.

Kleurcode	***Omschrijving***
★★★	*Essentiële Speciale Beschermingszone*
★★	*Zeer belangrijke Speciale Beschermingszone*
★	*Belangrijk Speciale Beschermingszone*

INFORMATIEF DOCUMENT

Samenvatting van de analyse van de knelpunten voor soorten

1. Voor broedende moerasvogels is het duurzaam behoud van geschikt broedbiotoop, i.c. rietmoerassen, essentieel. Tengevolge van het actuele waterpeilbeheer, dat hierop niet afgestemd is, verdrogen deze vegetaties waardoor ze verruigen en verbossen en bijgevolg niet meer geschikt zijn voor doelsoorten als roerdomp, bruine kiekendief en blauwborst. Geschikt waterpeilbeheer is eveneens essentieel voor de instandhouding van ondiepe open moerassen met porseleinhoen als broedvogel en waterrietzanger als doortrekker. Ook voor overwinterende vogels is een voldoende hoog winterpeil en het tolereren van ondiepe, tijdelijke overstromingen (plas-dras) essentieel.

2. Verstoring is een knelpunt voor broedvogels, doortrekkers en overwinteraars.

3. Een beter beheer van de habitats, leidt vanzelfsprekend tot een beter leefgebied voor de soorten. Dus is het oplossen van suboptimaal beheer bij de habitats eveneens een oplossing voor de soorten.

4. De waterkwaliteit is een knelpunt voor een aantal bijlagesoorten die afhankelijk zijn van waterbiotopen en vochtige tot natte biotopen. Door opslibbing en aanvoer van nitraten en fosfaten gaan waterlopen eutrofiëren en moerasbiotopen verruigen waardoor deze niet meer geschikt zijn voor specifieke soorten. Voor een aantal visetende vogelsoorten is een goede waterkwaliteit (helder, visrijk water) vereist.

5. Versnippering is vooral voor weinig mobiele soorten een knelpunt. Het gaat hier om de bijlagesoorten, maar ook amfibieën (kamsalamander en poelkikker) kunnen zich niet verspreiden t.g.v. de versnippering van land- en waterhabitat. Meer mobiele soorten als broedvogels ondervinden uiteraard minder last van versnippering. Voorwaarde voor broedvogels is vnl. dat het broedhabitat voldoende groot en aaneengesloten is in de nabijheid van geschikt foerageerhabitat.

INFORMATIEF DOCUMENT

Een overzicht van de knelpunten wordt gegeven in onderstaande tabel.

SOORTEN bijlage II, III en IV	Kwartelkoning	Kolgans, kleine rietgans, rietgans, kleine zwaan	Overwinterende steltlopers (Wulp, kemphaan, goudplevier …)	Overwinterende grondeleenden (smient, wintertaling, pijlstaart, slobeend, …)	Moerasbroedvogels (bruine kiekendief, porseleinhoen, ijsvogel, …	Bittervoorn, kleine modderkruiper, platte schijfhoren	Vleermuizen van water- en moerasgebied	Vleermuizen van kleinschalig landschap en bos	Kamsalamander, poelkikker
Belang voor G-IHD	★★★	★★(★)	★★(★)	★★(★)	★(★)	★(★)	★	★	★
Knelpunt	**Ernst van het knelpunt**								
Waterpeilbeheer	?	?	!!	!!	!!	!			
Verstoring	?	!!	!	!!	?				
Waterkwaliteit					!	!	?		!
Versnippering	!!						?	?	?
Suboptimaal beheer	!!	!	!	!	!!	!		?	!

INFORMATIEF DOCUMENT

8 De instandhoudingsdoelstellingen en prioritaire inspanningen

In dit hoofdstuk worden de specifieke instandhoudingsdoestellingen voor het Vogelrichtlijngebied BE2500831 – 'IJzervallei' geformuleerd. Bij het formuleren van doelstellingen voor een gebied worden heel wat elementen in overweging gebracht. De meeste daarvan werden eerder in het rapport reeds uitvoerig belicht, zijnde:

1. De **gewestelijke instandhoudingsdoelstellingen (G-IHD)** die de krijtlijnen uitzetten voor doelen op niveau van afzonderlijke gebieden (Habitat- of Vogelrichtlijngebieden). Wanneer de G-IHD voorschrijven dat zich voor een bepaald habitat of soort een belangrijke verbeteropgave stelt, dan zal deze in de eerste plaats gezocht worden in gebieden die voor dat habitat of die soort als 'zeer belangrijk' of 'essentieel' vermeld staan in de G-IHD.

   In hoofdstuk 4 werd het belang van het voorliggend gebied voor de verschillende habitats en soorten opgegeven;

2. De **actuele staat van instandhouding van een habitat of soort** in een gebied

   Deze werd in beknopte versie weergegeven in hoofdstuk 5 en een uitgebreide analyse vindt u in bijlage II;

3. De **trend en de potenties voor een habitat of soort**

   Hier werd eveneens op ingegaan in hoofdstuk 5.

4. **Socio-economische factoren** worden bij het bepalen van doelen eveneens in overweging genomen

   Een feitelijke analyse daarvan werd weergegeven in hoofdstuk 6. Een belangrijke doorvertaling daarvan werd gegeven in hoofdstuk 7 met de beschrijving van sterkten, zwakten, kansen en bedreigingen en het formuleren van de belangrijkste knelpunten.

Er is nog een 5de factor die stuurt op het formuleren van doelen. Het betreft **landschapsecologische overwegingen**. Deze wegen in de eerste plaats op de ruimtelijke allocatie van de doelen. De theoretische principes hiervan worden weergegeven in Bijlage 8.

In hoeverre is de ruimtelijke allocatie – of m.a.w. waar welk doel dient te worden gerealiseerd - van belang in dit S-IHD-rapport?

De feitelijke instandhoudingsdoelstellingen, zijnde de doelstellingen per habitat en soort, worden uitgedrukt in termen van oppervlakte habitat of leefgebied (kwantiteit) en in termen van kwaliteit van de habitats of leefgebieden.

Instandhoudingsdoelstellingen kunnen echter niet zonder meer worden geformuleerd door: (a) abstractie te maken van de huidige ruimtelijke spreiding van habitatplekken en leefgebieden van soorten en (b) van de ruimtelijke situering van de ontwikkelingskansen voor de verbetering of uitbreiding van habitats en leefgebieden. Doelen moeten daarom worden geformuleerd met een doorkijk naar de ruimtelijke vertaalslag. Door doelen op die manier te formuleren, wordt ook met zin voor realiteit gewerkt.

In eerste instantie zullen we de doelstellingen voor dit gebied op hoofdlijnen weergeven. Deze doelen komen tot stand door rekening te houden met elk van de hoger genoemde factoren.

Daarna worden de specifieke doelen per habitat en soort opgelijst.

In de volgende paragraaf worden de aanbevelingen opgelijst.

Dit hoofdstuk wordt afgesloten met het opsommen van de prioritaire inspanningen.

INFORMATIEF DOCUMENT

8.1 Doelstellingen voor de speciale beschermingszone BE2500831 – IJzervallei

Legende	
Symbool	Omschrijving
↑	Het doel is een stijging van oppervlakte, een toename van de populatiegrootte of een verbetering van de kwaliteit
=	Het minimale doel is het behoud van de oppervlakte, het behoud van de populatie-grootte of het behoud van de kwaliteit

INFORMATIEF DOCUMENT

Habitats van bijlage I

Binnen deze SBZ worden geen habitats van bijlage I tot doel gesteld.

Soorten van bijlage II en III

Binnen deze SBZ worden geen instandhoudingsdoelen geformuleerd voor soorten die enkel op de Bijlage II voorkomen (i.c. bittervoorn en kleine modderkruiper). Het bereiken van een gunstige staat van instandhouding voor deze soorten dient gerealiseerd te worden via de instandhoudingsdoelstellingen van de Speciale Beschermingszones (habitatrichtlijngebieden) die in het verleden als meest geschikte SBZ voor deze soorten werden aangewezen.

Voor soorten van de Bijlage III waarvan het leefgebied in hoge mate congruent is met het leefgebied van vogelsoorten waarvoor in deze SBZ instandhoudingsdoelen worden geformuleerd (i.c. meervleermuis, rosse vleermuis, ruige dwergvleermuis, gewone dwergvleermuis en laatvlieger) worden in deze SBZ geen instandhoudingsdoelen opgenomen. Soorten van de Bijlage III waarvan in deze SBZ populaties voorkomen en waarvoor in de G-IHD expliciet doelstellingen voor alle populaties werden geformuleerd (i.c. kamsalamander, poelkikker en platte schijfhoren) worden wel tot doel gesteld. Eveneens worden instandhoudingsdoelstellingen opgenomen voor de soorten van de Bijlage III die actueel in deze SBZ voorkomen en waarvan deze populaties zich aan de rand van het Vlaamse areaal van de soort bevinden (i.c. baardvleermuis, franjestaart en gewone grootoorvleermuis).

	Populatiedoelstellingen		***Kwaliteitsdoelstellingen***	
Soorten bijlage II en III	*Doel*	*Toelichting*	*Doel*	*Toelichting*
Platte schijfhoren *Anisus vorticulus*	= (↑)	<u>*Actueel*</u>: De soort werd tijdens een beperkte inventarisatie van de zoetwatermollusken in het Blankaartgebied vastgesteld. Een duidelijk zicht op het voorkomen van deze soort binnen de SBZ (en bij uitbreiding gans Vlaanderen) ontbreekt. <u>*Doel*</u>: Behoud van de actuele populatie. <u>*Motivering*</u>: De SBZ IJzervallei is het enige gebied in Vlaanderen waar meerdere waarnemingen van deze soort zijn gemeld. De SBZ bevat veel geschikt habitat zodat er sterke potenties zijn voor een duurzame populatie.	↑	<u>*Doel:*</u> Verbetering van de kwaliteit van het leefgebied: Kwaliteitsverbetering van het habitat: ondiepe, heldere vegetatierijke wateren met een veenbodem. Vermijden van aanslibbing in de waterlopen door erosiebeperkende ingrepen stroomopwaarts (draagt bij tot vermindering ruimingsfrequentie en verbetering waterkwaliteit).
Kamsalamander *Triturus cristatus*	= (↑)	<u>*Actueel*</u>: In de SBZ komen een beperkt aantal populaties voor. <u>*Doel*</u>: Behoud van de actuele populaties. <u>*Motivering*</u>: De staat van instandhouding van kamsalamander op Vlaams niveau is ongunstig (Louette et al., 2013). Alle populaties binnen SBZ die kunnen bijdragen tot het behoud van de soort in Vlaanderen zijn belangrijk. Bovendien komt de soort in dit SBZ voor op de rand van zijn areaal.	= (↑)	<u>*Doel*</u>: Behoud van de kwaliteit van het leefgebied: Behoud en waar nodig versterken van clusters van voldoende geschikte voortplantingspoelen in combinatie met landhabitat ter hoogte van de gekende populaties (valleirand).

INFORMATIEF DOCUMENT

Soorten bijlage II en III	Populatiedoelstellingen		Kwaliteitsdoelstellingen	
	Doel	*Toelichting*	*Doel*	*Toelichting*
Poelkikker *Rana lessonae*	=	*Actueel:* In de SBZ is de soort vastgesteld in de buurt van de Blankaart. Een duidelijk zicht op het voorkomen van deze soort binnen de SBZ ontbreekt. *Doel*: Behoud van de actuele populaties. *Motivering:* De gekende populatie op de Blankaart is een geïsoleerde populatie en dus belangrijk voor het behoud van het areaal in Vlaanderen.	↑	*Doel*: Verbetering van de kwaliteit van het leefgebied: Verbetering van de kwaliteit van water- en landhabitat: zonbeschenen, mesotrofe tot eutrofe (maar heldere) slootjes, poelen of ondiepe vijvers. Behoud van landhabitat: bloemrijk grasland in de buurt van het waterhabitat.
Brandts / Gewone-baardvleermuis *Myotis brandtii / mystacinus*	= (↑)	*Actueel*: Binnen de SBZ is één kolonie gekend, een andere bevindt zich enkele meters buiten de grenzen van de SBZ (beiden betreffen *M. mystacinus*). De soort wordt in kleine aantallen overwinterend aangetroffen in de ijskelder van de Blankaart. *Doel*: Behoud van de actuele populatie. *Motivering*: SBZ is belangrijk voor soort, wegens het voorkomen van zomerkolonies en gezien de soort hier op de grens van het areaal voorkomt.	↑	*Doel*: Verbetering van de kwaliteit van het leefgebied: Kwaliteitsverbetering: Verbetering en uitbreiding van potentieel jachtgebied door het voorzien van kleine landschapselementen op de valleirand, bij voorkeur aansluitend bij bestaande bosjes en parkgebieden.
Franjestaart *Myotis nattereri*	= (↑)	*Actueel*: Franjestaart wordt in zeer kleine aantallen overwinterend aangetroffen in de ijskelder van de Blankaart, wat een indicatie is dat er lokaal een kleine populatie aanwezig is. *Doel*: Behoud van de actuele populatie. *Motivering*: De soort komt in deze SBZ voor aan de rand van het areaal. Potenties voor deze soort zijn wellicht enkel aanwezig in de buurt van de enkele kleinere bosjes en kasteelparken op de valleirand.	↑	*Doel*: Verbetering van de kwaliteit van het leefgebied: Kwaliteitsverbetering: Verbetering en uitbreiding van potentieel jachtgebied door het voorzien van kleine landschapselementen op de valleirand, bij voorkeur aansluitend bij bestaande bosjes en parkgebieden.
Gewone grootoor-vleermuis *Plecotus auritus*	= (↑)	*Actueel*: Gewone grootoorvleermuizen worden regelmatig overwinterend aangetroffen in de ijskelder van de Blankaart wat een indicatie is dat er lokaal een populatie aanwezig is. Van de gewone grootoorvleermuis zijn ook waarnemingen bekend van op kerkzolders net buiten de SBZ. *Doel*: Behoud van de actuele populatie. *Motivering*: De soort komt in deze SBZ voor aan de rand van het areaal. Potenties voor deze soort zijn wellicht enkel aanwezig in de buurt van de enkele kleinere bosjes en kasteelparken op de valleirand.	↑	*Doel*: Verbetering van de kwaliteit van het leefgebied: Kwaliteitsverbetering: herstel en uitbreiding van potentieel jachtgebied door het voorzien van kleine landschapselementen op de valleirand, bij voorkeur aansluitend bij bestaande bosjes en parkgebieden.

INFORMATIEF DOCUMENT

Broedvogels van bijlage IV

	Populatiedoelstellingen		***Kwaliteitsdoelstellingen***	
Broedvogels bijlage IV	*Doel*	*Toelichting*	*Doel*	*Toelichting*
Blauwborst *Luscinia svecica*	=	<u>*Actueel*</u>: Minstens 60 broedparen in de SBZ. <u>*Doel*</u>: Behoud van een populatie in goede staat van instandhouding (>60 broedparen), verspreid over de SBZ. <u>*Motivering*</u>: de SBZ is een belangrijk gebied voor de soort.	=	<u>*Doel*</u>: Behoud van de kwaliteit van het leefgebied: Behoud van rietvelden, rietsloten en gevarieerde moerassen.
Bruine kiekendief *Circus aeruginosus*	= (↑)	<u>*Actueel*</u>: 5 tot 10 broedparen in de SBZ-V. <u>*Doel*</u>: Toename tot een broedpopulatie van 10 broedparen. <u>*Motivering*</u>: De SBZ-is een zeer belangrijk gebied voor de soort.	↑	<u>*Doel*</u>: Verbeteren van de kwaliteit van het leefgebied: Voorzien van betere kwaliteit van broedgebieden (moeras, rietland of brede rietkragen). In het bijzonder in de Handzamevallei ontbreekt momenteel voldoende ecologische infrastructuur (rietkragen, ruige rietgrachten), wat niet belet dat de soort er onregelmatig tot broeden komt.
IJsvogel *Alcedo atthis*	= (↑)	<u>*Actueel*</u>: 1 tot 3 broedparen. <u>*Doel*</u>: Minstens behoud van de actuele populatie. <u>*Motivering*</u>: De SBZ-V is een belangrijk gebied voor de soort.	↑	<u>*Doel*</u>: Verbetering van de kwaliteit van het leefgebied: Goede algemene waterkwaliteit, voldoende voedselaanbod en behoud van potentiële nestlocaties zoals steile, natuurlijke rivier- en beekoevers, wortelkluiten van omgevallen bomen in de nabijheid van waterlopen, ...
Porseleinhoen *Porzana porzana*	↑	<u>*Actueel*</u>: Jaarlijkse broedvogel in lage aantallen (2 tot 8 roepposten in de periode 2009-2013). <u>*Doel*</u>: Uitbreiding van de huidige populatie tot jaarlijks gemiddeld 10 broedparen in de SBZ-V, met zwaartepunt in de broeken van Woumen en Merkem. <u>*Motivering*</u>: De SBZ-V IJzervallei is een zeer belangrijk gebied voor de soort. Geschikt broedbiotoop is reeds beperkt aanwezig en wordt bijgecreëerd ihkv het natuurinrichtingsproject De Blankaart (moerasherstel + peilverhoging).	↑	<u>*Doel*</u>: Verbetering van de kwaliteit van het leefgebied: Gerichte inrichting en beheer van kleine moerasjes (voormalige aanzitputten) in complexen van natte graslanden. Verzekeren van voldoende hoge peilen tijdens het broedseizoen in deelgebieden met belangrijke potentie (Blankaartbekken). In stand houden van grote zeggenvegetaties en rietmoerassen met voldoende dynamiek en variatie. De soort lift deels mee op de doelen voor Bruine kiekendief, roerdomp en blauwborst.

INFORMATIEF DOCUMENT

	Populatiedoelstellingen		***Kwaliteitsdoelstellingen***	
Broedvogels bijlage IV	*Doel*	*Toelichting*	*Doel*	*Toelichting*
Roerdomp *Botaurus stellaris*	↑	<u>*Actueel*</u>: Verdwenen als broedvogel uit de Blankaart begin jaren 1970. Regelmatig aanwezig, vooral rond de Blankaart, buiten het broedseizoen. <u>*Doel*</u>: Vestiging van 2 broedparen in het Blankaartgebied. <u>*Motivering*</u>: Op de Blankaart kwamen in de jaren 1960 jaarlijks nog 2 à 3 paren tot broeden. Door herstel van het rietmoeras (uitbreiden + waterpeilverhoging) zoals voorzien in het natuurinrichtingsproject de Blankaart moet op termijn opnieuw voldoende kwalitatief habitat ter beschikking zijn. Deze 2 broedparen zijn ook voorzien in het Soortenbeschermingsprogramma Roerdomp.	↑	<u>*Doel*</u>: Verbeteren van de kwaliteit van het leefgebied: De uitbreiding van de oppervlaktes waterriet en gevarieerde, waterrijke rietmoerassen zoals voorzien in het natuurinrichtingsproject De Blankaart. In stand houden en planmatig beheer van riet- en moerasvegetaties. Verbeteren van de waterkwaliteit. Doordacht sturen van recreatie langsheen potentiële broedbiotopen.
Lepelaar *Platalea leucorodia*	=	<u>*Actueel:*</u> Vestigde zich in 2013 als broeder op de Blankaart. Ook in 2014, 2015 en 2016 is de soort als broedvogel aanwezig. <u>*Doel:*</u> Behoud van de huidige broedpopulatie <u>*Motivering:*</u> De vestiging van de soort als nieuwe broedvogel wijst op geschikte leefomstandigheden. Het blijft echter afwachten of die ook voldoende geschikt zijn voor de ontwikkeling van een duurzame populatie.	=	<u>Doel</u>: Behoud van de kwaliteit van het leefgebied: In stand houden van voldoende ondiep open water als foerageerhabitat. Beperken/vermijden van verstoring rond het broedgebied en op belangrijke foerageerplaatsen. Voor deze soort zijn geen bijkomende maatregelen nodig bovenop de maatregelen met betrekking tot het moerasherstel die in het natuurinrichtingsproject de Blankaart reeds zijn gerealiseerd en nog worden voorzien.
Kleine zilverreiger *Egretta garzetta*	=	<u>*Actueel:*</u> Deze soort vestigde zich in 2014 als broedvogel op de Blankaart. Ook in 2015 en 2016 was de soort als broedvogel aanwezig. <u>*Doel:*</u> Minstens behoud van de huidige broedpopulatie. <u>*Motivering:*</u> De vestiging van de soort volgt uit noordwaartse uitbreiding van het areaal van deze soort en de algemene toename van de populatie. De moerasuitbreidingswerken zorgden de voorbije jaren daarnaast voor een aanzienlijke uitbreiding en kwaliteitsverbetering van foerageerhabitat.	↑ (=)	<u>Doel:</u> Verbeteren van de kwaliteit van het leefgebied: Verbeteren van de waterkwaliteit. In stand houden van rietmoerassen met een afwisseling van ondiep open water als foerageerhabitat. Beperken/vermijden van verstoring rond het broedgebied en op belangrijke foerageerplaatsen. Voor deze soort zijn geen bijkomende maatregelen nodig bovenop de maatregelen met betrekking tot het moerasherstel die in het

INFORMATIEF DOCUMENT

Broedvogels bijlage IV	***Populatiedoelstellingen***		***Kwaliteitsdoelstellingen***	
	Doel	*Toelichting*	*Doel*	*Toelichting*
				natuurinrichtingsproject de Blankaart reeds zijn gerealiseerd en nog worden voorzien.
Kwartelkoning *Crex crex*	↑	<u>*Actueel:*</u> In de periode 2012-2016 werden in 2012, 2015 en 2016 territoria vastgesteld nl. in de broeken van Woumen, Merkem, Reninge en Zarren. <u>*Doel:*</u> Een duurzame broedpopulatie van 23 broedparen. <u>*Motivering:*</u> De uitgestrekte hooilanden van de IJzer- en Handzamebroeken vormen potentieel één van de belangrijkste broedgebieden voor deze soort in Vlaanderen. In het Soortenbeschermingsprogramma kwartelkoning[49] werden 23 koppels aan de SBZ toegewezen.	↑	<u>*Doel*</u>: Verbeteren van de kwaliteit van het leefgebied: Kwalitatief uitbreiden van grote, aaneengesloten zones soortenrijke grote vossenstaartgraslanden, al dan niet in complex met dottergrasland en grote zeggenvegetaties, die onder een op de soort gericht maairegime worden beheerd. Behoud en lokaal versterken van het open karakter van het valleigebied door het regelmatig afzetten of verwijderen van opgaande houtige elementen. De benodigde oppervlakte voor 23 broedparen bedraagt 230 tot 690ha (10 - 30ha per broedpaar). Bij voorkeur worden de territoria geclusterd in een aantal kernen, zodat er naar de ondergrens van deze vork toe wordt gewerkt
Steltkluut *Himantopus himantopus*	=	<u>*Actueel:*</u> De soort broedde de voorbije 4 jaar net buiten de SBZ (Beveren-a/d-IJzer) en kwam in 2015 voor het eerst tot broeden in de SBZ met 2 broedparen in een open moeraszone aan de Blankaart <u>*Doel*</u>: Behoud van de huidige broedpopulatie. <u>*Motivering*</u>: Als gevolg van natuurinrichtingswerken zijn goede potenties aanwezig in de SBZ voor een duurzame populatie. Het pionierskarakter van de afgegraven steltloperplassen, waar nu gebroed wordt, wordt bestendigd in functie van de steltlopers.	= (↑)	<u>*Doel:*</u> Behoud van de kwaliteit van het leefgebied: In stand houden van de kwaliteit van het leefgebied van de actuele populaties, ook op langere termijn: in stand houden van ondiepe plassen met open, slikkige oevers in combinatie met schaars begroeide terreinen. Voorzien van een aangepast waterpeilbeheer in de kerngebieden is essentieel voor de instandhouding van pioniervegetaties. Dergelijk leefgebied wordt tevens vooropgesteld in functie van rustzones en foerageerzones van niet-broedende Bijlage IV vogels (o.a. wulp).

INFORMATIEF DOCUMENT

[49] *goedgekeurd bij Ministerieel besluit van 21 december 2015*

Doortrekkende en overwinterende vogels

Doortrekker / overwinteraar	***Populatiedoelstellingen***		***Kwaliteitsdoelstellingen***	
	Doel	*Toelichting (ex. = exemplaren)*	*Doel*	*Toelichting*
Kleine rietgans *Anser brachyrhynchus*	=	<u>*Actueel*</u>: Kleine groepjes kleine rietgans maken de laatste jaren, samen met grotere groepen kolganzen, de oversteek naar de SBZ IJzervallei vanuit de Oostkustpolders. Het gaat hierbij actueel om slechts enkele tientallen tot maximaal enkele honderden exemplaren. <u>*Doel*</u>: Behoud van de huidige aantallen. <u>*Motivering*</u>: De SBZ-V is in de G-IHD opgenomen als zeer belangrijk gebied voor deze soort.	=	<u>*Doel*</u>: Behoud van de kwaliteit van het leefgebied. Deze soort lift mee op de doelstellingen voor kolgans.
Kolgans *Anser albifrons*	=	<u>*Actueel*</u>: Het gemiddeld wintermaximum en seizoensgemiddelde in de IJzerbroeken (excl. Handzamevallei) in de periode 2009/10-2013/14 bedroeg respectievelijk 22.550 en 9.065 ex. De wintermaxima varieerden tussen 15.855 en 33.750 exemplaren. De 1%-norm wordt tegenwoordig jaarlijks overschreden. <u>*Doel*</u>: Behoud van een seizoensgemiddelde van 5.500 ex. <u>*Motivatie*</u>: De SBZ-V IJzervallei is een essentieel gebied voor de soort. Over de periode 2001/02 – 2006/07 bedroeg het seizoensgemiddelde 5.146 exemplaren.	= (↑)	<u>*Doel*</u>: Behoud en lokaal verbetering van de kwaliteit van het leefgebied. Behoud van het typische uitgestrekt en open broekenlandschap met graslanden met microreliëf. Gerichte aandacht bij het graslandbeheer zodat de graslanden kort de winter in gaan. Beperken/vermijden van menselijke verstoring tijdens de overwinteringsperiode op rust- en foerageerplaatsen. Herstel van voor de soort gedegradeerde deelgebieden (Handzamevallei) als alternatief voor het verdwijnen van actuele foerageergebieden in het Blankaartbekken.
Rietgans *Anser fabalis*	=	<u>*Actueel*</u>: Het gemiddeld wintermaximum in de SBZ in de periode 2009/10-2013/14 bedroeg 463 ex. De wintermaxima varieerden tussen 112 en 1120 ex. De aanwezigheid van grote aantallen van deze soort zijn een recent gegeven, de aantallen gaan nog steeds in stijgende lijn. Het seizoensgemiddelde bedroeg over de winterperiodes 2010/11 tot 2014/15 gemiddeld 202 exemplaren. <u>*Doel*</u>: Behoud van een seizoensgemiddelde van minstens 30 exemplaren. <u>*Motivering*</u>: De recente sterke stijging van de aantallen rietgans in de SBZ zorgen ervoor dat dit SBZ voor deze soort relevant is geworden. Over de periode 2002/03 – 2007/08 bedroeg het seizoensgemiddelde 29 ex.	= (↑)	<u>*Doel*</u>: Behoud van de kwaliteit van het leefgebied. Deze soort lift mee op de doelstellingen voor kolgans.

INFORMATIEF DOCUMENT

Doortrekker / overwinteraar	Populatiedoelstellingen: Doel	Populatiedoelstellingen: Toelichting (ex. = exemplaren)	Kwaliteitsdoelstellingen: Doel	Kwaliteitsdoelstellingen: Toelichting
Smient *Anas penelope*	=	<u>*Actueel*</u>: De SBZ-V IJzervallei is het belangrijkste overwinteringsgebied voor deze soort in Vlaanderen. Het gemiddeld wintermaximum en seizoensgemiddelde in de IJzerbroeken bedroeg in de periode 2009/10-2013/14 respectievelijk 24.250 en 10.950 ex. Wintermaxima varieerden tussen 14.125 en 41.431 ex. In de Handzamevallei werden tot maximaal 4.150 exemplaren geteld. <u>*Doel*</u>: Behoud van een seizoensgemiddelde van minstens 15.000 ex. <u>*Motivering*</u>: De SBZ-V IJzervallei is een essentieel gebied voor de soort. De 1%-norm wordt er (bijna) jaarlijks overschreden. Over de periode 1995/96 – 2006/07 bedroeg het seizoensgemiddelde 14.457 exemplaren.	↑	<u>*Doel*</u>: Verbetering van de kwaliteit van het leefgebied. Het toelaten van gedeeltelijke en ondiepe overstromingen van graslanden binnen overstromingsgebieden, in winter en vroege voorjaar. Het vermijden van verstoring op belangrijke slaapplaatsen en foerageerplaatsen. Gericht beheer: graslanden kort de winter laten ingaan.
Blauwe kiekendief *Circus cyaneus*	=	<u>*Actueel*</u>: In minder gunstige (natte) winters overwinteren een 10-tal ex. in de SBZ-V. In droge winters kunnen de aantallen oplopen tot boven de 20 ex. <u>*Doel*</u>: Behoud van de populatiegemiddelden in de SBZ-V (10 tot 25 overwinterende exemplaren, afhankelijk van het type winter). <u>*Motivering*</u>: De SBZ-V IJzervallei is een essentieel gebied voor de soort in Vlaanderen.	=	<u>*Doel*</u>: Behoud van de kwaliteit van het leefgebied: Het garanderen van de nodige rust op slaapplaatsen Behoud van de openheid van het landschap.
Goudplevier *Pluvialis apricaria*	↑	<u>*Actueel*</u>: Het gemiddeld wintermaximum en seizoensgemiddelde in de IJzerbroeken bedroeg in de periode 2009/10-2013/14 respectievelijk 1.753 en 350 ex. De wintermaxima varieerden tussen de 106 en 5.460 ex. in de IJzerbroeken. In de Handzamevallei werden in die periode tot maximaal 1.950 ex. geteld. <u>*Doel*</u>: Toename van de winterpopulatie (seizoensgemiddelde) in de SBZ-V tot 850 ex. <u>*Motivering*</u>: De SBZ-V is een essentieel gebied voor de soort in Vlaanderen. De G-IHD geven een toename aan van 3.000 ex. tot 5.000 ex. als seizoensgemiddelde in Vlaanderen, waarbij de kustpolders, waarvan deze SBZ-V een uitloper vormt, een grote rol spelen. Over de periode 1999/2000 – 2006/07 bedroeg het seizoensgemiddelde 36 exemplaren. De recent sterke toename van de soort t.o.v. de referentieperiode toont aan dat het SBZ een grote potentie heeft en een deel van de voorziene populatietoename uit de G-IHD aan dit SBZ kan worden toegekend.	↑	<u>*Doel*</u>: Verbetering van de kwaliteit van het leefgebied: Het toelaten van gedeeltelijke en ondiepe overstromingen van graslanden binnen overstromingsgebieden, in winter en vroege voorjaar. Het vermijden van verstoring in belangrijke overwinteringsgebieden. Gericht beheer: graslanden kort de winter laten ingaan door het voorzien van nabegrazing op de valleigraslanden.
Grote zilverreiger *Casmerodius albus*	=	<u>*Actueel*</u>: De soort foerageert regelmatig in de SBZ-V maar ook in de wijde omgeving. De Blankaart fungeert als slaapplaats voor de grote zilverreigers	↑ (=)	<u>*Doel*</u>: Verbeteren van de kwaliteit van het leefgebied.

INFORMATIEF DOCUMENT

Doortrekker / overwinteraar	Populatiedoelstellingen: Doel	Populatiedoelstellingen: Toelichting (ex. = exemplaren)	Kwaliteitsdoelstellingen: Doel	Kwaliteitsdoelstellingen: Toelichting
		uit de wijde omgeving. De aantallen zijn de laatste jaren sterk toegenomen. *Doel*: Behoud van de populatiegemiddelden in de SBZ-V *Motivering*: De SBZ-V IJzervallei is een zeer belangrijk gebied in Vlaanderen voor de soort. De aantallen zijn de voorbije jaren sterk gestegen (tot minstens 41 ex. in de winter 2013-14).		Verbeteren van de waterkwaliteit. Instandhouden van sloten en ondiepe plassen met goede waterkwaliteit en goed ontwikkeld visbestand. Het garanderen van de nodige rust op slaapplaatsen en in foerageergebieden
Kemphaan *Philomachus pugnax*	=	*Actueel*: In de IJzerbroeken bedroegen de wintermaxima in de periode 2009/10-2013/14 126 tot 503 exemplaren. In diezelfde periode bedroeg het seizoensgemiddelde 140 exemplaren. De aantallen fluctueren sterk in functie van de aanwezigheid van overstromingen (langdurig aanwezig zijn van ondiep overstroomde graslanden). *Doel*: Behoud van een populatie (seizoensgemiddelde) van minstens 220 exemplaren. *Motivering*: De SBZ-V IJzervallei is een essentieel gebied in Vlaanderen voor de soort. Het seizoensgemiddelde over de periode 1999/2000 – 2006/07 bedroeg 219 exemplaren.	↑	*Doel*: Verbetering van de kwaliteit van het leefgebied: Het garanderen van de nodige rust op slaapplaatsen Het toelaten van gedeeltelijke en ondiepe overstromingen van graslanden binnen overstromingsgebieden, in winter en vroege voorjaar. Het vermijden van verstoring in belangrijke overwinteringsgebieden. Gericht beheer: graslanden kort de winter laten ingaan door het voorzien van nabegrazing op de valleigraslanden.
Kleine zwaan *Cygnus columbianus*	=	*Actueel*: In de periode 2009/10-2013/14 bedroeg het gemiddeld wintermaximum en seizoensgemiddelde in de SBZ-V respectievelijk 136 en 69 exemplaren. *Doel*: Behoud van de huidige populatie in de SBZ-V: behoud van een seizoensgemiddelde van minstens 50 exemplaren. *Motivering*: De SBZ-V IJzervallei is een essentieel gebied voor de soort in Vlaanderen. In de periode 2003/04 – 2007/08 bedroeg het seizoensgemiddelde 43 exemplaren.	= (↑)	*Doel*: Behoud van de kwaliteit van het leefgebied. In stand houden van overwinteringsgebieden en geschikte foerageergebieden: Het toelaten van gedeeltelijke en ondiepe overstromingen van graslanden binnen overstromingsgebieden, in winter en vroege voorjaar. Beperken van menselijke verstoring op foerageer- en slaapplaatsen. Behoud van uitgestrekte open landschappen als foerageergebied. Gericht beheer: overstroombare graslanden kort de winter laten ingaan door het voorzien van nabegrazing op de valleigraslanden na de hooisnede.
Slobeend *Anas clypeata*	=	*Actueel*: In de periode 2009/10-2013/14 bedroeg het seizoensgemiddelde 250 ex. Wintermaxima variëren tussen 400 en 600 ex. In natte winters lopen de seizoensgemiddeldes op tot 450 à 600 exemplaren.	↑	*Doel*: Verbetering van de kwaliteit van het leefgebied: Plassen met een goede waterkwaliteit en veel water-

INFORMATIEF DOCUMENT

Doortrekker / overwinteraar	Populatiedoelstellingen		Kwaliteitsdoelstellingen	
	Doel	Toelichting (ex. = exemplaren)	Doel	Toelichting
		<u>Doel</u>: Behoud van de huidige populatie (seizoensgemiddelde) van minstens 480 exemplaren. <u>Motivering</u>: SBZ-V IJzervallei is een essentieel gebied in Vlaanderen voor de soort. De 1%-norm wordt nagenoeg elke winter gehaald. Over de periode 2000/01 – 2006/07 bedroeg het seizoensgemiddelde 475 exemplaren.		planten en ongewervelden. Het beperken van (menselijke) verstoring in belangrijke overwinteringsgebieden Het toelaten van natuurlijke, langdurige en ondiepe winteroverstromingen in overstromingsgebieden .
Pijlstaart *Anas acuta*	=	<u>Actueel</u>: In de IJzerbroeken bedraagt het seizoensgemiddelde in de periode 2009/10-2013/14 112 ex., met maxima tussen 134 en 721 ex. In de Handzamevallei werden in die periode maximaal 151 ex. geteld. <u>Doel</u>: Behoud van de huidige populatie (seizoensgemiddelde) van minstens 300 exemplaren. <u>Motivering</u>: De SBZ-V IJzervallei is een zeer belangrijk gebied in Vlaanderen voor de soort. De uitgestrekte, overstroombare graslandcomplexen fungeren als foerageergebied. Over de periode 2000/01 – 2005/06 bedroeg het seizoensgemiddelde 292 exemplaren.	↑	<u>Doel</u>: Verbetering van de kwaliteit van het leefgebied: Het beperken van (menselijke) verstoring in belangrijke overwinteringsgebieden Het toelaten van gedeeltelijke en ondiepe overstromingen van graslanden binnen overstromingsgebieden, in winter en vroege voorjaar.
Wulp *Numenius arquata*	=	<u>Actueel</u>: Het seizoensgemiddelde in het Vogelrichtlijngebied bedroeg over de winterperiodes 2010/11 tot 2014/15 gemiddeld 587 ex. Wintermaxima varieerden in die periode in de IJzerbroeken tussen 817 en 1289 ex. In de Handzamevallei werden dan tot max. 604 ex. geteld. <u>Doel</u>: Behoud van de populatie (seizoensgemiddelde) van minstens 480 ex. in de SBZ-V. <u>Motivering</u>: De SBZ-V IJzervallei is een zeer belangrijk gebied in Vlaanderen voor de soort. Het seizoensgemiddelde over de periode 1999/2000 – 2006/07 bedroeg 477 exemplaren.	↑	<u>Doel</u>: Verbetering van de kwaliteit van het leefgebied: Het beperken van (menselijke) verstoring in belangrijke foerageergebieden en op de slaapplaatsen. Het toelaten van natuurlijke, langdurige en ondiepe winteroverstromingen in overstromingsgebieden.
Stormmeeuw *Larus canus*	=	<u>Actueel</u>: In de SBZ is één van de grootste slaapplaatsen van Vlaanderen gelegen. Recente telgegevens hiervan zijn niet voorhanden maar wellicht liggen de aantallen nog in dezelfde lijn als in de periode 2000-2008 (gemiddeld wintermaximum van 48.000 ex). Daarnaast foerageren ook grote groepen stormmeeuwen op overstroomd grasland. <u>Doel</u>: Behoud van de populatie in de SBZ-V <u>Motivering</u>: SBZ-V IJzervallei is een essentieel gebied in Vlaanderen voor de soort.	=	<u>Doel</u>: Behoud van de kwaliteit van het leefgebied: Het beperken van (menselijke) verstoring op de slaapplaatsen Het toelaten van natuurlijke, langdurige en ondiepe winteroverstromingen in overstromingsgebieden in functie van het foerageren.

INFORMATIEF DOCUMENT

	Populatiedoelstellingen		**Kwaliteitsdoelstellingen**	
Doortrekker / overwinteraar	*Doel*	*Toelichting (ex. = exemplaren)*	*Doel*	*Toelichting*
Kokmeeuw *Larus ridibundus*	=	<u>*Actueel*</u>: Het waterspaarbekken vormt één van de grootste slaapplaatsen van deze soort in Vlaanderen. Bruikbare recente telgegevens zijn niet voorhanden doch wellicht liggen de aantallen nog in dezelfde lijn als in de periode 2000-2008 (gemiddeld wintermaximum van 25.500 ex). <u>*Doel*</u>: Behoud van de populatie in de SBZ-V <u>*Motivering*</u>: De SBZ-V IJzervallei is een essentieel gebied in Vlaanderen voor de soort.	=	<u>*Doel*</u>: Behoud van de kwaliteit van het leefgebied: Het beperken van (menselijke) verstoring op de slaapplaatsen Het toelaten van natuurlijke, langdurige en ondiepe winteroverstromingen in overstromingsgebieden in functie van het foerageren.
Waterrietzanger *Acrocephalus paludicola*	=	<u>*Actueel*</u>: Er is weinig gekend over het voorkomen van deze soort in deze SBZ. Tijdens ringonderzoek op de Blankaart worden jaarlijks tientallen exemplaren gevangen. Het is onbekend in welke mate de rest van de SBZ ook door deze vogel wordt benut tijdens de trekperiode. <u>*Doel*</u>: Behoud van het foerageergebied dat de soort benut tijdens de migratie. <u>*Motivering*</u>: De SBZ-V IJzervallei is een prioritair gebied in Vlaanderen voor de soort.	=	<u>*Doel*</u>: Behoud van de kwaliteit van het leefgebied: In stand houden van grote zeggenvegetaties en gevarieerde rietmoerassen. De soort lift o.a. mee op de doelen voor bruine kiekendief, blauwborst en porseleinhoen.
Wintertaling *Anas crecca*	=	<u>*Actueel*</u>: Het gemiddeld wintermaximum en seizoensgemiddelde in het Blankaartgebied en de IJzerbroeken in de periode 2009/10-2013/14 bedroegen respectievelijk 2260 en 950 exemplaren. De wintermaxima varieerden tussen 1028 en 2860 exemplaren. In de Handzamevallei werden tot maximum 667 ex. geteld. <u>*Doel*</u>: Behoud van een populatie (seizoensgemiddelde) van minstens 2000 exemplaren. <u>*Motivering*</u>: De SBZ-V IJzervallei is een zeer belangrijk SBZ voor de soort. De uitgestrekte, overstroombare graslandcomplexen fungeren als foerageergebied. Over de periode 1998/99 – 2006/07 bedroeg het seizoensgemiddelde 1722 exemplaren.	↑	<u>*Doel*</u>: Verbetering van de kwaliteit van het leefgebied: Het beperken van (menselijke) verstoring in belangrijke overwinteringsgebieden Het toelaten van natuurlijke, langdurige en ondiepe winteroverstromingen in overstromingsgebieden.

INFORMATIEF DOCUMENT

8.2 Prioritaire inspanningen met het oog op het realiseren van de instandhoudingsdoelstellingen

Voor de verschillende voorkomende habitats en soorten zijn doelen geformuleerd. Voor een aantal doelstellingen zijn bijkomende inspanningen noodzakelijk. De inspanningen kunnen onafhankelijk van elkaar worden uitgevoerd. Niet al deze inspanningen zijn op dezelfde termijn realiseerbaar. De realiseerbaarheid hangt onder andere af van de kostprijs van de inspanningen, de maatschappelijke context en de technische kennis. In paragraaf 8.3 wordt een overzicht gegeven van de prioriteit, dekkingsgraad en de nodige inspanning hiervoor. Er wordt onderstreept dat het uitvoeren van de hieronder opgesomde lijst van inspanningen/acties niet alle knelpunten in het gebied zullen oplossen en niet alle doelen zal weten te bewerkstelligen. De hieronder opgelijste acties zijn dan ook te beschouwen als de prioritaire inspanningen.

1. Realisatie kerngebieden moerasbroedvogels

In deze SBZ worden populaties beoogd van een aantal kritische moerasbroedvogels. De maatregelen die reeds werden uitgevoerd (en nog voorzien zijn) in het natuurinrichtingsproject de Blankaart zijn gericht op het realiseren van voldoende oppervlakte en voldoende kwaliteit van leefgebied voor roerdomp, bruine kiekendief, blauwborst, porseleinhoen, … Door het verder uitvoeren van de voorziene maatregelen van het natuurinrichtingsproject, in het bijzonder het instellen van een voor het natuurbehoud optimaal waterpeil, kunnen deze doelen gerealiseerd worden. Om dit te realiseren is verdere verwerving van de laagstgelegen percelen in de broeken van Woumen en Merkem essentieel (tenzij vrijwillige natuurontwikkeling op private percelen mogelijk is en het niet-verwerven van deze percelen de uitvoering van het Raamakkoord niet in de weg staat)[50].

Daarnaast bieden oude aanzitputten en moerassige depressies in de IJzer- en Handzamebroeken mogelijkheden voor de ontwikkeling van eerder kleinschalige moeraskernen. Dergelijke kleinere kernen, ingebed in een uitgestrekt landschap van vochtig valleigrasland, bieden bijkomend broedgebied voor bruine kiekendief, blauwborst en porseleinhoen.

2. Realisatie van kerngebieden/rustgebieden voor overwinterende vogels

Overwinterende vogelsoorten benutten vooral de grote, uitgestrekte valleigraslandcomplexen waar verstoring beperkt is. Gezien het desolate karakter 's winters van grote delen van de SBZ (amper menselijke activiteiten in de winterperiode) treedt bij de vogels weinig gewenning op ten aanzien van menselijke aanwezigheid waardoor er grote verstoringsafstanden worden vastgesteld. Dat vele soorten watervogels en steltlopers in grote groepen voorkomen, verhoogt nog de gevoeligheid voor verstoring.

Wegens het specifieke beheer van grote oppervlaktes valleigrasland als hooiland zijn er in bepaalde zones geen of amper afsluitingen aanwezig. Sommige recreanten zien dit als een vrijgeleide om zich zomaar overal te begeven waar dat mogelijk is en ver van de wegen en hooidreven af te dwalen. Gezien de grote verstoringsgevoeligheid van een aantal soorten kan de impact van één persoon die op een bepaald moment op een verkeerde plaats komt al erg groot zijn.

In dat opzicht is de afbakening van voldoende grote kerngebieden, waarin menselijke aanwezigheid en verstoring tijdens de trek- en overwinteringsperiode minimaal gehouden wordt, prioritair. In principe kunnen dergelijke rustzones tijdens de winterperiode vrij eenvoudig worden gecreëerd gezien grotere blokken graslanden meestal omgeven zijn door brede poldergrachten. Het afsluiten van enkele duikers/doorgangen volstaat dan om ongewenst bezoek te weren. Door de versnipperde eigendomstoestand is dit echter niet evident; slechts in een beperkt aantal blokken zijn alle percelen in eigendom van het ANB of NP en kunnen rustzones er effectief afgeschermd worden zonder mogelijke hinder voor private eigenaars/gebruikers.

De eventuele afbakening van rustzones dient dus in het bijzonder te gebeuren in overleg met andere eigenaars/gebruikers van de betreffende zones (landbouwers, wildbeheerders, waterbeheerders, …); daarnaast is het aan te bevelen om voldoende voorlichting en signalisatie te voorzien om

[50] *Cfr. het Raamakkoord van 29 maart 2001 inzake het waterbeheer in het Blankaartbekken – zie Bijlage 9.*

INFORMATIEF DOCUMENT

de kwetsbaarheid van de gebieden te verduidelijken aan de bezoekers. Daarbij is het ook belangrijk om de nodige alternatieve belevingsmogelijkheden voor natuurrecreanten aan te bieden (bv. bijkomende observatiepunten, zodat de aanwezige vogels kunnen geobserveerd worden zonder veel risico op verstoring).

De belangrijkste kerngebieden voor overwinterende vogels gebonden aan de (overstroombare) graslanden zijn het Westbroek, de broeken van Noordschote/Reninge incl. Kemmelbeek, het Riolebroek, de broeken van Merkem, het Woumenbroek, het Rhillebroek, de Steenbeekvallei, de Oostdijk/Pellemaet en het poldergebied langs het Zijdelinggeleed (Drie Mussen). In mindere mate en doorgaans enkel in periodes van overstroming ook de Bethoostersche broeken (Handzamevallei).

3. Herstel waterrijkdom en overstromingskarakter van het gebied

Het voorkomen van grote aantallen van heel wat soorten waarvoor deze SBZ in Vlaanderen essentieel of zeer belangrijk is, is gecorreleerd aan hoge winterpeilen, vaak gekoppeld aan winterse overstromingen. Hierbij is vooral het aanbod aan ondiep overstroomd grasland van belang en het nog een tijdje aanhouden van deze plas-dras situaties na de overstromingspiek zelf. Daarnaast zijn de zomerpeilen momenteel te laag om kwalitatief goede broedhabitats voor een aantal kritische (moeras)broedvogels te bieden.

Op het vlak van waterbeheer zijn in deze SBZ verschillende deelgebieden te onderscheiden die op een verschillende manier ingericht zijn om overtallig water af te voeren of om overstromingen te beperken/vermijden. Doorgaans beperken de inrichtingen zich tot het minimaliseren van zomerse overstromingen of sterke peilschommelingen in de groeiperiode waarbij de afwatering verder grotendeels gravitair gebeurt (al dan niet met terugslagkleppen). In het Blankaartgebied en een deel van de Bethoostersche Broeken wordt het peil geregeld met behulp van pompgemalen; regelmatige overstromingen vanuit de Handzamevaart worden er tevens sterk beperkt door middel van een dijk.

In het Blankaartbekken is momenteel een proces bezig om de streefpeilen, in overleg met alle partijen betrokken bij het Raamakkoord, fasegewijs te verhogen en finaal in te stellen op voor het natuurbehoud optimale peilen. In de Bethoostersche Broeken is de dialoog met de eigenaars, gebruikers en beheerders, om na te gaan in hoeverre er mogelijkheden zijn om daar de streefpeilen meer af te stemmen op de natuurwaarden, nog niet opgestart. In periodes met hevige neerslag, waarbij de Bethoostersche Broeken toch tijdelijk overstromen, kunnen er toch aanzienlijke aantallen watervogels en steltlopers worden waargenomen wat de potentie en waarde van dit deelgebied bevestigt.

4. Realisatie kerngebieden kwalitatief goed ontwikkelde en laat gemaaide graslanden

Met het oog op de duurzame vestiging van een populatie kwartelkoning en de duurzame instandhouding van de populaties overwinterende en doortrekkende soorten in de SBZ en in Vlaanderen, is kwalitatief herstel en gericht beheer van de graslanden essentieel.

Kwartelkoning vereist als leefgebied een open landschap met uitgestrekte oppervlaktes bloemrijke hooilanden die pas laat op het seizoen worden gemaaid. De soort vestigt zich immers zeer laat op het broedseizoen, soms pas begin juli. Op het moment van vestiging vereist kwartelkoning een grote oppervlakte geschikt grasland waarin hij kan foerageren en nestelen. Het is daarom belangrijk dat op dat moment nog een grote oppervlakte aaneengesloten leefgebied aanwezig is. Graslanden die niet in natuurbeheer zijn, zijn doorgaans productiever, minder soortenrijk en worden al veel vroeger op het seizoen gemaaid. Om kwartelkoning voldoende kansen te bieden zijn een aantal gericht beheerde graslandkernen nodig.

Daarnaast vormen de graslanden in de vallei het overwinteringsgebied van grote groepen ganzen, eenden en steltlopers. Voor deze soorten is vooral de openheid van het landschap en het uitzicht van de graslanden van belang, ze gaan best zo kort mogelijk de winter in. Ruigere graslanden worden immers minder graag benut. Door de verschuiving van het traditionele hooiweidebeheer naar enkel maaibeheer gaat de grasmat tegenwoordig wat langer de winter in. De laatste maaibeurten gebeuren namelijk vaak in de loop van september waarna het gras nog een poosje kan groeien. Bij nabegrazing wordt deze hergroei nog afgegraasd; tegelijk verhindert graasbeheer het te fel uitgroeien van rietkragen en de vorming van monotone, soortenarme ruigtevegetaties die de landschappelijke openheid en de variatie aan microhabitats in het gedrang kan brengen.

INFORMATIEF DOCUMENT

5. Onderzoek naar de noodzaak tot predatorcontrole in functie van het verhogen van het broedsucces van grondbroeders

In dit rapport worden o.a. doelen opgenomen voor de roerdomp en de bruine kiekendief. Beide soorten zijn grondbroeders, waarbij het broedsucces (in het bijzonder in suboptimaal broedhabitat) negatief kan beïnvloed worden door predatie. Teneinde na te gaan of predatorcontrole al dan niet tijdelijk een oplossing kan bieden voor het behalen van een goede staat van instandhouding is bijkomend onderzoek vereist om de relevante predatoren te identificeren en de noodzaak tot predatorcontrole aan te tonen.

INFORMATIEF DOCUMENT

8.3 Samenvattende tabel

Wijze van voorstelling in samenvattende tabel

De verschillende prioriteiten hebben een verschillend urgentie. In de prioriteitentabel wordt een voorrangsorde aangegeven voor het aanpakken van de prioriteit. De omschrijving en betekenis van de vier categorieën van prioriteit (groot, matig, laag of onbekend) wordt weergegeven in Tabel 8-1.

Tabel 8-1. Legende voor het weergeven van de prioriteit voor het oplossen van een knelpunt in de prioriteitentabel.

Kleurcode	***Grootte van de prioriteit***	***Omschrijving***
▲	*Groot*	*Als actie niet wordt opgestart treedt onherroepelijk verlies op van Europees te beschermen habitats of van populaties Europees te beschermen soorten of ernstig verlies van de eventuele herstelpotenties van die soorten en habitats.*
▲	*Matig*	*Als actie niet wordt opgestart zullen Europees te beschermen habitats en het leefgebied of de populatie van Europees te beschermen soorten slechts matig ontwikkelen of treedt er een matig verlies op van de herstelpotenties voor die soorten en habitats.*
▲	*Laag*	*Ook zonder deze actie is het instandhoudingsdoelstelling binnen bereik.*
?	*Onbekend*	*Verder onderzoek is nodig om het belang van de actie of het knelpunt uit te klaren.*

Tevens wordt in de samenvattende tabel een indicatie gegeven van de inspanning die het de betrokken actoren (eigenaar, gebruiker, overheid,…) zal kosten om de actie uit te voeren. De omschrijving en betekenis van de drie categorieën van inspanning (groot, matig en laag) wordt weergegeven in Tabel 8-2.

Tabel 8-2. Legende voor het weergeven in de prioriteitentabel van de inschatting van de grootte van de inspanning die het oplossen een knelpunt zal kosten.

Kleurcode	***Grootte van de inspanning***	***Omschrijving***
◆	*Groot*	*De distance to target is groot of de inspanning nodig om die te overbruggen is groot voor de betrokken actoren*
◆	*Matig*	*De distance to target is matig of de inspanning nodig om die te overbruggen is matig voor de betrokken actoren*
◆	*Klein*	*De distance to target is klein of de inspanning nodig om die te overbruggen is laag voor de betrokken actoren*

INFORMATIEF DOCUMENT

Tot slot wordt in de samenvattende tabel aangegeven in welke mate de actie wordt gedekt door bestaand of gepland beleid, zoals natuurinrichtingsprojecten, bekkenbeheerplannen, bosbeheerplannen en dies meer. De omschrijving en betekenis van de categorieën van de dekkingsgraad (groot, matig en laag) wordt weergegeven in Tabel 8-3.

Tabel 8-3. Legende voor het weergeven van de inschatting van de mate waarin het oplossen van een knelpunt gedekt wordt door gepland beleid in de prioriteitentabel.

Kleurcode	***Mate van de dekking***
●	*Niet gedekt*
●	*Niet of nauwelijks gedekt*
●	*Gedeeltelijk gedekt*
●	*Volledig gedekt*
?	*De dekking is onduidelijk*

INFORMATIEF DOCUMENT

Tabel 8-4. Evaluatie en samenvatting van de prioritaire inspanningen

Prioritaire acties	***Globale prioriteit***	***Inspanning***	***Dekkingsgraad***
Realisatie kerngebieden moerasvogels	▲	◆	●
Realisatie van kerngebieden/rustgebieden voor overwinterende vogels	▲	◆	●
Herstel waterrijkdom en overstromingskarakter van het gebied	▲	◆	●
Realisatie kerngebieden kwalitatief goed ontwikkelde valleigraslanden	▲	◆	●
Onderzoek noodzaak predatorcontrole i.r.t. broedsucces grondbroeders	▲	◆	●

Bijlage 1 – Het belang van het Europees te beschermen gebied in het licht van de gewestelijke instandhoudingsdoelstellingen voor Vlaanderen

Hieronder wordt voor de habitats van de Bijlage I, de soorten van de Bijlage II, de soorten van de Bijlage III, broedvogelsoorten van de Bijlage IV en overwinterende/doortrekkende soorten van de Bijlage IV weergegeven wat de vastgestelde gewestelijke instandhoudingsdoelen zijn[51].

In principe worden de respectievelijke tabellen uit de bijlage van het G-IHD-besluit hieronder weergegeven, waarbij in de linkerbovenhoek, onder de soortnaam, een indicatie wordt toegevoegd van het belang van deze SBZ voor het habitat/de soort.

De habitats van Bijlage I

In de SBZ-V BE2500831 IJzervallei worden geen instandhoudingsdoelstellingen voor habitats van bijlage I opgenomen.

INFORMATIEF DOCUMENT

[51] *Besluit van de Vlaamse Regering van 23 juli 2010 tot vaststelling van gewestelijke instandhoudingsdoelstellingen voor Europees te beschermen soorten en habitats.*

De soorten van bijlage II

Platte schijfhoren – *Anisus vorticulus* **Kennislacune (Essentieel?)**		
Thema	*Doel*	*Omschrijving van het doel*
Areaal	=	Areaal onbekend.
Populatie	↑	Uitbreiding van de huidige populatie.
Kwaliteit	=	Oplossen van ongunstige waterkwaliteit, eutrofiëring en/of verzuring, tekort aan kwaliteit van het leefgebied. Geen extra oppervlakte leefgebied nodig naast de vooropgestelde extra oppervlaktes Europees te beschermen habitats en leefgebied van andere Europees te beschermen soorten en de algemene kwaliteitsverbetering ten gevolge van het huidige milieubeleid.

Kleine modderkruiper – *Cobitis taenia* **Zeer belangrijk**		
Thema	*Doel*	*Omschrijving van het doel*
Areaal	=	Behoud van het huidige areaal.
Populatie	↑	Uitbreiding van het huidig aantal populaties en van de omvang van de huidige populaties. Uitzettingen van de verwante 'Donau kleine modderkruiper' C. elongatoides voorkomen.
Kwaliteit	↑	Oplossen van ongunstige waterkwaliteit, versnippering, tekort aan kwaliteit van het leefgebied. Geen extra oppervlakte leefgebied nodig naast de vooropgestelde extra oppervlaktes Europees te beschermen habitats en leefgebied van andere Europees te beschermen soorten en de algemene kwaliteitsverbetering ten gevolge van het huidige milieubeleid.

INFORMATIEF DOCUMENT

Bittervoorn – *Rhodeus sericeus amarus* **Belangrijk**		
Thema	*Doel*	*Omschrijving van het doel*
Areaal	=	Behoud van het huidige areaal.
Populatie	=	Behoud van de huidige populatie.
Kwaliteit	=	Oplossen van ongunstige waterkwaliteit, tekort aan kwaliteit van het leefgebied. Geen extra oppervlakte leefgebied nodig naast de vooropgestelde extra oppervlaktes Europees te beschermen habitats en leefgebied van andere Europees te beschermen soorten en de algemene kwaliteitsverbetering ten gevolge van het huidige milieubeleid.

Kamsalamander – *Triturus cristatus* **Belangrijk**		
Thema	*Doel*	*Omschrijving van het doel*
Areaal	↑	Uitbreiding van het huidige areaal.
Populatie	↑	Uitbreiding van het huidig aantal populaties en versterken van de resterende populaties waarbij gestreefd wordt naar minimum 50 adulte individuen per populatie, die zich in een of meerdere kleine, nabijgelegen waterpartijen voortplanten.
Kwaliteit	↑	Oplossen van eutrofiëring en/of verzuring, versnippering, tekort aan kwaliteit van het leefgebied. Geen extra oppervlakte leefgebied nodig naast de vooropgestelde extra oppervlaktes Europees te beschermen habitats en leefgebied van andere Europees te beschermen soorten en de algemene kwaliteitsverbetering ten gevolge van het huidige milieubeleid.

Meervleermuis – *Myotis dasycneme* **Belangrijk**		
Thema	*Doel*	*Omschrijving van het doel*
Areaal	=	Behoud van het huidige areaal.
Populatie	=	Behoud of groei van de huidige populatie.
Kwaliteit	↑	Oplossen van ongunstige waterkwaliteit, versnippering, niet afgestemd menselijk gebruik, tekort aan kwaliteit van het leefgebied. Geen extra oppervlakte leefgebied nodig naast de vooropgestelde extra oppervlaktes Europees te beschermen habitats en leefgebied van andere Europees te beschermen soorten en de algemene kwaliteitsverbetering ten gevolge van het huidige milieubeleid.

INFORMATIEF DOCUMENT

De soorten van bijlage III

Platte schijfhoren – *Anisus vorticulus* **Kennislacune (Essentieel?)**		
Thema	*Doel*	*Omschrijving van het doel*
Areaal	=	Areaal onbekend.
Populatie	↑	Uitbreiding van de huidige populatie.
Kwaliteit	=	Oplossen van ongunstige waterkwaliteit, eutrofiëring en/of verzuring, tekort aan kwaliteit van het leefgebied. Geen extra oppervlakte leefgebied nodig naast de vooropgestelde extra oppervlaktes Europees te beschermen habitats en leefgebied van andere Europees te beschermen soorten en de algemene kwaliteitsverbetering ten gevolge van het huidige milieubeleid.

Poelkikker – *Rana lessonae* **Belangrijk**		
Thema	*Doel*	*Omschrijving van het doel*
Areaal	=	Behoud van het huidige areaal
Populatie	=	Instandhouding van de huidige populaties, waarbij gestreefd wordt naar minimum 200 roepende mannetjes per populatie, die zich in een grote of meerdere kleine, nabijgelegen waterpartijen voortplanten.
Kwaliteit	↑	Oplossen van eutrofiëring en/of verzuring. Het verhinderen van hybridisatie van poelkikker met meerkikker en bastaardkikker. Geen extra oppervlakte nodig naast de vooropgestelde extra oppervlaktes Europees te beschermen habitats en leefgebied van andere Europees te beschermen soorten en de algemene kwaliteitesver-betering ten gevolge van het huidige milieubeleid.

INFORMATIEF DOCUMENT

Kamsalamander – *Triturus cristatus* **Belangrijk**		
Thema	*Doel*	*Omschrijving van het doel*
Areaal	↑	Uitbreiding van het huidige areaal.
Populatie	↑	Uitbreiding van het huidig aantal populaties en versterken van de resterende populaties waarbij gestreefd wordt naar minimum 50 adulte individuen per populatie, die zich in een of meerdere kleine, nabijgelegen waterpartijen voortplanten.
Kwaliteit	↑	Oplossen van eutrofiëring en/of verzuring, versnippering, tekort aan kwaliteit van het leefgebied. Geen extra oppervlakte leefgebied nodig naast de vooropgestelde extra oppervlaktes Europees te beschermen habitats en leefgebied van andere Europees te beschermen soorten en de algemene kwaliteitsverbetering ten gevolge van het huidige milieubeleid.

Laatvlieger – *Eptesicus serotinus* **Belangrijk**		
Thema	*Doel*	*Omschrijving van het doel*
Areaal	=	Behoud van het huidige areaal.
Populatie	=	Behoud van de huidige populatie.
Kwaliteit	↑	Oplossen van versnippering, niet afgestemd menselijk gebruik, tekort aan kwaliteit van het leefgebied. Geen extra oppervlakte leefgebied nodig naast de vooropgestelde extra oppervlaktes Europees te beschermen habitats en leefgebied van andere Europees te beschermen soorten en de algemene kwaliteitsverbetering ten gevolge van het huidige milieubeleid.

Brandts vleermuis / Gewone baardvleermuis – *Myotis brandtii / Myotis mystacinus* **Belangrijk**		
Thema	*Doel*	*Omschrijving van het doel*
Areaal	=	Behoud van het huidige areaal.
Oppervlakte	=	Behoud of groei van de huidige overwinterende populatie van ongeveer 2.000 exemplaren.
Kwaliteit	↑	Oplossen van versnippering, niet afgestemd menselijk gebruik, tekort aan kwaliteit van het leefgebied. Geen extra oppervlakte leefgebied nodig naast de vooropgestelde extra oppervlaktes Europees te beschermen habitats en leefgebied van andere Europees te beschermen soorten en de algemene kwaliteitsverbetering ten gevolge van het huidige milieubeleid.

INFORMATIEF DOCUMENT

Meervleermuis – *Myotis dasycneme* **Belangrijk**		
Thema	*Doel*	*Omschrijving van het doel*
Areaal	=	Behoud van het huidige areaal.
Populatie	=	Behoud of groei van de huidige populatie.
Kwaliteit	↑	Oplossen van ongunstige waterkwaliteit, versnippering, niet afgestemd menselijk gebruik, tekort aan kwaliteit van het leefgebied. Geen extra oppervlakte leefgebied nodig naast de vooropgestelde extra oppervlaktes Europees te beschermen habitats en leefgebied van andere Europees te beschermen soorten en de algemene kwaliteitsverbetering ten gevolge van het huidige milieubeleid.

Watervleermuis – *Myotis daubentonii* **Belangrijk**		
Thema	*Doel*	*Omschrijving van het doel*
Areaal	=	Behoud van het huidige areaal.
Populatie	=	Behoud of groei van de huidige overwinterende populatie van ongeveer 4.000 exemplaren.
Kwaliteit	↑	Oplossen van ongunstige waterkwaliteit, versnippering, niet afgestemd menselijk gebruik, tekort aan kwaliteit van het leefgebied. Geen extra oppervlakte leefgebied nodig naast de vooropgestelde extra oppervlaktes Europees te beschermen habitats en leefgebied van andere Europees te beschermen soorten en de algemene kwaliteitsverbetering ten gevolge van het huidige milieubeleid.

Franjestaart – *Myotis nattereri* **Belangrijk**		
Thema	*Doel*	*Omschrijving van het doel*
Areaal	=	Behoud van het huidige areaal.
Populatie	=	Behoud of groei van de huidige populaties.
Kwaliteit	↑	Oplossen van versnippering, niet afgestemd menselijk gebruik, tekort aan kwaliteit van het leefgebied. Geen extra oppervlakte leefgebied nodig naast de vooropgestelde extra oppervlaktes Europees te beschermen habitats en leefgebied van andere Europees te beschermen soorten en de algemene kwaliteitsverbetering ten gevolge van het huidige milieubeleid.

INFORMATIEF DOCUMENT

Rosse vleermuis – *Nyctalus noctula* **Belangrijk**		
Thema	*Doel*	*Omschrijving van het doel*
Areaal	=	Behoud van het huidige areaal.
Populatie	=	Behoud of groei van de huidige populatie.
Kwaliteit	↑	Oplossen van tekort aan kwaliteit van het leefgebied. Geen extra oppervlakte leefgebied nodig naast de vooropgestelde extra oppervlaktes Europees te beschermen habitats en leefgebied van andere Europees te beschermen soorten en de algemene kwaliteitsverbetering ten gevolge van het huidige milieubeleid.

Ruige dwergvleermuis / Gewone dwergvleermuis / Kleine dwergvleermuis – *Pipistrellus nathusii/Pipistrellus pipistrellus/Pipistrellus pygmaeus* **Belangrijk**		
Thema	*Doel*	*Omschrijving van het doel*
Areaal	=	Behoud van het huidige areaal.
Populatie	=	Behoud van de huidige populatie.
Kwaliteit	↑	Oplossen van tekort aan kwaliteit van het leefgebied. Geen extra oppervlakte leefgebied nodig naast de vooropgestelde extra oppervlaktes Europees te beschermen habitats en leefgebied van andere Europees te beschermen soorten en de algemene kwaliteitsverbetering ten gevolge van het huidige milieubeleid.

Gewone grootoorvleermuis / Grijze grootoorvleermuis – *Plecotus auritus/Plecotus austriacus* **Belangrijk**		
Thema	*Doel*	*Omschrijving van het doel*
Areaal	=	Behoud van het huidige areaal.
Populatie	=	Behoud of groei van de huidige populatie.
Kwaliteit	↑	Oplossen van versnippering, niet afgestemd menselijk gebruik, tekort aan kwaliteit van het leefgebied. Geen extra oppervlakte leefgebied nodig naast de vooropgestelde extra oppervlaktes Europees te beschermen habitats en leefgebied van andere Europees te beschermen soorten en de algemene kwaliteitsverbetering ten gevolge van het huidige milieubeleid.

INFORMATIEF DOCUMENT

De broedvogels van bijlage IV

IJsvogel - *Alcedo atthis* **Belangrijk**		
Thema	*Doel*	*Omschrijving van het doel*
Areaal	=	Behoud van het huidige areaal van 10.000 km².
Oppervlakte	=	Minimaal behoud van het gemiddelde aantal broedparen van de huidige populatie (750 paren). Een tijdelijke afname ten gevolge van natuurlijke schommelingen na strenge winters is aanvaardbaar.
Kwaliteit	=	Oplossen van ongunstige waterkwaliteit, tekort aan kwaliteit van het leefgebied. Geen extra oppervlakte leefgebied nodig naast de vooropgestelde extra oppervlaktes Europees te beschermen habitats en leefgebied van andere Europees te beschermen soorten en de algemene kwaliteitsverbetering ten gevolge van het huidige milieubeleid.

Roerdomp – Botaurus stellaris **Belangrijk**		
Thema	*Doel*	*Omschrijving van het doel*
Areaal	↑	Een verdubbeling van het huidig areaal tot 550 km².
Populatie	↑	Uitbreiding van de populatie tot 75 paren met 2 kernpopulaties van minimaal 20 broedparen en een aantal satellietpopulaties van 3-5 paren.
Kwaliteit	↑	Oplossen van verstoring van de waterhuishouding, tekort aan kwaliteit van het leefgebied. Uitbreiding van het huidige leefgebied met 1.390 – 2.140 ha open water (30 – 35%) en moeras (waterrietvegetaties met een waterpeil van 10 – 30 cm), naast de vooropgestelde extra oppervlaktes Europees te beschermen habitats en leefgebied van andere Europees te beschermen soorten en de algemene kwaliteitsverbetering ten gevolge van het huidige milieubeleid.

INFORMATIEF DOCUMENT

Bruine kiekendief - *Circus aeruginosus* **Zeer belangrijk**		
Thema	*Doel*	*Omschrijving van het doel*
Areaal	=	Behoud van het huidige areaal van 2.500 km².
Populatie	=	Behoud van de huidige populatie van 135 broedparen.
Kwaliteit	↑	Oplossen van niet afgestemd menselijk gebruik, tekort aan kwaliteit van het leefgebied. Geen extra oppervlakte leefgebied nodig naast de vooropgestelde extra oppervlaktes Europees te beschermen habitats en leefgebied van andere Europees te beschermen soorten en de algemene kwaliteitsverbetering ten gevolge van het huidige milieubeleid.

Kwartelkoning – *Crex crex* **Essentieel**		
Thema	*Doel*	*Omschrijving van het doel*
Areaal	↑	Uitbreiding van het huidig areaal tot 2.000 km².
Populatie	↑	Uitbreiding van de huidige populatie tot minimaal 100 broedparen verspreid over 4 kernpopulaties.
Kwaliteit	↑	Oplossen van niet afgestemd menselijk gebruik, tekort aan kwaliteit van het leefgebied. Uitbreiding van het huidige leefgebied met 1.240 – 2.450 ha van vooral bloemrijke hooi- en graslanden, naast de vooropgestelde extra oppervlaktes Europees te beschermen habitats en leefgebied van andere Europees te beschermen soorten en de algemene kwaliteitsverbetering ten gevolge van het huidige milieubeleid.

Kleine zilverreiger – *Egretta garzetta* **Belangrijk**		
Thema	*Doel*	*Omschrijving van het doel*
Areaal	↑	Uitbreiding van het huidige areaal tot minimaal 500 km².
Populatie	=	Behoud van een populatie van minimaal 20 broedparen.
Kwaliteit	↑	Oplossen van ongunstige waterkwaliteit, tekort aan kwaliteit van het leefgebied, Geen extra oppervlakte leefgebied nodig naast de vooropgestelde extra oppervlaktes Europees te beschermen habitats en leefgebied van andere Europees te beschermen soorten en de algemene kwaliteitsverbetering ten gevolge van het huidige milieubeleid.

INFORMATIEF DOCUMENT

Blauwborst - *Luscinia svecica* **Belangrijk**		
Thema	*Doel*	*Omschrijving van het doel*
Areaal	=	Behoud van het huidige areaal van 7.500 km².
Populatie	=	Behoud van de huidige populatie van gemiddeld 3.350 broedparen.
Kwaliteit	↑	Oplossen van vegetatiewijziging, tekort aan kwaliteit van het leefgebied. Geen extra oppervlakte leefgebied nodig naast de vooropgestelde extra oppervlaktes Europees te beschermen habitats en leefgebied van andere Europees te beschermen soorten en de algemene kwaliteitsverbetering ten gevolge van het huidige milieubeleid.

Lepelaar - *Platalaea leucorodia* **Belangrijk**		
Thema	*Doel*	*Omschrijving van het doel*
Areaal	=	Behoud van het huidige areaal.
Populatie	↑	Uitbreiding van de huidige populatie broedvogels tot gemiddeld 40 broedparen.
Kwaliteit	↑	Oplossen van niet afgestemd menselijk gebruik, tekort aan kwaliteit van het leefgebied. Geen extra oppervlakte leefgebied nodig naast de vooropgestelde extra oppervlaktes Europees te beschermen habitats en leefgebied van andere Europees te beschermen soorten en de algemene kwaliteitsverbetering ten gevolge van het huidige milieubeleid.

Porseleinhoen - *Porzana porzana* **Zeer belangrijk**		
Thema	*Doel*	*Omschrijving van het doel*
Areaal	↑	Uitbreiding van het huidig areaal tot 2.000 km².
Populatie	↑	Uitbreiding van de huidige populatie tot jaarlijks minimaal 70 territoria.
Kwaliteit	↑	Oplossen van verstoring van de waterhuishouding, niet afgestemd menselijk gebruik, vegetatiewijziging, tekort aan kwaliteit van het leefgebied. Uitbreiding van het leefgebied met 245 - 265 ha nodig onder de vorm van moerassen (grotendeels andere dan rietlanden) en open water, naast de vooropgestelde extra oppervlaktes Europees te beschermen habitats en leefgebied van andere Europees te beschermen soorten en de algemene kwaliteitsverbetering ten gevolge van het huidige milieubeleid.

INFORMATIEF DOCUMENT

Steltkluut - *Himantopus himantopus* **Belangrijk**		
Thema	*Doel*	*Omschrijving van het doel*
Areaal	↑	Uitbreiding van het huidige areaal tot 500 km².
Populatie	=	Behoud van een minimale populatiegrootte van 10 broedparen.
Kwaliteit	↑	Oplossen van verstoring van de waterhuishouding, tekort aan kwaliteit van het leefgebied. Geen extra oppervlakte leefgebied nodig naast de vooropgestelde extra oppervlaktes Europees te beschermen habitats en leefgebied van andere Europees te beschermen soorten en de algemene kwaliteitsverbetering ten gevolge van het huidige milieubeleid.

INFORMATIEF DOCUMENT

Doortrekkende en overwinterende vogels

Waterrietzanger – *Acrocephalus paludicola* **Zeer belangrijk**		
Thema	*Doel*	*Omschrijving van het doel*
Areaal	↑	Uitbreiding van het huidig areaal.
Populatie		-
Kwaliteit	↑	Oplossen van een tekort aan kwaliteit van het leefgebied. Instandhouden en waar mogelijk uitbreiding van het huidig areaal aan moerasvegetaties in Vlaanderen en grote zeggenvegetaties in het bijzonder, naast de vooropgestelde extra oppervlaktes Europees te beschermen habitats en leefgebied van andere Europees te beschermen soorten en de algemene kwaliteitsverbetering ten gevolge van het huidige milieubeleid.

Blauwe kiekendief - *Circus cyaneus* **Essentieel**		
Thema	*Doel*	*Omschrijving van het doel*
Areaal	=	Behoud van het huidig areaal.
Populatie	=	Behoud van de huidige populatie van minimaal 150 exemplaren.
Kwaliteit	=	Oplossen van niet afgestemd menselijk gebruik, tekort aan kwaliteit van het leefgebied. Geen extra oppervlakte leefgebied nodig naast de vooropgestelde extra oppervlaktes Europees te beschermen habitats en leefgebied van andere Europees te beschermen soorten en de algemene kwaliteitsverbetering ten gevolge van het huidige milieubeleid.

INFORMATIEF DOCUMENT

Kleine zwaan - *Cygnus bewickii* **Essentieel**		
Thema	*Doel*	*Omschrijving van het doel*
Areaal	=	Behoud van het huidig overwinteringsareaal.
Populatie	=	Behoud van de huidige populatie van minimaal 140 exemplaren
Kwaliteit	↑	Oplossen van verstoring van de waterhuishouding, ongunstige waterkwaliteit, niet afgestemd menselijk gebruik, tekort aan kwaliteit van het leefgebied, Geen extra oppervlakte leefgebied nodig naast de vooropgestelde extra oppervlaktes Europees te beschermen habitats en leefgebied van andere Europees te beschermen soorten en de algemene kwaliteitsverbetering ten gevolge van het huidige milieubeleid.

Grote zilverreiger - *Egretta alba* **Zeer belangrijk**		
Thema	*Doel*	*Omschrijving van het doel*
Areaal	=	Uitbreiding van het huidig areaal.
Populatie	=	Behoud van de huidige populatie van minimaal 70 exemplaren.
Kwaliteit	=	Oplossen van ongunstige waterkwaliteit, niet afgestemd menselijk gebruik, tekort aan kwaliteit van het leefgebied, Geen extra oppervlakte leefgebied nodig naast de vooropgestelde extra oppervlaktes Europees te beschermen habitats en leefgebied van andere Europees te beschermen soorten en de algemene kwaliteitsverbetering ten gevolge van het huidige milieubeleid.

Kemphaan - *Philomachus pugnax* **Essentieel**		
Thema	*Doel*	*Omschrijving van het doel*
Areaal	=	Behoud van het huidig areaal.
Populatie	=	Behoud van de huidige populatie van minimaal 800 exemplaren.
Kwaliteit	=	Oplossen van verstoring van de waterhuishouding, niet afgestemd menselijk gebruik, tekort aan kwaliteit van het leefgebied, Geen extra oppervlakte leefgebied nodig naast de vooropgestelde extra oppervlaktes Europees te beschermen habitats en leefgebied van andere Europees te beschermen soorten en de algemene kwaliteitsverbetering ten gevolge van het huidige milieubeleid.

INFORMATIEF DOCUMENT

Goudplevier - *Pluvialis apricaria* **Essentieel**		
Thema	*Doel*	*Omschrijving van het doel*
Areaal	=	Behoud van het huidig areaal.
Populatie	↑	Uitbreiding van de huidige populatie tot gemiddeld 5.000 exemplaren.
Kwaliteit	↑	Oplossen van verstoring van de waterhuishouding, niet afgestemd menselijk gebruik, tekort aan kwaliteit van het leefgebied, Geen extra oppervlakte leefgebied nodig naast de vooropgestelde extra oppervlaktes Europees te beschermen habitats en leefgebied van andere Europees te beschermen soorten en de algemene kwaliteitsverbetering ten gevolge van het huidige milieubeleid.

Pijlstaart - *Anas acuta* **Zeer belangrijk**		
Thema	*Doel*	*Omschrijving van het doel*
Areaal	↑	Uitbreiding van het huidig areaal en instandhouding van internationaal belangrijke overwinteringsgebieden.
Populatie	=	Behoud van de huidige populatie van minimum 2000 exemplaren. Een afname in beperkte mate als gevolg van een verminderde eutrofiëring van stromende en stilstaande wateren is aanvaardbaar.
Kwaliteit	↑	Oplossen van verstoring van de waterhuishouding, niet afgestemd menselijk gebruik, tekort aan kwaliteit van het leefgebied. Geen extra oppervlakte leefgebied nodig naast de vooropgestelde extra oppervlaktes Europees te beschermen habitats en leefgebied van andere Europees te beschermen soorten en de algemene kwaliteitsverbetering ten gevolge van het huidige milieubeleid.

Slobeend - *Anas clypeata* **Essentieel**		
Thema	*Doel*	*Omschrijving van het doel*
Areaal	=	Behoud van het huidig areaal en instandhouding van internationaal belangrijke overwinteringsgebieden.
Populatie	=	Behoud van de huidige populatie van minimum 3.500 exemplaren als seizoensgemiddelde.
Kwaliteit	↑	Oplossen van verstoring van de waterhuishouding, ongunstige waterkwaliteit, niet afgestemd menselijk gebruik, Geen extra oppervlakte leefgebied nodig naast de vooropgestelde extra oppervlaktes Europees te beschermen habitats en leefgebied van andere Europees te beschermen soorten en de algemene kwaliteitsverbetering ten gevolge van het huidige milieubeleid.

INFORMATIEF DOCUMENT

Wintertaling – *Anas crecca* **Zeer belangrijk**		
Thema	*Doel*	*Omschrijving van het doel*
Areaal	=	Behoud van het huidig verspreidingsareaal en instandhouding van internationaal belangrijke overwinteringsgebieden.
Populatie	=	Behoud van de huidige populatie van minimum 24.000 exemplaren. Een lokale afname als gevolg van een verminderd eutrofiëring van stromende en stilstaande wateren is aanvaardbaar.
Kwaliteit	↑	Oplossen van verstoring van de waterhuishouding, niet afgestemd menselijk gebruik. Geen extra oppervlakte leefgebied nodig naast de vooropgestelde extra oppervlaktes Europees te beschermen habitats en leefgebied van andere Europees te beschermen soorten en de algemene kwaliteitsverbetering ten gevolge van het huidige milieubeleid.

Smient - *Anas penelope* **Essentieel**		
Thema	*Doel*	*Omschrijving van het doel*
Areaal	=	behoud van het huidige areaal
Populatie	=	Behoud van de huidige populatie van minimum 39.000 exemplaren.
Kwaliteit	=	Oplossen van verstoring van de waterhuishouding, niet afgestemd menselijk gebruik, tekort aan kwaliteit van het leefgebied. Geen extra oppervlakte leefgebied nodig naast de vooropgestelde extra oppervlaktes Europees te beschermen habitats en leefgebied van andere Europees te beschermen soorten en de algemene kwaliteitsverbetering ten gevolge van het huidige milieubeleid.

Kolgans - *Anser albifrons* **Essentieel**		
Thema	*Doel*	*Omschrijving van het doel*
Areaal	=	Behoud van het huidige areaal.
Populatie	=	Behoud van de huidige populatie van gemiddeld 20.000 exemplaren.
Kwaliteit	↑	Oplossen van versnippering, niet afgestemd menselijk gebruik, tekort aan kwaliteit van het leefgebied. Geen extra oppervlakte leefgebied nodig naast de vooropgestelde extra oppervlaktes Europees te beschermen habitats en leefgebied van andere Europees te beschermen soorten en de algemene kwaliteitsverbetering ten gevolge van het huidige milieubeleid.

INFORMATIEF DOCUMENT

Kleine rietgans - *Anser brachyrhynchus* **Zeer belangrijk**		
Thema	*Doel*	*Omschrijving van het doel*
Areaal	=	Behoud van het huidig graslandareaal.
Populatie	=	Behoud van de huidige populatie van minimaal 12.000 exemplaren.
Kwaliteit	↑	Oplossen van versnippering, niet afgestemd menselijk gebruik, tekort aan kwaliteit van het leefgebied. Uitbreiding van de oppervlakte leefgebied met 0 – 1.858 ha onder de vorm van permanent grasland of weilandcomplexen met veel sloten en/of microreliëf, naast de vooropgestelde extra oppervlaktes Europees te beschermen habitats en leefgebied van andere Europees te beschermen soorten en de algemene kwaliteitsverbetering ten gevolge van het huidige milieubeleid en dit naast het bestaande graslandareaal van 11.600 h waarvan 8.000 – 10.000 ha permanent grasland of weilandcomplex met veel sloten en/of microreliëf in de Oostkustpolders.

Rietgans - *Anser fabalis* **Belangrijk**		
Thema	*Doel*	*Omschrijving van het doel*
Areaal	=	Behoud van het huidig areaal.
Oppervlakte	=	Behoud van de huidige populatie van minimaal 650 exemplaren.
Kwaliteit	↑	Oplossen van niet afgestemd menselijk gebruik, tekort aan kwaliteit van het leefgebied. Geen extra oppervlakte leefgebied nodig naast de vooropgestelde extra oppervlaktes Europees te beschermen habitats en leefgebied van andere Europees te beschermen soorten en de algemene kwaliteitsverbetering ten gevolge van het huidige milieubeleid.

Stormmeeuw - *Larus canus* **Essentieel**		
Thema	*Doel*	*Omschrijving van het doel*
Areaal	=	Behoud van het huidig areaal.
Populatie	=	Behoud van de huidige populatie van minimaal 100.000 exemplaren. Een zekere afname als gevolg van een minder intensief grondgebruik is aanvaardbaar.
Kwaliteit	=	Oplossen van niet afgestemd menselijk gebruik. Geen extra oppervlakte leefgebied nodig naast de vooropgestelde extra oppervlaktes Europees te beschermen habitats en leefgebied van andere Europees te beschermen soorten en de algemene kwaliteitsverbetering ten gevolge van het huidige milieubeleid.

INFORMATIEF DOCUMENT

Kokmeeuw - *Larus ridibundus* **Essentieel**		
Thema	*Doel*	*Omschrijving van het doel*
Areaal	=	Behoud van het huidig areaal.
Populatie	=	Behoud van de huidige populatie van minimaal 150.000 exemplaren.
Kwaliteit	↑	Oplossen van niet afgestemd menselijk gebruik. Geen extra oppervlakte leefgebied nodig naast de vooropgestelde extra oppervlaktes Europees te beschermen habitats en leefgebied van andere Europees te beschermen soorten en de algemene kwaliteitsverbetering ten gevolge van het huidige milieubeleid.

Wulp - *Numenius arquata* **Zeer belangrijk**		
Thema	*Doel*	*Omschrijving van het doel*
Areaal	=	Behoud van het huidig areaal.
Populatie	=	Behoud van de huidige populatie van minimaal 3.600 exemplaren.
Kwaliteit	↑	Oplossen van verstoring van de waterhuishouding, niet afgestemd menselijk gebruik. Geen extra oppervlakte leefgebied nodig naast de vooropgestelde extra oppervlaktes Europees te beschermen habitats en leefgebied van andere Europees te beschermen soorten en de algemene kwaliteitsverbetering ten gevolge van het huidige milieubeleid.

INFORMATIEF DOCUMENT

Bijlage 2 - Analyse van de Europees te beschermen habitats en soorten

Inleiding

Bij het formuleren van doelstellingen voor de Europees te beschermen habitats en soorten worden verschillende aspecten in beschouwing genomen, waaronder (a) de beoordeling van de huidige kwaliteit van het habitat of soort in het gebied (de zogenaamde actuele staat van instandhouding), (b) de trend voor het habitat of het leefgebied van de soort in het gebied en (c) de gewestelijke instandhoudingsdoelstellingen, die een doorwerking hebben op gebiedsniveau.

Vaststellingen hierbij kunnen leiden tot het besluit dat uitbreiding vereist is voor het habitat of het leefgebied van de soort. In dat geval is het belangrijk om in te kunnen schatten of uitbreiding binnen het betreffende gebied effectief tot de mogelijkheden behoort. Met andere woorden, de potenties voor de habitats of de leefgebieden van de soort moet gekend zijn.

In deze bijlage 2 wordt per tot doel gestelde habitat en soort informatie gegeven over:

a. de beoordeling van het habitat of soort in het gebied in de huidige situatie (actuele staat van instandhouding);

b. de trend voor het habitat of het leefgebied van de soort in het gebied;

c. potenties voor de habitats of de leefgebieden van de soort.

Deze informatie ondersteunt het formuleren van de instandhoudingsdoelstellingen op het niveau van het gebied.

Om aan te geven waarop de kwaliteitsbeoordelingen, de inschatting van potenties en dergelijke berusten, wordt in een eerst volgende paragraaf aangegeven welke modellen en basisinformatie worden gebruikt voor het bepalen daarvan.

In de daarop volgende paragrafen wordt voor elke Europees te beschermen habitat of soort de concrete situatie geanalyseerd. Nadat beknopt ingegaan wordt op de actuele aanwezigheid van het habitat of de soort in het gebied ('het actuele voorkomen'), zullen de drie hoger genoemde aspecten worden toegelicht (actuele staat van instandhouding, trend en potenties).

Afsluitend wordt kort aangegeven hoe het staat met de in het gebied voorkomende regionaal belangrijk biotopen. Een regionaal belangrijk biotoop is een vegetatie die op Vlaams niveau zeldzaam en bedreigd is. Om het voortbestaan daarvan in Vlaanderen niet in het gedrang te brengen en omdat deze biotopen vaak een leefgebied zijn van Europees te beschermen soorten is het belangrijk om ook daar een zicht op te hebben.

Toelichting over de gebruikte informatie en modellen

1° Habitatkaart

De Natura 2000 Habitatkaart (uitgave 2014) geeft de best beschikbare informatie weer over de verspreiding van de Natura 2000 habitats en regionaal belangrijke biotopen in Vlaanderen (De Saeger et al., 2014). De verspreiding op het niveau van individuele Natura 2000 gebieden kan met de habitatkaart dus nagegaan worden.

De indicatieve situering van de habitattypen en regionaal belangrijke biotopen is de resultante van:

- een vertaling van de Biologische Waarderingskaart v.2 naar de Natura 2000 habitattypen en regionaal belangrijke biotopen;

INFORMATIEF DOCUMENT

- gericht veldwerk; met name sinds 2003 werd er binnen de habitatrichtlijngebieden rechtstreeks met Natura 2000 habitattypen gekarteerd. In dit opzicht werd een habitatsleutel ontwikkeld (De Saeger et al. 2008);
- integratie met aanvullende datalagen (vnl. vegetatiekaarten) voor habitats die anders niet eenduidig of onvoldoende gedetailleerd uit de Biologische Waarderingskaart af te leiden zijn.

De belangrijkste 'sterkten' van de habitatkaart zijn:

- een uniforme, gebiedsdekkende situering en typering van nagenoeg alle habitattypen in Vlaanderen;
- een vaste, uniforme werkwijze voor heel Vlaanderen, waardoor alle toepassingen die nood hebben aan de situering van de habitattypen herhaalbaar, controleerbaar en objectiever worden.

De belangrijkste 'zwakten' van de habitatkaart zijn:

- de tijdsperiode 1997–2009 nodig voor het beëindigen van een volledige karteercyclus is lang, waardoor de informatie voor sommige SBZ's gedateerd kan zijn;
- het vertalen van de geraadpleegde informatiebronnen in het algemeen, en deze van de BWK (vnl. veldwerk van voor 2003) in het bijzonder blijft voor sommige habitattypen onderhevig aan kennislacunes.

Op basis van terreininventarisaties die plaatsvonden in het kader van de opmaak van voorliggend S-IHD rapport, kunnen in functie van het rapport nog specifieke correcties doorgevoerd worden. Deze komen aan bod onder de respectievelijke habitats.

De Saeger, S., Guelinckx, R. , Van Dam, G., Oosterlynck, P., Van Hove, M., Wils, C. & Paelinckx D. (red.) (2014). Biologische Waarderingskaart en Natura 2000 Habitatkaart, uitgave 2014. Rapporten van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek 2014 (1698392). Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, Brussel.

De Saeger, S., Paelinckx, D., Demolder, H., Denys, L., Packet, J., Thomaes, A. & Vandekerkhove, K. 2008. Sleutel voor het karteren van NATURA2000 habitattypen in Vlaanderen, grotendeels vertrekkende van de karteringseenheden van de Biologische Waarderingskaart, versie 5. Intern Rapport INBO.IR.2008.23. Instituut voor Natuur- en bosonderzoek, Brussel.

Paelinckx, D., De Saeger, S., Oosterlynck, P., Demolder, H., Guelinckx, R., Leyssen, A., Van Hove, M., Weyembergh, G., Wils, C., Vriens, L., T'Jollyn, F., Van Ormelingen, J., Bosch, H., Van de Maele, J., Erens, G., Adams, Y, De Knijf, G, Berten, B., Provoost, S., Thomaes, A., Vandekerkhove, K., Denys, L., Packet, J., Van Dam, G. & Verheirstraeten, M. 2009. Habitatkaart, versie 5.2. Indicatieve situering van de Natura 2000 habitats en de regionaal belangrijke biotopen. Integratie en bewerking van de Biologische Waarderingskaart, versie 2. Rapport en GIS-bestand INBO.R.2009.4. Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, Brussel.

INITIATIEF DOCUMENT

2° PotNat

Het INBO ontwikkelde een methode om voor heel Vlaanderen op basis van (a)biotische factoren de potenties voor natuur in te schatten, het potentiële natuur (PotNat) model. Het model toont waar in Vlaanderen bepaalde natuurtypen zich kunnen ontwikkelen.

Potnat steunt op twee kennispijlers, enerzijds de abiotische eisen die een natuurtype stelt aan haar standplaats, en anderzijds het ruimtelijk voorkomen van die standplaatskenmerken in Vlaanderen.

Voor 60 in Vlaanderen voorkomende terrestrische natuurtypes werden abiotische profielen opgemaakt. Deze profielen geven voor 9 standplaatskenmerken (zijnde bodemtextuur, bodemzuurte-

graad, bodemprofiel, trofie, gemiddelde voorjaarsgrondwaterstand, gemiddelde laagste grondwaterstand, overstromingstolerantie, waterkwaliteit en zouttolerantie) de waarden aan waarbinnen een bepaald natuurtype kan voorkomen. Hierbij moet opgemerkt dat op eenzelfde standplaats doorgaans verschillende natuurtypen tot ontwikkeling kunnen komen (ecoserie). Welk natuurtype uit de ecoserie uiteindelijk voorkomt is een gevolg van het gevoerde beheer. Voor de tweede pijler werd het ruimtelijk voorkomen van deze 9 standplaatskenmerken in Vlaanderen in kaart gebracht.

Het PotNat-model is een GIS-toepassing. Het combineert beide kennispijlers en toont waar in Vlaanderen de standplaatskenmerken geschikt zijn voor welk natuurtype (of ecoserie). Het resultaat is een geschiktheidsscore van een bepaalde locatie voor een bepaald natuurtype. De scores gaan van zeer geschikt tot ongeschikt. Bij essentiële ontbrekende data is de score onbekend. De scores worden weergegeven op een kaart. De kaart geeft ruimtelijk weer waar in Vlaanderen een bepaald natuurtype kan voorkomen (potentie).

Beperkingen van het model:

- het model is beperkt tot terrestrische natuurtypen, waterhabitats worden niet besproken;
- het model maakt gebruik van meerdere datalagen. De beperkingen van elk van deze datalagen afzonderlijk werken steeds door in de resultaten van het PotNat-model;
- de vereiste standplaatskenmerken voor een natuurtype zijn niet altijd voldoende gekend. Ook ontbreekt soms voldoende gedetailleerde en gebiedsdekkende info van de standplaatskenmerken in Vlaanderen.

Wouters, J., Decleer, K., Vanderhaeghe, F., Hens, M. (2013). PotNat, een GIS-tool voor het bepalen van de abiotische kansrijkdom van natuurtypen. Deel 1: Methodologie. Rapporten van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek 2013 (rapportnr. INBO.R.2013.1042214). Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, Brussel.

3° De beoordeling van de staat van instandhouding

De *actuele staat van instandhouding* is de staat van instandhouding op niveau van het gebied als geheel.

Om te komen tot de actuele staat van instandhouding voor een habitattype wordt gestart met de beoordeling op niveau van afzonderlijke habitatplekken. Deze eerste stap laat toe om een uitspraak te doen over de *lokale staat van instandhouding* van een specifiek habitattype. Voor het beoordelen van de *lokale staat van instandhouding* – voor habitattypen en soorten – zijn beoordelingstabellen beschikbaar. Deze tabellen - ontworpen voor de beoordeling van afzonderlijke habitatvlekken en leefgebieden van soorten - worden verder LSVI-tabellen genoemd. De LSVI-tabellen voor de beoordeling van habitats en soorten zijn terug te vinden in verschillende rapporten (Adriaens et al. 2008, Adriaens & Ameeuw 2008, T'Jollyn et al. 2009).

De LSVI-tabellen bevatten een aantal criteria en indicatoren die evaluatie behoeven om te komen tot de lokale staat van instandhouding voor de Europees te beschermen habitats. Voor de soorten kunnen zowel de toestand van de lokale populatie als de kwaliteit van de leefomgeving aan de hand van indicatoren getoetst worden aan weloverwogen drempelwaarden. Voor habitattypen wordt dit beoordeeld aan de hand van de criteria habitatstructuur, aanwezige verstoringen en vegetatieontwikkeling.

De keuze van de indicatoren en de bijhorende drempelwaarden in de beoordelingstabellen van dit rapport is gebaseerd op hun objectiviteit (nationale en internationale literatuur), eenduidigheid, praktische bruik- en meetbaarheid en de volledigheid waarmee ze de ecologie van de soorten en habitats beschrijven. Ook hun relevantie werd hierbij in overweging genomen.

Voor de beoordeling van individuele indicatoren dient gekozen tussen volgende scores:

- Score A: goed;
- Score B: voldoende;

INFORMATIEF DOCUMENT

- Score C: gedegradeerd.

Voor elk habitat of soort wordt uiteindelijk een beoordeling gegeven van de huidige situatie op ecologisch vlak.

Dit wordt gedaan door het samennemen van de verschillende scores over de indicatoren heen zodat voor een heel gebied één score verkregen wordt voor de staat van instandhouding van een Europees habitat of een soort binnen het voorliggende gebied.

Voor de beoordeling van de actuele staat van instandhouding worden twee eindbeoordelingen onderscheiden:

- Goede tot uitstekende staat van instandhouding;
- Gedeeltelijk aangetaste actuele staat van instandhouding.

De conclusie van de actuele staat van instandhouding wordt afgeleid uit de geïntegreerde scores van criteria en indicatoren over de verschillende deelgebieden en habitatvlekken heen. Deze worden als volgt gekoppeld aan een einduitspraak over de actuele staat van instandhouding.

- Indien alle beoordelingen van de indicatoren vallen binnen de categorieën '*overal voldoende tot goed*', '*overwegend voldoende tot goed*' en '*deels voldoende tot goed*' dan wordt besloten tot een eindbeoordeling van de actuele staat van instandhouding als '*goede tot uitstekende staat van instandhouding*';
- Indien er één of meer beoordelingen van de indicatoren vallen binnen de categorieën '*overwegend gedegradeerd*' of '*overal gedegradeerd*' dan wordt besloten tot een eindbeoordeling van de actuele staat van instandhouding als '*gedeeltelijk aangetaste actuele staat van instandhouding*'.

Intermezzo: Fauna als criterium bij de beoordeling van de actuele staat van instandhouding voor habitats

De LSVI-tabellen bevatten ook steeds een beoordelingsluik "fauna" dat toelaat te toetsen naar de geschiktheid voor faunasoorten die in het habitattype mogen verwacht worden. Dit criterium wordt in regel niet beoordeeld op niveau van habitatplekken of deelgebieden maar enkel op niveau van het hele gebied. Redenen hiervoor zijn:

- het speelt op een hoger schaalniveau (gebiedsniveau en niet op niveau van een afzonderlijke habitatvlek of een kleine groep van habitatvlekken);
- het hoeft niet te gaan over soorten die actueel aanwezig zijn (en dus niet hoeven vastgesteld, in tegenstelling tot alle andere beoordelingscriteria), maar over het creëren van de nodige oppervlaktevoorwaarden voor een normale respectievelijk optimale ontwikkeling op vlak van de typische fauna (een voldoende respectievelijk goede oppervlaktevereiste voor faunaontwikkeling);
- het laat toe tot genuanceerde uitspraken te komen: qua habitatstructuur en vegetatie heeft het habitattype in dit gebied bijvoorbeeld een voldoende kwaliteit (waarbij vooral criteria x en y een aandachtspunt zijn), maar de verwachtingskansen voor de aan het habitattype gebonden fauna zijn laag.

Via literatuur, expertoordeel, … kan dit faunaluik verder geduid en geargumenteerd worden.

INFORMATIEF DOCUMENT

Dezelfde redenering gaat op voor de beoordeling van de staat van instandhouding op niveau van habitatrichtlijnsoorten. Ook hier is het de bedoeling dat in een eerste stap beoordelingen plaatsvinden op niveau van afzonderlijke leefgebieden (*'lokale staat van instandhouding'*) en dat deze in een tweede stap worden geïntegreerd om te komen tot de staat van instandhouding op niveau van het gebied (*actuele staat van instandhouding*).

Adriaens, P. & Ameeuw, G. 2008. Ontwikkeling van criteria voor de beoordeling van de lokale staat van instandhouding van de vogelrichtlijnsoorten. INBO.R.2008.36. Rapporten van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, Brussel, 246 pp.

Adriaens, D., Adriaens, T. & Ameeuw, G. 2008. Ontwikkeling van criteria voor de beoordeling van de lokale staat van instandhouding van de habitatrichtlijnsoorten. INBO.R.2008.35. Rapporten van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, Brussel, 217 pp.

T'Jollyn, F. Bosch, H., Demolder, H., De Saeger, S., Leyssen, A. Thomaes, A., Wouters J. & Paerlinckx D., 2009. Ontwikkeling van criteria voor de beoordeling van de lokale staat van instandhouding van de NATURA2000 habitattypen. INBO.R.2009.46. Rapporten van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, Brussel, 326 pp.

INFORMATIEF DOCUMENT

De habitats van bijlage I

Voor deze SBZ worden geen instandhoudingsdoelstellingen voor Europese habitats voorzien.

De soorten van bijlage II en III

In deze paragraaf worden de verschillende voorkomende Europees te beschermen soorten opgelijst en worden daarvoor volgende aspecten toegelicht:

- Het actueel voorkomen;
- De potenties voor de soort binnen het gebied dat het rapport beslaat;
- De trend;
- De beoordeling van criteria en indicatoren aan de hand van de LSVI-tabellen.

Voor het actueel voorkomen van een soort wordt vertrokken van de beschikbare gegevens (zie hoger). Hierbij wordt in het rapport indicatief aangegeven, via zogenaamde kwartierhokkaarten, waar de verschillende populaties zich bevinden. Kwartierhokkaarten geven aan dat de soort voorkomt in het aangeduide hok van 1 km op 1 km. Vlaanderen werd daartoe in een raster van dergelijk hokken opgedeeld.

Voor de potenties voor de soort binnen het gebied wordt vertrokken van de gegevens die beschikbaar zijn over het leefgebied van dergelijke soort. Vertrekkend van de ecologie van de soort wordt dan aangegeven waar verwacht wordt dat de soort in kwestie nog zou kunnen voorkomen.

De trend is de evolutie van het voorkomen van de soort in de tijd. Vaak zullen er geen monitoringsgegevens aanwezig zijn en zal een inschatting gebeuren op basis van de evolutie van het voorkomen van de ecotopen die onderdeel uitmaken van de leefgebieden van de soort.

Voor verschillende criteria zal aan de hand van bepaalde indicatoren nagegaan worden wat de leefgebiedgeschiktheid voor de soort is. De evaluatie van de criteria en indicatoren wordt per soort beschreven voor alle leefgebieden in het habitatrichtlijngebied samen. Enkel indien zulks relevant geacht wordt, worden in deze tabel specificaties van bepaalde deelgebieden opgenomen. Beoordeling van criteria en indicatoren leidt tot een conclusie aangaande de actuele staat van instandhouding.

Voor vleermuizen is onvoldoende informatie beschikbaar om de staat van instandhouding te beoordelen op basis van de beoordelingscriteria die vermeld worden in Adriaens et al (2008). Bijgevolg wordt voor deze diergroep de beoordelingstabel in wat volgt niet weergegeven.

Bepaalde soorten kunnen worden samengenomen omwille van hun sterk gelijkend leefgebied of omdat de gegevens niet toelaten om een onderscheid toe te laten tussen de verschillende soorten (bijvoorbeeld het baardvleermuizencomplex).

Bij het uitwerken van de bovenstaande punten wordt vertrokken van voor Vlaanderen algemeen basismateriaal. Omwille van de schaal of het detailniveau van dit basismateriaal wordt dit gecontroleerd en aangevuld door lokale experten uit onder andere het Agentschap voor Natuur en Bos en het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek. Omwille van dit expertoordeel kunnen de conclusies afwijken van het basismateriaal, waarop ook de kaarten zijn gebaseerd.

Afgesloten wordt met een eerste formulering van ecologische doelen voor de soorten vertrekkend van de gewestelijke instandhoudingsdoelstellingen en de analyses uit deze bijlage.

INFORMATIEF DOCUMENT

Platte schijfhorenslak – *Anisus vorticulus*

Het actuele voorkomen

Binnen de SBZ situeren de vindplaatsen zich in de ruime omgeving van De Blankaart. De soort werd er zowel waargenomen in heldere en vegetatierijke stilstaande plassen, als in vegetatierijke sloten en grachten in onder meer de Rhillebroeken en de broeken van Merkem. Deze waarnemingen zijn het resultaat van gericht maar ongestructureerd zoeken naar de soort in de omgeving van de Blankaart. Mogelijks komt de soort in de SBZ meer verspreid voor dan de huidige kennis van de verspreiding laat vermoeden. Een gebiedsdekkende inventarisatie zou dit kennishiaat kunnen oplossen.

Potenties

De platte schijfhoren bewoont onbeschaduwde, permanente tot periodiek droogvallende zoete wateren met veel ondergedoken vegetatie, maar zonder dicht kroosdek. Hypertrofe omstandigheden worden niet getolereerd. Het zijn vaak ondiepe en heldere, stilstaande of licht stromende wateren, zoals sloten en plassen met een veenbodem.

In de SBZ IJzervallei zijn dergelijke wateren (vijvers, poelen, grachten en sloten) in ruime mate aanwezig. De toestand van de meeste van deze wateren lijkt ook in de tijd stabiel te zijn. Gezien de soort voorkomt in een gebied met veel geschikt habitat heeft de SBZ IJzervallei sterke potenties voor een duurzame populatie. Om de geschiktheid van de aanwezige habitats en de verspreiding van de soort in het gebied nader te bepalen is een gerichte inventarisatie nodig.

Trend

Op basis van de beperkte gegevens kan geen trend bepaald worden.

INFORMATIEF DOCUMENT

Beoordeling op basis van de criteria en indicatoren in de LSVI-tabellen

Tabel 0-1. Beoordeling van criteria en indicatoren voor de Platte schijfhorenslak – Anisus vorticulus

	Algemeen	***Opmerkingen en Specificaties op deelgebiedniveau***
Toestand populatie		
Populatiegrootte	Onvoldoende gekend.	
Populatiestructuur	Onvoldoende gekend.	
Afstand tot nabije populatie	Binnen hetzelfde bekken bevinden zich verschillende populaties. → **deels voldoende tot goed**	
Habitatkwaliteit		
Vegetatie	Waterlopen overwegend met ofwel te weinig ofwel te veel vegetatie (abundant kroos, waterpest). → **overwegend gedegradeerd**	
Lengte waterloop	Verschillende aaneengesloten waterlopenstelsels met >100m waterloop → **goed**	
Voedingstoestand	Kleinere waterlopen eutroof maar soms wel helder bij voldoende hoge peilen, bredere sloten overwegend hypertroof en troebel. → **overwegend gedegradeerd**	
Sediment	Beheerde waterlopen: sediment met een laag organisch materiaal, aeroob. Onbeheerde (private) waterlopen vaak met dikke laag organisch materiaal (anaeroob). → **deels voldoende, deels gedegradeerd**	
pH	pH soms hoger dan 7,5 → **voldoende**	
Waterniveau	Permanent watervoerend, kleinere, ondiepe grachtjes kunnen soms kort droogvallen. → **voldoende tot goed**	

INFORMATIEF DOCUMENT

Conclusie staat van instandhouding

Er wordt geconcludeerd dat de actuele staat van instandhouding van de soort 'onbekend' is wegens het ontbreken van concrete populatiegegevens. De staat van instandhouding van het leefgebied wordt als gedeeltelijk gedegradeerd geëvalueerd.

Ecologische doelstellingen

Gelet op de gewestelijke instandhoudingsdoelstellingen en bovenstaande analyse voor deze soort worden volgende ecologische doelen vooropgesteld.

Populatie-doelstelling	Behoud van de actuele populaties en van populaties op eventuele nieuwe vindplaatsen.
Kwaliteits-doelstelling	Een goede waterkwaliteit is een belangrijke randvoorwaarde voor het behoud van de populaties, waarbij nutriëntenaanrijking vanuit intensief landbouwgebied of verontreiniging door afvalwater knelpunten kunnen zijn. Te frequente vegetatie- en slibruimingen in waterlopen zijn ongunstig, maar na beperkte ruiming kunnen de aantallen terug snel oplopen. Een verregaande verlanding van het leefgebied is nadelig waardoor het gefaseerd schonen van grachten noodzakelijk is. Hoewel de soort niet beperkt is tot permanente wateren, is het langdurig uitdrogen van waterlopen niet optimaal voor het voortbestaan van een populatie. Peilbeheer dient afgestemd te worden op het veeleer permanent water houden van potentiële vindplaatsen.

INFORMATIEF DOCUMENT

Kleine modderkruiper – *Cobitis taenia*

Het actuele voorkomen

Kleine modderkruiper werd aanvankelijk enkel op de IJzer, op de grens met Frankrijk, gevonden (vanaf 1996). Vandaar heeft deze soort, sinds 2001, zich verder stroomafwaarts op de IJzer weten uit te breiden. Een verbeterde waterkwaliteit en connectiviteit zorgden ervoor dat deze soort ook de zijlopen kon koloniseren. Ook in grotere polderwaterlopen (Engelendelft, Stenensluisvaart, Houtensluisvaart), die normaal enkel tijdens overstromingen in rechtstreeks contact staan met de IJzer, werd de soort recent aangetroffen. In het deelgebied Handzamevallei werd de soort (nog) niet aangetroffen.

Potenties

De kleine modderkruiper is een typische bodembewoner van beken en rivieren, maar ook van sloten en vijvers met een zandbodem en een goede waterkwaliteit. Overdag zit dit visje ingegraven in het substraat. Dit substraat mag ook een modderpakket zijn, maar er moet dan wel een zandig of stenig substraat in de buurt zijn als paaiplaats. Dit visje is vooral actief bij schemering en ’s nachts en voedt zich door substraat op te zuigen en er de plantaardige en dierlijke voedseldeeltjes uit te zeven.

De goede toename van verspreiding/voorkomen van deze soort in dit Vogelrichtlijngebied doet aannemen dat er een aantal belangrijke habitatvereisten in dit gebied de laatste jaren vervuld zijn en het habitat dus gunstig geëvolueerd is. Er zijn momenteel geen enkele aanwijzingen dat het toekomstperspectief (door bv. bijkomende drukken) voor deze soort opnieuw ongunstig zou worden.

Trend

De trend voor de kleine modderkruiper in de IJzervallei is gunstig.

INFORMATIEF DOCUMENT

Beoordeling op basis van de criteria en indicatoren in de LSVI-tabellen

Tabel 0-2. Beoordeling van criteria en indicatoren voor de Kleine modderkruiper – Cobitis taenia

	Algemeen	***Opmerkingen en Specificaties op deelgebiedniveau***
Toestand populatie		
Populatiegrootte	Gemiddeld 48 stuks/hectare (obv maximum CPUE[52]) → **ongunstig**	
Populatiestructuur	Onvoldoende gekend.	
Habitatkwaliteit		
Waterkwaliteit	Geen (of slechts plaatselijk) organische belasting aanwezig → **voldoende tot goed**	
Stroomsnelheid	Overwegend stilstaand tot zwak stromend water → **goed**	
pH	>6,75 → **goed**	
Paaihabitat	Beheerde waterlopen: sediment vaak met een laag organisch materiaal, plaatselijke en/of tijdelijk vaster substraat aanwezig. Onbeheerde (private) waterlopen vaak met dikke sliblaag. → **voldoende tot goed**	
Ruimingen	Intensieve ruimingen en onderhoud op hoofdwaterlopen, geen ruimingen of slechts sporadisch in kleinere waterlopen. → **deels ongunstig**	
Natuurlijkheid	Hoofdzakelijk kunstmatig aangelegde waterlopen met weinig verval en weinig ruimte voor natuurlijke processen. → **ongunstig**	
Waterbouwkundige ingrepen en/of obstructies in de waterloop	Beperkt aanwezig, sommige tijdelijk passeerbaar. → **voldoende**	

INFORMATIEF DOCUMENT

[52] *CPUE: Catch per unit of effort – vangst per eenheid van vangstinspanning*

Conclusie staat van instandhouding

Er wordt geconcludeerd dat de actuele staat van instandhouding van de soort gedeeltelijk aangetast is.

Ecologische doelstellingen

Gelet op de gewestelijke instandhoudingsdoelstellingen en bovenstaande analyse voor deze soort worden volgende ecologische doelen vooropgesteld.

Populatie-doelstelling

Behoud van de actuele populaties en van populaties op eventuele nieuwe vindplaatsen.

Kwaliteits-doelstelling

Een goede waterkwaliteit is een belangrijke randvoorwaarde voor het behoud van de populaties. Nutriëntenaanrijking en sedimentaanvoer vanuit intensief landbouwgebied of verontreiniging door afvalwater kunnen knelpunten kunnen zijn.

Te frequente en niet aangepaste vegetatie- en slibruimingen in waterlopen zijn ongunstig gezien deze soort ingegraven in de waterbodem leeft. Een verregaande verlanding van het leefgebied is evenwel ook nadelig waardoor het gefaseerd schonen van grachten noodzakelijk is.

Om uitwisseling tussen populaties mogelijk te maken is een goede connectiviteit tussen de verschillende populaties in hydrologisch gescheiden gebieden aangewezen. Dit kan gebeuren door het opheffen van lokale vismigratieknelpunten.

INFORMATIEF DOCUMENT

Bittervoorn – Rhodeus sericeus amarus

Het actuele voorkomen

Bittervoorn wordt verspreid over de SBZ aangetroffen in zowel kleinere waterlopen als Boezingegracht en Vladslovaart/Zijdelinggeleed als in grotere waterlopen als de IJzer en Handzamevaart.

Potenties

De gunstige toestand van de populatie en het wijd verspreide voorkomen van deze soort in dit gebied doet aannemen dat de belangrijkste habitatvereisten in dit gebied vervuld zijn. Er zijn momenteel geen aanwijzingen dat het toekomstperspectief (door bv. bijkomende drukken) voor deze soort ongunstig zou zijn.

Trend

Uit visbemonsteringen van waterlopen in de SBZ blijkt een gunstige trend.

INFORMATIEF DOCUMENT

Beoordeling op basis van de criteria en indicatoren in de LSVI-tabellen

Tabel 0-3. Beoordeling van criteria en indicatoren voor de Bittervoorn – Rhodeus sericeus amarus

	Algemeen	***Opmerkingen en Specificaties op deelgebiedniveau***
Toestand populatie		
Populatiegrootte	Gemiddeld 400 stuks/hectare (obv gemiddelde CPUE[53]) **→ voldoende**	
Populatiestructuur	**→ gunstig**	
Habitatkwaliteit		
Eutrofiëring	Geen (of slechts plaatselijk) organische belasting aanwezig **→ voldoende tot goed**	
Zuurstofgehalte water	Vaak <8mg/L[54] **→ deels ongunstig**	
Zuurstofgehalte water-bodem	Onvoldoende gekend.	
Aanwezigheid zoetwa-termossels	Grote zoetwatermossels regelmatig aanwezig. **→ voldoende**	
Waterplanten	Op grotere waterlopen en beken vaak ontbrekend of sporadisch aanwe-zig. In kleinere poldersloten vaak aanwezig. **→ deels ongunstig**	
Plaatsen met stilstaand water (in stromende waterlichamen)	Overwegend stilstaand tot zwak stromend water. **→ goed**	
Ruimingen	Intensieve ruimingen en onderhoud op hoofdwaterlopen, geen ruimingen of slechts sporadisch in kleinere waterlopen. **→ deels ongunstig**	
Waterbouwkundige ingrepen	Beperkt aanwezig op kanalen. Elders ook kunstmatige waterlopen doch met eerder natuurlijke oevers. **→ voldoende**	

INFORMATIEF DOCUMENT

[53] *CPUE: Catch per unit of effort – vangst per eenheid van vangstinspanning*

[54] *Bron: geoloket VMM*

Conclusie staat van instandhouding

Er wordt geconcludeerd dat de actuele staat van instandhouding van de soort gedeeltelijk aangetast is.

Ecologische doelstellingen

Gelet op de gewestelijke instandhoudingsdoelstellingen en bovenstaande analyse voor deze soort worden volgende ecologische doelen vooropgesteld.

Populatie-doelstelling	Behoud van de actuele populaties en van populaties op eventuele nieuwe vindplaatsen.
Kwaliteits-doelstelling	Een goede waterkwaliteit is een belangrijke randvoorwaarde voor het behoud van de populaties. Nutriëntenaanrijking en sedimentaanvoer vanuit intensief landbouwgebied of verontreiniging door afvalwater kunnen knelpunten zijn. Te frequente en niet aangepaste vegetatie- en slibruimingen in waterlopen zijn ongunstig gezien het negatief effect die dergelijke ingrepen hebben op de zoetwatermosselpopulaties, waar deze soort voor haar voortplanting van afhankelijk is. Een verregaande verlanding van het leefgebied is evenwel ook nadelig waardoor het gefaseerd schonen van grachten noodzakelijk is. Om uitwisseling tussen populaties mogelijk te maken is een goede connectiviteit tussen de verschillende populaties in hydrologisch gescheiden gebieden aangewezen. Dit kan gebeuren door het opheffen van lokale vismigratieknelpunten.

INFORMATIEF DOCUMENT

Kamsalamander – *Triturus cristatus*

Het actuele voorkomen

Kamsalamander komt in de SBZ op een beperkt aantal locaties voor. In de IJzervallei komt de soort voor op enkele plaatsen op de valleirand, in de Handzamevallei zijn 2 recente locaties gekend, ter hoogte van Eindsdijk en ter hoogte van de Drie Mussen. In de polders komt de soort niet voor zodat deze populaties zich aan de rand van het verspreidingsareaal bevinden.

Potenties

Kamsalamanders bewonen vooral open landschappen met een hoge diversiteit aan biotooptypes. Vaak zijn dit kleinschalige landbouwgebieden met verspreide bosjes, struwelen, boomgaarden, houtwallen, hagen, … Voortplantingsplaatsen zijn veedrinkpoelen en andere wateren met stilstaand, vrij voedselrijk water met waterplanten. Bij voorkeur weinig of niet beschaduwd en zonder vis.

In de SBZ zijn poelen en een divers kleinschalig landschap enkel aanwezig op de valleirand, wat nauw aansluit bij de gekende verspreiding van de soort in de SBZ. De vindplaatsen in de Handzamevallei liggen allemaal dicht bij de Handzamedijk die wellicht als landbiotoop fungeert.

Trend

Er zijn onvoldoende (gestandaardiseerd verzamelde) gegevens om een trend te bepalen.

INFORMATIEF DOCUMENT

Beoordeling op basis van de criteria en indicatoren in de LSVI-tabellen

Tabel 0-4. Beoordeling van criteria en indicatoren voor de Kamsalamander – Triturus cristatus

	Algemeen	***Opmerkingen en Specificaties op deelgebiedniveau***
Toestand populatie		
Populatiegrootte	Onvoldoende gekend.	
Voortplanting	Onvoldoende gekend.	
Afstand nabije populatie	M.u.v. de populaties aan weerszijden van de Blankaart liggen alle op >2km van elkaar **→ ongunstig**	
Habitatkwaliteit		
Aantal en grootte van de waterpartijen	Voldoende waterpartijen aanwezig in de buurt van de populaties **→ goed**	
Voedselrijkdom	Mesotroof tot matig eutroof **→ goed**	
pH	6-8 **→ goed**	
Vegetatie	In de poelen doorgaans 10-50% van de oppervlakte met vegetatie **→ voldoende**	
Beschaduwing	Weinig tot geen **→ voldoende**	
Permanentie	Waterhoudend tot minstens half augustus **→ goed**	
Vissen	Doorgaans beperkt aanwezig (stekelbaars) **→ voldoende**	
Biotoop	Kleinschalig landschap met bossen, ruigte, … **→ goed**	
Afstand tot waterbio-toop	<300m **→ goed**	
Verkeerswegen in/grenzend aan habitat	Beperkt aanwezig, niet op route landbiotoop-voortplantingspoel **→ goed**	

INFORMATIEF DOCUMENT

Conclusie staat van instandhouding

Wegens het ontbreken van gegevens over de populatietoestand wordt geconcludeerd dat de actuele staat van instandhouding van de soort 'onbekend' is.

Ecologische doelstellingen

Gelet op de gewestelijke instandhoudingsdoelstellingen en bovenstaande analyse voor deze soort worden volgende ecologische doelen vooropgesteld.

Populatie-doelstelling	Nastreven van een populatie in goede staat van instandhouding (>50 adulten) in de zones met hoge potenties: in deelgebied IJzerbroeken ter hoogte van het Blankaartpark en ter hoogte van de Brabanthoek. In de Handzamevallei ter hoogte van Eindsdijk en ter hoogte van de Drie Mussen. Behoud van populaties op eventuele nieuwe vindplaatsen.
Kwaliteits-doelstelling	Herstel van het kleinschalig landschap (hagen, houtkanten, …) en regelmatig onderhoud van voortplantingspoelen in de buurt van de gekende populaties op de valleirand. Voorzien van voldoende voortplantingspoelen per populatie.

INFORMATIEF DOCUMENT

Meervleermuis – *Myotis dasycneme*

Het actuele voorkomen

Tussen 1998 en 2006 weren er heel regelmatig waarnemingen van deze soort op het Kanaal Ieper-IJzer, de IJzer en het waterspaarbekken te Woumen. Mogelijk werd ook gejaagd op tal van andere wateroppervlaktes. Deze individuen waren afkomstig van een kolonie in Boezinge. Na het verhuizen van deze kolonie wordt de soort nog sporadisch waargenomen op de grotere waterlopen ten zuiden van Diksmuide (IJzer, Kanaal Ieper-IJzer). Het betreft hierbij een (niet gekwantificeerd) aantal foeragerende individuen zonder vast kolonieverband.

Potenties

Meervleermuis is een soort die vooral foerageert boven grote, open plassen, rivieren en kanalen of boven vochtige weilanden in de buurt van open water. Deze zijn in het gebied talrijk aanwezig.

Het gebied is daarnaast via tal van kanalen (IJzer, Lo-vaart, Kanaal Ieper-IJzer, Handzamevaart) verbonden met potentiële kolonieplaatsen (in gebouwen) in de ruime omgeving.

Trend

In de periode 1998-2006 was de trend achteruitgaand. De kolonie is sindsdien verdwenen, en het aantal waarnemingen is sindsdien sterk gedaald.

Conclusie staat van instandhouding

Gebaseerd op de waarnemingen die er voorhanden zijn, lijkt de lokale populatie niet in een goede staat van instandhouding.

Ecologische doelstellingen

Gelet op de gewestelijke instandhoudingsdoelstellingen en bovenstaande analyse voor deze soort worden volgende ecologische doelen vooropgesteld.

Populatie-doelstelling	Behoud van de actuele populaties en van populaties op eventuele nieuwe vindplaatsen.
Kwaliteits-doelstelling	Verzekeren van een goede waterkwaliteit en rijke oevervegetatie op brede kanalen en grotere watervlakken. Lichtpollutie langs migratiecorridors (IJzer, Kanaal Ieper-IJzer, Lo-vaart, …) en op potentiële jachtplaatsen dient vermeden te worden.

INFORMATIEF DOCUMENT

Poelkikker – *Rana lessonae*

Het actuele voorkomen

De verspreiding van poelkikker in de SBZ is slecht gekend. Deze soort wordt doorgaans enkel door specialisten onderscheiden van de middelste groene kikker (bastaardkikker). In de SBZ werden poelkikkers met zekerheid vastgesteld in de omgeving van de Blankaart. Mogelijk komt de soort ruimer voor in de omgeving doch daarover is momenteel niets geweten. De populatie in de SBZ bevindt zich op grote afstand van de meest nabije gekende populaties (Vloethemveld, Bulskampveld) en aan de uiterste westrand van het areaal in Vlaanderen.

Potenties

De poelkikker lijkt in Vlaanderen vooral gebonden aan voedselarme milieus zoals vochtige heidevelde, laagveengebieden en voedselarme moerassen. De soort gebruikt als voortplantingsplaatsen vennen, grachten, kleine vijvers, poelen en depressies die matig voedselrijk of licht voedselarm water bevatten. Deze waterpartijen zijn zonbeschenen en waterhoudend tot minstens eind augustus.

In de SBZ werd de soort aangetroffen in een beperkt aantal heldere, ondiepe vijvers/poelen met veel water- en oeverplanten. Gezien nog geen gerichte inventarisatie gebeurde over een ruimere zone van de SBZ is het moeilijk in te schatten in hoeverre kleinere, zonbeschenen slootjes, zoals die talrijk aanwezig zijn, eveneens tot het geschikte habitat kunnen gerekend worden. De aanwezigheid van de soort in een eerder atypisch habitat doet vermoeden dat de leefgebiedsvereisten hier lokaal zouden kunnen afwijken van wat in de literatuur beschreven staat (en grotendeels gebaseerd is op populaties uit heidegebieden).

Trend

Er zijn onvoldoende gegevens om een trend te bepalen.

INFORMATIEF DOCUMENT

Beoordeling op basis van de criteria en indicatoren in de LSVI-tabellen

Tabel 0-5. Beoordeling van criteria en indicatoren voor de Poelkikker – Rana lessonae[55]

	Algemeen	***Opmerkingen en Specificaties op deelgebiedniveau***
Toestand populatie		
Relatieve populatie-grootte	Onvoldoende gekend.	
Voortplanting	Onvoldoende gekend.	
Afstand nabije populatie	Onvoldoende gekend.	
Habitatkwaliteit		
Aantal en grootte van de waterpartijen	Complex van 3-5 kleine en grote plassen aanwezig in de buurt van de gekende populatie. → **goed**	
Voedselrijkdom	eutroof → **gedegradeerd**	
Beschaduwing	Weinig → **voldoende**	
Permanentie	Bevat ganse jaar water → **goed**	
Oeverzone	Abundante vegetatie rondom >50% van de omtrek aanwezig → **goed**	
Verkeerswegen in/grenzend aan habitat	Afwezig → **goed**	

INFORMATIEF DOCUMENT

[55] *Gebaseerd op de terreinkenmerken van het leefgebied van de gekende populatie rond de Blankaart*

Conclusie staat van instandhouding

De actuele staat van instandhouding van de soort is onbekend.

Ecologische doelstellingen

Gelet op de gewestelijke instandhoudingsdoelstellingen en bovenstaande analyse voor deze soort worden volgende ecologische doelen vooropgesteld.

Populatie-doelstelling	Behoud van de actuele populatie rond de Blankaart en van populaties op eventuele nieuwe vindplaatsen.
Kwaliteits-doelstelling	Verbetering van de kwaliteit van het leefgebied: Verbetering van de kwaliteit van het waterhabitat: Mesotrofe plassen (eventueel eutrofe wateren doch in heldere toestand), zonbeschenen, voldoende waterhoudend. Behoud en lokaal verbetering van de kwaliteit van het landhabitat: abundante moerasvegetaties in de buurt van het waterhabitat en omliggend vochtige soortenrijke graslanden.

INFORMATIEF DOCUMENT

Laatvlieger – *Eptesicus serotinus*

Het actuele voorkomen

Laatvliegers komen verspreid voor in de SBZ en kunnen regelmatig jagend waargenomen worden in de buurt van kasteelparken, bosjes en grotere waterlopen.

Potenties

Zomerverblijven
Laatvliegers zijn uitgesproken gebouwbewoners, kolonieplaatsen zijn dan ook steeds gebonden aan menselijke aanwezigheid. Kolonies kunnen zich op diverse plaatsen bevinden (zolders, dakgoten, onderdaken, …). Binnen de SBZ zijn enkele kolonies gekend die allen in gebouwen op de valleirand, vaak aan de rand van het dorp, gelegen zijn.

Jachtgebied
Laatvlieger is een kenmerkende soort voor open en halfopen landschap die minder dan andere soorten gebonden is aan geleidende elementen in het landschap voor zijn verplaatsingen. Het jachtgebied varieert doorheen het seizoen en hij speelt daarbij in op pieken in het voedselaanbod dat in de verschillende biotopen (bosranden, graasweiden, tuinen, parken, waterlopen met rijke oeverbegroeiing, …) voorhanden is. Hoewel deze soort ogenschijnlijk in alle soorten biotopen jaagt, is een zekere afwisseling en variatie binnen de actieradius van de kolonie wellicht noodzakelijk om een jaarrond voedselaanbod te verzekeren.

Winterverblijfplaats
Waar laatvliegers overwinteren en welke vereisten ze stellen aan hun overwinteringsplaats is, enkele anekdotische waarnemingen niet te na gesproken, niets geweten.

Trend

Geen gegevens beschikbaar.

Conclusie staat van instandhouding

De actuele staat van instandhouding van de soort is onbekend.

Ecologische doelstellingen

Gelet op de gewestelijke instandhoudingsdoelstellingen en bovenstaande analyse voor deze soort worden volgende ecologische doelen vooropgesteld.

Populatie-doelstelling	Voor deze soort wordt het behoud van de huidige populatie, met een eventuele toename, vooropgesteld. De huidige staat van de soort is onvoldoende gekend. Verder gericht onderzoek is nodig.
Kwaliteits-doelstelling	Verbetering en uitbreiding van potentieel jachtgebied door het voorzien van verspreide kleine landschapselementen op de valleirand.

INFORMATIEF DOCUMENT

Brandts vleermuis / Baardvleermuis – *Myotis brandtii / Myotis mystacinus*

Het actuele voorkomen

Binnen de SBZ werd enkel de gewone baardvleermuis met zekerheid waargenomen. Er is 1 kolonie gekend binnen de begrenzing van de SBZ en een andere nét op de grens ervan. 's Winters werd de soort(en) op 2 locaties binnen de SBZ overwinterend aangetroffen.

Potenties

Zomerverblijfplaatsen
Kerk- en kasteelzolders alsook holle bomen of bomen met loshangende schors komen als kolonieplaats in aanmerking. Gezien oude bomen binnen de SBZ beperkt aanwezig zijn als gevolg van de verwoestingen van de Eerste Wereldoorlog en bosrijke gebieden zeer schaars, dient voorzichtig met dergelijke bomen omgegaan te worden. Binnen de SBZ is 1 kolonie baardvleermuis (*M. mystacinus*) gekend op de kasteelzolder van de Blankaart. In Merkem bevindt zich een grote kolonie baardvleermuis (*M. mystacinus*) net op de rand van de SBZ.

Jachtgebied
De soorten hebben een voorkeur voor bosrijke gebieden. Ook halfopen landschappen worden benut. Binnen de begrenzing van de SBZ beperken geschikte foerageergebieden zich tot de valleirand (kasteelparken, geïsoleerde bosjes en aangrenzend kleinschalig landschap en tuintjes van woonzones in de buurt). De kolonie baardvleermuis van de Blankaart jaagt in de onmiddellijke omgeving van het Blankaartpark. De kolonie van Merkem jaagt in de buurt van het kasteelpark van Merkem.

Winterverblijfplaatsen
Beide soorten overwinteren in ijskelders, bunkers en soortgelijke objecten. In de SBZ worden overwinterende baard/Brandts vleermuizen regelmatig aangetroffen in de ijskelder van de Blankaart maar ook op de zolder van het Blankaartkasteel. Het is niet bekend in hoeverre deze soorten ook gebruik maken van holle bomen om te overwinteren.

Trend

Geen gegevens beschikbaar.

Conclusie staat van instandhouding

De actuele staat van instandhouding van de soort is onbekend.

Ecologische doelstellingen

Gelet op de gewestelijke instandhoudingsdoelstellingen en bovenstaande analyse voor deze soort worden volgende ecologische doelen vooropgesteld.

Populatie-doelstelling	Voor deze soort wordt het behoud van de huidige populatie, met een eventuele toename, vooropgesteld. De huidige staat van de soort is onvoldoende gekend. Verder gericht onderzoek is nodig.
Kwaliteits-doelstelling	Verbetering en uitbreiding van potentieel jachtgebied door het voorzien van kleine landschapselementen op de valleirand, bij voorkeur aansluitend bij bestaande bosjes en parkgebieden.

INFORMATIEF DOCUMENT

Watervleermuis – Myotis daubentonii

Het actuele voorkomen

Watervleermuizen komen algemeen voor in de SBZ. Jagende dieren kunnen frequent worden waargenomen, er zijn verschillende kolonieplaatsen bekend.

Potenties

Zomerverblijfplaatsen
Watervleermuizen zijn overwegend boombewoners. Wegens de verwoesting van WOI komen oude bomen met holtes niet frequent voor in de SBZ, waar bosjes sowieso slechts beperkt aanwezig zijn. In de SBZ is een kolonie gekend in het Blankaartpark en in het kasteelpark van Merkem.

Jachtgebieden
De soort jaagt boven waterlopen en vijvers. Binnen de SBZ zijn heel veel geschikte jachtbiotopen aanwezig. De kolonie van de Blankaart richt zich als jachtgebied op de Blankaartvijver en aansluitende poldersloten. De kolonie van Merkem heeft het Kanaal Ieper-IJzer als vaste stek.

Winterverblijfplaatsen
Deze soort overwintert in ijskelders, bunkers en soortgelijke ondergrondse objecten. Er zijn toevallige wintervondsten van de soort in holle bomen maar gericht onderzoek hiernaar is praktisch zeer moeilijk uitvoerbaar. In de SBZ wordt heel occasioneel eens een overwinterende watervleermuis aangetroffen in de ijskelder van de Blankaart. Op basis van automatische batdetectoropnames is wel aangetoond dat de soort 's winters soms met meerdere exemplaren tegelijk in de ijskelder aanwezig is; overwinterende exemplaren bevinden zich, indien aanwezig, vermoedelijk op een niet zichtbare plaats (spouwmuur van de ijskelder).

Trend

Geen gegevens beschikbaar.

Conclusie staat van instandhouding

De actuele staat van instandhouding van de soort is onbekend.

Ecologische doelstellingen

Gelet op de gewestelijke instandhoudingsdoelstellingen en bovenstaande analyse voor deze soort worden volgende ecologische doelen vooropgesteld.

Populatie-doelstelling	Voor deze soort wordt het behoud van de huidige populatie, met een eventuele toename, vooropgesteld. De huidige staat van de soort is onvoldoende gekend. Verder gericht onderzoek is nodig.
Kwaliteits-doelstelling	Verbetering van de kwaliteit van het leefgebied. De algemene waterkwaliteitsverbetering ten gevolge van het huidige milieubeleid zal normaalgezien zorgen voor een voldoende verbetering van het jachtgebied.

INFORMATIEF DOCUMENT

Rosse vleermuis – *Nyctalus noctula*

Het actuele voorkomen

De rosse vleermuis wordt onregelmatig waargenomen. Uit de SBZ zijn enkel recente waarnemingen bekend van de Blankaart.

Potenties

Zomerverblijfplaats
Kraamkolonies van rosse vleermuizen bevinden zich in boomholtes. Uit de SBZ zijn geen koloniebomen gekend. In de SBZ is er beperkt potentie voor kolonies in de kasteelparken en bosjes. Gezien rosse vleermuizen ettelijke kilometers kunnen overbruggen van de kolonieplaats tot het jachtgebied is een relatie met omliggende grotere bosgebieden (Vrijbos, Wijnendalebos) plausibel.

Jachtgebied
Rosse vleermuizen jagen bij voorkeur boven waterrijk gebied zoals rivieren, meren, kanalen, plassen en moerassen. Ook dorpen en velden in het overgangsgebied tussen bos en landbouwgebied worden benut als jachtbiotoop. De SBZ biedt aldus zeer goede potenties voor deze soort als jachtgebied.

Een flinke verplaatsing (10km en meer) tussen het zomerverblijf en het jachtgebied is voor deze soort geen probleem. Op deze manier kan de kolonie buiten de SBZ gevestigd (Sixtusbossen, Galgebossen, Vrijbos, Praatbos, Koekelarebos, Wijnendalebos, …) zijn maar het jachtgebied binnen de SBZ liggen.

Winterverblijf
Rosse vleermuizen overwinteren in holle bomen. In de SBZ werden nog geen overwinterende exemplaren gevonden; de potentie hiervoor beperkt zich binnen deze SBZ ook maar tot oudere bomen in kasteelparken en de enkele kleine bosjes die er voorkomen.

Trend

Geen gegevens beschikbaar.

Conclusie staat van instandhouding

De actuele staat van instandhouding van de soort is onbekend.

Ecologische doelstellingen

Gelet op de gewestelijke instandhoudingsdoelstellingen en bovenstaande analyse voor deze soort worden volgende ecologische doelen vooropgesteld.

Populatie-doelstelling	Voor deze soort wordt het behoud van de huidige populatie, met een eventuele toename, vooropgesteld. De huidige staat van de soort is onvoldoende gekend. Verder gericht onderzoek is nodig.

INFORMATIEF DOCUMENT

Ruige dwergvleermuis – *Pipistrellus nathusii*

Het actuele voorkomen

Ruige dwergvleermuis is een typische soort van (in meer of mindere mate bosrijke) moerassige gebieden. Ze wordt in de SBZ dan ook frequent waargenomen, zij het met pieken in het voorjaar en de nazomer.

Potenties

Zomerverblijfplaats
Kraamkolonies van ruige dwergvleermuizen bevinden zich voornamelijk in Noord-Oost-Europa. In Vlaanderen zijn nog geen kraamkolonies van deze soort gevonden. Wel verblijven solitaire mannetjes tijdens het kraamseizoen in West-Europa waarbij ze gebruik maken van nauwe holtes in bomen en in mindere mate gebouwen. In de SBZ zijn geen zomerverblijfplaatsen van deze soort gekend.

Jachtgebied
De ruige dwergvleermuis is een typische soort van waterrijke en bosrijke landschappen. Als waterrijk gebied vormt de SBZ dus een prima jachtbiotoop. De soort jaagt namelijk niet alleen in moerasbossen of langs kanalen met bomenrijen maar jaagt tevens langs oevers, boven plassen, boven verlandingszones (bvb. grote zeggenvegetaties) en in moerassen. De soort werd verspreid in de SBZ jagend waargenomen, weliswaar met een zwaartepunt rond het Kanaal Ieper-IJzer en de Blankaart (waar de inventarisatie-inspanningen ook hoofdzakelijk zijn geconcentreerd).

Winterverblijf
Ruige dwergvleermuizen overwinteren in kleine groepen of solitair in allerlei nauwe plaatsen zoals boomholten, spleten in gebouwen, onder schors, … Overwinterende dieren zullen dan ook in hoofdzaak op bomen of gebouwen op de valleirand aangewezen zijn. In de SBZ is slechts 1 waarneming bekend van 2 overwinterende ruige dwergvleermuizen onder de schors van een knotwilg.

Trend

Geen gegevens beschikbaar.

Conclusie staat van instandhouding

De actuele staat van instandhouding van de soort is onbekend.

Ecologische doelstellingen

Gelet op de gewestelijke instandhoudingsdoelstellingen en bovenstaande analyse voor deze soort worden volgende ecologische doelen vooropgesteld.

Populatie-doelstelling	Voor deze soort wordt het behoud van de huidige populatie, met een eventuele toename, vooropgesteld. De huidige staat van de soort is onvoldoende gekend. Verder gericht onderzoek is nodig.
Kwaliteits-doelstelling	Verbetering van de kwaliteit van het leefgebied. Herstel en uitbreiding van potentieel jachtgebied door het voorzien van kleine landschapselementen op de valleirand.

INFORMATIEF DOCUMENT

Gewone dwergvleermuis – Pipistrellus pipistrellus

Het actuele voorkomen

Binnen de SBZ kan deze soort regelmatig en talrijk worden waargenomen. Het is een typische cultuurvolger.

Potenties

Zomerverblijfplaats
Gewone dwergvleermuizen zijn voor hun verblijfplaatsen sterk aan de menselijke omgeving gebonden. Kraamkolonies worden hoofdzakelijk in gebouwen gevormd, ze kunnen op uiteenlopende plaatsen in gewone woningen voorkomen: zolders, rolluikkasten, onderdaken, spouwmuren, … Van gewone dwergvleermuis is een grote kraamkolonie bekend op de zolder van het Blankaartkasteel. Er kan verondersteld worden, op basis van de ruime verspreiding en algemeenheid, dat er in verschillende woningen en boerderijen op de valleirand kraamkolonies voorkomen.

Jachtgebied
Gewone dwergvleermuizen jagen bij voorkeur langs bosranden, houtkanten en vergelijkbare biotopen (tuinen, parken). Ze kunnen ze ook talrijk jagend worden waargenomen boven waterlopen met een rijke oeverbegroeiing, zij het vooral op windstille avonden of op luwe plekken. Geschikt jachtbiotoop in de SBZ is dus vooral op de valleirand en in de buurt van bewoning (tuinen, boerderijen) te vinden hoewel ook heel vaak langs waterlopen in het open gebied gejaagd wordt, als het weer dat toelaat.

Winterverblijven
De soort overwintert in gebouwen op moeilijk toegankelijke plaatsen (spouwmuren e.d.). Uit de SBZ zijn geen winterwaarnemingen bekend.

Trend

Geen gegevens beschikbaar.

Conclusie staat van instandhouding

Gezien het ruime voorkomen en het feit dat de soort een cultuurvolger is, is de huidige staat van instandhouding wellicht gunstig.

Conclusie staat van instandhouding

De actuele staat van instandhouding van de soort is onbekend.

Ecologische doelstellingen

Voor deze SBZ is het niet opportuun specifieke doelstellingen op te stellen voor deze typische cultuurvolger.

INFORMATIEF DOCUMENT

Gewone grootoorvleermuis – *Plecotus auritus*

Het actuele voorkomen

De kennis van de verspreiding van de gewone grootoorvleermuis in dit gebied is slecht. De soort wordt regelmatig overwinterend waargenomen in de ijskelder van de Blankaart, verder zijn er maar weinig of geen waarnemingen. Vermoedelijk beperkt het voorkomen zich tot de valleirand (bosjes, kleinschalig landschap, tuinen, …) en aansluitende waterlopen met begeleidende houtige elementen (Martjevaart, Kanaal Ieper-IJzer). De soort bevindt zich in deze SBZ aan de rand van haar areaal.

Potenties

Zomerverblijfplaats
Grootoorvleermuizen kunnen zowel in boomholtes als in gebouwen huizen. In de SBZ zijn in het recente verleden sporen gevonden van grootoorvleermuis op de zolders van het Blankaartkasteel, op de kerk van Merkem en de kerk van Esen. Het was weliswaar telkens niet duidelijk of het een kleine kolonie dan wel solitaire dieren betrof. In deze SBZ zijn geen zomerverblijfplaatsen in bomen bekend.

Jachtgebied
De gewone grootoorvleermuis jaagt typisch in gesloten tot halfopen landschappen (boomgaarden, tuinen, bocage) maar soms ook in een meer open landschap met (al dan niet randen van) struiken en bomen. Door de afwijkende jachtmethode (fluistersonar, jagen op zicht) is het niet evident de aanwezigheid van grootoorvleermuizen met de bat-detector te bevestigen. Geschikt jachtbiotoop in de SBZ is vooral op de valleirand en in de buurt van bewoning (tuinen) te vinden.

Winterverblijfplaats
De gewone grootoorvleermuis overwintert in holle bomen of minder gebufferde objecten (verwaarloosde gebouwen, schuurtjes, nestkasten, …). Vooral tijdens strenge vorst worden hogere aantallen gevonden in klassieke overwinteringsobjecten. In de SBZ zijn potentiële klassieke overwinteringsobjecten beperkt tot de ijskelder en bunker in het Blankaartpark. De ijskelder is specifiek ingericht in functie van overwinterende vleermuizen.

Trend

Geen gegevens beschikbaar.

Specifieke aandachtspunten

Aandacht voor bomen met holtes is ook voor deze soort belangrijk. In de SBZ is het weinige bos grotendeels verdwenen tijdens WOI en na deze oorlog (deels) terug aangeplant. Momenteel beginnen deze bomen door hun omvang weer meer geschikt te worden als vleermuizenverblijfplaats. Gezien het in deze SBZ gaat om zeer kleine bosjes die bovendien ruimtelijk geïsoleerd zijn, kan een onoordeelkundige en intensieve exploitatie een groot effect hebben op de lokale populatie.

Conclusie staat van instandhouding

De actuele staat van instandhouding van de soort is onbekend.

Ecologische doelstellingen

Gelet op de gewestelijke instandhoudingsdoelstellingen en bovenstaande analyse voor deze soort worden volgende ecologische doelen vooropgesteld.

Populatie-doelstelling	Voor deze soort wordt het behoud van de huidige populatie, met een eventuele toename, vooropgesteld. De huidige staat van de soort is onvoldoende gekend. Verder gericht onderzoek is nodig.
Kwaliteits-doelstelling	Verbetering en uitbreiding van potentieel jachtgebied door het voorzien van kleine landschapselementen op de valleirand, bij voorkeur aansluitend bij bestaande bosjes, parkgebieden, zones met veel kleine landschapselementen en bewoningskernen (tuinen).

INFORMATIEF DOCUMENT

Franjestaart – Myotis nattereri

Het actuele voorkomen

De kennis van de verspreiding van de franjestaart in dit gebied is slecht. Vermoedelijk beperkt het voorkomen zich tot enkele eerder geïsoleerde bosjes (kasteelparken, kleine bosjes). De soort wordt regelmatig, doch in zeer kleine aantallen, aangetroffen in de ijskelder van het Blankaartpark. De soort bevindt zich in deze SBZ aan de rand van haar areaal.

Potenties

Zomerverblijfplaats
De franjestaart is een bewoner van holle bomen. Deze zijn vooral te verwachten in de kleine bosjes en parken op de valleirand.

Jachtgebied
Franjestaart wordt beschouwd als een typische bossoort maar jaagt soms ook in halfopen landschappen en in een meer open landschap met (al dan niet randen van) struiken en bomen. Er zijn tot dusver geen zomerwaarnemingen van deze soort bekend. Binnen de grenzen van de SBZ komen bieden vooral de kasteelparken en kleinere bosjes en hun omgeving potentie als jachtgebied. De potentie binnen de SBZ is verder eerder beperkt.

Winterverblijfplaats
De franjestaart overwintert vermoedelijk overwegend in holle bomen. Toch worden ook in klassieke overwinteringsobjecten kleine aantallen franjestaart gevonden. In strenge winters worden hogere aantallen gevonden in deze objecten, wellicht omdat sommige boomholtes dan té sterk afkoelen.

In de SBZ zijn potentiële overwinteringsobjecten beperkt tot de ijskelder en bunker in het Blankaartpark en oudere bomen in de kasteelparken en kleinere bosjes. De ijskelder is specifiek ingericht in functie van overwinterende vleermuizen.

Trend

Onvoldoende gegevens beschikbaar.

Specifieke aandachtspunten

Aandacht voor bomen met holtes is voor deze soort, net zoals voor alle andere boombewonende vleermuizen belangrijk. In de SBZ is het bos grotendeels verdwenen tijdens WOI en na deze oorlog (deels) terug aangeplant. Momenteel beginnen deze bomen meer en meer geschikt te worden als verblijfplaats voor vleermuizen (voldoende omvang, keuze aan holtes). Gezien het in deze SBZ gaat om zeer kleine bosjes die bovendien ruimtelijk geïsoleerd zijn, zijn er voor deze bosgebonden soort maar weinig alternatieve schuilplaatsen wanneer er ingrijpend wordt gekapt in de oudere bosbestanden. Gezien franjestaart jaarrond gebruik kan maken van holle bomen, is er ook geen ideaal tijdstip aan te bevelen om bomen met holtes te vellen.

Conclusie staat van instandhouding

De actuele staat van instandhouding van de soort is onbekend.

Ecologische doelstellingen

Gelet op de gewestelijke instandhoudingsdoelstellingen en bovenstaande analyse voor deze soort worden volgende ecologische doelen vooropgesteld.

Populatie-doelstelling	Voor deze soort wordt het behoud van de huidige populatie, met een eventuele toename, vooropgesteld. De huidige staat van de soort is onvoldoende gekend. Verder gericht onderzoek is nodig.
Kwaliteits-doelstelling	Verbetering en uitbreiding van potentieel jachtgebied door het voorzien van kleine landschapselementen op de valleirand, bij voorkeur aansluitend bij bestaande bosjes en parkgebieden.

INFORMATIEF DOCUMENT

De broedvogels van bijlage IV

Blauwborst - *Luscinia svecica*

Het actuele voorkomen

De soort komt ruim verspreid voor in de SBZ. Bij gebrek aan recente inventarisatiegegevens is het echter moeilijk om een betrouwbare populatieschatting voor het gebied te maken. Wellicht is de kaap van 50 broedparen inmiddels reeds ruim overschreden.

De trend

De vestiging als broedvogelsoort in de IJzervallei dateert van de eerste helft van de jaren '90 en past in een algemene uitbreiding van de soort in Vlaanderen en West-Europa. Sindsdien is de soort sterk toegenomen. In 1999 werden in de IJzerbroeken (inclusief het Blankaartgebied) 21 territoria geteld. Losse waarnemingen wijzen op een verdere aantalstijging in de periode daarna. In de Handzamevallei werden tijdens een inventarisatie in 2001 geen territoria vastgesteld. Over de evolutie daarna zijn geen gegevens bekend.

Potenties

Er zijn in de SBZ ruime potenties voor de soort aanwezig. Het huidig beschikbare habitat in de vorm van een uitgebreid netwerk van -al dan niet verruigde- rietkragen en rietvelden laat een verdere uitbreiding van de broedpopulatie toe.

INFORMATIEF DOCUMENT

Beoordeling op basis van de criteria en indicatoren in de LSVI-tabellen

Tabel 0-6. Beoordeling van criteria en indicatoren voor de Blauwborst – Luscinia svecica

	Algemeen	***Specificaties op deelgebiedniveau***
Toestand populatie		
Populatiegrootte	Bij gebrek aan recente inventarisatiegegevens is het moeilijk om een betrouwbare populatieschatting voor het gebied te maken. In het vogelrichtlijngebied komt wellicht één kernpopulatie voor, die ruim groter is dan 50 broedparen. → **conclusie (B)**	Wellicht is in de IJzerbroeken de kaap van 50 broedparen ruim overschreden (INBO.A.3119).
Habitatkwaliteit		
Biotoop	Het huidig beschikbare habitat in de vorm van een uitgebreid netwerk van -al dan niet verruigde- rietkragen, rietsloten en rietvelden laat een verdere uitbreiding van de broedpopulatie toe. → **conclusie (A)**	
Vegetatiestructuur	Het uitgestrekte, open broekenlandschap is met het nagenoeg ontbreken van (hoge) bomen (ook in de rietvelden) geschikt voor de soort. Open slik is te vinden in tredplaatsen, modderige plassen en slootkanten. → **conclusie (A)**	
Vegetatiehoogte	Er zijn voldoende rietkragen van 50 à 200 cm hoog. → **conclusie (A)**	
Waterniveau	In de meeste jaren zijn er in het broedseizoen geen al te sterke schommelingen van het waterpeil → **conclusie (A)**	
Oppervlakte	De beschikbare oppervlakte geschikt rietveld/moerasvegetatie is op zich niet genoeg om de huidige populatie duurzaam in stand te houden, maar wordt in belangrijke mate aangevuld door kleinere moerasjes en een dicht netwerk aan rietkragen langs perceelsgrachten. Dit alles vormt samen toch een behoorlijk samenhangend geheel dat voldoende is voor een stevige kernpopulatie. → **conclusie (A)**	
Verstoring	Gezien het ontbreken van een dicht en functioneel wegennet in het grootste deel van het gebied is op de meeste plaatsen voldoende rust gegarandeerd. Op de bestaande recreatieve paden en openbare wegen is, behoudens lokaal landbouwverkeer, doorgaans enkel zachte recreatie aanwezig. → **conclusie (B)**	
Beheer	De meeste moerasvegetaties worden niet cyclisch en vaak slechts	

INFORMATIEF DOCUMENT

	pleksgewijs beheerd in functie van het beperken van de wilgenopslag, dit gebeurt doorgaans in de nazomer in functie van begaanbaarheid/bereikbaarheid van het terrein. De graslanden in natuurbeheer in de broeken kennen meestal een hooibeheer of een hooiweidebeheer met extensieve nabegrazing. → **conclusie (B)**	

Conclusie staat van instandhouding

De Blauwborst bevindt zich in een **voldoende tot goede** staat van instandhouding.

Ecologische doelstellingen

Gelet op de gewestelijke instandhoudingsdoelstellingen en bovenstaande analyse voor deze soort worden volgende ecologische doelen vooropgesteld.

populatie-doelstelling	Ontwikkelen van een kernpopulatie van ≥60 broedparen.
kwaliteits-doelstelling	Behoud van rietvelden, rietsloten en gevarieerde moerassen. Verbetering van het leefgebied in gedegradeerde deelgebieden.

INFORMATIEF DOCUMENT

Bruine Kiekendief - *Circus aeruginosus*

Het actuele voorkomen

De laatste jaren worden gemiddeld steeds tussen 5 en 10 broedparen vastgesteld in de IJzerbroeken. In de Handzamevallei is de soort een onregelmatige broedvogel (0-1 paar).

De trend

Van 1959 tot 1975 werden jaarlijks 1 of 2 broedparen vastgesteld op de Blankaart. Daarna deed zich een lichte toename voor: 2-3 paren in 1976, zeker 3 paren in 1976 en 3-4 paren in 1978. Uit de jaren '80 zijn weinig concrete gegevens bekend over het aantal broedparen. Er zijn echter aanwijzingen dat de populatie vrij stabiel bleef met jaarlijks 2 tot 3 broedparen.

Een stijging deed zich voor na 1989 (3 paren). In 1990 en 1991 werden resp. 5 en 4-5 nesten op de Blankaart gelokaliseerd. In 1992 en 1993 kwamen telkens 6 tot 7 paren tot broeden. In dezelfde periode koloniseerde de soort de omliggende IJzerbroeken waarbij gebroed werd in hooilanden of kleine rietkragen aan aanzitputten. In 1990 werd voor de eerste keer een geslaagd broedgeval vastgesteld in een hooiland in de broeken van Merkem. In 1993 waren er al 4 tot 6 broedparen aanwezig in de broeken.
Het totale broedbestand in het Blankaartgebied steeg daarmee van 3 paren in 1989 naar 10-13 in 1993 en 1994. Daarna volgde een terugval (6-9 paren in 1996-1999). Sinds 2000 ligt de populatiegrootte meestal tussen 5 en 10 paren. De soort verdween uit het oudste broedgebied (de rietkragen van de Blankaart), wellicht als gevolg van predatie door vossen. Hooilanden kunnen beschouwd worden als een suboptimaal broedhabitat. De meeste nesten worden er uitgemaaid of gepredeerd. Het broedsucces van de soort is in de meeste jaren bijgevolg zeer laag. In 2013 ging het om 8 broedkoppels waarvan slechts 3 succesvol.

Potenties

De bruine kiekendief beschikt over uitgebreide foerageermogelijkheden in de IJzervallei. De potenties van het gebied voor deze soort kunnen vooral verhoogd worden door de beschikbaarheid van nesthabitat te verhogen. Hoewel de soort momenteel zowel in verruigde rietkragen als in hooilanden tot broeden komt, is het broedsucces laag door nestpredatie of uitmaaien.

In bestaande rietmoerassen zoals de Blankaart kan een verdere waterpeilverhoging zowel het verlandingsproces (en bijhorend verdwijnen van geschikt biotoop) als de kans op predatie terugdringen. Verder kan ook nieuw broedhabitat gecreëerd worden door de aanleg van kleinere moeraskernen in de IJzerbroeken, hoewel ook daar predatie een knelpunt kan vormen. Bij broedparen in hooilanden en akkergewassen is een goede opvolging van de broedparen noodzakelijk zodat maai- en oogstpraktijken kunnen uitgesteld worden.

INFORMATIEF DOCUMENT

Beoordeling op basis van de criteria en indicatoren in de LSVI-tabellen

Tabel 0-7. Beoordeling van criteria en indicatoren voor de Bruine Kiekendief – Circus aeruginosus

	Algemeen	***Specificaties op deelgebiedniveau***
Toestand populatie		
Populatiegrootte	In de broeken van de IJzer- en Handzamevallei komen jaarlijks een 5 tot 10 paren tot broeden. Deze maken deel uit van een kernpopulatie van een 40-50 koppels die zich uitstrekt over de ganse Westkustpolders en het aansluitend poldergebied in Noord-Frankrijk. Qua aantallen kan de lokale populatie daarmee beschouwd worden als in een goede staat van instandhouding. → **conclusie (A)**	In het deelgebied Handzamevallei is de soort een niet-jaarlijkse broedvogel.
Broedsucces	Broedsucces is een cruciale factor voor de soort in de SBZ. De soort broedt in eerder suboptimaal habitat (verruigde, droge rietvelden of hooilanden), waardoor het broedsucces door predatie of uitmaaien sterk verlaagd wordt. → **conclusie (C)**	In 2013 broedden in de IJzerbroeken 8 broedkoppels waarvan slechts 3 succesvol.
Habitatkwaliteit		
Biotoop	In de SBZ komt de soort voor in uitgestrekte rietvelden of in kleinere rietmoerassen in een matrix van hooilandpercelen met al dan niet met veel rietsloten en brede rietkragen. Nesten in hooiland worden actief opgespoord teneinde uitmaaien te voorkomen. Optimaal broedhabitat is weinig aanwezig. → **conclusie (B)**	
Vegetatiestructuur	Minder dan 10 bomen per ha. → **conclusie (A)**	
Waterniveau	Het zomerpeil is op de meeste broedplaatsen te laag om een barrière te vormen tegen grondpredatoren. → **conclusie (C)**	
Oppervlakte	Er is minder dan 5 ha geschikte moerasvegetatie per broedpaar, waardoor de soort deels in suboptimale habitats gaan broeden is. Er is wel voldoende geschikt foerageergebied aanwezig per broedpaar. → **conclusie (C)**	
Verstoring	Verstoring is relatief beperkt maar kan vooral voorkomen door maaiwerkzaamheden in de broedperiode. → **conclusie (B)**	
Beheer	Rietbeheer gebeurt slechts op een beperkt aantal plaatsen. Cycli –indien aanwezig- duren op de meeste plaatsen langer dan 6 jaar. → **conclusie (C)**	De uitgestrekte rietvelden op de Blankaart zijn in najaar en winter moeilijk toegankelijk en dan lastig machinaal te beheren.

INFORMATIEF DOCUMENT

Conclusie staat van instandhouding

De Bruine Kiekendief bevindt zich in deze SBZ in een **gedeeltelijk aangetaste** staat van instandhouding.

Ecologische doelstellingen

Gelet op de gewestelijke instandhoudingsdoelstellingen en bovenstaande analyse voor deze soort worden volgende ecologische doelen vooropgesteld.

populatie-doelstelling	Behoud van een stabiele populatie van 10 broedparen.
kwaliteits-doelstelling	Voorzien in goede kwaliteit van broedgebieden. Deze doelstelling wordt deels gerealiseerd in functie van het moerasherstel in het kader van de natuurinrichting de Blankaart. Naast het verbeteren van de kwaliteit van rietvelden dienen nesten in hooiland actief te worden opgespoord teneinde uitmaaien te vermijden. Voorzien in een goede kwaliteit van foerageergebied. Om het voedselaanbod van vogels en kleine zoogdieren in hooilanden op peil te houden, wordt best niet te vroeg gemaaid.

IJsvogel - *Alcedo atthis*

Het actuele voorkomen

De ijsvogel is een vrij zeldzame broedvogel in deze speciale beschermingszone. De populatie tijdens de voorbije vijf jaar wordt geschat op 1 tot 3 paren. Nestplaatsen situeren zich vooral in de natuurlijke, steile oevers van de IJzer en het Kanaal Ieper-IJzer. Ook wortelkluiten van omgevallen bomen worden soms benut, o.a. op de Blankaart.

Potenties

Door de vele plassen en waterlopen biedt de IJzervallei heel wat potenties als broedgebied voor ijsvogel. De IJsvogel is strikt gebonden aan zuiver, ijsvrij, visrijk, traag stromend water. Een verdere verbetering van de waterkwaliteit in het gebied is dan ook essentieel. Het behoud en herstel van steile, zandige en natuurlijke oeverwanden of wortelgestellen van omgevallen bomen langs beken, en in mindere mate langs vijvers vormen de favoriete broedhabitat.

De trend

De soort is pas eind de jaren ’90 gekend als broedvogel. Sinds 2000 broeden naar schatting elk jaar enkele koppels in het Vogelrichtlijn (VRL)-gebied. De opkomst van deze soort als broedvogel kan toegeschreven worden aan een langzame maar gestage verbetering van de waterkwaliteit, in combinatie met de lange reeks van zachte winters. De laatste jaren kenden het aantal waarnemingen van ijsvogels wel opnieuw een sterke terugval als gevolg van een aantal strenge vorstperioden.

INFORMATIEF DOCUMENT

Beoordeling op basis van de criteria en indicatoren in de LSVI-tabellen

Tabel 0-8. Beoordeling van criteria en indicatoren voor de soort IJsvogel – Alcedo atthis

	Algemeen	***Specificaties op deelgebiedniveau***
Toestand populatie		
Populatiegrootte	Het vogelrichtlijngebied bevat slechts kleine aantallen van deze soort (satellietpopulatie). **→ conclusie (C)**	
Habitatkwaliteit		
Biotoop	Er is veel visrijk waterhabitat met overhangende takken. Geschikte nestgelegenheid is beperkt doch voldoende aanwezig om de populatie te doen uitbreiden. **→ conclusie (B)**	
Waterkwaliteit	In de buurt van mogelijke nestgelegenheid (grotere waterlopen) is het water meestal troebel. Verspreid over het gebied zijn er lokaal wel heel wat waterlopen en vijvers met helder water (poldersloten, afgesloten voormalige jacht- en visvijvers). **→conclusie (B)**	
Voedselaanbod	De meeste sloten en vijvers bevatten voldoende vis van de juiste grootteklasse. **→ conclusie (A)**	
Oppervlakte	Er is voldoende lengte aan geschikte oevers wanneer ook de lengte van de poldersloten in de omgeving van de nestplaatsen worden meegerekend. **→ conclusie (A)**	In het kader van de natuurinrichting zijn rond de Blankaart talrijke sloten uitgediept of nieuw aangelegd. Lokaal worden zo dichtheden van 1,5km oever per 10 ha broekengebied bereikt.
Verstoring	Broedplaatsen zijn meestal in oevers van bevaarbare waterlopen of in omgevallen wortelkluiten. Recreatieve visserij en scheepvaart is eerder extensief aanwezig. **→ conclusie (A)**	
Beheer	Weinig steile oevers aanwezig in de SBZ. **→ conclusie (C)**	

INFORMATIEF DOCUMENT

Conclusie staat van instandhouding

De IJsvogel bevindt zich in deze SBZ in een **gedeeltelijk aangetaste** staat van instandhouding. De lokale broedpopulatie is erg klein (1-3 broedparen), er is momenteel vooral een beperkt aanbod aan geschikt nesthabitat.

Ecologische doelstellingen

Gelet op de gewestelijke instandhoudingsdoelstellingen en bovenstaande analyse voor deze soort worden volgende ecologische doelen vooropgesteld.

populatie-doelstelling	Behoud van de actuele populatie, mogelijks uitbreiding wanneer aan onderstaande kwaliteitseisen m.b.t. leefgebied voldaan.
kwaliteits-doelstelling	Verbetering van de kwaliteit van het leefgebied van de actuele populaties: goede algemene waterkwaliteit met voldoende voedselaanbod en behoud van potentiële nestlocaties zoals steile, natuurlijke rivier- en beekoevers, wortelkluiten van omgevallen bomen in de nabijheid van waterlopen.

Kluut - *Recurvirostra avosetta*

Het actuele voorkomen

De soort profiteerde vooral van een aantal graafwerken in het kader van het natuurinrichtingsproject in de periode 2010-2012. In 2012 waren er 7 broedparen aan Fort Knokke waarvan het grootste deel succesvol was en in 2013 waren er 5 tot 6 broedparen op een afgegraven perceel in Merkembroek. Voorlopige cijfers in 2014 wijzen op een verdere toename (minstens 12 broedparen in Merkembroek). Ook net buiten de SBZ (Gatebeek Beveren) vinden tegenwoordig bijna jaarlijks broedgevallen plaats.

Potenties

Als groot waterrijk gebied vormen de IJzerbroeken en de Handzamevallei een potentieel geschikt broedgebied voor kluten, op voorwaarde dat er plaatsen zijn met ondiep water en brede slikranden. Als pionierssoort broeden kluten vaak in pas aangelegde gebieden met veel kale bodems en een schaarse vegetatie. Ook graslanden met een korte vegetatie die in de winter en tot ver in het voorjaar minstens gedeeltelijk onder water staan, kunnen als broedgebied fungeren (zoals aan de Gatebeek in Beveren-a/d-IJzer).

De trend

De soort is een vrij recente broedvogel in het gebied. Pas sinds 2000 werden sporadisch en niet jaarlijks enkele broedgevallen genoteerd op droogvallende jagersputten of afgravingen. In recente jaren is het aantal broedparen merkbaar gestegen als gevolg van bijkomende afgravingen in het kader van het natuurinrichtingsproject de Blankaart.

INFORMATIEF DOCUMENT

Beoordeling op basis van de criteria en indicatoren in de LSVI-tabellen

Tabel 0-9. Beoordeling van criteria en indicatoren voor de soort Kluut – Recurvirostra avocetta

	Algemeen	***Specificaties op deelgebiedniveau***
Toestand populatie		
Populatiegrootte	In de SBZ komen minder dan 30 broedparen voor. **→ conclusie (C)**	
Broedsucces	De meeste broedgevallen tijdens de voorbije jaren zijn geslaagd. **→ conclusie (A)**	
Habitatkwaliteit		
Biotoop	Geschikt biotoop is steeds slechts tijdelijk aanwezig ten gevolge van inrichtingswerken en de daaropvolgende snelle, spontane vegetatieontwikkeling. **→ conclusie (C)**	
Vegetatiestructuur	Op recente afgravingen is de eerste jaren voldoende spaarzame vegetatie en slik aanwezig doch ontwikkeling van pioniersvegetatie en moerasvegetatie volgt snel. **→ conclusie (C)**	
Waterniveau	Het waterpeil is niet stabiel genoeg voor de soort. Fluctuaties bedragen > 2 cm tijdens het broedseizoen. Zowel versneld droogvallen als plotse waterpeilstijgingen tijdens het broedseizoen zijn in deze SBZ niet te vermijden. **→ conclusie (C)**	
Waterdiepte	Vooral in het Blankaartbekken, op recente afgravingen, zijn voldoende slikranden en ondiep water (2-15 cm) aanwezig. **→ conclusie (A)**	
Oppervlakte	In de SBZ is geen zilt grasland aanwezig. Daarnaast zijn er in deze SBZ maar weinig foerageermogelijkheden in de graslandpercelen rondom het broedgebied gezien tijdens het broedseizoen amper water in die percelen voorkomt en grachten doorgaans voorzien zijn van een rietkraag of een andere dichte moerasvegetatie. **→ conclusie (C)**	
Beheer	In het Blankaartbekken kan het waterpeil fijn gestuurd worden en kunnen sterke schommelingen binnen bepaalde marges vermeden worden. Plotse peilstijgingen door aanvoer vanuit de bovenstroomse gebieden zijn evenwel moeilijker te controleren doch komen tijdens het broedseizoen (vegetatieseizoen) niet zo frequent voor. **→ conclusie (A)**	

INFORMATIEF DOCUMENT

Conclusies staat van instandhouding

De soort bevindt zich in een **gedeeltelijk aangetaste** staat van instandhouding.

Ecologische doelstellingen

Gelet op de bovenstaande analyse voor deze soort is het niet opportuun voor deze soort doelstellingen op langere termijn op te nemen. De actuele aantallen zijn te klein om van een duurzame populatie te kunnen spreken. De huidige broedgebieden binnen de SBZ zijn bovendien ook maar tijdelijk geschikt wegens een voortschrijdende vegetatieontwikkeling.

Steltkluut – *Himantopus himantopus*

Het actuele voorkomen

Binnen de grenzen van dit Vogelrichtlijngebied kwam de soort voor het eerst tot broeden in 2015 (2 koppels ten noorden van de Blankaart).

Potenties

De IJzerbroeken hebben de potentie om uit te groeien tot een regelmatig broedgebied voor deze soort. Dit zal echter gedeeltelijk afhangen van de evolutie van het verspreidingsareaal binnen Europa (en een verderzetting van de huidige noordwaartse uitbreiding). Algemeen kan gesteld worden dat de soort kan mee profiteren van maatregelen die voor kluut worden genomen.

De trend

De soort is de voorbije 10 jaar geëvolueerd van een niet-jaarlijkse naar jaarlijkse doortrekker. Dit leidde in 2012, 2013 en 2014 tot de eerste broedpogingen en broedgevallen in de IJzerbroeken, weliswaar net buiten de SBZ (Gatebeek Beveren). In 2015 breidde de soort zijn broedgebied in de IJzerbroeken uit met 2 succesvolle broedgevallen ter hoogte van de Blankaart, binnen SBZ.

Knelpunten

Broedpopulaties op afgegraven percelen kunnen alleen in stand gehouden worden indien de verlanding regelmatig teruggezet wordt door graafwerken of door het zeer kort houden van vegetaties via begrazing of maaien. Ze broeden vaak in kleine kolonies die erg kwetsbaar zijn voor predatie en verstoring. Het aanleggen van eilandjes kan het risico op predatie aanzienlijk verkleinen maar ook daar is een aangepast beheer noodzakelijk om (te) sterke vegetatieontwikkeling en verruiging tegen te gaan.

INFORMATIEF DOCUMENT

Beoordeling op basis van de criteria en indicatoren in de LSVI-tabellen

Tabel 0-10. Beoordeling van criteria en indicatoren voor de soort Steltkluut – Himantopus himantopus

	Algemeen	***Specificaties op deelgebiedniveau***
Toestand populatie		
Populatiegrootte	In de SBZ komen minder dan 20 broedparen voor. **→ conclusie (C)**	
Habitatkwaliteit		
Biotoop	Vooral op de 's zomers droogvallende zones van ondiepe afgravingen ontwikkelt zich een lage pioniervegetatie. Hier en daar zijn hogere moerasvegetaties aanwezig, in het bijzonder op zones langs de afgravingen waar weinig maai- of graasbeheer gebeurt. **→ voldoende tot goed (B)**	Dergelijke biotopen zijn uitsluitend aanwezig ter hoogte van afgravingen in het kader van de natuurinrichting de Blankaart en in (voormalige) aanzitputten die een gepast beheer krijgen.
Vegetatiestructuur	Vlakke, relatief kale oevers met verspreide plekken niet te hoge vegetatie (russen, zegge, …) aanwezig. **→ conclusie (B)**	
Waterniveau	Plotse schommelingen in het waterpeil komen zelden voor, in de buurt van het broedgebied is voldoende variatie om uit te wijken in functie van de situatie. **→ conclusie (B)**	Gezien de verschillende deelgebieden van de SBZ een verschillend en anders georganiseerd peilbeheer kennen, verloopt de reactie van de gebiedspeilen op neerslagevents nooit overal gelijk.
Waterdiepte	Uitgebreide ondiepe zones met meer dan 50% van het watergedeelte tussen 2 en 20cm diep. Geen getij. **→ conclusie (A)**	De verschillende aanwezige steltloperplassen en open moerassen zijn zo ingericht dat, zelfs bij lichte peildalingen, altijd wel wat slik en water aanwezig blijft.
Oppervlakte	In de buurt van de broedgebieden is meer dan 10ha zoet grasland met foerageermogelijkheden per broedpaar aanwezig. **→ conclusie (A)**	
Verstoring	Enkel lichte recreatie of niet erg storende werkzaamheden in de wijde omgeving van de broedplaats. **→ conclusie (B)**	

INFORMATIEF DOCUMENT

Conclusie staat van instandhouding

De Steltkluut bevindt zich in deze SBZ in een **gedeeltelijk aangetaste** staat van instandhouding. De lokale broedpopulatie is klein (slechts enkele broedparen).

Ecologische doelstellingen

Gelet op de gewestelijke instandhoudingsdoelstellingen en bovenstaande analyse voor deze soort worden volgende ecologische doelen vooropgesteld.

populatie-doelstelling	Behoud van de huidige populatie.
kwaliteits-doelstelling	Behoud van de kwaliteit van het leefgebied: Het gericht beheer van open moeraszones bestemd als broed- en/of foerageergebied is essentieel. Deze soort lift ten dele mee op de doelen voor porseleinhoen.

Porseleinhoen - *Porzana porzana*

Het actuele voorkomen

De soort is de voorbije vijf jaren een jaarlijkse broedvogel geworden, met aantallen die in deze periode schommelen tussen 2 (2013) en 8 territoria (2009).

Potenties

Wegens de afhankelijkheid van dynamische omstandigheden is het creëren van een duurzame populatie niet eenvoudig. De situatie in 2000 (> 30 territoria) toont echter de grote potenties van de IJzerbroeken voor deze zeldzame soort. Maatregelen dienen zich vooral te richten op een vernatting van grasland- en moerasgebieden (met aanhoudend hoge waterpeilen in het ganse voorjaar en vroege zomer).

De trend

Reeds in de jaren ’60 en ’70 was de soort gekend als een zeldzame en onregelmatige broedvogel in het Blankaartgebied. Na 1976 waren er lange tijd geen meldingen meer, maar mogelijk bleven territoria of broedgevallen soms onopgemerkt. Sinds 1994 worden opnieuw regelmatiger territoria vastgesteld, met een uitschieter in 2000 (33 territoria in het volledige SBZ-V, waarvan 17 in het Blankaartbekken).

INFORMATIEF DOCUMENT

Beoordeling op basis van de criteria en indicatoren in de LSVI-tabellen

Tabel 0-11. Beoordeling van criteria en indicatoren voor het Porseleinhoen – Porzana porzana

	Algemeen	***Specificaties op deelgebiedniveau***
Toestand populatie		
Populatiegrootte	De populatiegrootte schommelde in de periode 2009-2013 tussen 2 en 8 paar. → **conclusie (C)**	Broedgevallen situeren zich vooral in het Blankaartbekken en het Westbroek
Habitatkwaliteit		
Biotoop	Vooral rond de Blankaart is al geschikt habitat aanwezig. Daarnaast zijn er verspreid afgravingen en kleinere moerassen die voor de soort geschikte leefgebieden kunnen vormen. → **conclusie (B)**	In andere zones van de SBZ-V broedt de soort soms in kleine moeraskernen (vaak voormalige aanzitputten).
Vegetatiestructuur	De meeste van de rietvelden in de SBZ worden niet regelmatig gemaaid en zijn ouder dan 6 jaar. Bij dreigende verbossing wordt ingegrepen. → **conclusie (B)**	De soort benut in deze SBZ eerder ruige, vernatte graslanden of grote zeggevegetaties in complex met ondiep open water en brede rietkragen.
Waterniveau	Peilschommelingen tijdens het broedseizoen zijn eerder beperkt. Peilen tijdens het broedseizoen zijn te laag. → **conclusie (C)**	
Diepte	Voldoende hoge waterpeilen worden niet lang genoeg in het broedseizoen aangehouden. **conclusie (C)**	
Waterhuishouding	De broeken overstromen 's winters van nature bij hoge regenval. Buiten de overstromingsperiodes worden de peilen in de SBZ kunstmatig geregeld. Jonge verlandingsstadia worden op bepaalde plaatsen door gericht maaibeheer bestendigd. → **conclusie (B)**	Het bestendigen van jong verlandingsstadia gebeurt vooral in voormalige aanzitputten en op recente afgravingen.
Voedselrijkheid	In het Blankaartbekken zijn veel eutrofe plassen aanwezig. → **conclusie (A)**	Elders in de IJzerbroeken zijn eutrofe plassen eerder beperkt aanwezig (voormalige aanzitputten). In de Handzamevallei ontbreken ze nagenoeg.
Oppervlakte	De oppervlakte geschikt habitat is momenteel beperkt en fragmentarisch aanwezig. Rond recente roepposten was doorgaans minder dan 15ha geschikt habitat aanwezig. → **conclusie (C)**	
Verstoring	Binnen de 50m van de nestplaats is vrijwel geen menselijke verstoring aanwezig. In wijdere omgeving ook geen grotere bronnen van verstoring. **->conclusie (A)**	

INFORMATIEF DOCUMENT

Conclusie staat van instandhouding

De soort bevindt zich in een **gedeeltelijk aangetaste** van instandhouding.

Ecologische doelstellingen

Gelet op de gewestelijke instandhoudingsdoelstellingen en bovenstaande analyse voor deze soort worden volgende ecologische doelen vooropgesteld.

populatie-doelstelling	Gemiddeld 10 broedparen over de laatste 5 jaar. Sterke jaarlijkse populatieschommelingen zijn inherent aan deze soort.
kwaliteits-doelstelling	Verbetering van de kwaliteit van het leefgebied: Gerichte inrichting en beheer van kleine moerasjes (voormalige aanzitputten) in complexen van natte graslanden. Verzekeren van voldoende hoge peilen tijdens het broedseizoen in deelgebieden met belangrijke potentie (Blankaartbekken). In stand houden van grote zeggenvegetaties en rietmoerassen met voldoende dynamiek en variatie.

Roerdomp - Botaurus stellaris

Het actuele voorkomen

De soort heeft recent niet meer gebroed in de SBZ-V. Wel worden roerdompen regelmatig waargenomen tijdens de trek- en winterperiode.

Potenties

Als één van de grootste moerasgebieden in Vlaanderen blijft het Blankaartgebied een potentieel geschikt broedgebied voor de roerdomp. De afwezigheid van broedgevallen heeft in de eerste plaats te maken met een onvoldoende habitatkwaliteit. De Roerdomp broedt bij voorkeur in uitgestrekte, voldoende natte rietmoerassen met zuiver water en een stabiele waterstand.

In het kader van het natuurinrichtingsproject De Blankaart werden weliswaar een reeks eerste maatregelen genomen voor het herstel van het rietmoeras op de Blankaart maar er blijven voorlopig nog belangrijke knelpunten die de vestiging als broedvogel in de weg staan.

De trend

De soort was tot 1971 een broedvogel op de Blankaart. De soort is sindsdien enkel aanwezig tijdens winter- en trekperiode, met een duidelijke toename van het aantal waarnemingen sinds de jaren 1990.

INFORMATIEF DOCUMENT

Beoordeling op basis van de criteria en indicatoren in de LSVI-tabellen

Tabel 0-12. Beoordeling van criteria en indicatoren voor de Roerdomp – Botaurus stellaris

	Algemeen	***Specificaties op deelgebiedniveau***
Toestand populatie		
- Populatiegrootte	De soort kwam recent niet meer tot broeden. → **conclusie (C)**	
- Afstand tot nabije populaties	De dichtstbijzijnde locatie met regelmatige broedgevallen bevindt zich in 't Pompje (Ettelgem), op 30km. → **conclusie (B)**	
Habitatkwaliteit		
- biotoop	Open waterrijk moeras met beperkt waterriet en veel overgangszones riet-water en riet-gras → **conclusie (B)**	
- vegetatiestructuur	Er is maar weinig (oud) waterriet. Bestaande rietvelden zijn te droog en sterk verruigd. → **conclusie (C)**	Door de voorziene waterpeilverhoging ihkv de natuurinrichting de Blankaart zal meer verruigd rietland tot waterriet ontwikkelen. Daarnaast kunnen op de nieuwe afgravingen op relatief korte termijn waterrietvegetaties ontwikkelen.
- oeverzone/randzone	< 0,5 km geschikte randzones van waterriet aanwezig per potentiële broedlocatie → **conclusie (C)**	Deze randzones zijn reeds voorzien en aangelegd door de natuurinrichting de Blankaart doch de ontwikkeling van een geschikte waterrietvegetatie neemt wat tijd in beslag.
- openheid	min. 30% open water. → **conclusie (A)**	
- diepte	plassen tot 2,5 m diep met ondiepere zones van 0,3 tot 1 m. → **conclusie (A)**	
- waterhuishouding	Waterpeilen worden kunstmatig geregeld in functie van natuurwaarden. Hoger in de winter, lager in de zomer. →**conclusie (B)**	
waterkwaliteit	In de talrijke sloten en afgesloten vijvers is er vrij helder water, hoe dichter bij de Blankaartvijver, hoe troebeler. →**conclusie (B)**	
oppervlakte	minder dan 30 ha geschikt rietland per broedpaar →**conclusie (C)**	
verstoring	→**conclusie (B)**	Boottochten op Blankaartvijver en doorheen broedzones tijdens het broedseizoen. Behoorlijk intensief benut wandelpad doorheen moeras Kleine Blankaart/Nekkersbroek.
beheer	Bepaalde rietzones worden beheerd, de meeste niet of zeer sporadisch. →**conclusie (C)**	

.

INFORMATIEF DOCUMENT

Conclusie staat van instandhouding

De soort bevindt zich in een **ongunstige** staat van instandhouding.

Ecologische doelstellingen

Gelet op de gewestelijke instandhoudingsdoelstellingen en bovenstaande analyse voor deze soort worden volgende ecologische doelen vooropgesteld.

populatie-doelstelling	Vestiging van 2 broedparen, zoals voorzien in het soortenbeschermingsprogramma roerdomp van 19 december 2016.
kwaliteits-doelstelling	Verbeteren van de kwaliteit van het leefgebied: Uitbreiden van de oppervlaktes waterriet en gevarieerde, waterrijke rietmoerassen. Planmatig beheer van riet- en moerasvegetaties. Verbeteren van de waterkwaliteit. Doordacht sturen van recreatie langsheen potentiële broedbiotopen.

Lepelaar - *Platalea leucorodia*

Het actuele voorkomen

Na een toenemend aantal waarnemingen tijdens de trekperiode vanaf eind de jaren '90, vestigde deze soort zich in 2013 voor het eerst als broedvogel in het wilgenbroekbos op de Blankaart. In 2013 waren er 3 tot 4 broedparen aanwezig op de Blankaart. De nesten waren gesitueerd midden in een kolonie van blauwe reigers. Ook in 2014 en 2015 zijn hier opnieuw broedkoppels aanwezig.

Potenties

Als groot moerasgebied biedt de Blankaart voldoende mogelijkheden voor de vestiging van een broedkolonie. Nestgelegenheid vormt wellicht geen beperkende factor (wilgenbroekbos is ruim voldoende beschikbaar). Het feit dat de soort hier nestelt in bomen (en niet op de grond zoals in de meeste Nederlandse kolonies) verkleint aanzienlijk het gevaar voor predatie.

De potenties van het gebied voor deze soort kunnen verhoogd worden door te voorzien in ruime foerageermogelijkheden via de aanleg en het beheren van ondiepe plassen en waterlopen. In en rond de broedkolonie en de foerageergebieden dient de nodige rust voorzien te worden. Verstoring door de recreatieve ontsluiting van het gebied kan een knelpunt vormen.

Trend/Beoordeling staat van instandhouding

De trend en huidige staat van instandhouding is moeilijk te bepalen. De vestiging van de soort als nieuwe broedvogel wijst op geschikte leefomstandigheden. Het blijft echter afwachten of die ook voldoende geschikt zijn voor de ontwikkeling van een duurzame populatie.

Ecologische doelstellingen

Gelet op de gewestelijke instandhoudingsdoelstellingen en bovenstaande analyse voor deze soort worden volgende ecologische doelen vooropgesteld.

populatie-doelstelling	Behoud en eventueel uitbreiding van de actuele populatie.
kwaliteits-doelstelling	Behoud van ondiepe waterplassen en waterlopen met zachthellende oevers. Vermijden van verstoring in de buurt van de broed- en foerageerplekken.

INFORMATIEF DOCUMENT

Kwartelkoning – *Crex crex*

Het actuele voorkomen

De soort is een niet jaarlijkse broedvogel. In de periode 2012-2016 werden territoria vastgesteld in 2012 (resp. minstens 4 roepende mannetjes in Merkembroek, 5 in de Rhillebroeken en 1 in de Handzamevallei), 2015 (1 roepend mannetje in het Vijfhuizenbroek en 1 in het Westbroek) en 2016 (1 roepend mannetje in het Woumenbroek en 2 territoria in de broeken van Merkem).

Potenties

De uitgestrekte, landschappelijk zeer open hooilanden van de IJzer- en Handzamebroeken vormen potentieel één van de belangrijkste broedgebieden voor deze soort in Vlaanderen. Maatregelen voor een verdere verschraling van de hooilanden én het verlaten van de maaidatum tot half augustus zijn essentieel.

De trend

Toen de mechanische landbouw haar intrede deed na de tweede wereldoorlog kreeg deze soort het overal in Vlaanderen moeilijk om stand te houden. Ook in de IJzervallei vond toen wellicht een snelle afname plaats. Omstreeks 1970 werden nog een 6-tal broedparen opgegeven voor de IJzerbroeken. Inventarisaties tussen 1973 en 1977 leverden 1 mogelijk broedgeval meer op. De soort werd daarna lange tijd niet meer vastgesteld, tot in juni 1992 een roepend exemplaar werd gehoord in Merkembroek.

Daarna was het opnieuw wachten tot 1999 met 2 roepende vogels in de IJzerbroeken te Merkem. In 2000 doken eind mei en begin juni 4 tot 5 roepende mannetjes op in de IJzerbroeken te Woumen (die zich later in het broedseizoen ten dele verplaatst hebben naar het Merkembroek). De soort verscheen opnieuw in de IJzervallei in 2002 met dit keer 3 territoria in het Westbroek te Reninge. In beide jaren vormden de roepende vogels duidelijke clusters en werd hun aanwezigheid gedurende meerdere weken vastgesteld. In 2003 was er een zeker broedgeval in de Handzamevallei nabij Esen. De beste kwartelkoningenjaren waren echter 2006 (6-tal territoria in de Rhillebroeken) en 2012 (broeken Merkem, Rhillebroek en Zarrenbroek).

INFORMATIEF DOCUMENT

Beoordeling op basis van de criteria en indicatoren in de LSVI-tabellen

Tabel 0-13. Beoordeling van criteria en indicatoren voor de Woudaap

	Algemeen	***Specificaties op deelgebiedniveau***
Toestand populatie		
Populatiegrootte	Onregelmatige broedvogel. In invasiejaren < 20 broedparen. → **conclusie (C)**	
Habitatkwaliteit		
Landschap	Grote, open gebieden met ononderbroken zicht en amper aanwezigheid van opgaande, houtige vegetatie. → **conclusie (A)**	
Biotoop	Overwegend vochtige, extensief beheerde en weinig bemeste bloemrijke graslanden met relatief hoog gras en vochtige bodem. Slechts weinig graslanden drassig of geïnundeerd na mei. → **conclusie (B)**	Vooral in de broeken onmiddellijk ten noorden van de Blankaartvijver zijn de graslanden wél te nat
Vegetatiestructuur	Grote oppervlakten >80% planten van vochtige bodem en hoge grassen aangepast aan hooiweidebeheer. → **conclusie (A)**	
Vegetatiehoogte	Nagenoeg overal >30 cm → **conclusie (A)**	Enkel op heel natte zones, kan de grasgroei door langdurige inundatie korter zijn. Deze percelen zijn evenwel niet geschikt als biotoop.
Successie /verbossing	Hooi-en graslanden, bomen en struiken nagenoeg ontbrekend. → **conclusie (A)**	
Oppervlakte	Voldoende aaneengesloten geschikt (ongemaaid) habitat op moment van vestiging slechts beperkt aanwezig. → **conclusie (C)**	Percelen in natuurbeheer zijn in een aantal kernzones nog onvoldoende aaneengesloten.
Beheer	Het huidige maaibeheer houdt te weinig proactief rekening met deze soort. → **conclusie (C)**	Er gebeurt een screening tijdens het broedseizoen, bij eventuele vastgestelde vestiging wordt het maaibeheer op beheerde percelen aangepast. Niettemin situeren de standaard maaidata op beheerde percelen zich nog steeds midden in de vestigingsperiode van de soort.

INFORMATIEF DOCUMENT

Conclusie staat van instandhouding

De soort bevindt zich in een **ongunstige** staat van instandhouding.

Ecologische doelstellingen

Gelet op de gewestelijke instandhoudingsdoelstellingen en bovenstaande analyse voor deze soort worden volgende ecologische doelen vooropgesteld.

populatiedoel-stelling	In het Soortbeschermingsprogramma kwartelkoning (MB 21 december 2015) werd aan deze SBZ een populatiedoelstelling van 23 koppels toegekend.
Oppervlakte-doelstelling	De populatiedoelstelling vertaalt zich in een oppervlaktedoelstelling van minstens 230 tot 690 hectare geschikt leefgebied (10 tot 30 ha per broedpaar). Hoe meer broedparen in cluster voorkomen, hoe lager het aantal hectare dat nodig is per broedpaar. Er wordt uitgegaan van een 4-tal kernzones van minstens 100ha (indicatief: broeken Woumen-Merkem, broeken Noordschote-Reninge, Westbroek en Bethoostersche broeken).
kwaliteits-doelstelling	Verhogen van voldoende oppervlaktes kwalitatief en aaneengesloten open habitat. Deze soort vereist onbemeste, bloemrijke graslanden (dottergrasland, soortenrijke grote vossenstaartvegetaties, …). Het maaibeheer dient aangepast te worden om de vestiging van de soort maximaal te faciliteren en moet kunnen aangepast worden indien vestiging wordt vastgesteld. Opgaande houtige elementen die de landschappelijke openheid aantasten worden regelmatig afgezet of verwijderd.

INFORMATIEF DOCUMENT

Kleine zilverreiger – *Egretta garzetta*

Het actuele voorkomen

Na een toenemend aantal waarnemingen tijdens de voorbije jaren, vestigde deze soort zich in 2014 voor het eerst als broedvogel in het wilgenbroekbos op de Blankaart. De nesten waren gesitueerd midden in een kolonie van blauwe reigers. Ook in 2015 waren tijdens het broedseizoen permanent kleine zilverreigers aanwezig in het Blankaartgebied.

Potenties

De sterke uitbreiding van het gevarieerde moeras in het Blankaartbekken n.a.v. de natuurinrichting heeft op deze soort een sterke aantrekkingskracht gehad. De grote oppervlaktes ondiep open water en kilometers (riet)grachten met zachthellende oevers bieden veel foerageerpotenties. De soort is sowieso aan een noordwaartse uitbreiding van het areaal bezig, daarnaast is ook de volledige populatie toegenomen.

De trend/beoordeling van huidige staat van instandhouding

De trend en huidige staat van instandhouding is moeilijk te bepalen. De vestiging van de soort als nieuwe broedvogel wijst op geschikte leefomstandigheden. Het blijft echter afwachten of die ook voldoende geschikt zijn voor de ontwikkeling van een duurzame populatie.

Ecologische doelstellingen

Gelet op de gewestelijke instandhoudingsdoelstellingen en bovenstaande analyse voor deze soort worden volgende ecologische doelen vooropgesteld.

populatiedoelstelling	Behoud van de huidige broedpopulatie met mogelijks uitbreiding wanneer aan kwaliteitseisen voldaan is.
kwaliteitsdoelstelling	Verbeteren van de waterkwaliteit. In stand houden van gevarieerde rietmoerassen met een afwisseling van ondiep open water als foerageerhabitat. Beperken/vermijden van verstoring rond het broedgebied en op belangrijke foerageerplekken.

INFORMATIEF DOCUMENT

Doortrekkende en overwinterende vogels

Onderstaand worden de doortrekkende en overwinterende vogelsoorten besproken. Bij bepaalde soorten zijn grafieken ingevoegd om de evolutie van de populatieaantallen te visualiseren of om de schommelingen tussen natte en droge winters te illustreren. Voor alle soorten zijn de beschikbare telgegevens (al dan niet voor het ganse SBZ) tot en met de winter 2013-14 opgenomen in de Bijlage 11.

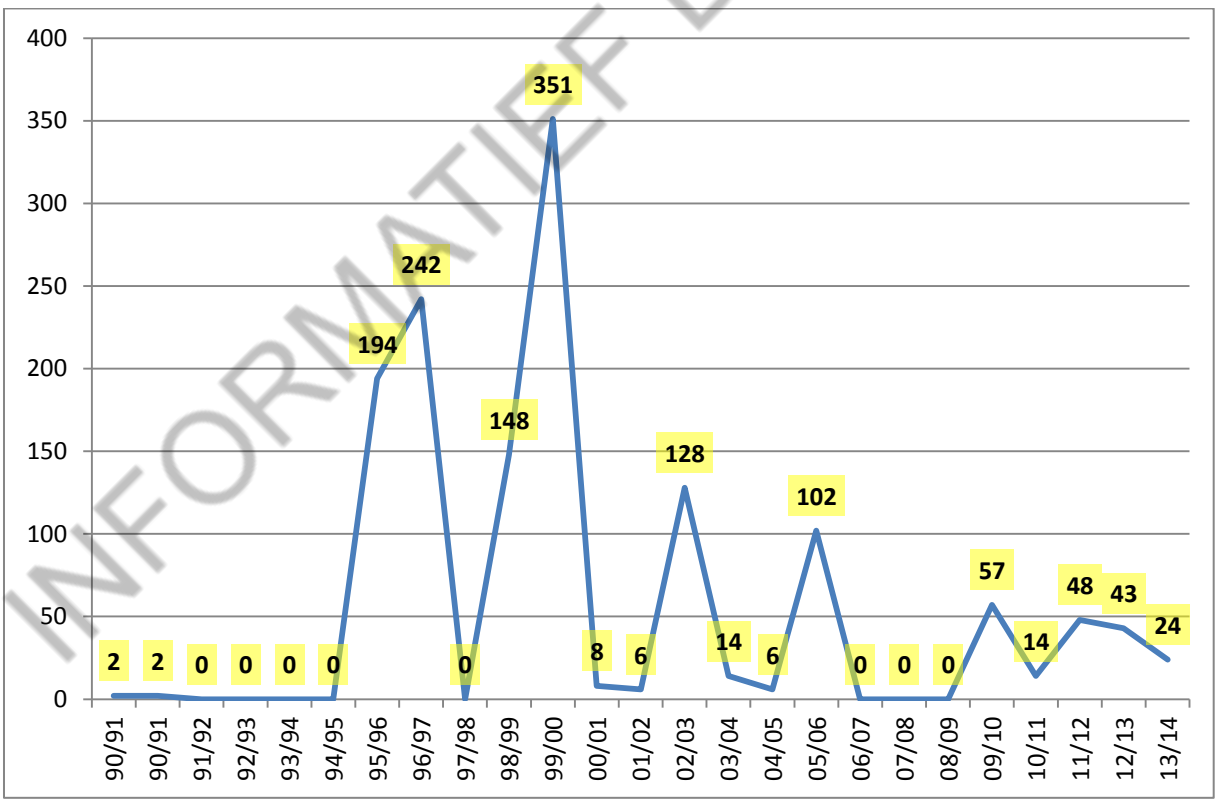
Kleine rietgans - *Anser brachyrhynchus*

Samen met de toename van overwinterende kolganzen sinds midden de jaren '90, is ook het aantal waarnemingen van kleine rietganzen merkelijk toegenomen. De aantallen blijven echter zeer klein met wintermaxima die variëren tussen 6 en 351 exemplaren. Van een vast overwinteringsgebied of een duidelijke trend kan daarom moeilijk gesproken worden. Het gaat eerder om kleine groepjes die af en toe de oversteek naar de IJzervallei maken vanuit de Oostkustpolders.

Het open landschap, de grote oppervlakte aan graslanden en vele waterpartijen in de IJzervallei bieden, net als bij kolgans, heel wat potenties voor deze soort. Het feit dat ze desondanks nauwelijks voorkomt, heeft wellicht te maken met reeds lang bestaande overwinteringstradities.

Aandachtspunten zijn verstoring van slaapplaatsen en belangrijke foerageergebieden, en verruiging van graslandenpercelen (wegens een te extensief maai- en graasbeheer). Extra oppervlakte leefgebied, zoals in de G-IHD voor deze soort in de Oostkustpolders wordt bepleit, is hier niet aan de orde daar de SBZ-V IJzervallei al hoofdzakelijk uit permanent grasland bestaat.

INFORMATIEF DOCUMENT

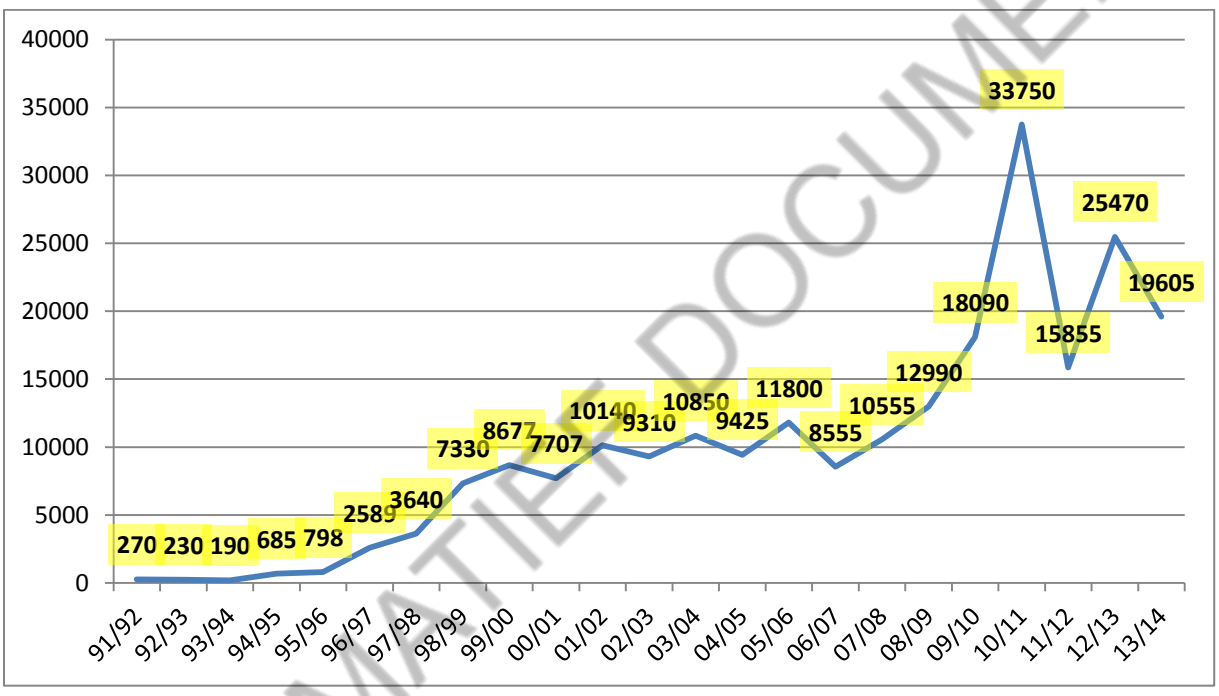

Grafiek II-1: wintermaxima van kleine rietgans in de SBZ-deelgebied IJzerbroeken

Kolgans - *Anser albifrons*

De kolgans is met ruime voorsprong de talrijkste overwinterende ganzensoort in het Blankaartgebied en de IJzerbroeken (de soort komt nagenoeg niet voor de Handzamevallei). Het aantal overwinterende kolganzen is vooral in de tweede helft van de jaren '90 sterk toegenomen. Vanaf de winter 2001/02 leken de maximale aantallen zich te stabiliseren op ongeveer 10.000 exemplaren doch sinds 2009/10 worden in de SBZ regelmatig tot meer dan 15.000 exemplaren geteld, met een maximum van 33.750 ex. in december 2010. De IJzervallei is daarmee uitgegroeid tot een internationaal belangrijk overwinteringsgebied voor kolgans. De 1%-norm (12.000 exemplaren) wordt tegenwoordig jaarlijks overschreden. Het seizoensgemiddelde van de laatste 5 winters bedraagt 7750 exemplaren.

Naarmate de aantallen toenemen, groeit ook het areaal aan graslanden dat door de kolganzen wordt gebruikt. Aanvankelijk bleef die uitbreiding beperkt tot verschillende complexen binnen de IJzerbroeken te Diksmuide-Woumen-Merkem-Noordschote, maar sinds de winter 2002/2003 worden regelmatig ook grotere groepen aangetroffen in de polders rond Stuivekenskerke.

Grafiek II-2: wintermaxima van kolgans in de SBZ-deelgebied IJzerbroeken

De staat van instandhouding is gunstig. Er is een groot areaal aan relatief voedselrijke graslanden aanwezig, evenals een aantal grote waterplassen die als slaapplaats fungeren. In de IJzervallei is dankzij beperkingen in de jachtwetgeving de periode zonder verstoring aanzienlijk toegenomen. De soort kent ook een algemene populatietoename in Noordwest-Europa.

Het open landschap, de grote oppervlakte aan graslanden en vele waterpartijen in de IJzervallei bieden heel wat potenties voor deze soort. Maatregelen dienen vooral gericht te worden op een behoud van het grasareaal met een maai- en graasbeheer dat er op gericht is om verruiging te voorkomen. Aandachtspunten zijn verstoring van slaapplaatsen en belangrijke foerageergebieden, en verruiging van graslandenpercelen (wegens een te extensief maai- en graasbeheer).

De door het Raamakkoord voorziene peilverhoging in het Blankaartbekken zal er toe leiden dat in deze zone foerageergebied voor de soort zal verdwijnen (vernatting van het Soetens broek, Nekkersbroek, delen van het Rhillebroek en Merkembroek, …). Er is echter voldoende ruimte om een verschuiving binnen SBZ op te vangen en zo te vermijden dat de ganzen op landbouwgebied buiten SBZ gaan foerageren. Hiervoor komt de Handzamevallei (meer bepaald de Bethoostersche broeken tussen Esen en Werken/Zarren) in aanmerking, zij het dat daar dan naar iets hogere winterpeilen zal moeten gestreefd worden. Hierbij wordt niet beoogd om het ganse gebied plas-dras te zetten gedurende de winter maar wel om toch iets meer water en variatie in het gebied te voorzien gedu-

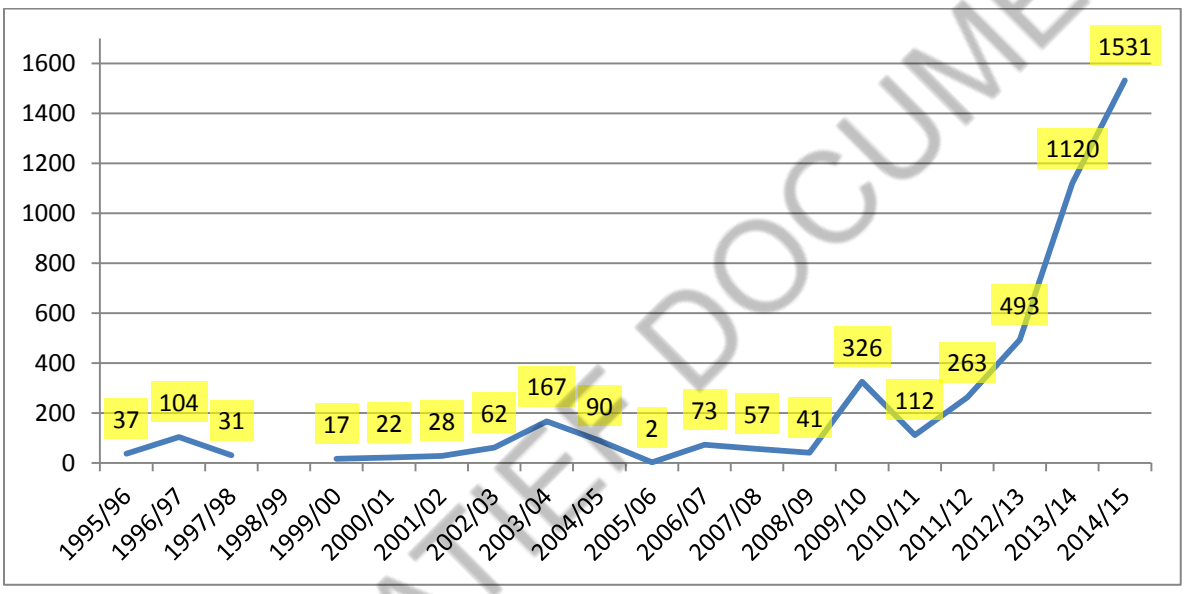
INFORMATIEF DOCUMENT

rende de overwinteringsperiode. In overleg met de waterbeheerder, landbouwers en andere betrokkenen kan nagegaan worden welke peilaanpassingen in dit gebied haalbaar zijn. Hoewel de vallei er geflankeerd wordt door intensieve groententeelt, behoort een verhoogd risico op wildschade niet tot de verwachtingen. Kolgans foerageert immers bij voorkeur op gras en indien toch op akker, dan is dat meestal op maïsstoppel of gerooide bietenakkers.

Rietgans – *Anser fabalis*

Sinds 2009 zijn de aantallen van deze soort in deze SBZ sterk toegenomen. Waar wintermaxima vroeger hooguit enkele tientallen bedroegen, worden nu reeds groepen van meer dan 1000 exemplaren waargenomen, in de winter 2014/15 zelfs meer dan 1500 exemplaren. Het seizoensgemiddelde bedroeg die winter 540 exemplaren.

Rietganzen foerageren enerzijds op oogstresten op akkerpercelen op de valleirand, daarnaast pleisteren ze ook regelmatig op ondiep overstroomd grasland. Het open landschap, de grote oppervlakte aan graslanden en vele waterpartijen in de IJzervallei bieden, net als bij kolgans, heel wat potenties voor deze soort. Deze soort lift dan ook mee op de doelstellingen voor kolgans.

Grafiek II-3: wintermaxima van rietgans in de SBZ IJzervallei (obv de midmaandelijkse watervogeltellingen).

Smient - *Anas penelope*

Het Blankaartgebied is het belangrijke overwinteringsgebied voor deze soort in Vlaanderen. Gezien de 1 %-norm (bijna) jaarlijks wordt overschreden, is het gebied ook van aanzienlijk internationaal belang. Het gemiddeld wintermaximum en seizoensgemiddelde in de IJzerbroeken (incl. Blankaart) over de winters 2009/10 tot 2013/14 bedroegen respectievelijk 24.250 en 10.950 exemplaren. De wintermaxima varieerden tussen 14.125 en 41.431 exemplaren. In de Handzamevallei werden tot maximaal 4150 ex. geteld.

De voorbije 15 jaren schommelde het maximale winteraantal tussen 14.008 en 78.080, met een globaal stijgende trend sinds de jaren '80. De laatste 10 jaar lijkt er sprake van een afname. In de periode 1993/94 – 2002/03 bedroegen het gemiddeld seizoensgemiddelde en seizoensmaximum nog resp. 16.000 en 34.300 exemplaren. De soms grote jaarlijkse variaties hebben voornamelijk te maken met temperatuurinvloeden en het al of niet voorkomen van overstromingen in de IJzerbroeken. In de Handzamevallei zijn doorgaans veel kleinere aantallen aanwezig. Grote concentraties blijven er beperkt tot perioden van overstromingen (tot max. 13.078 ex. in 2002/03).

Overdag pleisteren de meeste smienten op het spaarbekken van het drinkwaterproductiecentrum De Blankaart of op de Blankaartvijver. 's Nachts zoeken ze voedsel in omliggende graslandgebie-

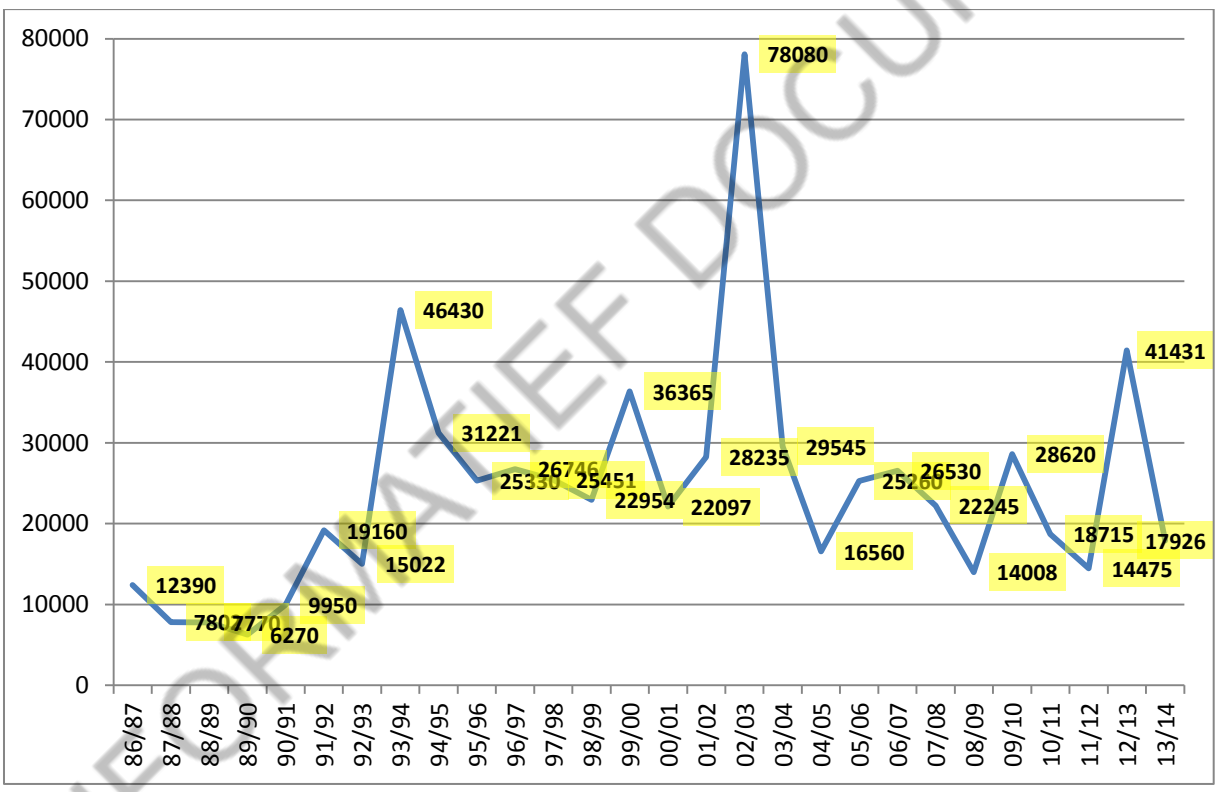
INFORMATIEF DOCUMENT

den zoals de IJzerbroeken, de Handzamevallei en poldergraslanden op de linkeroever van de IJzer (o.a. het weidecomplex van Lampernisse).

Ondanks de recente afname wordt de staat van instandhouding nog steeds als gunstig beoordeeld. De 1 %-norm wordt (bijna) jaarlijks overschreden. Het aandeel in de volledige Noord-West-Europese populatie varieert tussen de 1,5 en 4%. Daarmee valt de SBZ in de top tien van de belangrijkste overwinteringsgebieden in Noord-West-Europa (de huidige 1%-norm is 15.000 exemplaren). De combinatie van grote rustgebieden (Blankaartvijver en waterspaarbekken) en een groot areaal aan vochtige graslanden maakt het gebied zeer geschikt voor deze soort. Overstromingen in de IJzerbroeken en Handzamevallei hebben een gunstig effect op de soort.

De potenties van dit gebied voor smienten kunnen verder verhoogd worden door te voorzien in hogere winterpeilen en in een langere beschikbaarheid van overstroomde graslanden. De aantallen smienten worden nu doorgaans sterk beïnvloed door de aanwezigheid en de duur van overstromingen. Indien via peilafspraken hogere winterpeilen en meer permanent aanwezige plas-drassituaties kunnen worden bekomen, zal dit wellicht resulteren in meer stabiele hoge aantallen.

Aandachtspunten zijn verstoring van belangrijkste pleisterplaatsen, te lage waterpeilen in de IJzerbroeken en Handzamevallei in bepaalde perioden van de winter en verruiging van graslandenpercelen (wegens een te extensief maai- en graasbeheer).

Grafiek II-4: wintermaxima van smient in de SBZ-deelgebied IJzerbroeken

Blauwe kiekendief – *Circus cyaneus*

De IJzervallei vormt één van de belangrijkste overwinteringsgebieden in Vlaanderen dankzij de aanwezigheid van uitgestrekte, open grasland- en akkercomplexen die als foerageergebied fungeren en nattere moerasgebieden waar de vogels veilig kunnen overnachten.

De maximale aantallen die op slaapplaatsen in het Blankaartgebied werden geteld, varieerden de voorbije winters tussen 6 en 15 exemplaren. In 2008/09 werden tot minstens 22 en mogelijk zelfs meer dan 30 exemplaren vastgesteld. Mogelijk bleven daarnaast nog een aantal kleinere slaapplaatsen in de rest van de IJzerbroeken en de Handzamevallei onopgemerkt.

INFORMATIEF DOCUMENT

Gecoördineerde tellingen vinden niet elke winter plaats. De aantallen blijken sterk te fluctueren van winter tot winter, vooral onder invloed van voedselaanbod en weersomstandigheden. In 'goede' winters kan het totaalaantal blauwe kiekendieven in de speciale beschermingszone oplopen tot boven de 20. Begin 2005 werden verdeeld over vier slaapplaatsen 25 tot 27 exemplaren geteld. Het absolute maximum bedraagt 32-39 ex. in januari 1991 (slaapplaats groot rietveld op de Blankaart). In minder gunstige jaren overwinteren slechts een 10-tal exemplaren in het gebied.

Zeer grote, gebiedsdekkende overstromingen hebben wellicht een negatieve impact omdat deze nefast zijn voor het prooiaanbod (vnl. muizen en mollen). De slaapplaatsen zijn verstoringsgevoelig.

Velduil – *Asio flammeus*

Velduilen waren tot begin de jaren '80 jaarlijkse wintergasten in het gebied maar daarna werd hun aanwezigheid meer onregelmatig. De laatste 10 jaren zijn er opnieuw meer waarnemingen maar met grote fluctuaties van winter tot winter. In sommige winters worden hooguit 1 tot 2 ex. gesignaleerd, in andere winters kunnen de aantallen oplopen tot een 10-tal exemplaren (bv. in 2005/06).

De voorbije vijf winters varieerden de aantallen in de IJzerbroeken tussen 2 en 8 exemplaren. Ook in de Handzamevallei werden af en toe enkele velduilen waargenomen. Deze cijfers moeten gezien worden als een minimum omdat de soort gemakkelijk over het hoofd kan gezien worden.

De IJzervallei vormt één van de belangrijkste overwinteringsgebieden in Vlaanderen dankzij de aanwezigheid van uitgestrekte, open graslandcomplexen die als foerageergebied fungeren. De staat van instandhouding wordt als gunstig beoordeeld.

Zeer grote, gebiedsdekkende overstromingen hebben wellicht een negatieve impact omdat deze nefast zijn voor het prooiaanbod (vnl. muizen en mollen). De slaapplaatsen zijn verstoringsgevoelig.

Goudplevier - *Pluvialis apricaria*

Het gemiddeld wintermaximum en seizoensgemiddelde in de IJzerbroeken bedroegen over de winters 2009/10 tot 2013/14 respectievelijk 1753 en 350 exemplaren. De wintermaxima varieerden tussen 106 en 5460 exemplaren. In de Handzamevallei werden tot maximaal 1950 ex. geteld.

Goudplevieren zijn in sterk wisselende aantallen aanwezig in de IJzerbroeken en Handzamevallei. In bepaalde winters worden nooit meer dan enkele honderden exemplaren gezien, in andere kunnen de piekaantallen oplopen tot boven 1000 of 2000 exemplaren. Aantallen van meer dan 5000 ex. zoals in februari 2014 zijn uitzonderlijk. Wintermaxima in winters met overstromingen liggen 130% hoger dan de wintermaxima in droge winters zonder overstromingen (Devos et al, 2006).

De staat van instandhouding is over het algemeen gunstig in (zachte) winters met langdurige overstromingen maar eerder ongunstig in koudere en/of drogere winters.

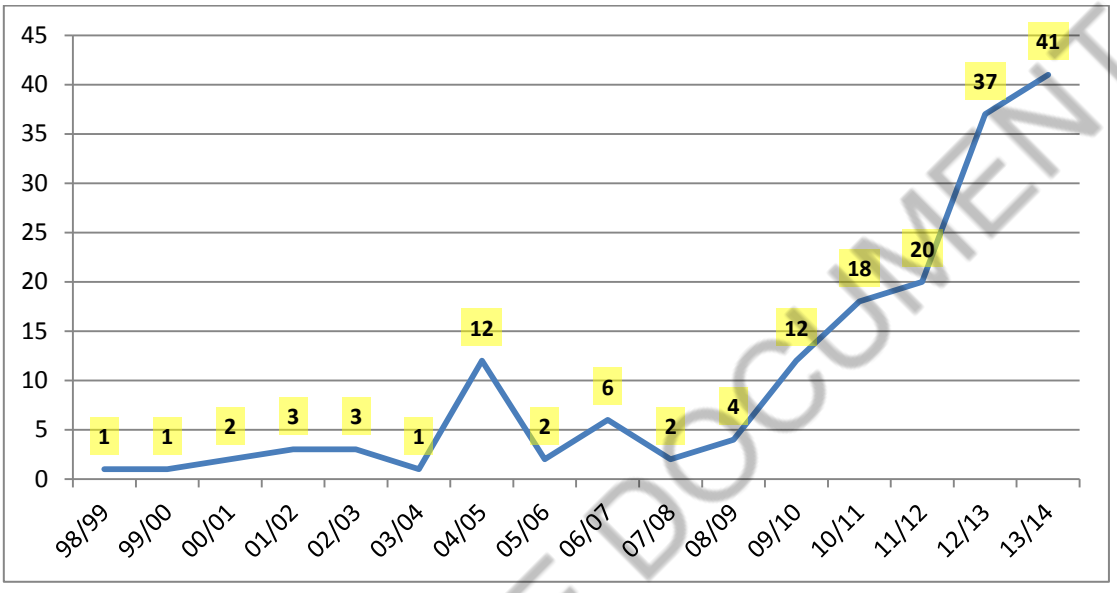
De potenties van dit gebied kunnen verder verhoogd worden door te voorzien in een langere beschikbaarheid van overstroomde graslanden. De soort heeft ook een sterke voorkeur voor graslanden met een korte grasmat. Aandachtspunten zijn verstoring van belangrijke pleisterplaatsen, te lage waterpeilen in de IJzerbroeken en Handzamevallei in bepaalde perioden van de winter en verruiging van graslandenpercelen (wegens een te extensief maai- en graasbeheer).

INFORMATIEF DOCUMENT

Grote zilverreiger - *Casmerodius albus*

In de periode 2009/10 tot 2013/14 stegen de maximaal aanwezige aantallen van 12 naar 41 exemplaren. Het gaat hier om aantallen die geteld werden op de slaapplaats op de Blankaart. Tijdens de dag verspreiden de vogels zich over de IJzerbroeken maar ook in poldergebieden buiten de speciale beschermingszone. In de Handzamevallei werd in 2013/14 een afzonderlijke slaapplaats ontdekt (tot 7 ex.).

De soort is pas sinds eind de jaren '90 een vaste wintergast geworden in de IJzer- en Handzamevallei. De aantallen namen jaar na jaar toe.

Grafiek II-5: maximale aantallen grote zilverreiger geteld op de slaapplaats op de Blankaart

In de IJzer- en Handzamevallei zijn ruime foerageermogelijkheden voorhanden. Grote zilverreigers foerageren zowel in en langs ondiep water (op vissen, amfibieën,…) als op graslanden (op kleine zoogdieren). Aanwezige rietvelden en kleine bosjes fungeren als slaapplaats. De staat van instandhouding is gunstig.

Een aandachtspunt vormt de waterkwaliteit en het verstoring van slaapplaatsen en belangrijke pleisterplaatsen.

Kemphaan - Philomachus pugnax

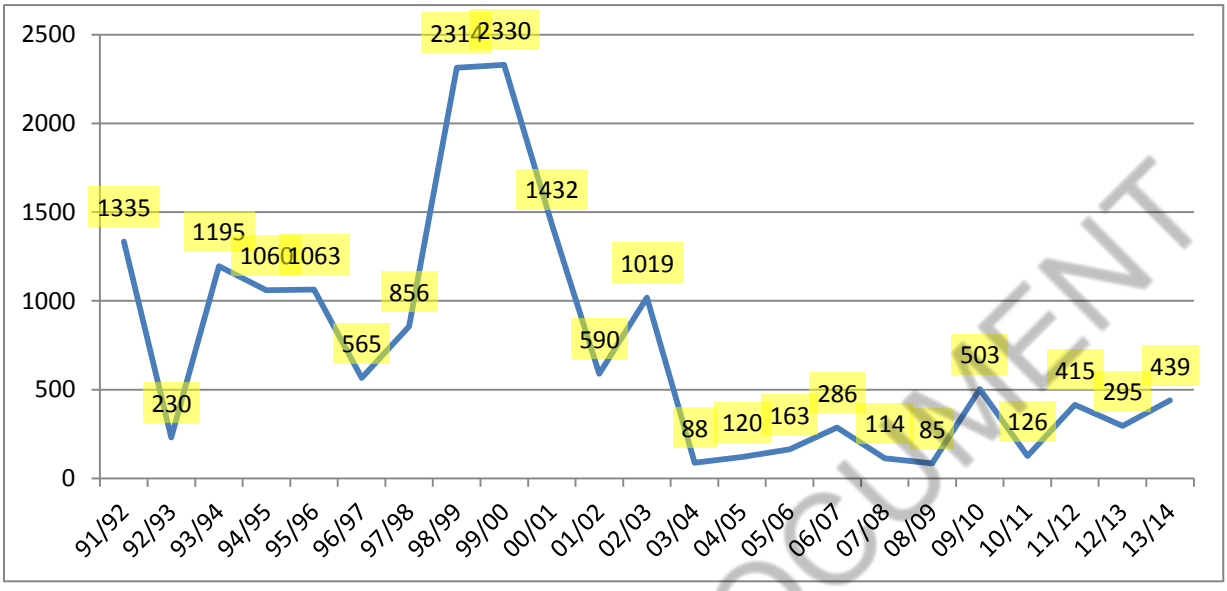
Het gemiddeld wintermaximum en seizoensgemiddelde in de IJzerbroeken bedroegen over de winters 2009/10 tot 2013/14 respectievelijk 356 en 140 exemplaren. De wintermaxima varieerden tussen 126 en 503 exemplaren. In de Handzamevallei werden tot maximaal 180 ex. geteld.

Grote aantallen kemphanen komen bijna uitsluitend voor tijdens overstromingsperioden, wanneer ze kunnen foerageren op ondiep overstroomde graslanden en akkers. De maximale aantallen in de IJzerbroeken overschreden in de jaren '90 en het begin van de 21ste eeuw regelmatig de 1000 ex., met uitschieters van ruim 2300 ex. tijdens de winters 1998/99 en 1999/00. In de Handzamevallei werden soms tot meer dan 500 ex. geteld. Na 2003 zijn de wintermaxima in zowel de IJzer- als de Handzamevallei fors afgenomen en worden in het volledige Vogelrichtlijngebied nog zelden meer dan 500 ex. geteld.

De staat van instandhouding is over het algemeen gunstig in winters met langdurige overstromingen maar eerder ongunstig in drogere winters. In winters met overstromingen liggen de wintermaxima 229% hoger dan in droge winters zonder overstromingen (Devos et al, 2006).

INFORMATIEF DOCUMENT

De potenties van dit gebied kunnen verder verhoogd worden door te voorzien in een langere beschikbaarheid van ondiep overstroomde graslanden. Aandachtspunten zijn verstoring van belangrijke pleisterplaatsen, te lage waterpeilen in de IJzerbroeken en Handzamevallei in bepaalde perioden van de winter en verruiging van graslandenpercelen (wegens een te extensief maai- en graasbeheer).

Grafiek II-6: wintermaxima van kemphaan in de SBZ-deelgebied IJzerbroeken

Kleine zwaan - *Cygnus columbianus*

Het gemiddeld wintermaximum en seizoensgemiddelde in de IJzerbroeken over de winters 2009/10 tot 2013/14 bedroegen respectievelijk 136 en 69 exemplaren. De wintermaxima varieerden tussen 83 en 228 exemplaren. Daarvan bevinden zich regelmatig grote groepen buiten de grenzen van de speciale beschermingszone. In de Handzamevallei was de aanwezigheid onregelmatiger (tot max. 29 ex.).

Kleine zwanen kenden de voorbije decennia een duidelijke toename in de IJzervallei. Vooral na 2000 worden regelmatig piekaantallen van meer dan 100 exemplaren geteld. In 2012/13 werd voor het eerst de 1%-norm overschreden; het seizoensgemiddelde van de voorbije 5 winters bedraagt 69 exemplaren . De soort was vroeger sterk afhankelijk van de beschikbaarheid van natte, overstroomde graslanden maar foerageert de laatste jaren in toenemende mate ook op oogstresten op akkers (en vaak ook buiten de grenzen van de huidige SBZ). Ook in de Handzamevallei worden af en toe kleine groepjes van maximum enkele tientallen ex. gezien. De Blankaartvijver en het spaarbekken fungeren als slaapplaats.

De actuele staat van instandhouding is gunstig, mede doordat de soort minder afhankelijk is geworden van natte graslanden (die niet altijd in voldoende mate beschikbaar zijn). Het gedeeltelijk overschakelen naar akkers (als foerageergebied) heeft de soort minder afhankelijk gemaakt van natte graslanden en winterse overstromingen in de vallei. Toch is het belangrijk dat de zwanen kunnen terugvallen op het primaire voedselhabitat in jaren wanneer weinig oogstresten op akkers beschikbaar zijn. De potenties als overwinteringsgebied kunnen verhoogd worden door het aanbod aan overstroomde graslanden een meer permanent karakter te geven. Een aandachtspunt is verstoring van slaapplaatsen en belangrijke foerageergebieden.

Slobeend - *Anas clypeata*

Slobeenden zijn bijna elke winter in internationaal belangrijke aantallen aanwezig, met wintermaxima die variëren tussen ongeveer 300 en 1600 exemplaren. Er is geen duidelijke trend waarneembaar. De soort komt vooral voor op de grotere, permanente waterpartijen maar kent tevens een toename bij het optreden van winterse overstromingen (x 2 ten opzichte van winters zonder

INFORMATIEF DOCUMENT

overstromingen). In de Handzamevallei is de aanwezigheid bijna uitsluitend beperkt tot perioden met overstromingen, met aantallen die kunnen oplopen tot ca. 200 exemplaren.

Het gemiddeld wintermaximum en seizoensgemiddelde in het Blankaartgebied en de IJzerbroeken over de winters 2009/10 tot 2013/14 bedroegen respectievelijk 495 en 251 exemplaren. De wintermaxima varieerden tussen 396 en 584 exemplaren. De 1%-norm (400ex) werd gehaald in vier van de vijf winters. In de Handzamevallei werden zelden meer dan een 50-tal ex. geteld.

De staat van instandhouding is vrij gunstig. De soort is iets minder afhankelijk van winterse overstromingen dan soorten zoals pijlstaart en wintertaling, en foerageert in belangrijke mate op de Blankaartvijver en het waterspaarbekken.

De potenties van dit gebied kunnen verder verhoogd worden door te voorzien in een langere beschikbaarheid van overstroomde graslanden. Aandachtspunten zijn verstoring van belangrijke pleisterplaatsen en te lage waterpeilen in de IJzerbroeken en Handzamevallei in bepaalde perioden van het winterhalfjaar.

Pijlstaart - *Anas acuta*

Net als bij de wintertaling zijn de aantallen sterk variabel. De wintermaxima in de IJzerbroeken variëren tussen 50 en 2350 exemplaren, zonder een duidelijke trend. Aantallen van meer dan 1000 ex. (zoals in de winters 2000/01 en 2001/02) zijn zeer zeldzaam in Vlaanderen en illustreren het grote (potentiële) belang van de IJzervallei voor deze soort. Er is een duidelijk relatie met het voorkomen van overstromingen (vooral in najaar en late winter/vroege voorjaar). In de Handzamevallei is dat nog meer het geval (met een maximum van 843 ex. in 2002/03). Gezien overstromingen in de IJzerbroeken en Handzamevallei zelden langer dan enkele weken duren, zijn piekaantallen van de pijlstaart vaak maar kort aanwezig.

Het gemiddeld wintermaximum en seizoensgemiddelde in het Blankaartgebied en de IJzerbroeken over de winters 2009/10 tot 2013/14 bedroegen respectievelijk 380 en 112 exemplaren. De wintermaxima varieerden tussen 134 en 721 exemplaren. De 1%-norm werd gehaald in 2012/13. In de Handzamevallei werden tot maximum 151 ex. geteld.

De staat van instandhouding is over het algemeen gunstig in winters met langdurige overstromingen maar eerder ongunstig in drogere winters. De wintermaxima in winters met overstromingen liggen bijna 8 keer hoger dan in droge winters zonder overstromingen (Devos et al, 2006). De soort is sterk afhankelijk van de aanwezigheid van ondiep water op graslanden. De potenties van dit gebied kunnen verder verhoogd worden door te voorzien in een langere beschikbaarheid van overstroomde graslanden.

Aandachtspunten zijn verstoring van belangrijke pleisterplaatsen en te lage waterpeilen in de IJzerbroeken en Handzamevallei in bepaalde perioden van het winterhalfjaar.

Wintertaling – *Anas crecca*

Het gemiddeld wintermaximum en seizoensgemiddelde in het Blankaartgebied en de IJzerbroeken over de winters 2009/10 tot 2013/14 bedroegen respectievelijk 2260 en 950 exemplaren. De wintermaxima varieerden tussen 1028 en 2860 exemplaren. De 1%-norm (5000ex) werd in deze periode niet meer gehaald. In de Handzamevallei werden tot maximum 667 ex. geteld.

Het Blankaartgebied is een belangrijk overwinteringsgebied met sterk variabele aantallen die kunnen variëren tussen minder dan 1000 en bijna 10.000 exemplaren. In een aantal winters werd de internationale 1 %-norm overschreden. Overstromingen en temperatuursinvloeden spelen een belangrijke rol in de aanwezigheid van de soort in de IJzervallei. Een duidelijke trend over langere termijn is niet merkbaar. In de Handzamevallei worden grotere aantallen doorgaans alleen in perioden met overstromingen genoteerd (500 tot 1000 ex.).

De staat van instandhouding is over het algemeen gunstig in winters met langdurige overstromingen en eerder ongunstig in drogere winters (wintermaxima liggen gemiddeld 265% hoger in winters met overstromingen t.o.v. droge winters zonder overstromingen). De soort is sterk afhankelijk van de aanwezigheid van ondiep water, zowel in rietvegetaties en wilgenbroekbossen als op gras-

INFORMATIEF DOCUMENT

landen. Gezien overstromingen in de IJzerbroeken zelden langer dan enkele weken duren, zijn piekaantallen van de wintertaling vaak maar kort aanwezig.

De potenties van dit gebied kunnen verder verhoogd worden door te voorzien in een langere beschikbaarheid van overstroomde graslanden.

Waterrietzanger - *Acrocephalus paludicola*

De aanwezigheid van Waterrietzanger, een zeer zeldzame doortrekker, is moeilijk vast te stellen omdat ze 's nachts trekt en overdag een zeer verborgen levenswijze heeft in ontoegankelijke en moerassige gebieden (rietvegetaties, natte ruigte, …). Binnen de SBZ, met name in de Blankaart, wordt de soort tijdens ringwerk in de trekperiode (juli-augustus) regelmatig gevangen (33 ex. in 2014). Er zijn verder zeer weinig waarnemingen van de soort binnen deze SBZ. Het feit dat de voor deze soort meest geschikte vegetaties ontoegankelijk zijn (moeilijk toegankelijk van nature of afgesloten als rustgebied), houdt hier wellicht ook mee verband.

Wulp – *Numenius arquata*

Het aantal wulpen kende de voorbije decennia een stijgende trend in de IJzer- en Handzamevallei. In de eerste helft van de jaren '80 en de eerste helft van de jaren '90 weren zelden wintermaxima van meer dan 500 exemplaren genoteerd. Tegenwoordig worden regelmatig meer dan 1000 ex. geteld.

Het gemiddeld wintermaximum en seizoensgemiddelde in de IJzerbroeken bedroegen over de winters 2009/10 tot 2013/14 respectievelijk 995 en 471 exemplaren. De wintermaxima varieerden tussen 616 en 1289 exemplaren. In de Handzamevallei werden tot maximaal 604 ex. geteld.

De potenties van dit gebied kunnen verder verhoogd worden door te voorzien in een langere beschikbaarheid van overstroomde graslanden en door het beperken van verstoring op de belangrijkste pleisterplaatsen in de IJzerbroeken en Handzamevallei. De soort is echter minder afhankelijk van natte graslanden dan de meeste andere soorten steltlopers. De staat van instandhouding is over het algemeen gunstig in winters met langdurige overstromingen maar eerder ongunstig in drogere winters.

De slaapplaatsen waar de vogels zich verzamelen om te overnachten (meestal ondiepe plassen of overstroomde graslanden) zijn extra gevoelig voor verstoring.

Grutto – *Limosa limosa*

Het gemiddelde voorjaarsmaximum over de winters 2009/10 tot 2013/14 in de IJzerbroeken bedraagt 1900 exemplaren, met als uitersten 611 en 5465. In de Handzamevallei varieerden de aantallen in dezelfde periode van enkele tientallen tot 800 exemplaren. De 1% norm voor de NWE-populatie van grutto ligt op 1700 exemplaren (http://wpe.wetlands.org) zodat het gebied van internationaal belang is voor de soort.

Grote groepen pleisterende grutto's worden bijna uitsluitend tijdens de voorjaarstrek waargenomen (eind februari tot eind april). Net als bij de andere soorten steltlopers zijn er sterke jaarlijkse fluctuaties die zowel met weersomstandigheden als met de aan/afwezigheid van overstroomde graslanden te maken hebben. Hierdoor is geen duidelijke trend merkbaar. De voorjaarsmaxima in de IJzerbroeken situeren zich meestal tussen 500 en 1300 exemplaren, met uitschieters tot ongeveer 2000 (o.a. in 2001/02) en uitzonderlijk zelfs meer dan 5000 ex. (maart 2013). In de Handzamevallei worden zelden meer dan enkele honderden exemplaren waargenomen. Hierbij dient wel opgemerkt dat er een hoge turn-over is tijdens de voorjaarstrek waardoor het moeilijk is een exacte schatting te maken van het aantal grutto's dat werkelijk het gebied aandoet.

De staat van instandhouding is over het algemeen gunstig in voorjaren met langdurige overstromingen, maar eerder ongunstig in drogere voorjaren. De potenties van dit gebied kunnen verder verhoogd worden door te voorzien in een langere beschikbaarheid van overstroomde graslanden in het vroege voorjaar. Aandachtspunten zijn verstoring van belangrijke pleisterplaatsen en te lage waterpeilen in de IJzerbroeken en Handzamevallei in het voorjaar.

INFORMATIEF DOCUMENT

Stormmeeuw – *Larus canus*

Het waterspaarbekken van het Drinkwaterproductiecentrum De Blankaart (Watergroep) te Woumen/Merkem vormt één van de grootste slaapplaatsen van deze soort in Vlaanderen, met aantallen die geregeld de 1%-norm (16.400ex) overschrijden. Tijdens de winters 2009/10 tot 2013/14 vond slechts één slaapplaatstelling plaats (15.700 ex. in januari 2013). Door strenge vorst en een dik sneeuwtapijt waren de aantallen toen echter uitzonderlijk laag. We kunnen aannemen dat ook in recente jaren nog geregeld aantallen aanwezig waren die in dezelfde grootteorde lagen als in de periode 2000-2008 (gemiddeld wintermaximum van 48.000 ex.). In perioden van overstromingen blijven soms ook grote groepen meeuwen slapen op de overstroomde graslanden.

In de IJzerbroeken en Handzamevallei zijn ook overdag soms grote groepen van foeragerende stormmeeuwen aanwezig (vooral in perioden van overstromingen) maar hiervan zijn geen telgegevens beschikbaar.

Er zijn slechts gegevens over één slaapplaatstelling per winter (vooral uit de periode 2000-2008), met sterke fluctuaties van jaar tot jaar (variërend van 26.000 tot 84.000 ex.). Er is geen duidelijke trend af te leiden. De staat van instandhouding is gunstig.

De combinatie van grote waterplassen (slaapplaats) en een ruim aanbod van graslanden en akkers in de ruime omgeving (voedselgebieden) biedt goede overwinteringsomstandigheden voor deze soort.

Om de functie van het spaarbekken als slaapplaats te behouden, is vooral het vermijden van verstoring belangrijk.

Kokmeeuw – *Larus ridibundus*

Het waterspaarbekken vormt één van de grootste slaapplaatsen van deze soort in Vlaanderen, met aantallen die geregeld de 1%-norm (42.100 ex) overschrijden. Tijdens de winters 2009/10 tot 2013/14 vond slechts één slaapplaatstelling plaats (met amper 2100 ex. in januari 2013). Door strenge vorst en een dik sneeuwtapijt waren de aantallen toen echter uitzonderlijk laag. We kunnen aannemen dat ook in recente jaren nog geregeld aantallen aanwezig waren die in dezelfde grootteorde lagen als in de periode 2000-2008 (gemiddeld wintermaximum van 25.500 ex.). In perioden van overstromingen blijven soms ook grote groepen meeuwen slapen op de overstroomde graslanden.

In de IJzerbroeken en Handzamevallei zijn ook overdag soms grote groepen van foeragerende kokmeeuwen aanwezig (vooral in perioden van overstromingen) maar hiervan zijn geen telgegevens beschikbaar.

Er zijn slechts gegevens over één slaapplaatstelling per winter (vooral uit de periode 2000-2008), met sterke fluctuaties van jaar tot jaar (variërend van 10.000 tot 55.000 ex.). Er is geen duidelijke trend af te leiden. De staat van instandhouding is gunstig.

De combinatie van grote waterplassen (slaapplaats) en een ruim aanbod van graslanden en akkers in de ruime omgeving (voedselgebieden) biedt goede overwinteringsomstandigheden voor deze soort.

Om de functie van het spaarbekken als slaapplaats te behouden, is vooral het vermijden van verstoring belangrijk.

INFORMATIEF DOCUMENT

Bijlage 3 – De aanmeldingsgegevens

De aanmeldingsgegevens voor deze SBZ-V worden beschreven in Van Vessem & Kuijken (1986). Hieronder wordt een overzicht gegeven van de soorten die bij de aanmelding werden aangehaald.

Broedvogels van de Bijlage I van de Vogelrichtlijn:

Bruine kiekendief – *Circus aeruginosus*: 3-4 broedparen

Niet broedende soorten van de Bijlage I van de Vogelrichtlijn

Aalscholver – *Phalocrocorax carbo sinensis*: 200 exemplaren
Roerdomp – *Botaurus stallaris*: 2-3 exemplaren
Wilde zwaan – *Cygnus cygnus*: 17 exemplaren
Kleine zwaan – *Columbianus bewickii*: 70 exemplaren
Dwerggans – *Anser erythropus*
Brandgans – *Branta leucopsis*: 2.000 exemplaren
Blauwe kiekendief – *Circus cyaneus*: 25 exemplaren
Visarend – *Pandion heliaetus*
Slechtvalk – *Falco peregrinus*
Smelleken – *Falco columbarius*
Kwartelkoning – *Crex crex*
Porseleinhoen – *Porzana porzana*
Klein waterhoen – *Porzana parva*
Goudplevier – *Pluvialis apricaria*: 15.000 exemplaren
Kemphaan – *Philomachus pugnax*: 600 exemplaren
Zwarte stern – *Chlidonias niger*: 100 exemplaren
Velduil – *Asio flammeus*: 15 examplaren

Internationaal belangrijke aantallen vogels (winter/migratie)

Brandgans – *Branta leucopsis*: 2000 exemplaren (1% criterium: 500 ex)
Smient – *Anas penelope*: 35.000 exemplaren (1% criterium: 7.500 ex)
Slobeend – *Anas clypeata*: 800 exemplaren (1% criterium: 400 ex)
Goudplevier – *Pluvialis apricaria*: 15.000 exemplaren (1% criterium: 10.000)

Aanvullende aantallen winter/trek-vogels

Dodaars - *Tachybaptus ruficollis*: 25 exemplaren
Fuut – *Podicaps cristatus*: 25 exemplaren
Roodhalsfuut – *Podiceps grisegena*: 2 exemplaren
Blauwe reiger – *Ardea cinerea*: 50 exemplaren
Knobbelzwaan – *Cygnus olor*: 30 exemplaren
Kleine rietgans – *Anser brachyrhynchus*

INFORMATIEF DOCUMENT

Kolgans – *Anser albifrons*
Grauwe gans – *Anser anser*
Bergeend – *Tadorna tadorna*: 110 exemplaren
Krakeend- *Anas strepera*: 40 exemplaren
Wintertaling - *Anas crecca*: 3.500 exemplaren
Wilde eend – *Anas platyrhynchos*: 25.000 exemplaren
Pijlstaart – *Anas acuta*: 90 exemplaren
Zomertaling – *Anas querquedula*: 2 exemplaren
Krooneend – *Netta rufina*
Tafeleend – *Aythya ferina*: 1.700 exemplaren
Kuifeend – *Aythya fuligula*: 610 exemplaren
Toppereend – *Aythya marila*
IJseend – *Clangula hyemais*: 2 exemplaren
Brilduiker – *Bucephala clangula*: 30 exemplaren
Nonnetje – *Mergus albellus*: 4 exemplaren
Middelste zaagbek – *Mergus serrator*
Grote zaagbek – *Mergus merganser*: 120 exemplaren
Sperwer – *Accipiter nisus*
Buizerd – *Buteo buteo*
Meerkoet – *Fulica atra*: 2.550 exemplaren
Bonte strandloper – *Calidris alpina*
Watersnip – *Gallinago gallinago*
Regenwulp – *Numenius phaeopus*
Wulp – *Numenius arquata*
Tureluur – *Tringa tetanus*
Gemengde groepen van Kievit – *Vanellus vanellus* en Goudplevier – *Pluvialis apricaria*: meer dan 20.000 in de omgevende graslanden
Grutto – *Limosa limosa*: 3.300 exemplaren

INFORMATIEF DOCUMENT

Bijlage 4 –De expertgroep

Voor het aanboren van de lokale ecologische kennis binnen de Vlaamse overheid en wetenschappelijke instellingen werd te rade gegaan bij experten met betrekking tot de natuurwaarden van het gebied. Deze experten beschikken over kennis over het gebied, de daar voorkomende soorten en habitats en ecologische kennis in het algemeen, noodzakelijk voor de correcte opmaak van dit rapport.

Samenstelling

- Lut Demarest (ANB)
- Koen Devos (INBO)
- Floris Verhaeghe (ANB)

INFORMATIEF DOCUMENT

Bijlage 5 – Kaartenbijlage

SITUERINGSKAARTEN

3.2.a Situering van de SBZ en zijn deelgebieden
3.2.b Situering van enkele toponiemen in het deelgebied IJzervallei
3.2.c Situering van enkele toponiemen in het deelgebied Handzamevallei
3.2.d Overzichtskaart digitaal hoogtemodel van het gebied
3.2.e Indicatieve situering van de natuurclusters

BESCHRIJVING VAN DE MAATSCHAPPELIJKE CONTEXT

6.1 Ruimtelijke bestemmingscategorieën
6.2 VEN-IVON
6.5 Onroerend erfgoed
6.7 Eigendomssituatie
6.14 Situering recreatief gebruik
6.15 Situering woongebieden
6.16 Situering industrie
6.17 Situering transportinfrastructuur
6.18 Situering nutsleidingen

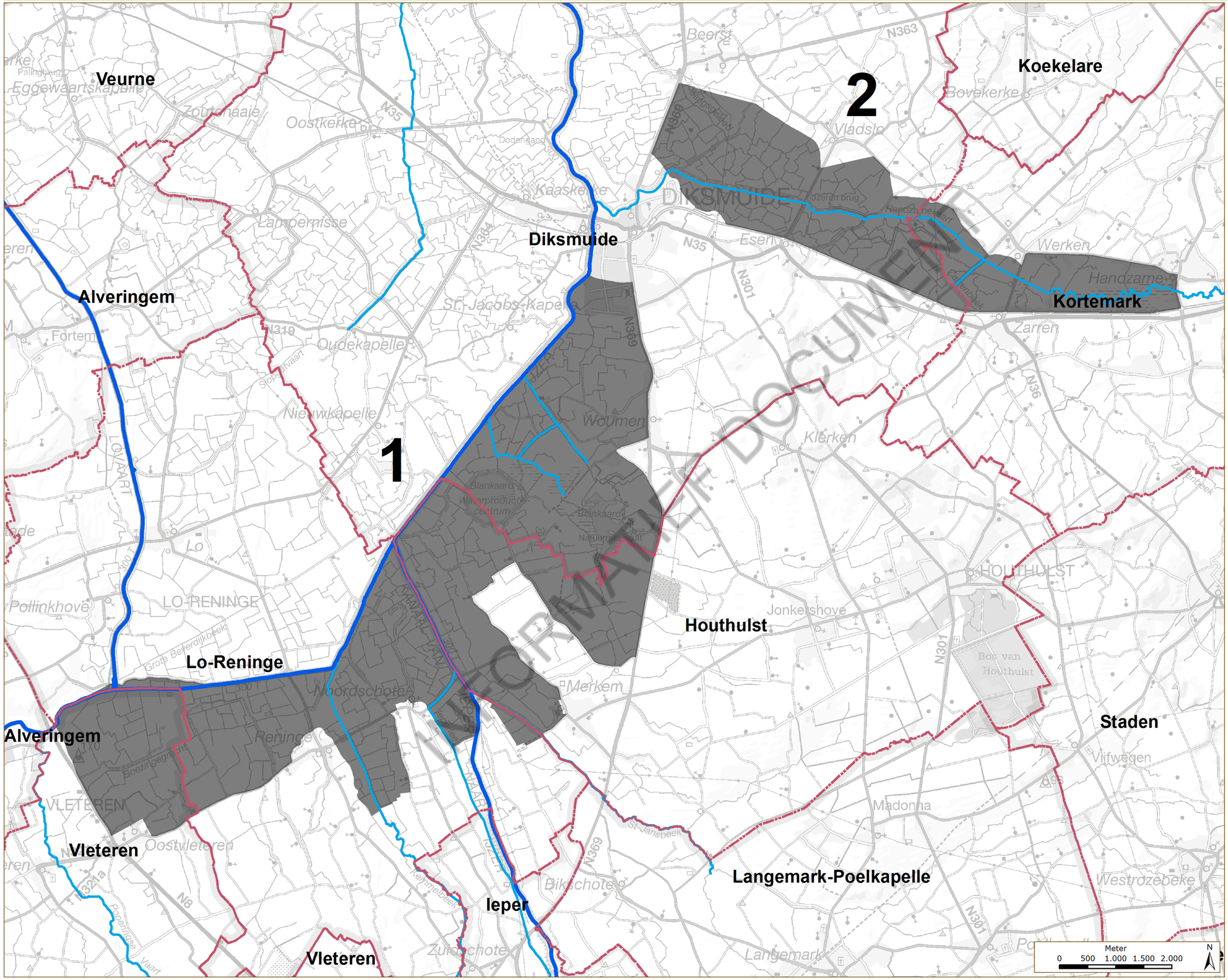
DE INSTANDHOUDINGSDOELSTELLINGEN EN PRIORITAIRE INSPANNINGEN

8.2 Prioritaire inspanningen

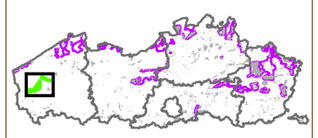
INFORMATIEF DOCUMENT

SBZ-V BE2500831 - IJzervallei

Agentschap voor Natuur en Bos

Situering

Legende

- 1 - IJzerbroeken
- 2 - Handzamevallei

Kaart 3.2a

Situering van de SBZ en zijn deelgebieden

NIET OFFICIEEL DOCUMENT

Bron: Vlaamse overheid

Topografische kaart 1/100.000 met toelating van het Nationaal Geografisch Instituut (tel. 02/629.82.82) Opmaak: 12/10/2015

Agentschap voor Natuur en Bos

Oostdijk - Pellemaet

Woumenbroek

Rhillebroek

Olifantbroek

Vijfhuizenbroek

Nekkersbroek

Broeken Merkem

Blankaart

Broeken Noordschote - Reninge

Steenbeekvallei

Westbroek

Vallei van de Engelendelft

Riolebroek

Kemmelbeekvallei

INFORMATIEF DOCUMENT

Situering

Legende

Kaart 3.2b

Situering van enkele toponiemen in het deelgebied IJzervallei

Meter 0 500 1.000 1.500 2.000 N

Agentschap voor Natuur en Bos

Ichtegem

Koekelare

Zijdelinggeleed - Drie Mussen

Vladslobroek

Diksmuide

Werkenbroek

Handzamebroeken

Kortemark

Esenbroek

Zarrenbroek

INFORMATIEF DOCUMENT

Meter 0 500 1.000 N

Situering

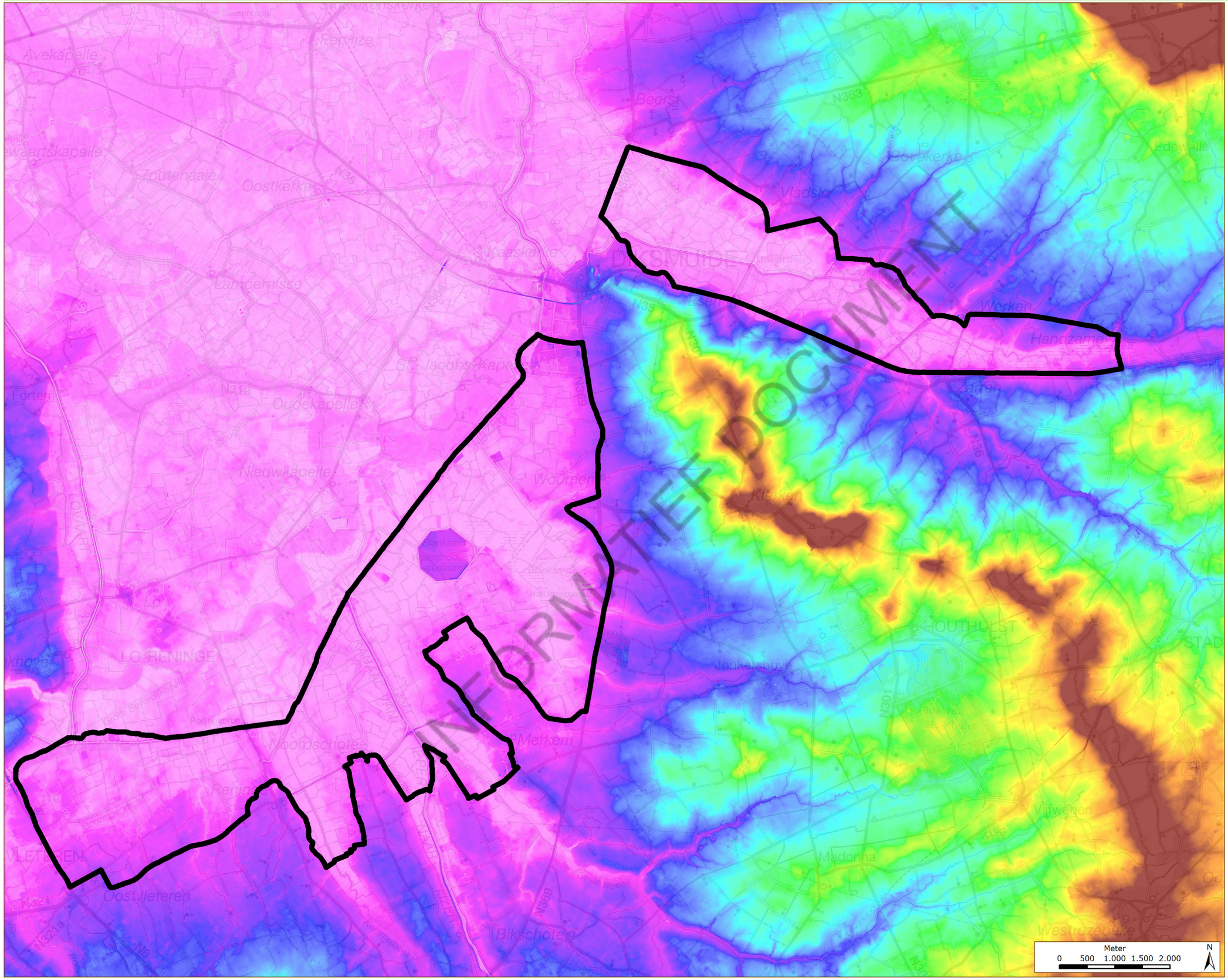
Legende

Kaart 3.2c

Situering van enkele toponiemen in het deelgebied Handzamevallei

SBZ-V BE2500831 - IJzervallei

Agentschap voor Natuur en Bos

INFORMATIEF DOCUMENT

Situering

Legende

Kaart 3.2.d

Overzichtskaart Digitaal Hoogte Model (DHM)

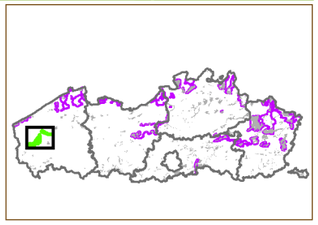
Bron: Vlaamse overheid

Topografische kaart 1/100.000 met toelating van het Nationaal Geografisch Instituut (tel. 02/629.82.82)

Opmaak: 12/10/2015

SBZ-V BE2500831 - IJzervallei

Agentschap voor Natuur en Bos

Legende

- Valleigrasland
- Moeras en natte ruigte
- Kleinschalig landschap op de valleirand

INFORMATIEF DOCUMENT

Kaart 3.2.e

Indicatieve situering van de natuurclusters

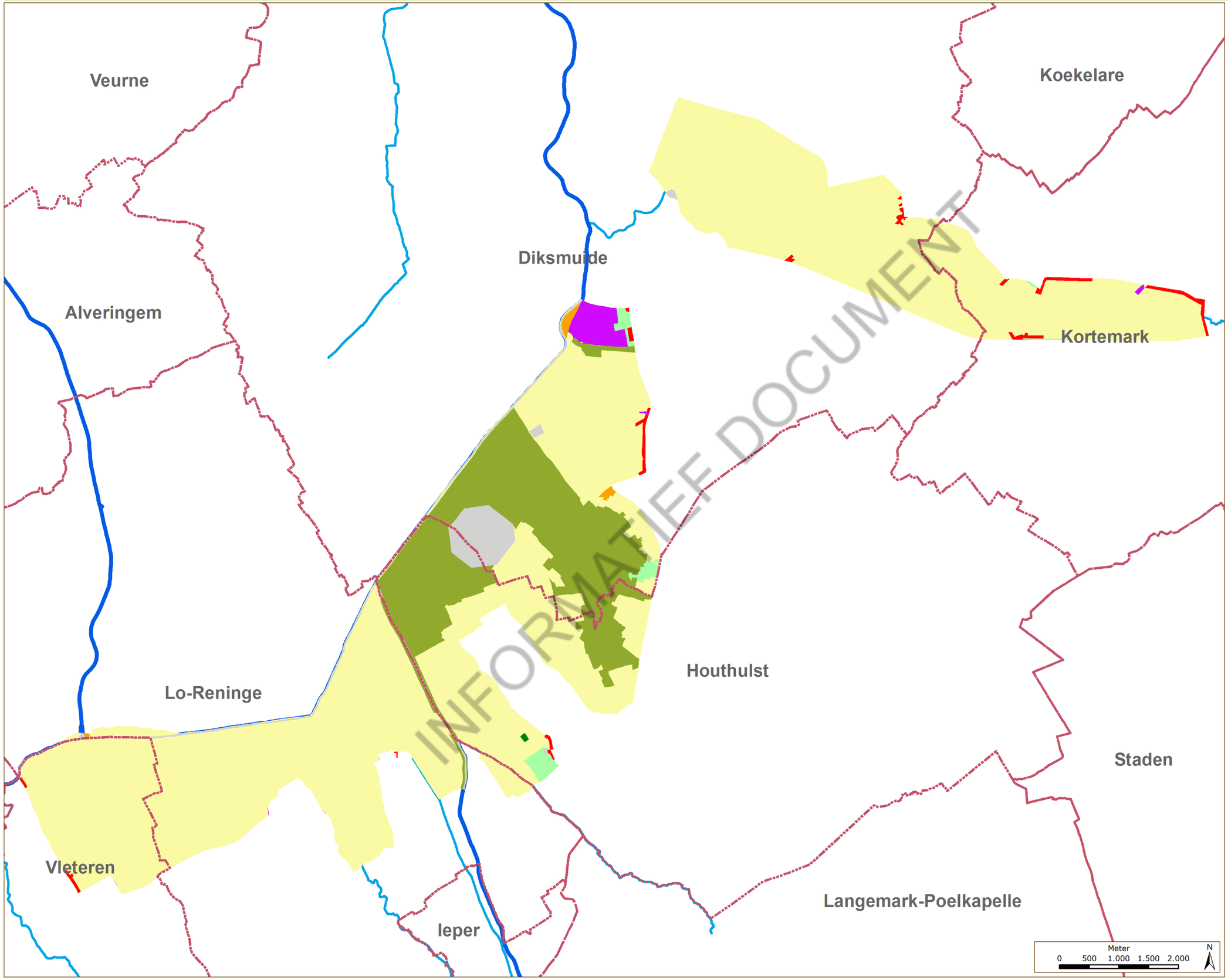
Bron: Vlaamse overheid

Topografische kaart 1/100.000 met toelating van het Nationaal Geografisch Instituut (tel. 02/629.82.82)

Opmaak: 23/03/2016

SBZ-V BE2500831 - IJzervallei

Agentschap voor Natuur en Bos

Situering

Legende

- Wonen
- Recreatie
- Natuur
- Overig groen
- Bos
- Landbouw
- Industrie
- Andere

Kaart 6.1

Ruimtelijke bestemmingscategorieën

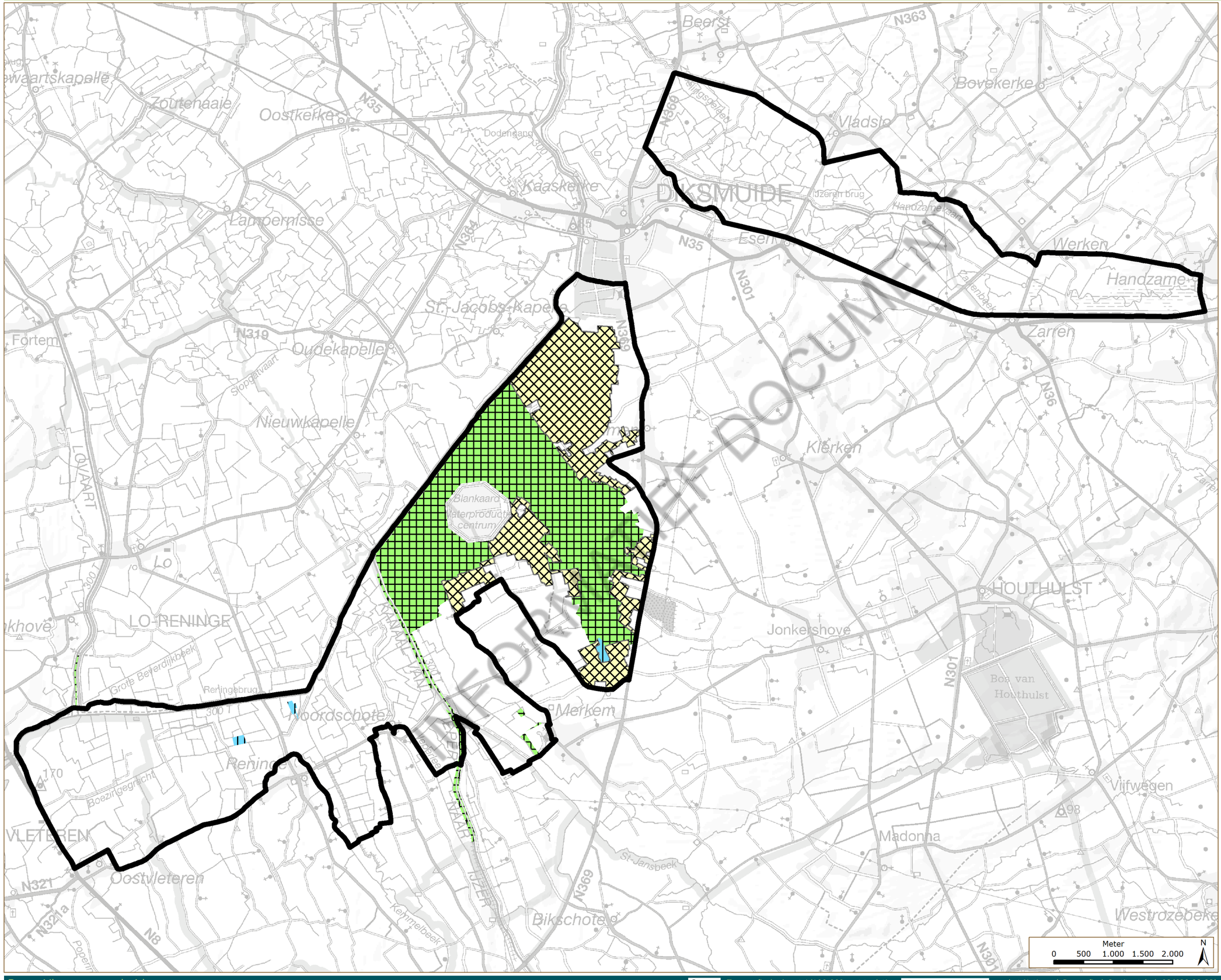
Bron: Vlaamse overheid

Topografische kaart 1/100.000 met toelating van het Nationaal Geografisch Instituut (tel. 02/629.82.82)

Opmaak: 12/10/2015

SBZ-V BE2500831 - IJzervallei

Agentschap voor Natuur en Bos

Situering

Legende

- Grote Eenheid Natuur
- Grote Eenheid Natuur in Ontwikkeliing
- Natuurverwevingsgebied

Kaart 6.2

VEN-IVON

WERKDOCUMENT

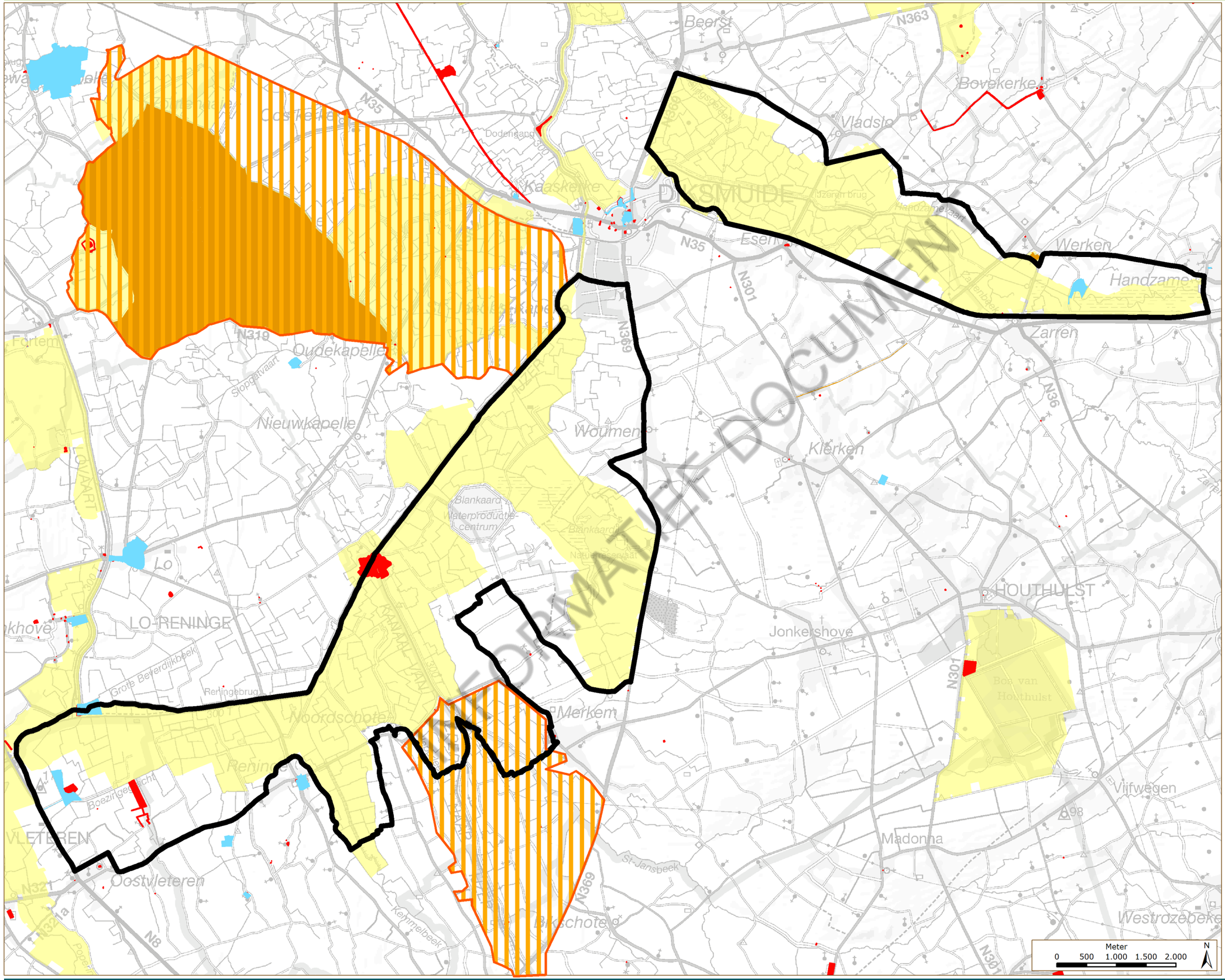
Bron: Vlaamse overheid

Topografische kaart 1/100.000 met toelating van het Nationaal Geografisch Instituut (tel. 02/629.82.82)

Opmaak: 12/10/2015

SBZ-V BE2500831 - IJzervallei

Agentschap voor Natuur en Bos

Situering

Legende

- Beschermd Landschap
- Vastgestelde ankerplaats
- Beschermd dorpsgezicht
- Beschermd monument
- Voorgestelde ankerplaats

ONDERMATIEF DOCUMENT

Kaart 6.5

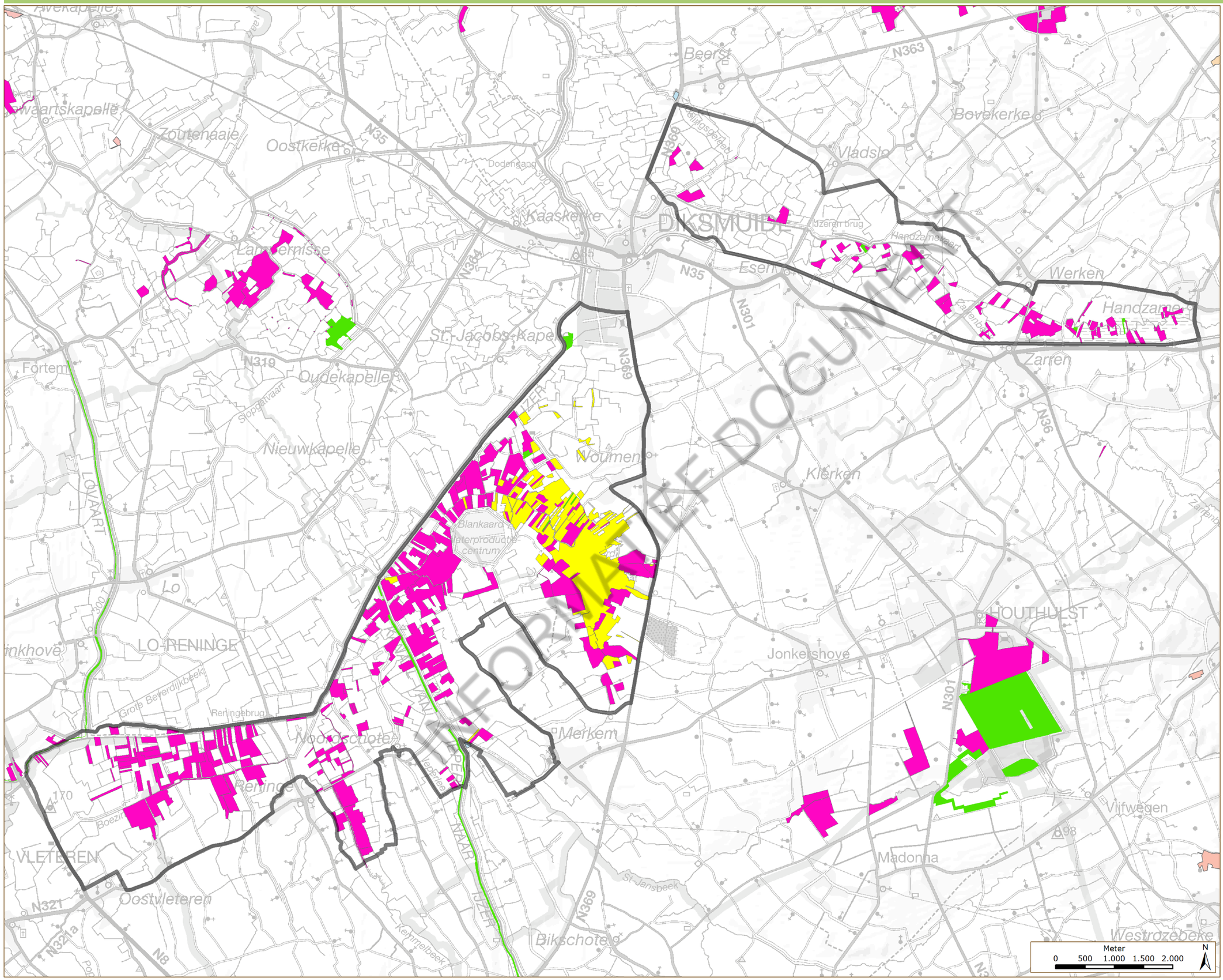
Onroerend erfgoed

Bron: Vlaamse overheid

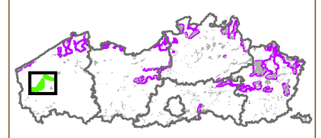
Topografische kaart 1/100.000 met toelating van het Nationaal Geografisch Instituut (tel. 02/629.82.82) Opmaak: 12/10/2015

SBZ-V BE2500831 - IJzervallei

Agentschap voor Natuur en Bos

Situering

Legende

- Eigendom ANB
- Eigendom Natuurpunt vzw
- Beheer ANB

INFORMATIEF DOCUMENT

Kaart 6.7

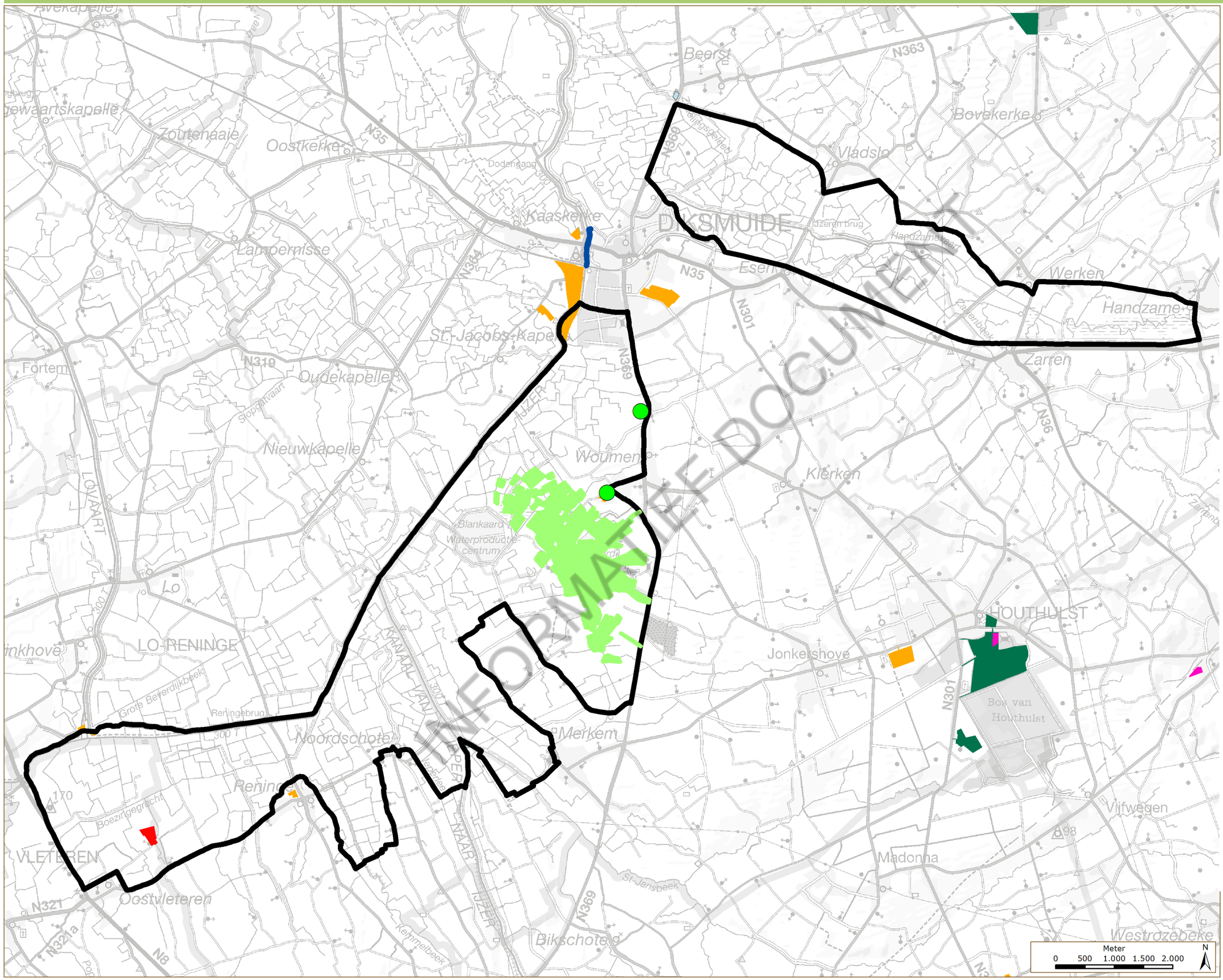
Eigendomssituatie

Bron: Vlaamse overheid

Topografische kaart 1/100.000 met toelating van het Nationaal Geografisch Instituut (tel. 02/629.82.82) Opmaak: 05/11/2015

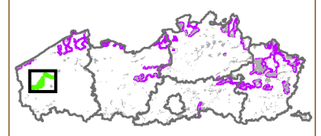
SBZ-V BE2500831 - IJzervallei

Agentschap voor Natuur en Bos

INFORMATIEF DOCUMENT

Situering

Legende

- Dierenpark
- Wandelbos
- Speelbos
- Natuurgebied met bezoekerscentrum
- Recreatiegebied gewestplan
- Sportinfrastructuur
- Jachthaven

Kaart 6.14

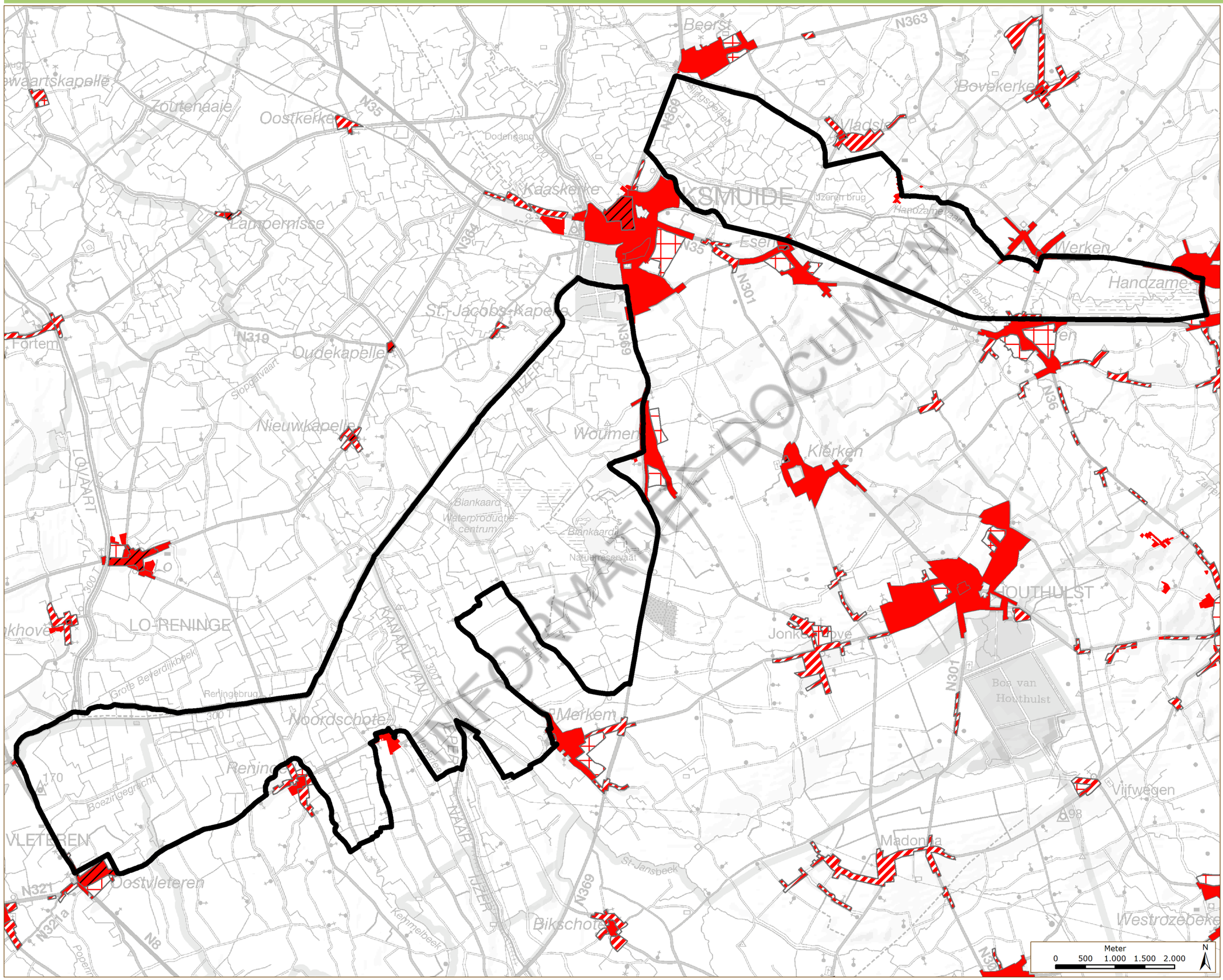
Situering recreatief gebruik

Bron: Vlaamse overheid

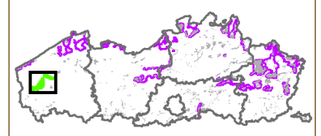
Topografische kaart 1/100.000 met toelating van het Nationaal Geografisch Instituut (tel. 02/629.82.82) Opmaak: 05/11/2015

SBZ-V BE2500831 - IJzervallei

Agentschap voor Natuur en Bos

Situering

Legende

- Woongebieden
- Woongebieden met cultureel/historische en/of esthetische waarde
- Woongebieden met landelijk karakter
- Woonpark
- Woonuitbreidings-gebieden

INFORMATIEF DOCUMENT

Kaart 6.15

Situering woongebieden

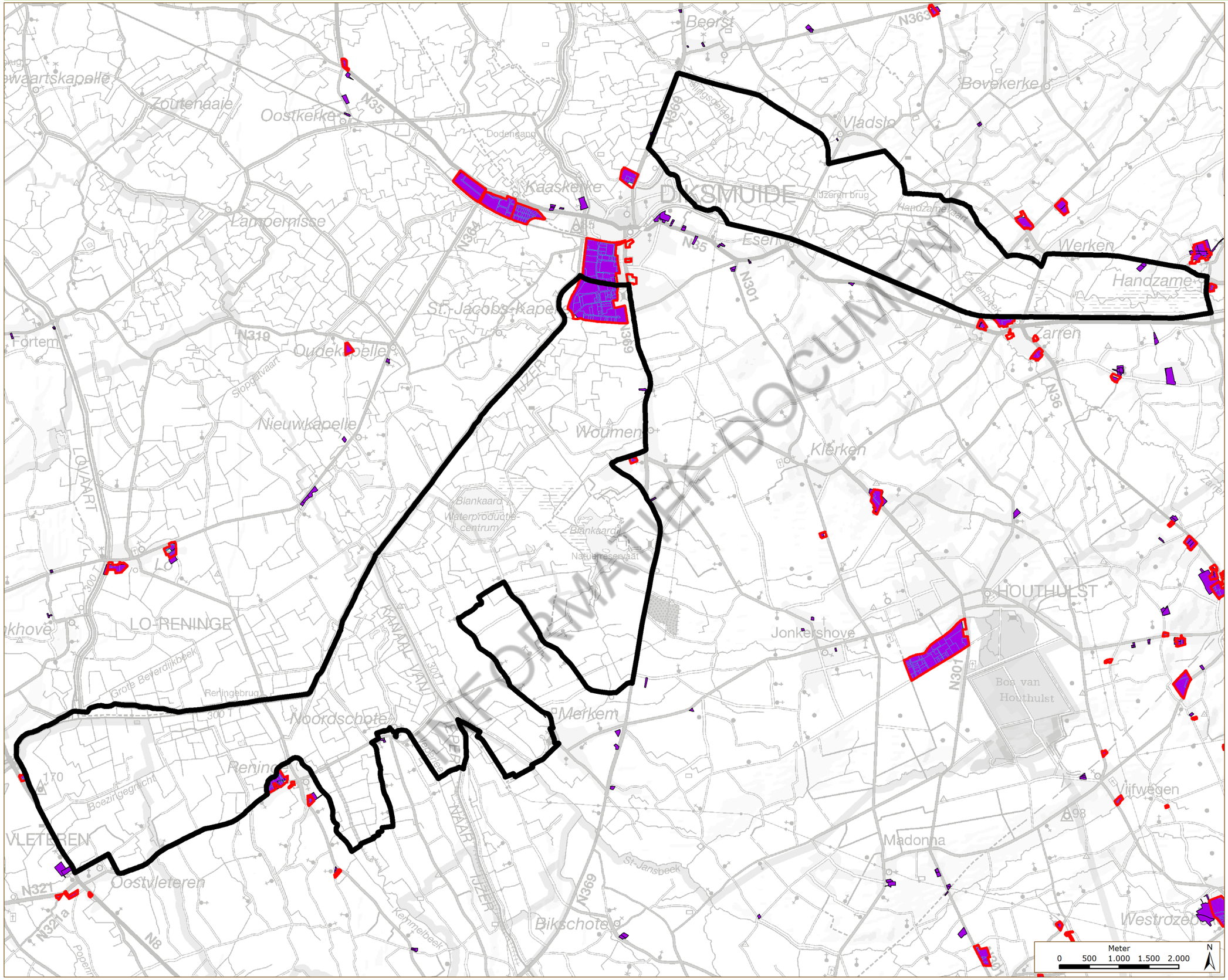
Bron: Vlaamse overheid

Topografische kaart 1/100.000 met toelating van het Nationaal Geografisch Instituut (tel. 02/629.82.82)

Opmaak: 05/11/2015

SBZ-V BE2500831 - IJzervallei

Agentschap voor Natuur en Bos

INFORMATIEF DOCUMENT

Situering

Legende

- Industrie op het gewestplan
- Bedrijfsperceel
- Bedrijventerrein

Kaart 6.16

Situering industrie

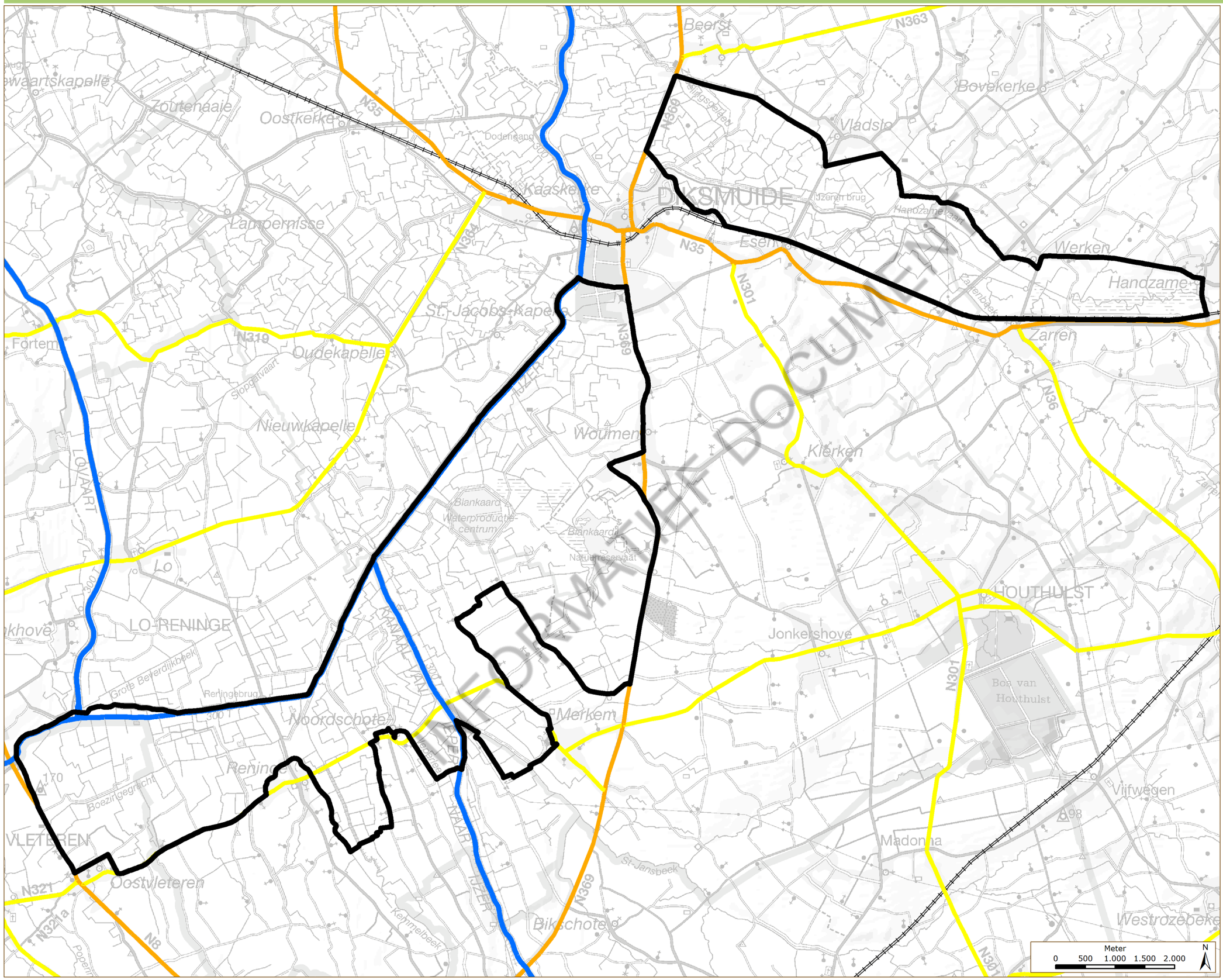
Bron: Vlaamse overheid

Topografische kaart 1/100.000 met toelating van het Nationaal Geografisch Instituut (tel. 02/629.82.82)

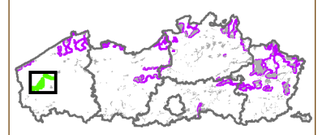
Opmaak: 05/11/2015

SBZ-V BE2500831 - IJzervallei

Agentschap voor Natuur en Bos

Situering

Legende

- Wegen voor inter-regionaal verkeer
- Wegen voor regionaal verkeer
- Spoorwegen
- Bevaarbare waterlopen

UITTREKSEL DOCUMENT ONDERMAKER

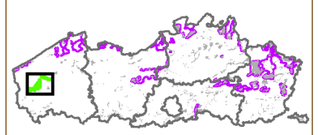
Kaart 6.17

Situering transportinfrastructuur

SBZ-V BE2500831 - IJzervallei

Agentschap voor Natuur en Bos

Situering

Legende

- Hoogspanningslijn 150kV
- Hoogspanningslijn 70kV
- Hoogspanningspost
- Hoofdwaterleiding

DOCUMENT INFORMATIEF

Kaart 6.18

Situering nutsleidingen

Meter 0 500 1.000 1.500 2.000 N

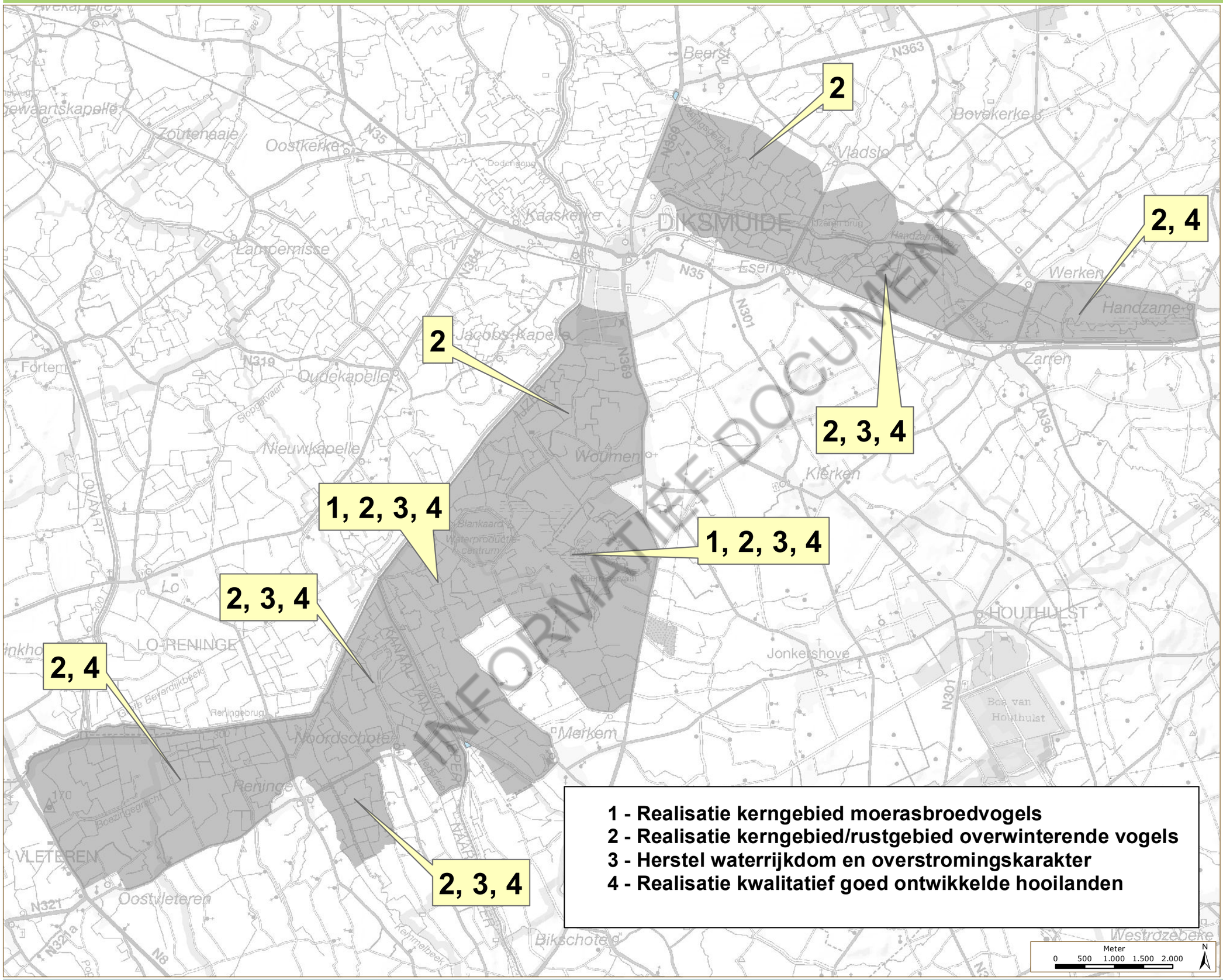
Bron: Vlaamse overheid

Topografische kaart 1/100.000 met toelating van het Nationaal Geografisch Instituut (tel. 02/629.82.82)

Opmaak: 05/11/2015

SBZ-V BE2500831 - IJzervallei

Agentschap voor Natuur en Bos

INFORMATIEF DOCUMENT

Situering

Legende

1 - Realisatie kerngebied moerasbroedvogels
2 - Realisatie kerngebied/rustgebied overwinterende vogels
3 - Herstel waterrijkdom en overstromingskarakter
4 - Realisatie kwalitatief goed ontwikkelde hooilanden

Kaart 8.2

Prioritaire inspanningen

Bron: Vlaamse overheid

Topografische kaart 1/100.000 met toelating van het Nationaal Geografisch Instituut (tel. 02/629.82.82) Opmaak: 05/11/2015

Bijlage 6 – Landbouwgevoeligheidsanalyse en -impactstudies

Bijlage 6.1: Landbouwgevoeligheidsanalyse, VLM, 2009

Bijlage 6.2: Landbouwimpactstudie SBZ, Departement landbouw en Visserij, 2015

Bijlage 6.3: Landbouwimpactstudie SBZ zonder terreinen van ANB en Natuurpunt, Departement landbouw en Visserij, 2015

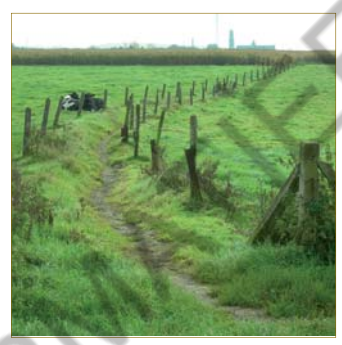
INFORMATIEF DOCUMENT

Instandhoudingsdoelstellingen in de Speciale Beschermingszones

IJzervallei

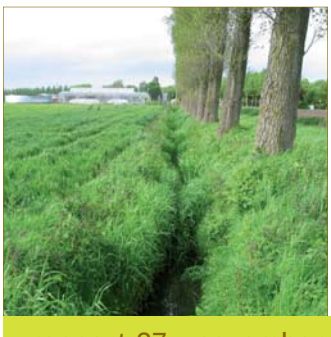

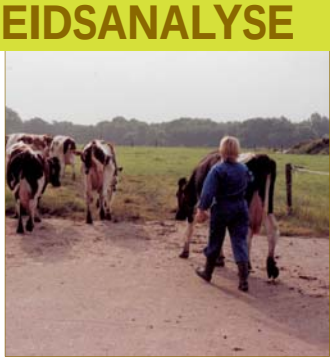

INFORMATIEF DOCUMENT

LANDBOUWGEVOELIGHEIDSANALYSE

rapport 37 - november 2009

INHOUD

DEEL 1 Algemeen deel 3

1.1 Inleiding 3

1.2 Doel van deze landbouwgevoeligheidsanalyse 3

1.3 Methodiek van de landbouwgevoeligheidsanalyse 4

1.3.1 Gebruikte gegevens 4

1.3.2 Communicatie en overleg: een procesmatige aanpak 5

1.3.3 Werkwijze en opbouw van de landbouwgevoeligheidskaart 5

1.3.4 Perceelsgebonden factoren 8

1.3.5 Bedrijfsgebonden factoren, gebonden aan de huidige gebruiker 10

1.4 Weergave op kaart 15

1.5 Interpretatie van de kaarten 16

1.6 Leeswijzer 17

1.7 Weergave in tabel 18

DEEL 2 Rapport 37/ BE2500831 IJzervallei 20

2.1 Beknopte analyse van het gebied 20

2.2 Beschrijving van de aanwezige landbouw in het gebied 20

2.2.1 Oppervlakte in Habitat- (HRL-) en Vogelrichtlijngebied (VRL-gebied) 20

2.2.2 Bedrijfstypes 22

2.2.3 Bodemgebruik 22

2.2.4 Economische productieomvang 23

2.2.5 Ruwvoederbalans 23

2.2.6 Mestbalans 24

2.3 Interpretatie van de kaarten 25

INFORMATIEF DOCUMENT

KAARTEN

Kaart 37-1: Totaal: perceels- en bedrijfsgebonden factoren
Kaart 37-2: Perceelsgebonden factoren: juridisch- en beleidskader
Kaart 37-3: Perceelsgebonden factoren: fysische eigenschappen
Kaart 37-4: Bedrijfsgebonden factoren

BIJLAGEN

Bijlage 1: Tabel met de volledige lijst van parameters, scores en gewichten
Bijlage 2: Tabel met klassegrenzen van de gevoeligheidskaarten

TABELLEN

Tabel 1: Beknopt overzicht van de gebruikte parameters 7
Tabel 2: Totale bedrijfsoppervlakte in Vogelrichtlijngebied 21
Tabel 3: Totale bedrijfsoppervlakte in Habitatrichtlijngebied 21
Tabel 4: Bedrijfstypes voor de aanwezige landbouwpercelen 22
Tabel 5: Bodemgebruik 23
Tabel 6: Economische productieomvang 23
Tabel 7: Ruwvoederbalans 24
Tabel 8: Mestbalans 25
Tabel 9: Opdeling van de aanwezige landbouwgronden per gevoeligheidsklasse (zonder terreinbeherende verenigingen) 27

INFORMATIEF DOCUMENT

DEEL 1 ALGEMEEN DEEL

1.1 Inleiding

Instandhoudingsdoelstellingen (IHD) zijn natuurdoelstellingen voor het beschermen en handhaven van fauna en flora. Europese regelgeving bepaalt dat de lidstaten van de Europese Unie tegen eind 2010 IHD's moeten vastleggen voor alle Speciale Beschermingszones (SBZ's). Deze SBZ's, ook wel het Natura 2000-netwerk genoemd, vormen een ecologisch web van Vogel- en Habitatrichtlijngebieden. Ze zijn de hoekstenen van het Europese en regionale natuurbeleid.

In deze Natura 2000-gebieden moet naar 'een gunstige staat van instandhouding' gestreefd worden voor de aanwezige dier- en plantensoorten en habitattypen, indien mogelijk in harmonie met de traditionele vormen van landgebruik waaraan hun aanwezigheid vaak te danken is.
Om het draagvlak voor de realisatie van deze IHD's te vergroten, werden in Vlaanderen verschillende maatschappelijke groepen van bij de start van het proces rond de opmaak van de instandhoudingsdoelstellingen betrokken. In de meeste speciale beschermingszones zijn namelijk diverse eigenaars en gebruikers aanwezig, waaronder vaak landbouwers.
Gepland wordt dat in december 2010 de Vlaamse Regering de instandhoudingsdoelstellingen definitief zal goedkeuren.

1.2 Doel van deze landbouwgevoeligheidsanalyse

Deze landbouwgevoeligheidsanalyse (LGA) maakt door middel van een bepaalde set criteria een vergelijking tussen landbouwgronden in de verschillende Speciale Beschermingszones (en hun deelgebieden). De meest "gevoelige" gronden zijn deze die voor de huidige landbouw het meest van belang zijn volgens deze LGA. Hierbij wordt zowel rekening gehouden met intrinsieke landbouwwaarde van de gronden alsook met het belang van de percelen in de bedrijfsstructuur van de huidige gebruiker.

De methodiek maakt gebruik van een desktopanalyse op basis van bestaande datasets. De gegevens van VLM Mestbank vormen hiervoor een belangrijke bron, samen met heel wat geografisch kaartmateriaal van bodemtypes, juridische randvoorwaarden e.d. Het is niet de bedoeling om op basis van deze ruwe data uitspraken te doen of conclusies te trekken voor individuele bedrijven. Maar het instrument biedt wel de mogelijkheid om het belang van de aanwezige landbouw te vergelijken tussen de verschillende SBZ's en tussen de verschillende deelgebieden van een SBZ.

INFORMATIEF DOCUMENT

1.3 Methodiek van de landbouwgevoeligheidsanalyse

1.3.1 Gebruikte gegevens

De basis van deze studie wordt gevormd door kaartmateriaal in GIS (Geografisch Informatiesysteem) en gegevens die door de VLM werden verzameld in het kader van het meststoffendecreet. Het algemeen GIS-kaartmateriaal is afkomstig van het Agentschap voor Geografische Informatie Vlaanderen (AGIV). De mestbankgegevens van VLM die in deze studie gebruikt zijn kunnen onderverdeeld worden in:

- de registratie van de ligging van de gebruikspercelen voor het productiejaar 2006 (perceelsgegevens);
- de aangifte van de mestbankgegevens over het productiejaar 2006 (bedrijfsgegevens).

Er wordt voor de berekeningen gekozen om met de mestbankgegevens van het productiejaar 2006 te werken, omdat dit de meest volledige en de meest recente gegevens zijn. De volledige bedrijfsgegevens voor 2007 waren voor de studie niet tijdig beschikbaar.

De studie behandelt het gebruik van de percelen. Een gebruiksperceel is een cultuurgrond die geregistreerd wordt met één hoofdteelt, één gebruiker en niet doorsneden wordt door infrastructuren. Met de eigenaarssituatie, pachtcontracten en gebruiksovereenkomsten wordt geen rekening gehouden.

Hoewel de mestbankgegevens een goede basis vormen voor het inventariseren van de landbouw in een bepaald gebied, zijn er toch enkele beperkingen aan deze gegevens verbonden. Ter verduidelijking worden hier de belangrijkste beperkingen van het gebruik van de mestbankgegevens opgesomd.

- De gegevens die in deze studie werden gebruikt, zijn een momentopname van de situatie van de landbouwbedrijven en de percelen tijdens het productiejaar 2006. Hoewel kan verwacht worden dat de huidige situatie (2009) in grote lijnen overeenkomt met deze uit 2006, kunnen er in de tussentijd toch aanzienlijke veranderingen op het terrein zijn opgetreden.
- Bedrijven zijn slechts aangifteplichtig indien zij meer dan 300 kg fosfaat per jaar produceren of wanneer zij een oppervlakte van meer dan 2 hectare in gebruik hebben. Kleinere bedrijven, meestal hobbylandbouwers en in sommige gevallen ook tuinbouwers, zijn bijgevolg niet in deze studie opgenomen.
- De gegevens van de Mestbank worden geregistreerd per landbouwentiteit. Volgens het mestdecreet is een entiteit een inrichting of deel van een inrichting waarvan het vee behoort tot dezelfde eigenaar, samen met de oppervlakte cultuurgrond die bij die inrichting hoort. Een inrichting is een milieutechnische eenheid waar vee gehouden wordt of een exploitatie voor land- of tuinbouw met één of meer gebouwen of installaties of gedeelten ervan. Het is echter

INFORMATIEF DOCUMENT

niet uitgesloten dat meerdere entiteiten in de praktijk tot hetzelfde bedrijf horen. Hiermee wordt geen rekening gehouden in deze studie.

- De beschikbare informatie van grensbedrijven uit Wallonië, Nederland, Frankrijk en mogelijk Duitsland is beperkt tot de perceelsgegevens van de percelen die zij in Vlaanderen gebruiken. Aangezien de bedrijfszetel van deze bedrijven niet in Vlaanderen is gelegen, zijn er geen bedrijfsgegevens beschikbaar van deze bedrijven.
- Als laatste moet nog vermeld worden dat de betrokken landbouwers zelf voor deze studie niet individueel werden gehoord. Bijgevolg ontbreken gegevens betreffende de evolutie van de bedrijven, de opvolgingssituatie, de toekomstplannen, enzovoort. Hoewel deze gegevens zeker relevant zouden zijn, blijven ze zonder enquêtering onbekend.

1.3.2 Communicatie en overleg: een procesmatige aanpak

Bij deze studie werd gekozen voor een procesmatige aanpak om een zo breed mogelijk draagvlak te ontwikkelen voor de resultaten. Dit wil zeggen dat tijdens de opmaak van het rapport meermaals werd teruggekoppeld met een begeleidende werkgroep. Zo werd de gebruikte methodiek transparant en begrijpbaar voor iedereen.

Een voorstel van methodiek voor de opbouw van de landbouwgevoeligheidskaarten werd voorgesteld aan deze werkgroep (19/03/2009) bestaande uit de opdrachtgever (ANB) en leden van het Algemeen Boerensyndicaat, de Boerenbond en de afdeling Duurzame Landbouwontwikkeling van het Departement landbouw en visserij. Hier werden ook de verschillende parameters besproken en konden de leden van de werkgroep aangeven welke parameters ze erg belangrijk, minder belangrijk of onbelangrijk vonden. Argumenten en opmerkingen werden opgenomen en waar nodig werd de werkwijze aangepast. Zo ontstaat er een breder draagvlak voor de resultaten van de studie.

Via een intern overlegmoment (03/06/2009) met de verschillende provinciale afdelingen van VLM werden proefgebieden in heel Vlaanderen onder de loep genomen om na te gaan of de berekeningen overeenkomen met (de perceptie van mensen op) het terrein. Op een tussentijdse werkgroep (10/06/2009) werden de voorlopige resultaten teruggekoppeld met de leden van de werkgroep. Op basis van deze twee overlegmomenten werden ook nog enkele wijzigingen aangebracht. Hierna kon gestart worden met de opmaak van de voorlopig rapporten. Na de terugkoppeling van deze voorlopige rapporten met ANB en een laatste werkgroep werden deze rapporten gefinaliseerd.

1.3.3 Werkwijze en opbouw van de landbouwgevoeligheidskaart

Een landbouwgevoeligheidsanalyse is een toepassing van de methodiek van multicriteria-analyse. Hierbij wordt uitgegaan van een lijst van alternatieven, die in het geval van een LGA meestal vooraf reeds bepaald zijn. In het IHD-verhaal zijn dit de landbouwgronden in de (deelgebieden van) SBZ's. In een tweede stap wordt een lijst van criteria die relevant zijn om een onderscheid te maken tussen verschillende alternatieven opgesteld. Deze criteria zijn hier vertaald in een lijst met opgenomen

INFORMATIEF DOCUMENT

parameters (zie bijlage 1). Vervolgens worden de landbouwgronden in de verschillende SBZ's (de alternatieven) beoordeeld per parameter. Elk stuk landbouwgrond krijgt dus een beoordeling voor elk van de gekozen parameters. Deze beoordelingen worden dan geaggregeerd zodat zichtbaar wordt welke gronden globaal de meest en minst gevoelige zijn[1].

De kaarten van de LGA zijn opgemaakt vanuit het oogpunt van de landbouwer die de grond in gebruik heeft: waar kunnen de instandhoudingsdoelstellingen best gerealiseerd worden zodat de aanwezige landbouwbedrijven zo weinig mogelijk in het gedrang komen? Welke gronden zijn landbouwkundig het meest gevoelig en behoudt men het liefst? Welke gronden zijn het minst gevoelig en komen dus vanuit landbouwkundig oogpunt als eerste in aanmerking voor mogelijke beperkingen?

Om een oordeel te vormen over de gevoeligheid van een landbouwperceel, moeten we een methode hanteren die toelaat een gradatie aan te tonen van gevoeligheid of kwetsbaarheid. De methode gehanteerd in deze studie is een rastermethode. Dit betekent dat elke raster (of pixel) van 10 op 10 meter die in een SBZ gelegen is een waardering tussen 0 en 10 toegekend krijgt voor een aantal parameters. Deze parameters worden nadien per raster gewogen en opgeteld, zodat individuele perceelsgegevens minder herkenbaar zijn en er een grotere differentiatie tussen en binnen percelen wordt bekomen. Voor percelen van grensbedrijven waarvan bedrijfsgegevens ontbreken, wordt een neutrale (gemiddelde) score toegekend.
Op de kaarten zijn enkel de rasters weergegeven die binnen geregistreerde landbouwpercelen liggen, met uitsluiting van aangegeven percelen van gekende terreinbeheerders. Andere gronden zijn blank gelaten om de kaarten overzichtelijk te houden. De legende bij de kaarten is voor alle SBZ's gelijk. Dit wil zeggen dat de relatieve waarde van een perceel bepaald wordt door de hoogste en laagste score van àlle landbouwpercelen in àlle SBZ's in Vlaanderen. Bepaalde (landbouw)streken zullen hierdoor globaal hoger of lager scoren dan andere.

Een eenvoudig overzicht van de perceelsgebonden en bedrijfsgebonden parameters die weerhouden zijn na overleg met de werkgroep, evenals de toegekende gewichten, is weergegeven in tabel 1.

INFORMATIEF DOCUMENT

[1] Kerselaers, E., Zendehdel, K. (2009). Afwegingsinstrument voor landbouwgebruiksruimte: Beschrijving en wetenschappelijke analyse. Instituut voor Landbouw- en Visserijonderzoek, Landbouw & Maatschappij, Merelbeke.

Tabel 1: Beknopt overzicht van de gebruikte parameters

Groep parameters		Parameter	Gewicht	Weergave op kaart	
Perceelsgebonden parameters (gewicht 1)	Afhankelijk van het juridisch- en beleidskader (gewicht 4)	VEN (Vlaams Ecologische Netwerk)	1	**Kaart 2**	**Kaart 1**
		Gewestplan- of RUP-bestemming	1		
		Bemestingsnorm (MAP-klasse)	1		
		Voorkooprecht natuur	1		
	Afhankelijk van fysische eigenschappen (gewicht 6)	Textuurklasse	2	**Kaart 3**	
		Natuurlijke drainageklasse	1		
		Erosiegevoeligheid	1		
		Overstromingsgevoeligheid	1		
		Kaveloppervlakte	1		
Bedrijfsgebonden parameters (gewicht 1)	Afhankelijk van bedrijfsgebonden perceelskenmerken (gewicht 2)	Afstand kavel tot bedrijfszetel	2	**Kaart 4**	
	Gelinkt aan de huidige gebruiker (gewicht 9)	Grondgebruiksintensiteit van de teelten	1		
		Ligging van de bedrijfszetel in het gebied	1		
		Economische productieomvang	2		
		Leeftijd en vermoedelijke uitbollingsgraad	1		
		Ruwvoederbalans	1		
		Mestbalans (grondbehoefte)	1		
		Absolute oppervlakte in Natura 2000	1		
		Absolute oppervlakte in HabitatRL-gebied	0,75		
		Absolute oppervlakte in VogelRL-gebied	0,25		
		Relatieve oppervlakte in Natura 2000	1		
		Relatieve oppervlakte in HabitatRL-gebied	0,75		
		Relatieve oppervlakte in VogelRL-gebied	0,25		

INFORMATIEF DOCUMENT

Een uitgebreidere beschrijving van de verschillende parameters wordt hieronder kort toegelicht. De volledige lijst van parameters, scores en gewichten is opgenomen in de tabel bijgevoegd als bijlage 1.

1.3.4 Perceelsgebonden factoren

1.3.4.1 Perceelsgebonden factoren afhankelijk van het juridisch- en beleidskader

Vlaams Ecologische Netwerk

Het Vlaams Ecologisch Netwerk of het VEN is op Vlaams niveau wat de SBZ's op Europees niveau zijn. Het is een selectie van gebieden met een zeer hoge natuurkwaliteit. Deze gebieden hebben een duidelijke samenhang en een voldoende aaneengesloten oppervlakte, zodat ze samen een netwerk van waardevolle natuurgebieden in Vlaanderen vormen. Binnen deze gebieden wordt een specifiek beleid gevoerd inzake natuurbehoud.

Gronden die niet zijn gelegen in een VEN-gebied en waar geen beperkingen opgelegd worden aan de landbouw, krijgen een score 10 toegekend. Gronden die wel in VEN-gebied zijn gelegen, krijgen score 0.

Gewestplan

Voor een landbouwperceel is de bestemming op het gewestplan van belang. Vooral de factor rechtszekerheid is hier doorslaggevend. Gronden die gelegen zijn in een niet-agrarische bestemming bieden minder perspectieven voor de toekomst. Voor de landbouwer is de invloed van de bestemming van een perceel op dit moment echter niet altijd direct voelbaar. Wat hij wel merkt zijn de geldende bemestingsnormen (zie hieronder).

Gronden met gewestplancode 0900 (agrarische gebieden) die gelegen zijn in herbevestigd gebied, bieden de meeste rechtszekerheid naar de toekomst toe en er zijn voor landbouw geen beperkende voorschriften van kracht. Ze krijgen score 10.
Agrarische gebieden buiten herbevestigd gebied, bieden voorlopig iets minder rechtszekerheid voor de boer en krijgen 9 punten. Grond in andere agrarische gebieden (alle andere codes beginnend met 09) krijgt een score 7. Indien de gronden gelegen zijn in tijdelijk agrarisch gebied (voorbestemming of nabestemming landbouw) krijgen ze score 5. Gronden gelegen in andere dan agrarische gewestplanbestemmingen zonder beperkingen voor landbouw krijgen 3 punten. Wanneer een grond gelegen is in een andere bestemming dan de agrarische en er bovendien beperkingen voor landbouw zijn (code beginnend met 07 of 08), krijgt deze de laagste puntenwaarde, namelijk 0.

Geldende bemestingsnorm

Van groot belang voor de landbouwkundige uitbating van een perceel is de daarop geldende bemestingsnorm. Deze wordt bepaald aan de hand van de ligging in een bepaald kwetsbaar gebied (kwetsbaar gebied 'natuur', 'water' en 'fosfaat'). Hoe hoger het toegelaten bemestingsniveau op een

INFORMATIEF DOCUMENT

perceel, hoe groter de puntenwaarde voor deze parameter. Voor meer details over het toekennen van de scores: zie tabel als bijlage 1.

Voorkooprecht Natuur (RVV)

Gronden die in een zone met voorkooprecht voor natuur (VEN en natuurreservaten) gelegen zijn, zijn in de toekomst mogelijk niet meer beschikbaar voor landbouw of krijgen strengere randvoorwaarden opgelegd. Een kadasterperceel waarvan een deel binnen de perimeter van recht van voorkoop valt, dient bij verkoop volledig aangeboden te worden via het recht van voorkoop (RVV). Om fouten bij het op elkaar leggen van kaartlagen te minimaliseren werden hier enkel de kadasterpercelen die voor meer dan 10% van hun oppervlakte in een zone met voorkooprecht natuur gelegen zijn, meegenomen. Deze kadasterpercelen krijgen bijgevolg een score 0, alle andere krijgen een score 10.

1.3.4.2 Perceelsgebonden factoren afhankelijk van de fysische eigenschappen

Textuur

De textuur van de bodem halen we rechtstreeks uit de bodemkaart van Vlaanderen (digitale versie, IWT, uitgave 2001 (OC GIS-Vlaanderen)).

Zo worden lemige gronden sterk gewaardeerd. Naarmate er meer zand of klei in de bodem zit, ligt de waardering lager. Veengronden en duinen zijn zeer ongeschikt voor landbouw en krijgen een erg lage waardering, net als sommige kunstmatige gronden. Voor meer details over het toekennen van de scores: zie tabel als bijlage 1.

Natuurlijke drainageklasse

Ook de drainage van de bodem speelt een belangrijke rol voor de geschiktheid voor landbouw. Deze gegevens halen we eveneens uit de bodemkaart van Vlaanderen. Deze kaart geeft echter geen mogelijke verdrogings- of vernattingswerken op het terrein weer.

Matig droge gronden krijgen de hoogste waardering. Naarmate de gronden droger of natter worden, krijgen ze een lagere waardering. Wederom krijgen sommige kunstmatige gronden de laagste waardering. Voor meer details over het toekennen van de scores: zie tabel als bijlage 1.

Overstromingsgevoeligheid

Percelen die effectief of mogelijk overstromingsgevoelig zijn, zijn landbouwkundig vaak minder interessant. Om te bepalen welke percelen zich in deze situatie bevinden, werd gebruik gemaakt van de overstromingsgevoeligheidskaart van de watertoets (Watertoetskaarten, AGIV & CIW (AGIV-product)).

Gronden die niet overstromingsgevoelig zijn, krijgen waardering 10. Gronden die mogelijk overstromingsgevoelig zijn, krijgen een intermediaire score (6) en gronden die effectief overstromingsgevoelig zijn, krijgen score 0.

INFORMATIEF DOCUMENT

Erosiegevoeligheid

Bepaalde streken in Vlaanderen lijden erg onder erosie. Erosie veroorzaakt opbrengstverliezen en leidt op langere termijn tot een minder vruchtbare bodem. Bovendien kan erosie jaarlijks modderoverlast veroorzaken en leiden tot het dichtslibben van waterlopen. Op sterk erosiegevoelige percelen moeten als gevolg van de randvoorwaarden van het landbouwbeleid maatregelen genomen worden om erosie te bestrijden.

De erosiegevoeligheid van gronden halen we uit de potentiële bodemerosiekaart (ALBON-LNE, 2007). Hoe hoger de erosiegevoeligheid, hoe minder interessant voor landbouw, dus hoe lager de score. Voor meer details over het toekennen van de scores: zie tabel als bijlage 1.

Kaveloppervlakte

Grote kavels zijn een belangrijke landbouweconomische troef. Op grote percelen zijn de kosten per hectare kleiner en zijn de opbrengsten groter. Er zijn namelijk minder verliezen aan de randen en er is een betere gewascontrole mogelijk. Aan elkaar grenzende percelen van éénzelfde landbouwentiteit (éénzelfde mestbanknummer) worden samengenomen tot één kavel. Deze kavels worden dan ingedeeld in grootteklassen en worden gescoord. Grotere kavels krijgen een hogere puntenwaarde. Voor meer details over het toekennen van deze scores: zie tabel als bijlage 1.

1.3.5 Bedrijfsgebonden factoren, gebonden aan de huidige gebruiker

1.3.5.1 Bedrijfsgebonden perceelskenmerken

Afstand tot de vergrote huiskavel

De *huiskavel* bevat de landbouwpercelen die te bereiken zijn vanuit de bedrijfszetel zonder dat men een weg of een waterloop moet oversteken. Het is een zo groot mogelijk aaneengesloten blok dat grenst aan de bedrijfsgebouwen. Vooral voor melkveehouders is deze huiskavel van belang. Er wordt uitgegaan van een minimum van één hectare huiskavel per vier melkkoeien. Een grotere huiskavel bevordert de mogelijkheden voor rotatie van teelten, wat voor een duurzaam bodemgebruik van groot belang is.

De *afstand van de percelen tot de bedrijfsgebouwen* is van groot belang voor een goede landbouwuitbating. Percelen die direct aansluiten op de bedrijfszetel of in de directe omgeving van het bedrijf zijn gelegen, zorgen voor een betere en efficiëntere benutting van beschikbare arbeid, een besparing op de voederkosten en voor een vermindering van het brandstofverbruik.

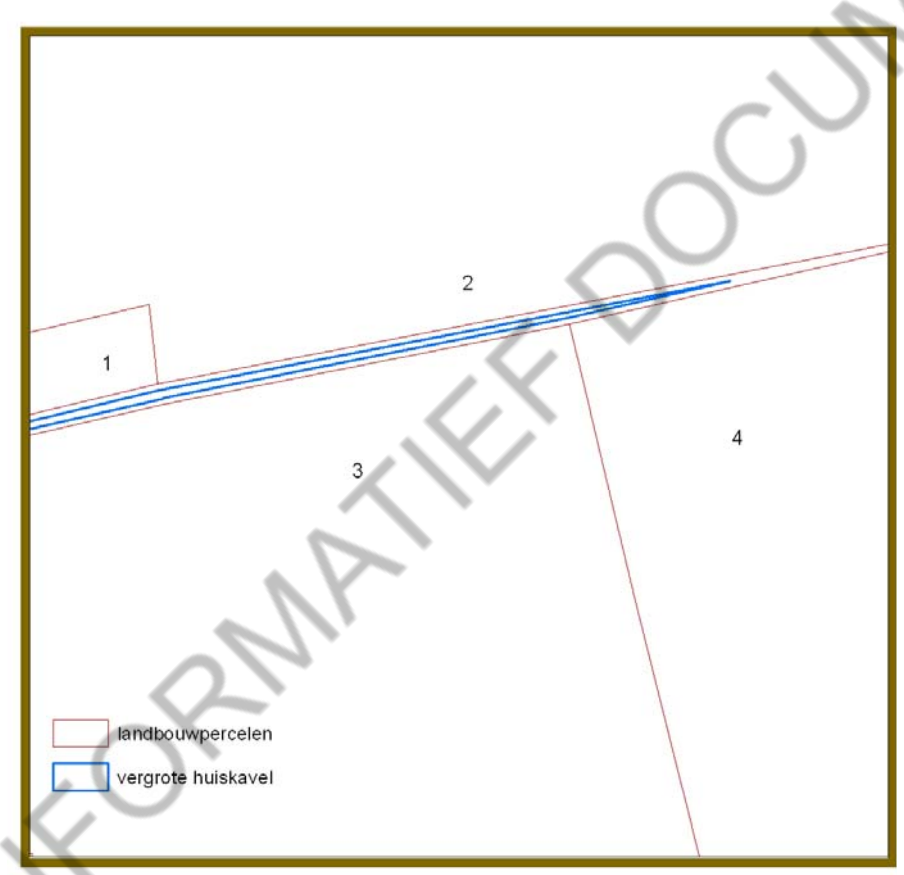
In de begeleidende werkgroep werd beslist de parameters *huiskavel* en *afstand tot de bedrijfsgebouwen* samen te nemen. Hiervoor werd bij de GIS-berekeningen alle percelen van eenzelfde landbouwentiteit (éénzelfde mestbanknummer) die minder dan 3 meter uit elkaar liggen, samengevoegd tot één ‘vergrote kavel’ (zie figuur 1). De afstand van een ‘vergrote veldkavel’ tot de

INFORMATIEF DOCUMENT

bijhorende ‘vergrote huiskavel’ (dit is de ‘vergrote kavel’ waarin de bedrijfsgebouwen liggen), werd berekend als de afstand in vogelvlucht tussen de 2 dichtstbijzijnde punten.

Deze berekeningswijze werd gekozen omdat percelen soms gescheiden zijn van de bedrijfsgebouwen door een smalle gracht of landweg, maar in de praktijk evenzeer tot de kern van het bedrijf behoren. Soms is er bijvoorbeeld een bruggetje over de gracht aangelegd e.d.

Een perceel binnen de ‘vergrote huiskavel’ ligt hierdoor op een afstand van 0 meter en krijgt dus de hoogste puntenwaarde: score 10. Een perceel in een ‘vergrote veldkavel’ die verderaf ligt, krijgt een lagere score naarmate deze verder verwijderd is van de ‘vergrote huiskavel’. Om het hart van het bedrijf duidelijk naar voor te laten komen, liggen de scores voor ‘vergrote veldkavels’ tot een afstand van 150 meter vrij hoog, waarna ze snel dalen. Voor percelen waarvoor er geen bedrijfszetel bekend is, werd de gemiddelde score toegekend. Voor meer details over het toekennen van de scores: zie tabel als bijlage 1.

INFORMATIEF DOCUMENT

Figuur 1: Voorbeeld van de vergrote huiskavel: percelen 1 en 2 zijn van percelen 3 en 4 gescheiden door een smalle veldweg, maar worden alle vier gebruikt door éénzelfde landbouwer. Laten we stellen dat perceel 4 het perceel is waarop de bedrijfsgebouwen staan. Wanneer voor de berekening van de kavels enkel rekening gehouden wordt met aangrenzende percelen zouden de percelen 1 en 2 samen één veldkavel vormen, terwijl de percelen 3 en 4 samen één huiskavel zouden vormen. Wanneer gewerkt wordt met de ‘vergrote kavels’ behoren alle vier de percelen tot de ‘vergrote huiskavel’, wat in realiteit een beter beeld geeft van het hart van het bedrijf. De afstand van de 4 percelen ligt hierdoor op 0 meter, wat overeenkomt met een score 10.

1.3.5.2 Bedrijfsgebonden kenmerken afhankelijk van de huidige gebruiker

Grondgebruiksintensiteit van de teelten

De grondgebruiksintensiteit van de teelten van een landbouwbedrijf wordt gedefinieerd als:

$$\text{grondgebruiksintensiteit van de teelten} = \frac{\text{de som van de BSS van alle gewassen van een bedrijf}}{\text{de totale bedrijfsoppervlakte van dat bedrijf}}$$

De som van de BSS van alle gewassen van een bedrijf is de som van de Bruto Standaard Saldi van alle gewassen aanwezig op het bedrijf. Dieren worden niet mee in rekening gebracht.
Het BSS van een gewas is gelijk aan de geldwaarde van de brutoproductie van het gewas, over een periode van 1 jaar, waarvan bepaalde specifieke kosten zijn afgetrokken. De gebruikte BSS-cijfers zijn afkomstig uit het 'Rentabiliteitsrapport Land- en Tuinbouw 2005' (Beleidsdomein Landbouw en Visserij, AM&S, 2007).
Door deze parameter op deze wijze te berekenen, wordt enkel rekening gehouden met de BSS van de teelten en niet met de BSS van de dieren. Hierdoor worden de grondloze bedrijven niet meegenomen. Ook wordt op deze manier rekening gehouden met mogelijke teeltrotatie binnen eenzelfde bedrijf en met kleine intensieve (tuinbouw)bedrijven.

Bedrijven met een hoge grondgebruiksintensiteit van de teelten, die veel intensieve gewassen verbouwen, realiseren per hectare een hogere toegevoegde waarde. Het opleggen van beperkingen op percelen van deze bedrijven zal een grotere impact hebben dan het opleggen van beperkingen op percelen in gebruik van bedrijven met een lage grondgebruiksintensiteit van de teelten. Percelen krijgen een puntenwaarde toegekend in 4 grote klassen: (1) een grondgebruiksintensiteit van de teelten tussen 0 en 600 €/ha, (2) tussen 600 en 1200 €/ha, (3) tussen 1200 en 2300 €/ha en (4) meer dan 2300 €/ha. Dit komt in grote lijnen overeen met de categorieën (1) graslanden, (2) granen, (3) aardappelen en extensieve groenten en (4) intensieve groenten en fruit, boomkwekerijen e.d. Grondloze bedrijven met enkel dieren krijgen een minimale score. Voor meer details: zie tabel als bijlage 1.

Ligging van de bedrijfszetel

Het spreekt voor zich dat een bedrijf dat met zijn bedrijfsgebouwen (deels) in een SBZ ligt, landbouwkundig gevoeliger is. Het opleggen van beperkingen zal een grotere impact hebben op zo een bedrijf, dan op een bedrijf met enkel gronden in een SBZ.

Indien een deel van het perceel waarop de bedrijfsgebouwen staan in een SBZ ligt, krijgt de hele bedrijfszetel score 10. Indien de volledige bedrijfszetel buiten een SBZ valt, wordt een score 0 toegekend.

INFORMATIEF DOCUMENT

Productieomvang

De economische omvang van de bedrijven werd berekend aan de hand van het totale BSS van de bedrijven (de som van de Bruto Standaard Saldi van alle gewassen én dieren aanwezig op het bedrijf). Op de begeleidende werkgroep werd gekozen om alle percelen van economisch leefbare bedrijven gelijk en maximaal te waarderen. Daarom krijgen enkel percelen van bedrijven uit de laagste productieomvangsklasses (veelal hobby- en gepensioneerde boeren) een lage waardering: percelen van bedrijven uit productieklasse 1 krijgen score 1, percelen van bedrijven uit productieklasse 2 krijgen score 5. Percelen van bedrijven uit hogere productieomvangsklassen (klasse 3, 4 en 5) krijgen de hoogste score (score 10) . De percelen van bedrijven waarvan de economische omvang niet gekend is, werden een gemiddelde score toegekend.

Leeftijd en vermoedelijke uitbollingsgraad van de bedrijfsleider

Een combinatie van de leeftijd en de vermoedelijke uitbollingsgraad[2] van de bedrijfsleider kan een maatstaf zijn voor de gevoeligheid van het bedrijf voor het verlies van percelen. Een jongere bedrijfsleider heeft gemiddeld meer en recentere investeringen gedaan en heeft een grotere nood om zijn bedrijf uit te breiden dan een oudere en uitbollende bedrijfsleider. Hoe kleiner de productieomvang, hoe groter de kans dat het bedrijf niet zal worden opgevolgd. Deze laatste bedrijven kunnen beschouwd worden als minder kwetsbaar voor het verlies van percelen. Een kleinere productieomvang leidt aldus tot een hogere uitbollingsgraad en een lagere gevoeligheidsscore.

Van bedrijven die worden uitgebaat door meerdere personen of die worden uitgebaat onder de vorm van een vennootschap is de leeftijd van de bedrijfsleider niet gekend. Aan deze bedrijven wordt de gemiddelde score voor deze parameter toegekend. Voor meer details over het toekennen van de scores voor deze parameter: zie tabel als bijlage 1.

Ruwvoederbalans

De ruwvoederbalans van een bedrijf drukt uit in welke mate het bedrijf zelf kan voorzien in de behoefte aan ruwvoeder (berekend op basis van het aantal herkauwers) door het telen van ruwvoedergewassen (gras, klavers, silomaïs, voederbieten en andere voedergewassen). Voor een bedrijf met runderen, geiten of schapen is het van groot belang voldoende ruwvoerders te telen. Dat is bedrijfseconomisch immers de meest interessante productiewijze.

Bedrijven die tussen 80 en 130% van hun ruwvoederbehoefte zelf produceren, zijn min of meer in evenwicht voor hun ruwvoederbalans: ze produceren zelf ongeveer evenveel ruwvoeders als ze nodig hebben op het bedrijf. Bedrijven met een tekort aan ruwvoeder (minder dan 80% van de behoefte op het bedrijf wordt zelf geproduceerd) moeten ruwvoeder bijkopen om in hun behoefte te kunnen voorzien. Bedrijven die meer dan 130% van hun ruwvoederbehoefte zelf produceren, hebben een overschot.

[2] De uitbollingsgraad is een parameter die vanaf de leeftijd van 50 jaar de leeftijd van de bedrijfsleider en de productieomvang van het bedrijf combineert tot een getal tussen 0% en 100%. De productieklassen 4 en 5 krijgen steeds een uitbollingsgraad van 0%.

INFORMATIEF DOCUMENT

Als meest gevoelig worden de bedrijven met een evenwicht op hun ruwvoederbalans beschouwd. Zij krijgen dan ook een score 10 omdat ze bij het opleggen van beperkingen of bij het verlies van gronden hun bedrijfsvoering het sterkst zullen moeten aanpassen. Bedrijven die nu reeds een tekort op hun ruwvoederbalans hebben, zijn meestal zo gestructureerd dat zij dit tekort kunnen opvangen. Bij het opleggen van beperkingen of het verlies van gronden, zullen deze bedrijven hun bedrijfsvoering slechts licht moeten aanpassen. Zij krijgen een score 6. Bedrijven met een matig overschot krijgen een score 3. Het minst gevoelig voor deze parameter zijn de bedrijven zonder een behoefte aan ruwvoeder en de bedrijven met een groot overschot (ruwvoederproductie van meer dan 170% van de eigen ruwvoederbehoefte), zij krijgen score 1. De percelen van bedrijven waarvan de ruwvoederbehoefte niet gekend is, werden een gemiddelde score toegekend.

Hierbij moet opgemerkt worden dat ook de varkensbedrijven die zelf hun voeders mengen gebruik maken van maïs e.d. Er zijn echter geen bruikbare en volledige gegevens beschikbaar van zelfmengers, waardoor deze parameter enkel is opgenomen voor herkauwers.

Mestbalans

Het grondgebonden karakter van een bedrijf wordt onder andere weerspiegeld door de mestbalans. De mestbalans van een landbouwbedrijf geeft weer in welke mate een bedrijf de geproduceerde mest kan afzetten op gronden die het bedrijf zelf in gebruik heeft. De mestbalans wordt uitgedrukt in kilogram fosfaat (P_2O_5) per jaar. Bedrijven met een overschot op hun mestbalans zullen maatregelen moeten nemen om dit weg te werken. Op de begeleidende werkgroep werd er voor geopteerd alle bedrijven die rond het evenwicht zitten of een mestoverschot hebben, gelijk en maximaal te waarderen. Zij zullen bij het opgelegd krijgen van beperkingen of bij grondverlies immers allemaal naar extra mestafzet moeten zoeken, met extra kosten tot gevolg. Bedrijven met een sterk negatieve jaarlijkse netto-fosfaatoverschot (d.w.z. kleiner dan -400 kg P_2O_5) hebben nog ruimte om, buiten de mest die ze zelf produceren, nog een bijkomende hoeveelheid mest af te zetten op hun gronden. Ze kunnen bij het opleggen van beperkingen of bij het verlies van gronden de geproduceerde mest tot een bepaald niveau toch nog volledig afzetten op eigen gronden.
Gezien in deze studie gewerkt wordt met gegevens van 2006, zijn in gebieden waar voor 1 januari 2007 de algemene bemestingsnorm gold, de normen ondertussen veranderd. De mestbalansen van bedrijven die in deze gebieden gronden hebben, zullen dus ook veranderd zijn. Ze zijn hier onderschat. Voor de gebieden die in 2006 al in de kwetsbare gebieden ‘water’, ‘natuur’ of ‘fosfaat’ lagen zijn deze bemestingsnormen ongewijzigd.

Absolute oppervlakte in Natura 2000

De oppervlakte die de verschillende landbouwbedrijven gebruiken in (verschillende) SBZ’s bepaalt in grote mate de gevoeligheid van de landbouwbedrijven. Een bedrijf dat een grote oppervlakte in gebruik heeft in Natura 2000-gebieden is gevoeliger dan een bedrijf dat slechts een geringe oppervlakte gebruikt binnen deze gebieden. Voor meer details over het toekennen van de scores voor deze parameter: zie tabel als bijlage 1.

INFORMATIEF DOCUMENT

Landbouwgebruik in Vogelrichtlijngebied is meestal beter te combineren met de (natuur)instandhoudingsdoelstellingen dan landbouwgebruik in Habitatrichtlijngebied. Daarom wordt binnen de parameter absolute oppervlakte in Natura 2000 nog een weging gemaakt: 0,75 van de score is gebaseerd op de ligging in Habitatrichtlijngebied (of in Vogel- én Habitatrichtlijngebied) en 0,25 op de ligging énkel in Vogelrichtlijngebied. Wanneer deze gewichten worden gesommeerd, blijft het totale gewicht van de parameter 'absolute oppervlakte in Natura 2000' gelijk aan 1.

Relatieve oppervlakte in Natura 2000

Omdat er grote verschillen bestaan tussen de totale bedrijfsoppervlaktes van bedrijven, kan eenzelfde oppervlakte in gebruik in Natura 2000-gebied belangrijker zijn voor het ene dan voor het andere bedrijf. Daarom werd voor de bedrijven ook nagegaan wat het aandeel is van de bedrijfsoppervlakte (uitgedrukt in procent) dat gelegen is in SBZ's. Hoe hoger het percentage van de bedrijfsoppervlakte dat gelegen is in SBZ's, hoe hoger de gevoeligheid is van een landbouwbedrijf. Voor meer details: zie tabel als bijlage 1.

Ook voor deze parameter werd een weging gemaakt: 0,75 van de score is gebaseerd op de ligging in Habitatrichtlijngebied (of in Vogel- én Habitatrichtlijngebied) en 0,25 op de ligging énkel in Vogelrichtlijngebied.

1.4 Weergave op kaart

Om de landbouwgevoeligheid weer te geven op kaart, werd voor elk rasterblok elke parameter gescoord tussen 0 en 10. De toegekende score werd dan vermenigvuldigd met het gewicht van die parameter (zie tabel 1). De scores en gewichten van de verschillende parameters werden dan opgeteld per deelkaart. De score voor de totaalkaart, kaart 1, werd als volgt berekend:

$$\text{score kaart 1} = \frac{\text{score kaart 2} + \text{score kaart 3}}{10} + \frac{\text{score kaart 4}}{11}$$

Door de score van de perceelsgebonden en bedrijfsgebonden parameters te delen door de som van de gewichten van de opgenomen parameters, wegen beide groepen even zwaar door in de totaalkaart.

De gevoeligheidsscore van de rasterblokken werd voor elke kaart ingedeeld in 19 klassen met 'natuurlijke klassegrenzen' ('natural breaks' of 'Jenks'). Deze klassegrenzen zijn bepaald op basis van de 'natuurlijke groepering' van datawaarden: de data worden geclassificeerd met een bepaald statistisch algoritme op een zodanige wijze dat binnen de klassen de variatie minimaal is, en de klassen onderling maximaal verschillen. De indeling in klassen is dus telkens anders per kaart!

Om een beter overzicht te bewaren, werden de klassegrenzen in de legende van de kaarten niet weergegeven. De weergegeven scores moeten immers eerder als een grootteorde of een indicatie

INFORMATIEF DOCUMENT

van de landbouwgevoeligheid in het studiegebied beschouwd worden, niet als een absoluut cijfer. In de tabel als bijlage 2 worden de klassegrenzen van de verschillende kaarten wel weergegeven.

Op de kaarten worden ook de percelen met bedrijfsgebouwen[3] die in of binnen een straal van 300 meter van een SBZ gelegen zijn weergegeven. Dit wordt gedaan omdat sommige maatregelen en/of plannen in functie van natuur gevolgen kunnen hebben voor het vergunningenbeleid in de onmiddellijke omgeving van een SBZ.

1.5 Interpretatie van de kaarten

Een landbouwgevoeligheidskaart geeft weer welke landbouwpercelen meer en welke minder gevoelig zijn. Het is dus een relatieve waardeschaal. De legende van de kaart wordt dan ook uitgedrukt in 'meer' of 'minder' gevoelig. Dit betekent niet dat wanneer voor een bepaalde parameter lage punten worden gegeven, de grond voor deze parameter geen landbouwkundige waarde kan hebben. Een lage waarde betekent dus enkel dat het raster relatief gezien (dus ten opzichte van de andere rasters) de laagste landbouwgevoeligheid heeft.
Voor de opgetelde gevoeligheid van de rasters (som van de scores en gewichten van verschillende of alle parameters) geldt hetzelfde: rasters met een lage gevoeligheid zijn landbouwkundig minder waardevol ten opzichte van rasters met een hoge gevoeligheid, maar kunnen toch een aanzienlijke landbouwkundige waarde bezitten. Er worden geen uitspraken gedaan over de absolute landbouwkundige waarde van de rasters. Er kan wel een onderlinge vergelijking gemaakt worden van de rasters binnen één SBZ en tussen verschillende SBZ's.

De kaarten moeten daarom met de nodige voorzichtigheid geïnterpreteerd worden. Het is immers een methode die een veelheid van gegevens tracht te combineren om een uitspraak te doen over een bepaald gebied. Het is vanzelfsprekend dat op deze manier heel wat nuances verdwijnen of afgevlakt worden. Het is dan ook zeer belangrijk dat de lezer ook de achterliggende gegevens kent. Daarom wordt hieronder een leeswijzer voor de kaarten opgenomen.

Ondanks deze beperkingen biedt het resultaat een degelijke basis voor het ontwikkelen van een landbouwvisie. De meest waardevolle gebieden komen meestal duidelijk tot uiting.

INFORMATIEF DOCUMENT

[3] Onder percelen met bedrijfsgebouwen worden alle percelen gerekend met teeltcode 1 en 2. Eenzelfde bedrijf kan meerdere percelen met bedrijfsgebouwen hebben. De percelen met bedrijfsgebouwen die gelegen zijn in een SBZ of binnen een straal van 300 meter worden op de kaarten ook aangegeven d.m.v. paarse stippen.

1.6 Leeswijzer

De verschillende gevoeligheidskaarten (één totaalkaart en 3 deelkaarten) zijn bedoeld om de veelheid aan gegevens die in deze landbouwgevoeligheidsanalyse verwerkt worden overzichtelijk en toch genuanceerd weer te geven.

- Wanneer naar de **totaalkaart** gekeken wordt, komen de landbouwgronden met de hoogste totale gevoeligheid naar voor. Dit zijn dus de gronden die landbouwkundig het meest waardevol zijn. Wat de oorzaak van deze gevoeligheid is, valt echter beter op te maken uit de deelkaarten. Verder kunnen op één of meerdere deelkaarten ook andere gronden naar voor komen als meer gevoelig en toch slechts matig of minder gevoelig zijn op de totaalkaart.
- De kaart met de **bedrijfsgebonden factoren** geeft eerder een middellange termijnvisie weer en is deels een momentopname: welke gronden zijn van de meest gevoelige landbouwbedrijven? Dit kan zijn doordat een bedrijf een voldoende grote productieomvang heeft om het belangrijkste deel van het inkomen uit landbouw te genereren, maar evengoed doordat de bedrijfspercelen goed gelegen zijn t.o.v. de bedrijfszetel of omdat de mestbalans van het bedrijf in evenwicht is. Wanneer percelen overgenomen worden door een ander bedrijf, kunnen deze factoren plots sterk veranderen. Kenmerken zoals bv. de teelten die een bedrijf aanplant, kunnen ook van jaar tot jaar variëren. De kaart van de bedrijfsgebonden factoren kan een antwoord geven op vragen als: wat is de haalbaarheid van (in de toekomst) opgelegde randvoorwaarden en opgestelde inrichtingsplannen? Voor de meest kwetsbare bedrijven zal het immers vaak moeilijker zijn om aan extra randvoorwaarden te voldoen dan voor minder kwetsbare bedrijven. Deze laatste hebben mogelijks al een aangepaste bedrijfsvoering, maken al gebruik van alternatieve kanalen om (een deel van) hun inkomen te genereren, enz.
- De kaart met de **perceelsgebonden factoren afhankelijk van de fysische eigenschappen** geeft eerder de langetermijnvisie weer: welke gronden zijn goede landbouwgronden om “goed op te boeren”. Waar is de textuur, de natuurlijke drainage, de erosiegevoeligheid, … van de percelen beter om gewassen op te verbouwen. Ongeacht de gebruiker zullen de fysische eigenschappen van de landbouwgronden vrijwel gelijk blijven. Er kunnen bijvoorbeeld wel verdrogings- of vernattingswerken uitgevoerd worden, maar in grote mate zijn de fysische eigenschappen van de bodem een gegeven voor de landbouwer waar hij weinig vat op heeft.
- De kaart met de **perceelsgebonden factoren afhankelijk van het juridisch- en beleidskader** geeft dan weer aan waar landbouw op juridisch vlak een goede bestaanszekerheid heeft. Vele SBZ’s bevatten al grote delen natuurgebied op het gewestplan of VEN e.d. waar al bepaalde randvoorwaarden zijn opgelegd aan landbouw.

Afhankelijk van het accent dat men wenst te leggen kan een andere (deel)kaart gebruikt worden: wil men sterkere bedrijven zo weinig mogelijk beperkingen opleggen? Wil men rekening houden met de haalbaarheid? Wil men betere landbouwgrond liefst zoveel mogelijk in landbouwgebruik laten? Wil

INFORMATIEF DOCUMENT

men vooral gronden in gebieden met een betere rechtszekerheid behouden? Of wil men de gronden die op deze verschillende factoren allemaal beter scoren zoveel mogelijk ontzien?

1.7 Weergave in tabel

Op het einde van elk rapport wordt in tabel 9 per SBZ steeds een overzicht gegeven van de totale gevoeligheid, de som van alle perceelsgebonden en bedrijfsgebonden factoren. Ook in deze tabel wordt getracht de veelheid aan gegevens op een overzichtelijke en gedetailleerde wijze weer te geven zodat de nodige nuances naar boven kunnen komen. Hieronder wordt schematisch een overzicht gegeven van de informatie die uit deze tabel 9 gehaald kan worden.

19 gevoeligheidsklassen

Verschillende deelgebieden in de SBZ, met analoge nummering als op de kaarten

Gevoeligheidsklasse	Raster oppervlakte (ha)									Rel. opp. (%)
	DG.1	DG.2	DG.3	DG.4	DG.5	DG.6	DG.7	DG.8	Totaal	Totaal
Tot. opp. deelgebied (in ha)	**38**	**33**	**101**	**23**	**129**	**196**	**89**	**24**	**633**	
Minst gevoelig (klasse 1)						0,1			**0,1**	**0,1**
Klasse 2	0,0		0,0			0,1			**0,1**	**0,1**
Klasse 3	0,2	0,1	0,0			0,3	0,3		**0,9**	**0,6**
Klasse 4	0,2	0,2	0,1		0,3	0,5	0,3	0,0	**1,5**	**1,1**
Klasse 5	0,0	0,0	0,0		0,7	0,4	0,1	0,0	**1,3**	**1,0**
Klasse 6	0,0		0,1		0,4	0,7	0,7	0,0	**1,9**	**1,4**
Klasse 7	0,3	1,0	0,1	0,0	0,3	0,2	2,1	0,0	**3,9**	**2,9**
Klasse 8	0,1	0,8	0,0	0,0	1,4	3,3	1,3	0,0	**6,8**	**5,1**
Klasse 9	0,8	0,7	0,1	0,0	4,6	9,4	7,3		**22,8**	**17,1**
Matig gevoelig (klasse 10)	3,4	1,8	0,1		3,2	11,6	1,7		**21,8**	**16,3**
Klasse 11	0,8	2,6	0,2		8,8	8,8	3,2	0,0	**24,5**	**18,4**
Klasse 12	0,1	1,5	1,1	0,1	9,1	1,0	0,0		**12,9**	**9,7**
Klasse 13	0,3	0,2	0,5	0,1	14,7	1,1		0,0	**16,9**	**12,7**
Klasse 14	0,5		1,0	0,0	8,2	0,4			**10,1**	**7,6**
Klasse 15	0,3			0,2	2,3	0,1			**2,8**	**2,1**
Klasse 16	1,0		0,0	1,2	1,2	0,0			**3,4**	**2,5**
Klasse 17	0,1			0,1	0,7	0,0			**0,9**	**0,7**
Klasse 18						0,7			**0,7**	**0,5**
Meest gevoelig (klasse 19)									**0,0**	**0,0**
Tot. opp. in ldbgebruik (in ha)	**8**	**9**	**3**	**2**	**56**	**39**	**17**	**0**	**133**	**100**
Opp.in ldbgebruik/tot.opp DG (%)	**21,2**	**26,9**	**3,2**	**7,6**	**43,0**	**19,7**	**19,2**	**0,7**	**21,0**	

Totale oppervlakte (landbouw- en niet-landbouwoppervlakte) van het deelgebied of het totale gebied (in hectare)

Oppervlakte van een bepaalde gevoeligheids-klasse in een bepaald deelgebied (in hectare)

Totale oppervlakte in landbouwgebruik per deelgebied (in hectare)

Relatieve oppervlakte in landbouwgebruik per deelgebied (in %)

Totale oppervlakte per gevoeligheidsklasse in het gehele SBZ (in hectare)

Relatieve totale oppervlakte per gevoeligheidsklasse in het gehele SBZ (in %)

INFORMATIEF DOCUMENT

Enkele opmerkingen bij deze tabel:

- Wat betreft de oppervlakte van een bepaalde gevoeligheidsklasse in een bepaald deelgebied geven de lege cellen aan dat er geen landbouwgronden in deze gevoeligheidsklasse voorkomen in een deelgebied. Cellen met 0,0 geven aan dat er wel landbouwgronden voorkomen maar de oppervlakte in deze gevoeligheidsklasse kleiner dan 0,05 is.
- Deze oppervlaktes worden best geïnterpreteerd als grootordes, niet als absolute cijfers, juist zoals bij de kaarten. Er wordt immers gewerkt met rasters van 10 op 10 m² (= 0,01 ha).

- De totale landbouwoppervlakte van een geheel SBZ in tabel 9 kan licht verschillen van de oppervlaktes weergegeven in andere tabellen. Dit verschil wordt veroorzaakt doordat de tabellen met bedrijfsgegevens e.d. berekend worden m.b.v. de perceelsgrenzen zoals deze in de mestbankdataset voorkomen (polygonen bestanden). Deze kunnen her en der overlappen. Dit in tegenstelling tot de oppervlaktes uit tabel 9 die berekend worden d.m.v. rasterbestanden (hierbij komt geen overlap voor).
- De nummering van de deelgebieden van Vogelrichtlijngebieden (in blauw) gebeurt op de kaarten en in tabel 9 anders dan deze van de Habitatrichtlijngebieden (in rood). De nummering van de VRL-gebieden wordt aangegeven door het rapportnummer gevolgd door een letter (bijvoorbeeld deelgebied 28b). Bij de nummering van de HRL-gebieden wordt het rapportnummer weggelaten en wordt enkel het nummer van het deelgebied weergegeven.

INFORMATIEF DOCUMENT

DEEL 2 RAPPORT 37/ BE2500831 IJZERVALLEI

2.1 Beknopte analyse van het gebied

De speciale beschermingszone (SBZ) 'IJzervallei' is een gebied van 5136 ha, bestaande uit 2 deelgebieden en gelegen in het westen van de provincie West-Vlaanderen. Het ligt op het grondgebied van de gemeenten Diksmuide, Kortemark, Lo-Reninge, Houthulst en Vleteren en behoort tot de landbouwstreken 'Vlaamse Zandstreek' en 'Zandleemstreek'. Het gehele gebied is Vogelrichtlijngebied.

2.2 Beschrijving van de aanwezige landbouw in het gebied

In het Natura 2000-gebied 'IJzervallei' is 3932 hectare landbouw geregistreerd door 696 bedrijven. Er liggen 101 percelen met bedrijfsgebouwen in het gebied. De meeste van deze bedrijfsgebouwen liggen aan de rand van het gebied. Daarnaast liggen er 116 percelen met bedrijfsgebouwen binnen een straal van 300 meter rond de SBZ (op Vlaams grondgebied). In het centrum van het westelijk deelgebied (ronde de Blankaard) liggen de meest zetels aan de rand omdat het hier om een lager gelegen, nat gebied gaat.
915 ha van de aanwezige landbouw behoort tot de 'vergrote huiskavel' (zie deel 1.3.5.1) en wordt dus gezien als zeer waardevolle grond op het vlak van ruimtelijke ligging ten opzichte van de bedrijfsgebouwen.
In dit gebied komt de realiteit op het terrein mogelijk al niet meer helemaal overeen met de kaarten van deze LGA aangezien hier in 2009 via een RUP een gewestplanwijziging werd doorgevoerd en hier een natuurinrichtingsproject (met bijhorende grondenbank) lopende is.

Hieronder wordt een kort overzicht gegeven van de landbouw[4] die aanwezig is in het gebied. De aangegeven oppervlaktes in de tabellen zijn voor de gronden die de betrokken bedrijven gebruiken *in* het gebied. Met oppervlaktes buiten de SBZ 'IJzervallei' wordt dus geen rekening gehouden, tenzij dit expliciet anders vermeld wordt.

2.2.1 Oppervlakte in Habitat- (HRL-) en Vogelrichtlijngebied (VRL-gebied)

In tabellen 2 en 3 worden de oppervlaktes weergegeven die éénzelfde bedrijf heeft in eender welk Vogel- en Habitatrichtlijngebied in Vlaanderen, dus niet enkel in de speciale beschermingszone die in dit deel wordt besproken.

[4] Aangegeven percelen van gekende terreinbeheerders werden niet als landbouwpercelen mee opgenomen en zijn niet meegerekend in het aantal bedrijven, het aantal percelen en de oppervlaktes. Om fouten bij het op elkaar leggen van kaartlagen te minimaliseren werd aan de rand van de SBZ een strook van 5 meter niet meegerekend. Bedrijven die dus perceelstukken minder dan 5 meter in het gebied hebben liggen, worden niet mee opgenomen.

INFORMATIEF DOCUMENT

Van de 696 bedrijven die gronden gebruiken in de SBZ 'IJzervallei' hebben 45 bedrijven (6,5%) minder dan 0,5 ha in een Vogelrichtlijngebied in Vlaanderen liggen. Meer dan de helft van de bedrijven (55,9%) hebben tussen 0,5 en 4 ha van hun gebruiksgronden in een VRL-gebied liggen. Van de overige 262 bedrijven (37,6%) met meer dan 4 ha gronden in een VRL-gebied, heeft het merendeel tussen 4 en 16 ha in een VRL-gebied liggen.

Tabel 2: Totale bedrijfsoppervlakte in Vogelrichtlijngebied

Oppervlakte in Vogelrichtlijngebied	Aantal bedrijven	Rel. aantal bedrijven (%)
< 0,5 ha	45	6,5
0,5 tot 1 ha	98	14,1
1 tot 2 ha	144	20,7
2 tot 4 ha	147	21,1
4 tot 8 ha	111	15,9
8 tot 16 ha	90	12,9
16 tot 32 ha	48	6,9
> 32 ha	13	1,9
Totaal	**696**	**100**

19 bedrijven in deze SBZ hebben ook gebruiksgronden in een Habitatrichtlijngebied in Vlaanderen. Hiervan hebben 6 bedrijven minder dan 0,5 ha in HRL-gebied liggen. Slechts 4 bedrijven hebben meer dan 4 ha van hun gronden in HRL-gebied liggen, waarvan 3 bedrijven tussen de 4 en 8 ha.

Tabel 3: Totale bedrijfsoppervlakte in Habitatrichtlijngebied

Oppervlakte in Habitatrichtlijngebied	Aantal bedrijven	Rel. aantal bedrijven (%)
< 0,5 ha	6	31,6
0,5 tot 1 ha	2	10,5
1 tot 2 ha	4	21,1
2 tot 4 ha	3	15,8
4 tot 8 ha	3	15,8
8 tot 16 ha	1	5,3
16 tot 32 ha	0	0,0
> 32 ha	0	0,0
Totaal	**19**	**100**

INFORMATIEF DOCUMENT

2.2.2 Bedrijfstypes

In het gebied komen vooral melkvee- en varkensbedrijven voor, goed voor een oppervlakte van respectievelijk 1286 ha en 699 ha. Samen nemen zij 50,5% van de totale oppervlakte in landbouwgebruik in de SBZ voor hun rekening. Ook ander rundvee-, vleesvee-, groenten- en akkerbouwbedrijven nemen een belangrijk oppervlakte-aandeel in. Onder de categorie 'ander bedrijf' vallen onder andere kleinfruit-, kleinhoevigen- en pluimveebedrijven. Omwille van de overzichtelijkheid en de bescherming van de privacy wordt hun oppervlakte in het gebied samen in één categorie weergegeven.

Tabel 4: Bedrijfstypes voor de aanwezige landbouwpercelen

Bedrijfstype	Aantal bedrijven	Rel. aantal bedrijven (%)	Oppervlakte (ha)	Rel. opp. (%)
Melkveebedrijf	174	25,0	1286	32,7
Varkensbedrijf	150	21,6	699	17,8
Ander rundveebedrijf	74	10,6	602	15,3
Vleesveebedrijf	94	13,5	509	13,0
Groentenbedrijf	70	10,1	394	10,0
Akkerbouwbedrijf	101	14,5	356	9,0
Ander bedrijf	33	4,7	87	2,2
Totaal	**696**	**100**	**3932**	**100**

2.2.3 Bodemgebruik

In het gebied komen vooral graslanden voor: 2440 ha (62%) permanent en 418 ha (10,6%) tijdelijk grasland. Verder wordt er nog 394 ha (10,0%) maïs verbouwd. Samen zijn deze gewassen goed voor 82,6% van de landbouwoppervlakte in de SBZ. Daarnaast komen nog kleinere percentage (maar aanzienlijke) oppervlakten granen, groenten, aardappelen, andere ruwvoeders en suikerbieten voor. Onder de categorie 'ander gewas' valt onder andere (pit)fruit, vlas en hennep, … .

INFORMATIEF DOCUMENT

Tabel 5: Bodemgebruik

Bodemgebruik	Aantal percelen	Oppervlakte (ha)	Rel. opp. (%)
Permanent grasland	1729	2440	62,0
Tijdelijk grasland	311	418	10,6
Maïs	314	394	10,0
Granen	128	189	4,8
Groenten	112	154	3,9
Aardappelen	95	144	3,7
Andere ruwvoeders	51	63	1,6
Suikerbieten	49	62	1,6
Gebouwen	101	53	1,4
Ander gewas	17	15	0,4
Totaal	**2907**	**3932**	**100**

2.2.4 Economische productieomvang

Bijna de helft van de bedrijven (48,3%) heeft een zeer grote economische productieomvang. Deze bedrijven nemen een zeer groot deel in van de landbouwoppervlakte in de SBZ, namelijk 2289 ha of 58,2% van de totale oppervlakte. De bedrijven met gemiddelde, grote en zeer grote economische productieomvang nemen samen 80,4% van het landbouwareaal in de SBZ in. Ook bedrijven met een zeer kleine economische productieomvang zijn groot in aantal, maar nemen relatief gezien minder oppervlakte voor hun rekening (slechts 10,3%).

Tabel 6: Economische productieomvang

Economische productieomvang	Aantal bedrijven	Rel. aantal bedrijven (%)	Oppervlakte (ha)	Rel. opp. (%)
Zeer klein	152	21,8	405	10,3
Klein	75	10,8	365	9,3
Gemiddeld	66	9,5	342	8,7
Groot	67	9,6	530	13,5
Zeer groot	336	48,3	2289	58,2
Totaal	**696**	**100**	**3932**	**100**

2.2.5 Ruwvoederbalans

Momenteel hebben 265 bedrijven van de 696 (38,1%), goed voor een oppervlakte van 1735 ha (44,1%), een ruwvoederbalans die rond het evenwicht ligt. Zij produceren dus juist voldoende ruwvoeder om aan de behoefte van hun herkauwers te voldoen. Deze bedrijven worden als meest kwetsbaar gezien. Een kleine verandering van het landbouwareaal of het opleggen van beperkingen

INFORMATIEF DOCUMENT

kan hen uit evenwicht brengen. 97 bedrijven (13,9%) hebben een ruwvoedertekort en moeten dus momenteel reeds ruwvoeders aankopen. 204 bedrijven (29,4%) hebben een beperkt tot ruim ruwvoederoverschot en nemen samen 34,6% of 1358 ha van de landbouwoppervlakte in de SBZ in. 130 bedrijven (18,7%) hebben geen herkauwers op het bedrijf en dus ook geen ruwvoederbehoefte. Deze bedrijven zijn goed voor een ruimte-inname van 9,2% van de totale landbouwoppervlakte in de SBZ.

Tabel 7: Ruwvoederbalans

Ruwvoederbalans	Aantal bedrijven	Rel. aantal bedrijven (%)	Oppervlakte (ha)	Rel. opp. (%)
Ruwvoedertekort (< 80%)	97	13,9	476	12,1
Evenwicht (80 - 130%)	265	38,1	1735	44,1
Beperkt ruwvoederoverschot (130 - 170%)	118	17,0	801	20,4
Ruim ruwvoederoverschot (> 170%)	86	12,4	557	14,2
Geen ruwvoederbehoefte	130	18,7	364	9,2
Totaal	**696**	**100**	**3932**	**100**

2.2.6 Mestbalans

172 bedrijven (24,7%) hebben volgens deze gegevens van 2006 een mestbalans die rond het evenwicht ligt. Zij worden als meest kwetsbaar gezien en zullen bij het opleggen van beperkingen mogelijks hun bedrijfsvoering moeten aanpassen. Deze bedrijven nemen 735 ha in of 18,7% van de totale landbouwoppervlakte in de SBZ.

Onderstaande tabel geeft ook aan dat 44,1% van de bedrijven met gronden in het gebied ruimte heeft voor bijkomende mestafzet. Zij nemen 2016 ha of iets meer dan de helft van de landbouwoppervlakte in de SBZ in.

217 bedrijven (31,2%) hebben momenteel reeds een mestoverschot. Zoals eerder aangehaald in punt 1.5.3.2 is het mestoverschot voor bedrijven in kwetsbaar gebied ‘water’ sinds 1 januari 2007 hier onderschat, mogelijks kampen dus reeds meerdere bedrijven met een mestoverschot. Qua ruimte-inname zijn deze bedrijven goed voor 30% van de totale landbouwoppervlakte in de SBZ.

INFORMATIEF DOCUMENT

Tabel 8: Mestbalans

Mestbalans	Aantal bedrijven	Rel. aantal bedrijven (%)	Oppervlakte (ha)	Rel. opp. (%)
Ruimte voor bijkomende mestafzet	307	44,1	2016	51,3
Evenwicht	172	24,7	735	18,7
Mestoverschot	217	31,2	1180	30,0
Totaal	**696**	**100**	**3932**	**100**

2.3 Interpretatie van de kaarten

Algemeen kan gesteld worden dat de gronden die als 'meest gevoelig' uit deze analyse komen (in oranje- en bruintinten weergegeven op de kaarten), diegene zijn die voor landbouw het belangrijkst zijn (anno 2006). Indien in deze SBZ randvoorwaarden opgelegd worden en hierbij keuzes moeten gemaakt worden tussen landbouwgronden, wordt dit vanuit landbouwkundig oogpunt best niet of zo weinig mogelijk gedaan op deze 'meest gevoelige' gronden. Dit komt ook uitgebreider aan bod in de leeswijzer (deel 1.7) in het algemene deel van dit rapport.
Hieronder wordt de landbouwkundige gevoeligheid van dit gebied meer in detail besproken.

Op juridisch en beleidsmatig vlak (kaart 37-2a en b) is er een duidelijke zonering in gevoeligheid binnen deze SBZ. De meeste landbouwpercelen met uitzondering van het centrale deel van het westelijke deelgebied scoren 'meer' tot 'meest gevoelig'. Deze gronden liggen voornamelijk in (ecologisch of landschappelijk waardevol) agrarische gebieden of valleigebieden, enkele gronden liggen in industriegebied. Al deze 'meer' tot 'meest gevoelige' landbouwgronden liggen buiten het VEN en Recht van Voorkoop (RVV) 'Natuur'-gebied, en in zones waar geen extra (of slechts zeer beperkte) bemestingsrestricties gelden. Centraal in het meest westelijke deelgebied ligt natuurreservaat en waterproductiecentrum De Blankaart. Enkele landbouwpercelen liggen in het VEN en de perimeter RVV 'Natuur' die hier zijn afgebakend. Deze gronden scoren 'minst gevoelig'. Deze gronden maken echter niet de meerderheid uit. Het grootste deel landbouwpercelen rond de Blankaart scoort 'matig gevoelig'. Deze gronden liggen niet in het VEN en niet in de perimeter RVV 'Natuur', maar kennen wel strenge bemestingsnormen en kregen met een GRUP in 2009 een groene gewestplanbestemming.

Op fysisch vlak (kaart 37-3a en b) scoren de gronden 'matig' tot 'meest gevoelig'. De variatie in gevoeligheid wordt veroorzaakt door een verschil in overstromingsgevoeligheid, drainageklasse en textuur en hangt nauw samen met de aanwezigheid van valleigebieden (in de valleigebieden zijn effectief overstromingsgevoelige gronden gelegen met een duidelijk slechtere drainage). De parameter 'kaveloppervlakte' is eerder variabel voor de SBZ. Erosiegevoeligheid speelt niet in deze regio.

INFORMATIEF DOCUMENT

Qua bedrijfsgebonden parameters (kaart 37-4a en b) scoren de meeste gronden matig. Slechts enkele percelen scoren ‘meest’ of ‘minst gevoelig’. Bij de parameter ‘afstand tot de bedrijfszetel’ is duidelijk de invloed van de valleimorfologie te merken (analoog aan het beeld bij de fysische parameters): in de eigenlijke valleigebieden is de afstand tot de bedrijfszetel het grootst omdat op deze lager gelegen, natte gronden bijna geen bedrijfsgebouwen gelegen zijn.
Voor de parameter ‘grondgebruiksintensiteit van de teelten’ scoort het oostelijk deel beter dan het westelijk deel. In het westelijk deel liggen de gronden die beter scoren meestal verder van de IJzer. Deze trend wordt ook (in mindere mate) weergegeven op de totaalkaart van de bedrijfsgebonden parameters (37-4a en b). Voor de parameter ‘oppervlakte in Natura 2000-gebied’ scoort deze SBZ vrij uniform en laag. De oorzaak hiervan is dat de meeste van de bedrijven met gronden in deze SBZ enkel gronden hebben in Vogelrichtlijngebied (zie ook deel 2.2.2). Dit weegt minder zwaar door t.o.v. gronden in HRL-gebied (zie beschrijving van de parameters paragraaf 1.3.5.2) Qua productieomvang en leeftijd en uitbollingsgraad scoort het gebied in het algemeen hoog.

De totale gevoeligheid (kaart 37-1a en b en tabel 9) van de landbouwpercelen in het gebied is ’matig’ tot ‘meest gevoelig’. In klasse 1 tot 5 komen bijna geen landbouwpercelen voor. Klasse 12 tot 15 is het sterkst vertegenwoordigd (59,5% van de gronden liggen hierin). Opvallend is dat op de totaalkaart van zowel juridisch en beleidsmatige, fysische en bedrijfsgebonden parameters, ook de valleigronden duidelijk doorschemeren als minder gevoelig. De ‘meest gevoelige’ gronden liggen op de rand van de valleigebieden, omwille van fysische en bedrijfsgebonden factoren. Centraal in het westelijke deelgebied komen ook de juridische beperkingen naar voor als ‘matig’ tot ‘minder gevoelige’ percelen.
Ten opzichte van de andere SBZ’s in de Zandleemstreek en de Vlaamse Zandstreek scoren de gronden hier gemiddeld genomen gelijkaardig of gevoeliger. In deze SBZ valt wel op dat gronden met een gelijkaardige gevoeligheid ruimtelijk meer gegroepeerd liggen dat in vele andere SBZs.

INFORMATIEF DOCUMENT

Tabel 9: Opdeling van de aanwezige landbouwgronden per gevoeligheidsklasse (zonder terreinbeherende verenigingen)

	Raster oppervlakte (ha)	Rel. opp. (%)
Gevoeligheidsklasse	**Totaal**	**Totaal**
Tot. opp. deelgebied (in ha)	**5136**	
Minst gevoelig (klasse 1)	**0,3**	**0,0**
Klasse 2	**1,6**	**0,0**
Klasse 3	**1,5**	**0,0**
Klasse 4	**11,0**	**0,3**
Klasse 5	**5,3**	**0,1**
Klasse 6	**37,7**	**1,0**
Klasse 7	**39,0**	**1,0**
Klasse 8	**88,2**	**2,2**
Klasse 9	**131,2**	**3,3**
Matig gevoelig (klasse 10)	**161,3**	**4,1**
Klasse 11	**324,2**	**8,2**
Klasse 12	**527,0**	**13,4**
Klasse 13	**690,0**	**17,6**
Klasse 14	**673,2**	**17,1**
Klasse 15	**449,8**	**11,4**
Klasse 16	**328,4**	**8,4**
Klasse 17	**233,3**	**5,9**
Klasse 18	**155,4**	**4,0**
Meest gevoelig (klasse 19)	**71,8**	**1,8**
Tot. opp. in ldbgebruik (in ha)	**3930**	**100**
Opp.in ldbgebruik/tot.opp DG (%)	**76,5**	

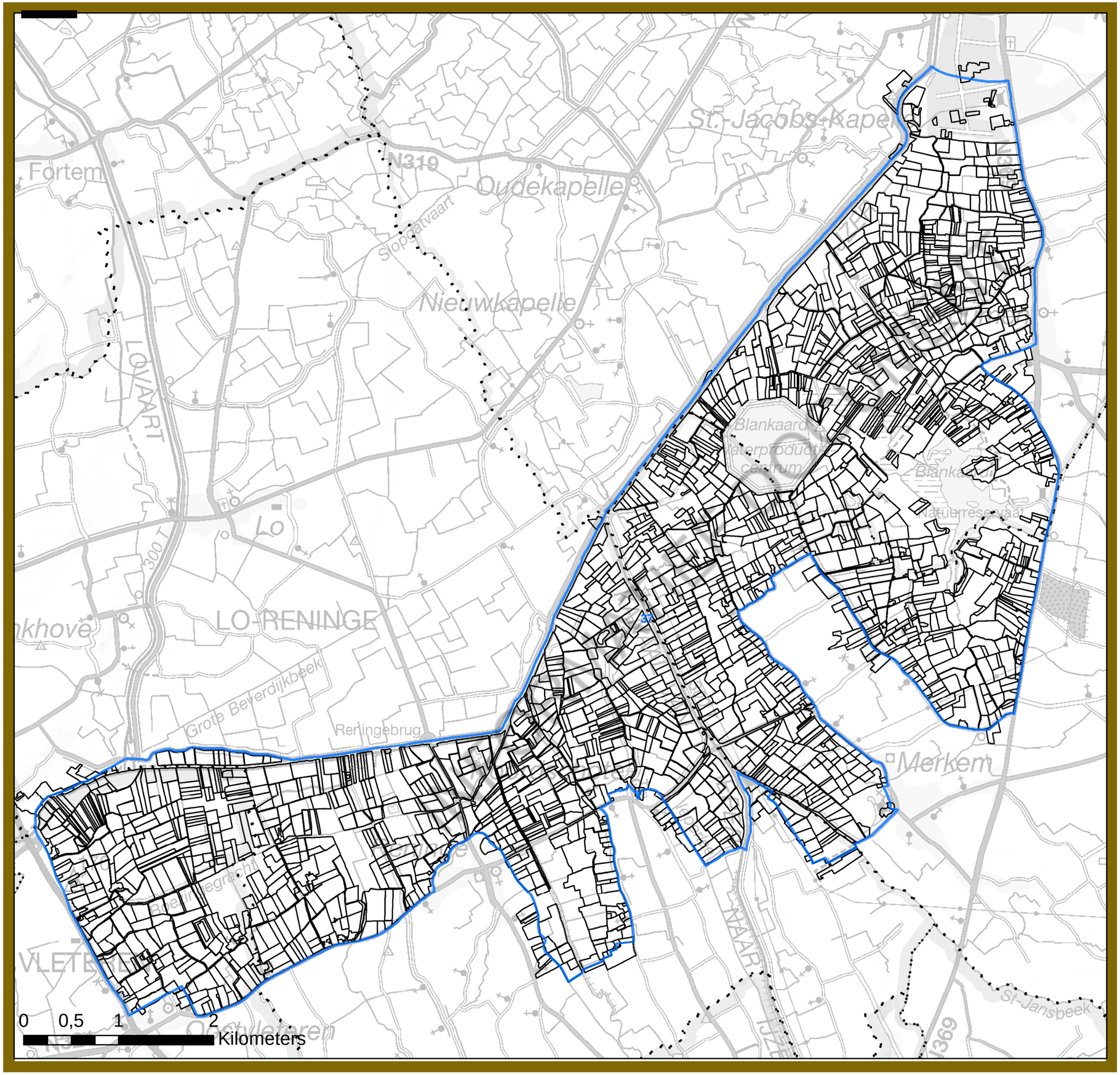
INFORMATIEF DOCUMENT

Landbouwgevoeligheidsanalyse
Instandhoudingsdoelstellingen Natura 2000

Rapport 37

BE2500831: IJzervallei

Kaart 0a: landbouwpercelen

SBZ Habitatrichtlijngebied

SBZ Vogelrichtlijngebied

gemeentegrens

provinciegrens

landbouwpercelen mestbank 2006 (uitgezonderd terreinbeheerders)

bron:
- Indicatieve situering van de Natura 2000 habitat- en vogelrichtlijngebieden, Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, 2008
- Topografische kaart 2008, NGI, schaal 1/100.000 (OC-Gis-Vlaanderen)
- VLMgegevens, 2006

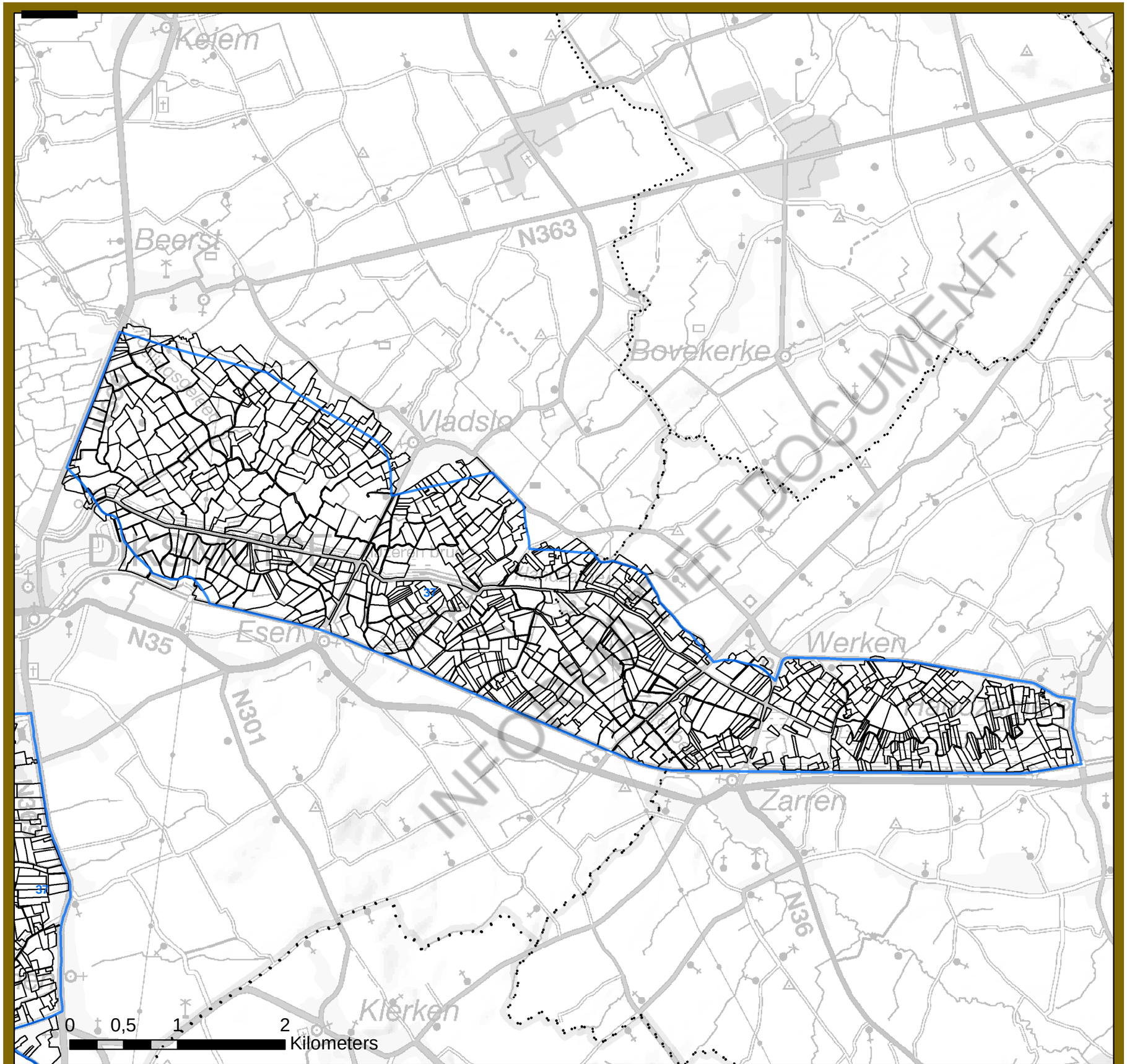
VLM

Landbouwgevoeligheidsanalyse
Instandhoudingsdoelstellingen Natura 2000

Rapport 37

BE2500831: IJzervallei

Kaart 0b: landbouwpercelen

SBZ Habitatrichtlijngebied

SBZ Vogelrichtlijngebied

gemeentegrens

provinciegrens

landbouwpercelen mestbank 2006 (uitgezonderd terreinbeheerders)

bron:
- Indicatieve situering van de Natura 2000 habitat- en vogelrichtlijngebieden, Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, 2008
- Topografische kaart 2008, NGI, schaal 1/100.000 (OC-Gis-Vlaanderen)
- VLMgegevens, 2006

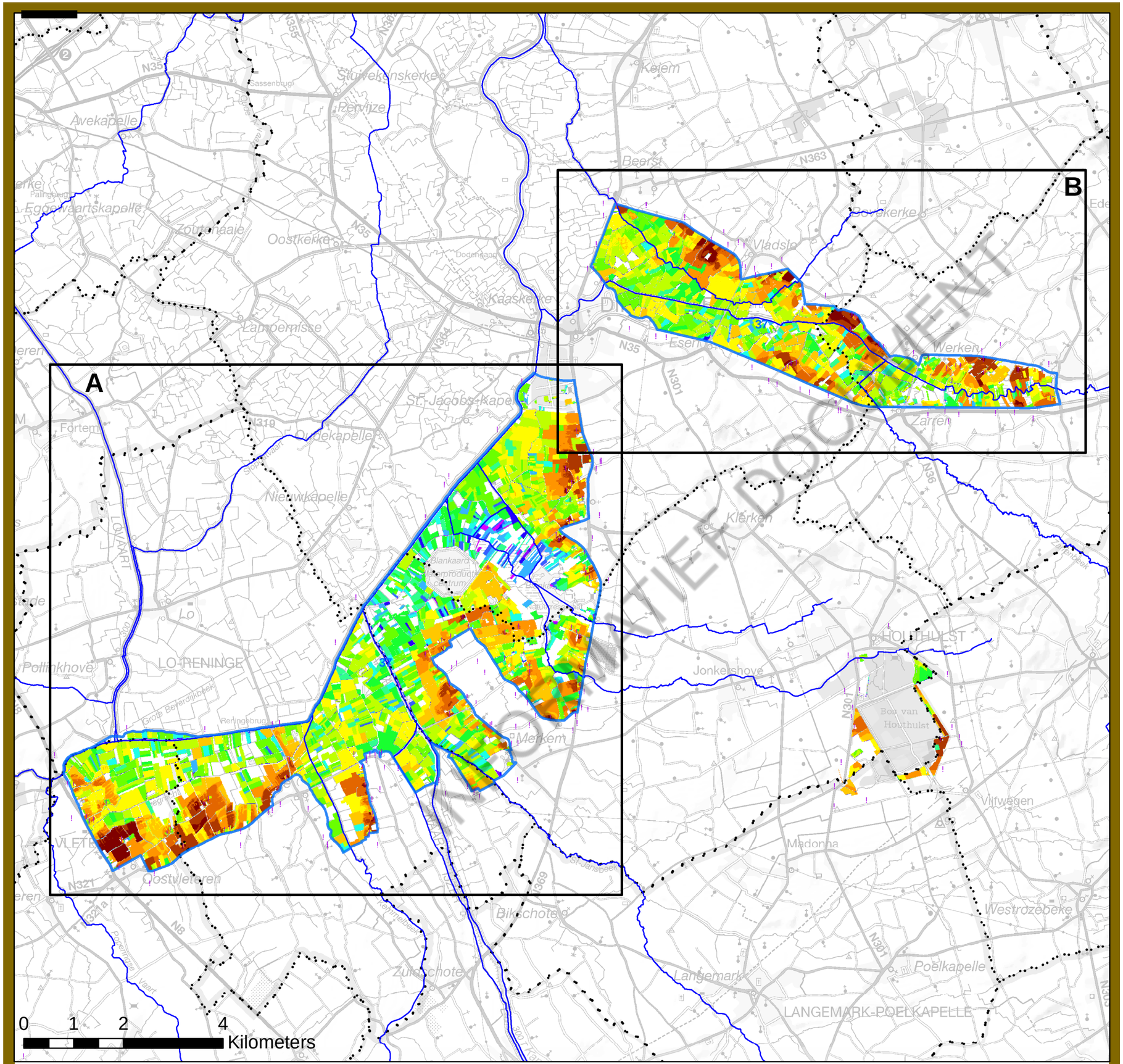
VLM

Landbouwgevoeligheidsanalyse
Instandhoudingsdoelstellingen Natura 2000

Rapport 37

BE2500831: IJzervallei

Kaart 1: totaal: perceels- en bedrijfsgebonden factoren

SBZ Habitatrichtlijngebied
SBZ Vogelrichtlijngebied
provinciegrens
gemeentegrens
bedrijfszetel
minst gevoelig
matig gevoelig
meest gevoelig
bevaarbare waterlopen / waterlopen eerste categorie

bron:
- Indicatieve situering van de Natura 2000 habitat- en vogelrichtlijngebieden, Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, 2008
- Topografische kaart 2008, NGI, schaal 1/100.000 (OC-Gis-Vlaanderen)
- VLMgegevens, 2006

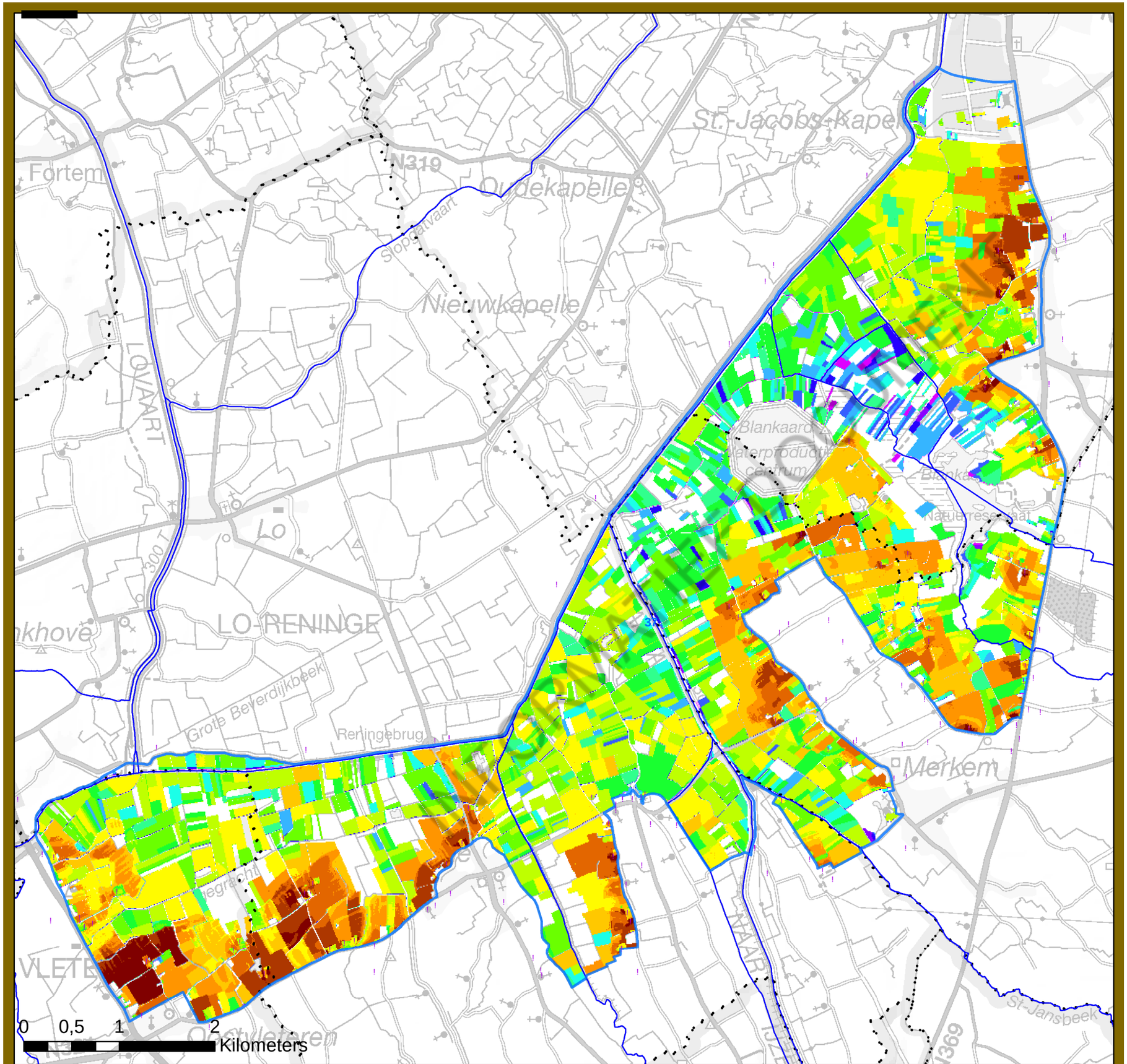
VLM

Landbouwgevoeligheidsanalyse
Instandhoudingsdoelstellingen Natura 2000

Rapport 37

BE2500831: IJzervallei

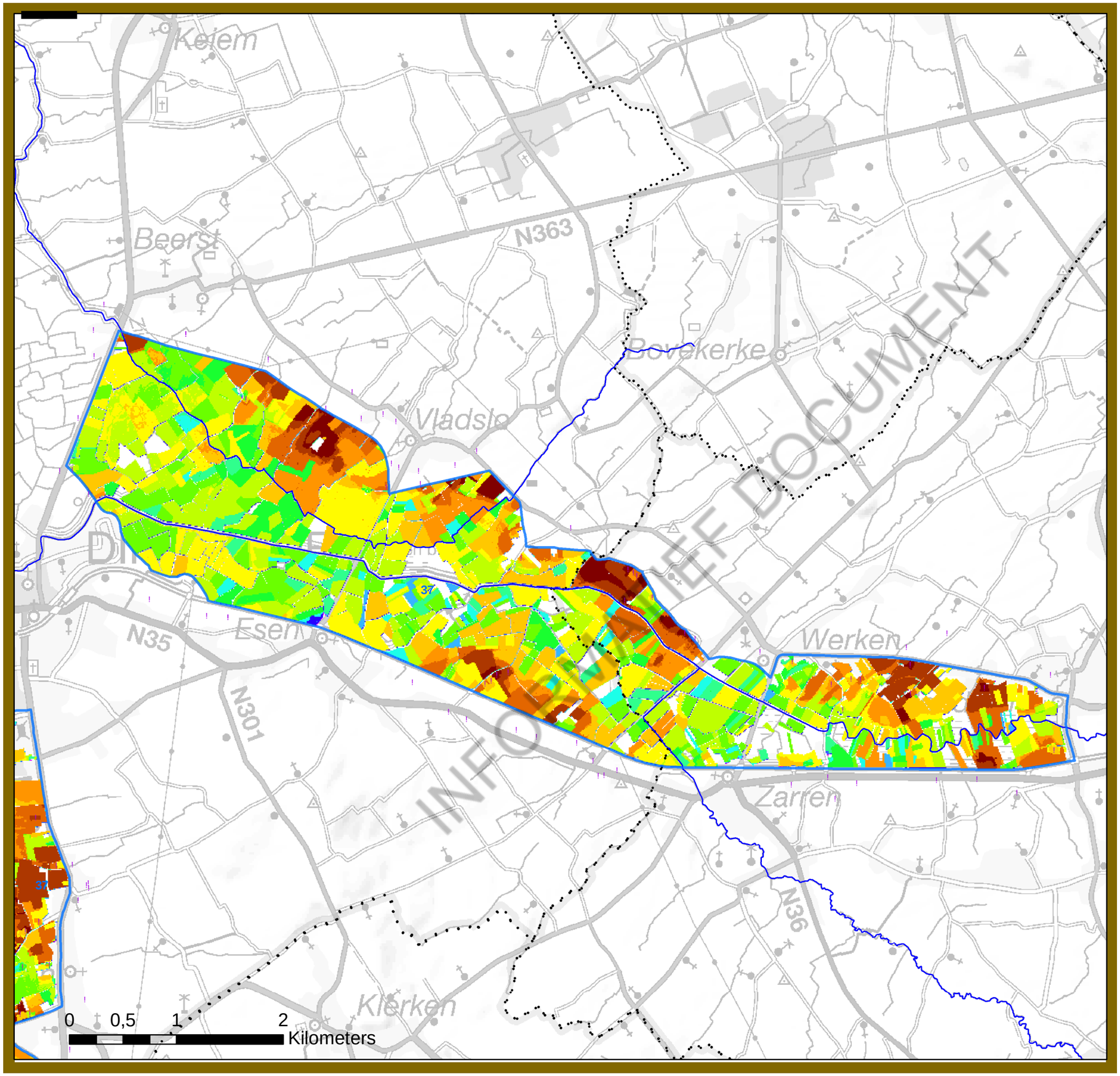
Kaart 1a: totaal: perceels- en bedrijfsgebonden factoren

- SBZ Habitatrichtlijngebied
- SBZ Vogelrichtlijngebied
- provinciegrens
- gemeentegrens
- bedrijfszetel
- minst gevoelig
- matig gevoelig
- meest gevoelig
- bevaarbare waterlopen / waterlopen eerste categorie

bron:
- Indicatieve situering van de Natura 2000 habitat- en vogelrichtlijngebieden, Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, 2008
- Topografische kaart 2008, NGI, schaal 1/100.000 (OC-Gis-Vlaanderen)
- VLMgegevens, 2006

VLM

INFORMATIEF DOCUMENT

Landbouwgevoeligheidsanalyse
Instandhoudingsdoelstellingen Natura 2000

Rapport 37

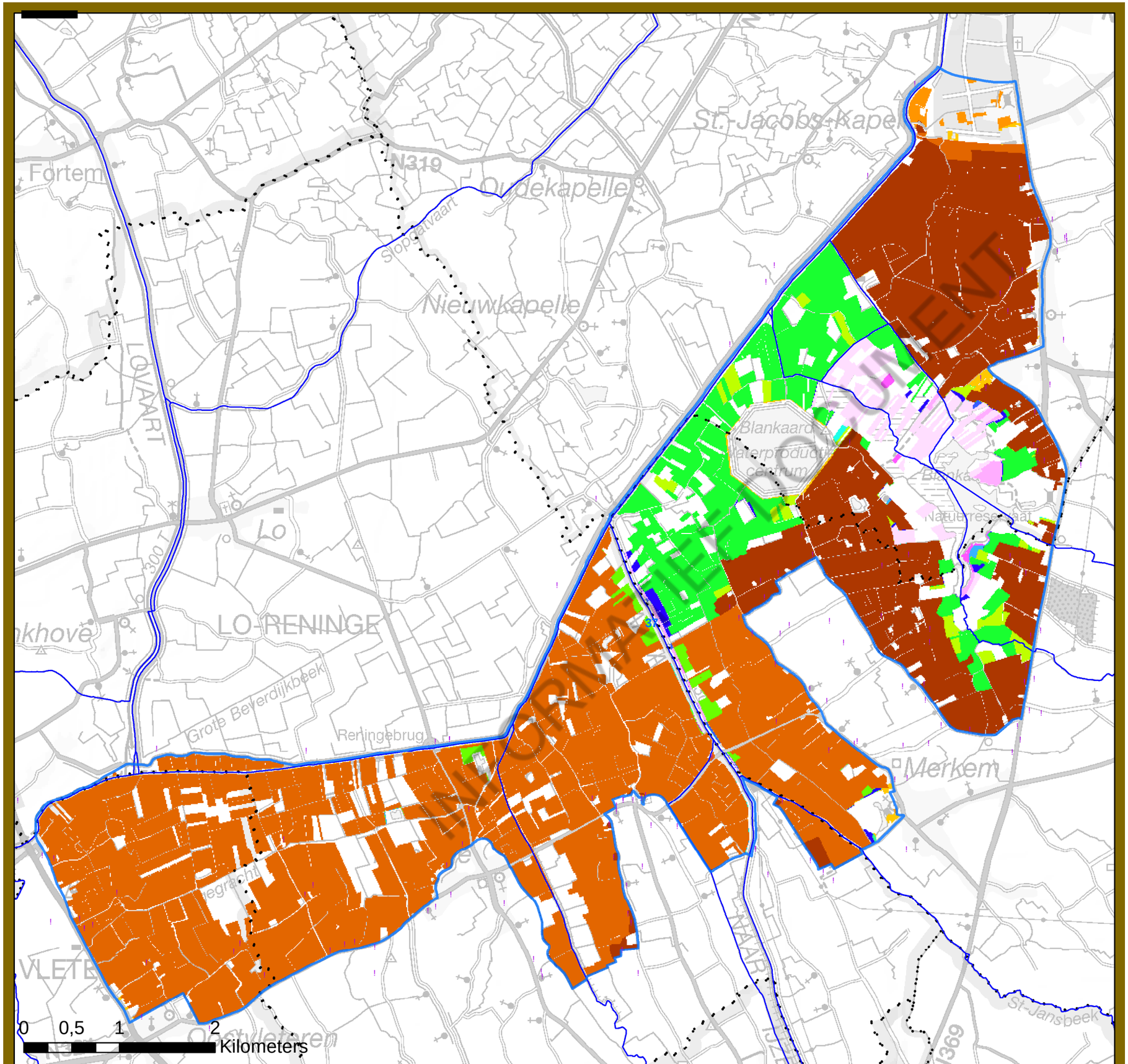
BE2500831: IJzervallei

Kaart 1b: totaal: perceels- en bedrijfsgebonden factoren

- SBZ Habitatrichtlijngebied
- SBZ Vogelrichtlijngebied
- provinciegrens
- gemeentegrens
- bedrijfszetel
- minst gevoelig
- matig gevoelig
- meest gevoelig
- bevaarbare waterlopen / waterlopen eerste categorie

bron:
- Indicatieve situering van de Natura 2000 habitat- en vogelrichtlijngebieden, Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, 2008
- Topografische kaart 2008, NGI, schaal 1/100.000 (OC-Gis-Vlaanderen)
- VLMgegevens, 2006

VLM

INFORMATIEF DOCUMENT

Landbouwgevoeligheidsanalyse

Instandhoudingsdoelstellingen Natura 2000

Rapport 37

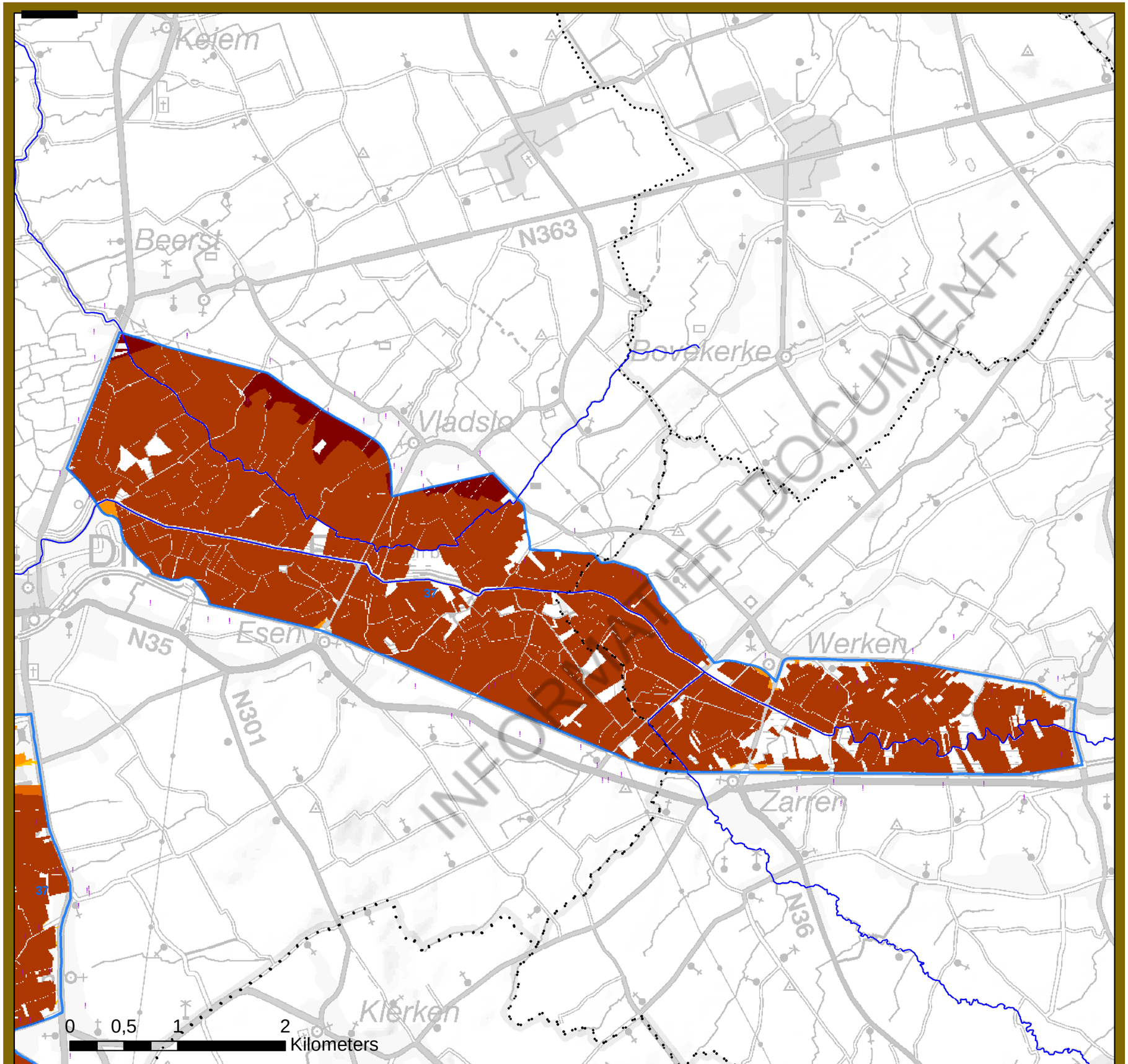
BE2500831: IJzervallei

Kaart 2a: perceelsgebonden factoren juridisch- en beleidskader

- SBZ Habitatrichtlijngebied
- SBZ Vogelrichtlijngebied
- provinciegrens
- gemeentegrens
- bedrijfszetel
- minst gevoelig
- matig gevoelig
- meest gevoelig
- bevaarbare waterlopen / waterlopen eerste categorie

bron:
- Indicatieve situering van de Natura 2000 habitat- en vogelrichtlijngebieden, Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, 2008
- Topografische kaart 2008, NGI, schaal 1/100.000 (OC-Gis-Vlaanderen)
- VLMgegevens, 2006

VLM

Landbouwgevoeligheidsanalyse
Instandhoudingsdoelstellingen Natura 2000

Rapport 37

BE2500831: IJzervallei

Kaart 2b: perceelsgebonden factoren juridisch- en beleidskader

- SBZ Habitatrichtlijngebied
- SBZ Vogelrichtlijngebied
- provinciegrens
- gemeentegrens
- bedrijfszetel
- minst gevoelig
- matig gevoelig
- meest gevoelig
- bevaarbare waterlopen / waterlopen eerste categorie

bron:
- Indicatieve situering van de Natura 2000 habitat- en vogelrichtlijngebieden, Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, 2008
- Topografische kaart 2008, NGI, schaal 1/100.000 (OC-Gis-Vlaanderen)
- VLMgegevens, 2006

INFORMATIEF DOCUMENT

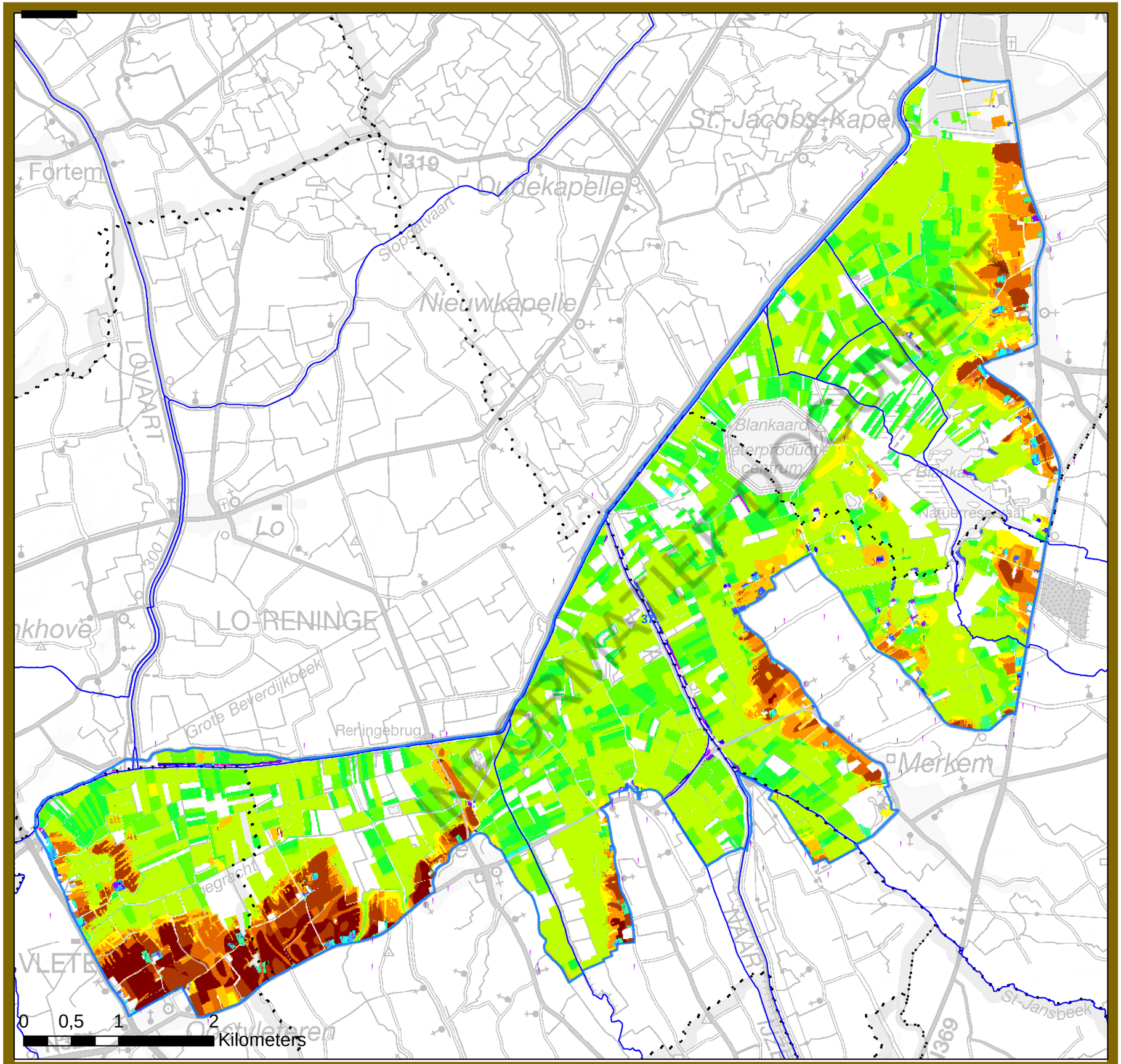
Landbouwgevoeligheidsanalyse

Instandhoudingsdoelstellingen Natura 2000

Rapport 37

BE2500831: IJzervallei

Kaart 3a: perceelsgebonden factoren fysische eigenschappen

- SBZ Habitatrichtlijngebied
- SBZ Vogelrichtlijngebied
- provinciegrens
- gemeentegrens
- bedrijfszetel
- minst gevoelig
- matig gevoelig
- meest gevoelig
- bevaarbare waterlopen / waterlopen eerste categorie

bron:
- Indicatieve situering van de Natura 2000 habitat- en vogelrichtlijngebieden, Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, 2008
- Topografische kaart 2008, NGI, schaal 1/100.000 (OC-Gis-Vlaanderen)
- VLMgegevens, 2006

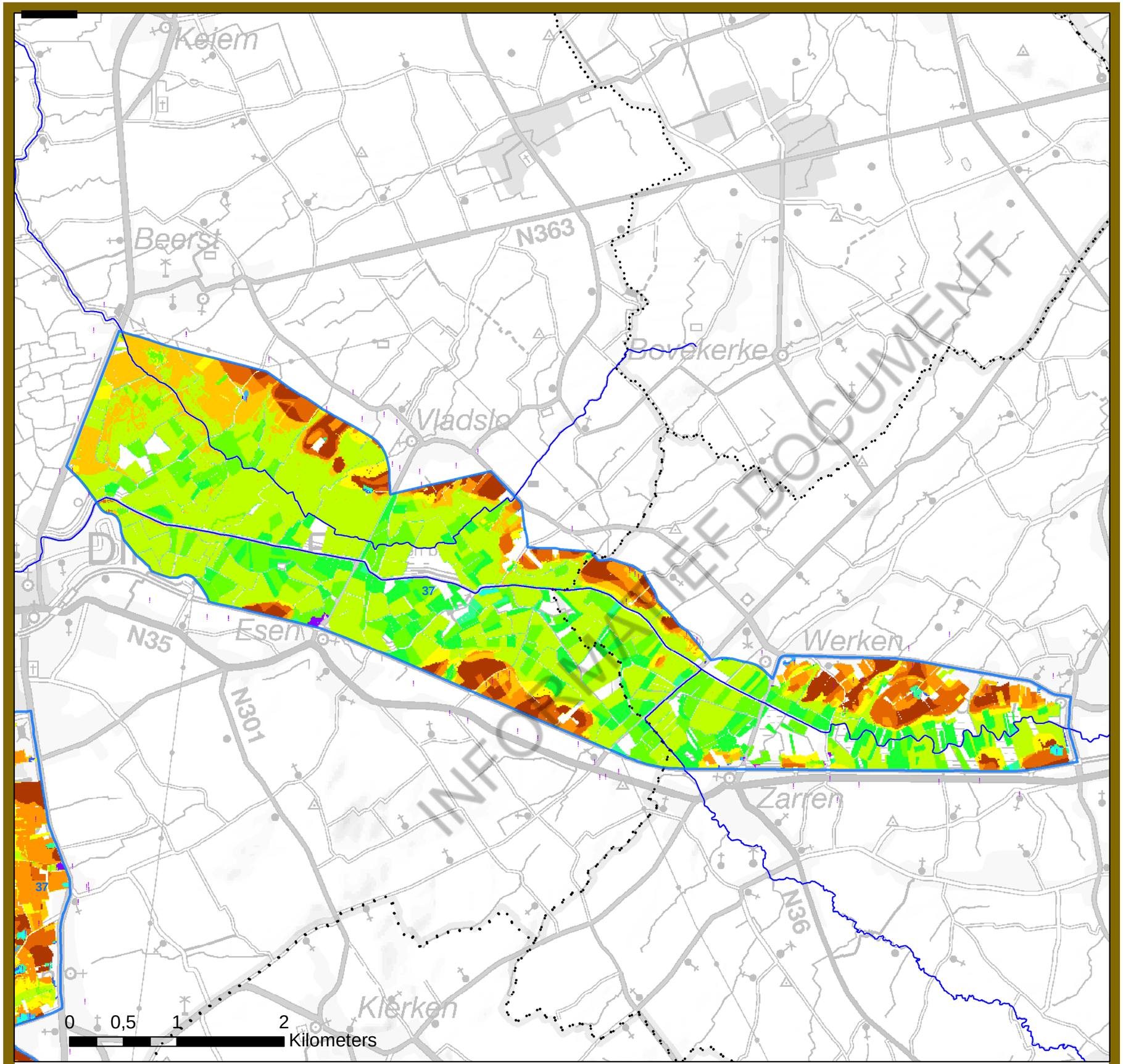
VLM

Landbouwgevoeligheidsanalyse
Instandhoudingsdoelstellingen Natura 2000

Rapport 37

BE2500831: IJzervallei

Kaart 3b: perceelsgebonden factoren fysische eigenschappen

DRAFT
INFORMATIEF DOCUMENT

- SBZ Habitatrichtlijngebied
- SBZ Vogelrichtlijngebied
- provinciegrens
- gemeentegrens
- bedrijfszetel
- minst gevoelig
- matig gevoelig
- meest gevoelig
- bevaarbare waterlopen / waterlopen eerste categorie

bron:
- Indicatieve situering van de Natura 2000 habitat- en vogelrichtlijngebieden, Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, 2008
- Topografische kaart 2008, NGI, schaal 1/100.000 (OC-Gis-Vlaanderen)
- VLMgegevens, 2006

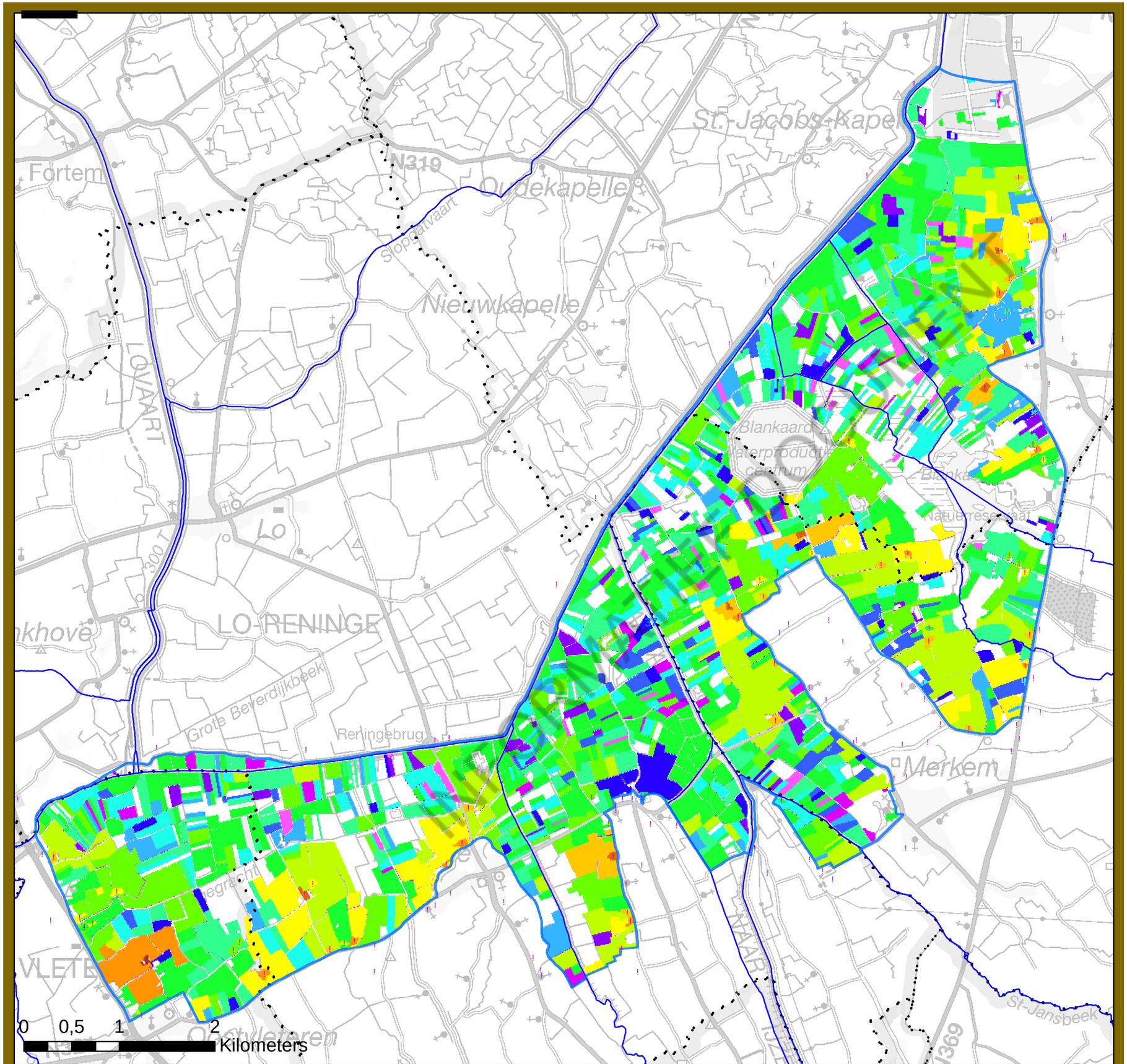
VLM

Landbouwgevoeligheidsanalyse
Instandhoudingsdoelstellingen Natura 2000

Rapport 37

BE2500831: IJzervallei

Kaart 4a: bedrijfsgebonden factoren

- SBZ Habitatrichtlijngebied
- SBZ Vogelrichtlijngebied
- provinciegrens
- gemeentegrens
- bedrijfszetel
- minst gevoelig
- matig gevoelig
- meest gevoelig
- bevaarbare waterlopen / waterlopen eerste categorie

bron:
- Indicatieve situering van de Natura 2000 habitat- en vogelrichtlijngebieden, Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, 2008
- Topografische kaart 2008, NGI, schaal 1/100.000 (OC-Gis-Vlaanderen)
- VLMgegevens, 2006

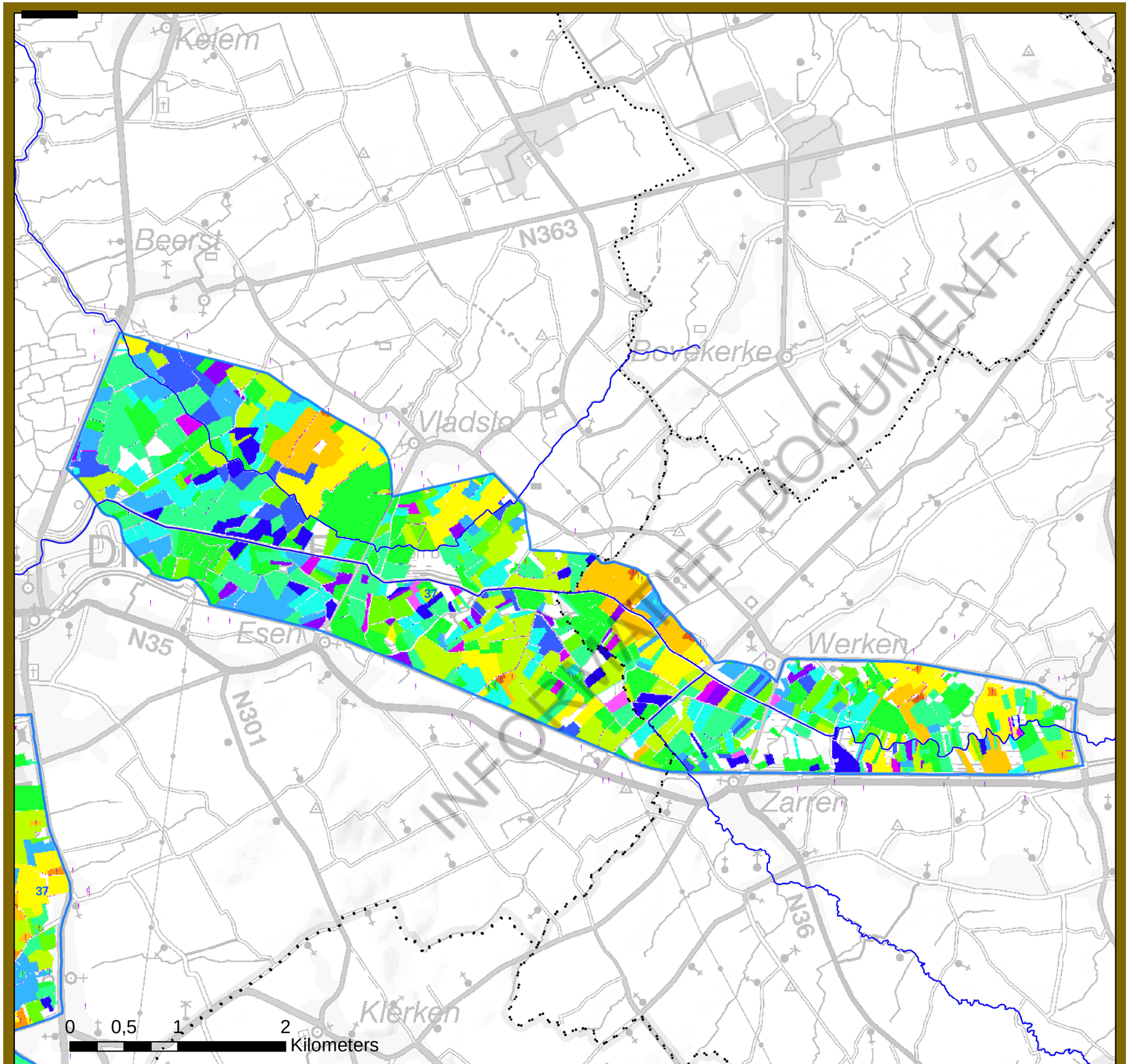
VLM

Landbouwgevoeligheidsanalyse
Instandhoudingsdoelstellingen Natura 2000

Rapport 37

BE2500831: IJzervallei

Kaart 4b: bedrijfsgebonden factoren

- SBZ Habitatrichtlijngebied
- SBZ Vogelrichtlijngebied
- provinciegrens
- gemeentegrens
- bedrijfszetel
- minst gevoelig
- matig gevoelig
- meest gevoelig
- bevaarbare waterlopen / waterlopen eerste categorie

bron:
- Indicatieve situering van de Natura 2000 habitat- en vogelrichtlijngebieden, Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, 2008
- Topografische kaart 2008, NGI, schaal 1/100.000 (OC-Gis-Vlaanderen)
- VLMgegevens, 2006

VLM

Bijlage 1: Tabel met de volledige lijst van parameters, scores en gewichten

		score	gewicht
Perceelsgebonden factoren			
1 Afhankelijk van het juridisch- en beleidskader			
VEN	raster niet in VEN	10	1
	raster in VEN	0	
Gewestplan-bestemming/ RUP	raster in HAG	10	1
	raster in agrarische gebieden (0900)	9	
	raster in andere agrarische gebieden (09xx muv 0900)	7	
	raster in tijdelijke agrarische gebieden (voorbestemming)	5	
	raster in tijdelijke agrarische gebieden (nabestemming)	5	
	raster in andere gebieden zonder beperkingen voor ldb (overige)	3	
	raster in andere gebieden met beperkingen voor ldb (07xx, 08xx)	0	
Geldende bemestingsnorm (inbegrip groene RUPs)	raster in water 2: met derogatie	10	1
	raster in water 1: algemeen bemestingsregime water	8	
	raster in water 3: BO water	8	
	raster in norm fosfaat 1	7	
	raster in norm fosfaat 2	8	
	raster in natuur 3: *mogelijkheid* tot ontheffing	6	
	raster in 2 GVE/ha + 100 kg N uit chemische meststoffen	4	
	raster in natuur 1: algemeen bemestingsregime natuur (2GVE/ha)	2	
	raster in nulbemesting = bemestingsverbod	0	
Voorkooprecht natuur	hele kadasterperceel buiten perimeter RVV	10	1
	deel van kadasterperceel in perimeter RVV	0	
Subtotaal gewicht			***4***
2 Afhankelijk van de fysische eigenschappen			
Overstromings-gevoeligheid /waterhuishouding	raster in niet overstromingsgevoelig gebied	10	1
	raster in mogelijk overstromingsgevoelig gebied	6	
	raster in effectief overstromingsgevoelig gebied	0	
Erosiegevoeligheid	raster sterk erosiegevoelig	0	1
	raster matig erosiegevoelig	5	
	raster licht erosiegevoelig	7	
	raster weinig tot niet erosiegevoelig	10	
Kaveloppervlakte	geen perceelsgegevens	0	1
	≤ 0,5 ha	1	
	0,5 - 1 ha	2	
	1 - 1,5 ha	4	
	1,5 - 2 ha	6	
	2 - 3 ha	8	
	> 3ha	10	
Textuur	raster in Z (zandige gronden)	6	2
	raster in S (lemig zandgronden)	7	
	raster in P (lichte zandleemgronden)	8	
	raster in L (zandleemgronden)	9	
	raster in A (lemige gronden)	10	
	raster in E (kleigronden)	7	
	raster in U (zware kleigronden)	6	
	raster in V (veengronden)	1	
	raster in X (duinen)	1	
	raster in O (kunstmatig)	0, 6, 7 of gem.	
Drainageklasse	raster in a, X (Zeer droog, niet gleyig; X)	6	1
	raster in b (droog, niet gleyig)	8	
	raster in c (matig droog, zwak gleyig)	10	
	raster in d (matig nat, matig gleyig)	8	
	raster in e, O(nat, sterk gleyig met reductiehorizont; O)	6	
	raster in f (zeer nat, zeer sterk gleyig met reductiehorizont)	4	
	raster in g (uiterst nat gereduceerd)	2	
	raster in i, h, V (nat met relatief hoge ligging, sterk gleyig)	1	
	raster in " " (meestal kunstmatig)	0 of gem.	
Subtotaal gewicht			***6***
Bedrijfsgebonden factoren			
3 Afhankelijk van de ruimtelijke ligging t.o.v. het bedrijf dat het perceel uitbaat			
Afstand kavel tot bedrijfszetel	≤ 5 m	10	2
	5 - 50 m	7	
	50 - 150 m	6	
	150 - 500 m	5	
	500 - 1000 m	4	
	1 -2 km	3	
	2 - 3 km	2	
	> 3 km	1	
	geen perceelsgegevens	0	
Subtotaal gewicht			***2***

INFORMATIEF DOCUMENT

4 Bedrijfsgebonden factoren, gelinkt aan de huidige gebruiker			
Grondgebruiks-intensiteit teelten	= 0 € / ha	1	1
	> 0 - 600 € / ha	2	
	600 - 1200 €/ha	4	
	1200 - 2300 €/ha	6	
	> 2300 € / ha	10	
	geen bedrijfsgegevens (gedetailleerde) gekend	= gem. score	
	geen perceelsgegevens	0	
Ligging bedrijfszetel	Bedrijfszetel ligt (deels) in het gebied	10	1
	Bedrijfszetel ligt volledig buiten het gebied	0	
Productieomvang	klasse 1	1	2
	klasse 2	5	
	klasse 3	10	
	klasse 4	10	
	klasse 5	10	
	geen bedrijfsgegevens (gedetailleerde) gekend	= gem. score	
	geen perceelsgegevens	0	
Leeftijd en vermoedelijke uitbollingsgraad	≤ 40 jaar	10	1
	40 - 50 jaar	10	
	> 50 jaar, uitbollingsgraad ≤ 40%	9	
	> 50 jaar, uitbollingsgraad 40 - 80 %	4	
	> 50 jaar, uitbollingsgraad 80 - 100 %	1	
	geen bedrijfsgegevens (gedetailleerde) gekend	= gem. score	
	geen perceelsgegevens	0	
Ruwvoederbalans	geen behoefte	1	1
	≤ 80%	6	
	80 - 130%	10	
	130 -170%	3	
	> 170%	1	
	geen bedrijfsgegevens (gedetailleerde) gekend	= gem. score	
	geen perceelsgegevens	0	
Mestbalans (overschot fosfaat) /grondgebondenheid	≤ - 400 kg P2O5	1	1
	> - 400 kg P2O5	10	
	geen bedrijfsgegevens (gedetailleerde) gekend	= gem. score	
	geen perceelsgegevens	0	
Absolute oppervlakte in natura 2000			1
Absolute oppervlakte in habitatrichtlijngebied of in habitat- én vogelrichtlijngebied	≤ 0,5 ha	1	0,75
	0,5 - 1 ha	2	
	1 - 2 ha	3	
	2 - 4 ha	5	
	4 - 8 ha	7	
	8 - 16 ha	8	
	16 - 32 ha	9	
	> 32 ha	10	
	geen perceelsgegevens	0	
Absolute oppervlakte enkel in vogelrichtlijngebied	≤ 0,5 ha	1	0,25
	0,5 - 1 ha	2	
	1 - 2 ha	3	
	2 - 4 ha	5	
	4 - 8 ha	7	
	8 - 16 ha	8	
	16 - 32 ha	9	
	> 32 ha	10	
	geen perceelsgegevens	0	
Relatieve oppervlakte in natura 2000			1
Relatieve oppervlakte in habitatrichtlijngebied of in habitat- én vogelrichtlijngebied	≤ 5 %	1	0,75
	5 - 10%	2	
	10 - 20 %	3	
	20 - 30 %	5	
	30 - 40	7	
	40 - 60 %	8	
	60 - 80 %	9	
	> 80 %	10	
	geen perceelsgegevens	0	
Absolute oppervlakte enkel in vogelrichtlijngebied	≤ 5 %	1	0,25
	5 - 10%	2	
	10 - 20 %	3	
	20 - 30 %	5	
	30 - 40	7	
	40 - 60 %	8	
	60 - 80 %	9	
	> 80 %	10	
	geen perceelsgegevens	0	
Subtotaal gewicht			***9***

INFORMATIEF DOCUMENT

Bijlage 2: klassegrenzen van de verschillende landbouwgevoeligheidskaarten.

Gevoeligheids-klasse	Kaart 1: totaal: perceels- en bedrijfsgebonden factoren	Kaart 2: perceels-gebonden factoren: juridisch-en beleidskader	Kaart 3: perceels-gebonden factoren: fysische eigenschappen	Kaart 4: bedrijfs-gebonden factoren
1	0,38 – 2,56	0 – 2	0 – 5	0 – 5
2	2,57 – 3,69	2,01 – 4	5,01 – 6	5,01 – 11
3	3,70 – 4,68	4,01 – 6	6,01 – 9	11,01 –16
4	4,69 – 5,59	6,01 – 8	9,01 – 13	16,01 – 21
5	5,60 – 6,44	8,01 – 11	13,01 – 16	21,01 – 27
6	6,45 – 7,22	11,01 – 13	16,01 – 19	27,01 – 32
7	7,23 – 7,99	13,01 – 15	19,01 – 22	32,01 – 38
8	8,00 – 8,77	15,01 – 17	22,01 – 25	38,01 – 43
9	8,78 – 9,54	17,01 – 19	25,01 – 28	43,01 – 48
10	9,55 – 10,32	19,01 – 21	28,01 – 32	48,01 – 54
11	10,33 – 11,10	21,01 – 23	32,01 – 35	54,01 – 59
12	11,11 – 11,87	23,01 - 25	35,01 – 38	59,01 – 64
13	11,88 – 12,58	25,01 – 27	38,01 – 41	64,01 – 70
14	12,59 – 13,28	27,01 – 29	41,01 – 44	70,01 – 75
15	13,29 – 13,92	29,01 – 32	44,01 – 47	75,01 – 81
16	13,93 – 14,55	32,01 – 34	47,01 – 51	81,01 – 86
17	14,56 – 15,19	34,01 – 36	51,01 – 54	86,01 – 91
18	15,20 – 15,96	36,01 – 38	54,01 – 57	91,01 – 97
19	15,97 – 18,37	38,01 - 40	57,01 - 60	97,01 - 102

INFORMATIEF DOCUMENT

Instandhoudingsdoelstellingen in de Speciale Beschermingszones

uitgevoerd in opdracht van het Agentschap voor Natuur en Bos in het kader van het project 'vaststellen van de instandhoudingsdoelstellingen voor Vlaamse Natura 2000 gebieden'

Vlaamse Landmaatschappij Centrale Directie
Guldenvlieslaan 72
1060 Brussel

Tel 02 543 72 00
Fax 02 543 72 99

uitgevoerd door:
Vlaamse Landmaatschappij Antwerpen
Cardijnlaan 1
2200 Herentals

Tel 014 25 83 00
Fax 014 25 83 99

www.vlm.be

Auteur: Annelies Van Hauwermeiren
Bavo Verwimp
Els Lavrijsen

Status / revisie: definitieve versie

LANDBOUWGEVOELIGHEIDSANALYSE

INFORMATIEF DOCUMENT

november 2009

VR IJzervallei

De landbouwimpactstudie is een gebiedsgebonden computeranalyse op basis van beschikbare gegevens. Ze geeft indicatief de impact van een gebiedsontwikkeling weer op de aangegeven landbouwpercelen, voor de bijhorende bedrijven en op de huidige agrarische bestemmingen.

Deze landbouwimpactstudie beschrijft het studiegebied uit Figuur 1.

Figuur 1. Studiegebied

INFO

1 HET RESULTAAT VAN DE LANDBOUWIMPACTSTUDIE

De berekening van de landbouwimpact gebeurt op basis van het studiegebied. Als het studiegebied veel groter is dan het geplande project, dan is de landbouwimpactstudie meer een informatieve studie over de mogelijke impact. Ook dan is het een goed afwegingskader.

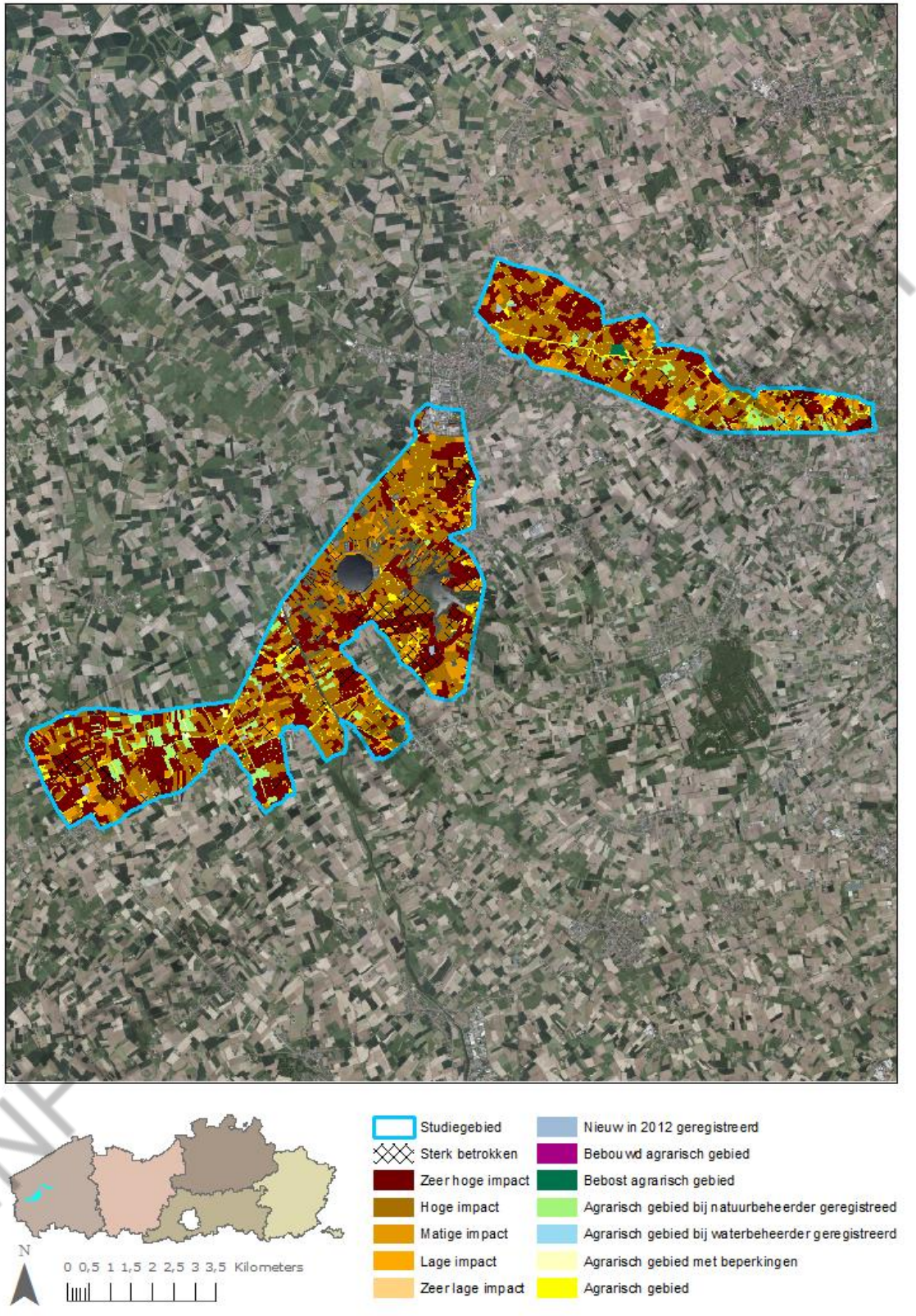
De resultaten van de landbouwimpactstudie worden weergegeven in de volgende tabel:

Mogelijke perceelsimpact		Gebiedsbetrokkenheid		Totaal
		Sterk betrokken	Andere	
In 2011 geregistreerde landbouwpercelen (ha)	Zeer hoog	304,14	1.506,72	1.810,86
	Hoog	241,39	1.744,05	1.985,45
	Matig	119,45	529,37	648,82
	Laag	3,67	7,07	10,74
	Zeer laag	0,00	0,00	0,00
Totale oppervlakte landbouwpercelen (ha)		646,48	3.652,08	4.298,56
Aantal betrokken landbouwers		40	641	681
Aantal landbouwers met bedrijfszetel		23	51	74
Aantal bedrijfszetels of bedrijfsgebouwen		25	60	85
Aantal bedrijfszetels in de omgeving (tot 300 m)				176
Geschatte kosten in euro voor het landbouwgebruik bij				
gebruiksbeëindiging	directe projectuitvoering	4.447.989	31.734.120	36.182.109
	geleidelijke regeling	2.059.682	14.775.500	16.835.182
bestemmingswijziging naar natuur of bos	nulbemesting (2 gve)	0	0	0
	100 eenheden N (+2 gve)	0	0	0
overstromingsschade	bij zomeroverstromingen	0	0	0
	bij winteroverstromingen	0	0	0
Nieuw in 2012 geregistreerde percelen (ha)				21,25
Andere percelen (ha)	Bebouwd agrarisch gebied			7,65
	Bebost agrarisch gebied			11,70
	Agrarisch gebied bij natuurbeheerder geregistreerd in 2011			315,62
	Agrarisch gebied bij waterbeheerder geregistreerd in 2011			0,00
	Agrarisch gebied met beperkingen			8,94
	Agrarisch gebied			317,91
	Andere gebiedsbestemmingen			459,80
Totale oppervlakte (ha)				5.136,05

De resultaten worden eveneens door kaarten weergegeven. De kaarten verhogen de transparantie en maken de landbouwimpactstudie zeer bruikbaar. In Figuur 2 is de landbouwimpactkaart voor het studiegebied weergegeven.

INFORMATIEF DOCUMENT

Figuur 2. Landbouwimpactkaart

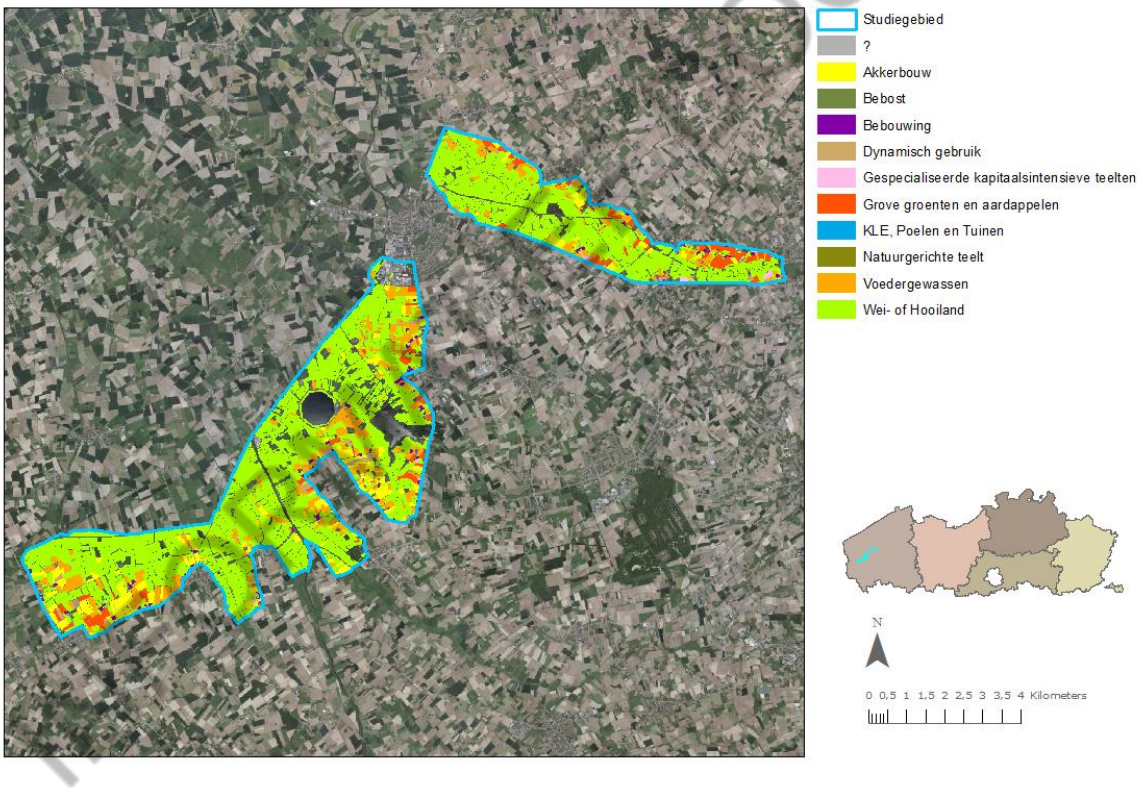
2 DUIDING BIJ DE LANDBOUWIMPACT

De landbouwimpactstudie geeft de mogelijke perceelsimpact weer in twee klassen van gebiedsbetrokkenheid en dit voor de in 2011 geregistreerde percelen in landbouwgebruik. Eveneens worden de totale landbouwoppervlakte, het aantal betrokken landbouwers en het aantal landbouwbedrijfszetels weergegeven. De landbouwimpactstudie schat de transitiekosten bij gebruiksbeëindiging of op vraag voor enkele specifieke scenario's in. Vervolgens worden de in 2012 nieuw geregistreerde percelen geduid. Hiervoor gebeurde nog geen impactberekening omdat niet alle gegevens voorhanden zijn en de gebruiker nog niet voldoende geverifieerd werd. Vervolgens werd het resterend agrarische gebied gedifferentieerd naargelang het reëel gebruik of de mogelijkheden van landbouwgebruik.

2.1 DUIDING BIJ DE LANDBOUWIMPACT

De perceelsimpact werd berekend voor de landbouwgebruikspercelen uit de aangifte 2011. De aangiftes van Natuurpunt, ANB, LiLa, vzw Durme en W&Z als gebruiker werden hiervoor niet meegenomen. De berekening houdt bijgevolg geen rekening met het eigendomsstatuut van de percelen.
De aangifte wordt vervolledigd met de landbouwbedrijfszetels. Vervolgens wordt het gebruik bepaald, rekening houdend met de teeltaangiftes vanaf 2000 tot en met 2012 van het perceel. Het landbouwgebruik wordt weergegeven in Figuur 3.

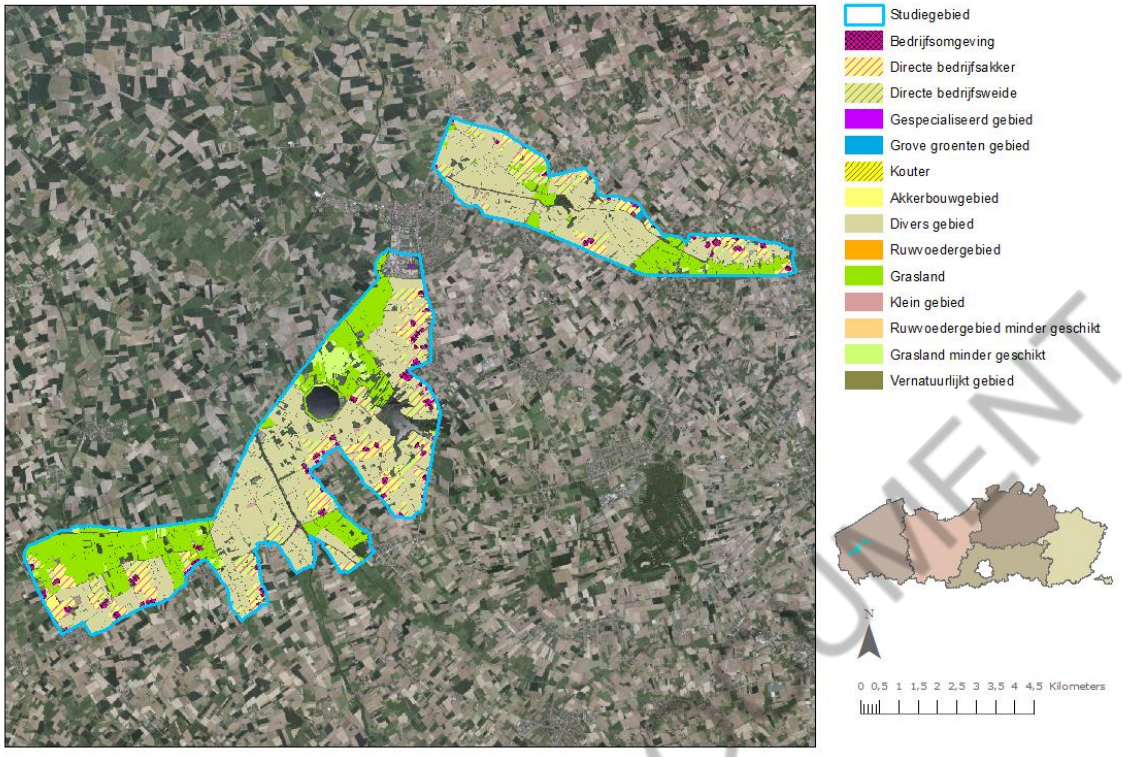
Figuur 3. Landbouwgebruikskaart

Op basis van het landbouwgebruik, zijn ruimtelijke samenhang, de bedrijfsstructuur en waar nodig de intrinsieke bodemkwaliteit, wordt de landbouwstructuur weergegeven in Figuur 4.

DOCUMENT

Figuur 4. Landbouwstructuurkaart

Het landbouwgebruik wordt aangevuld met bedrijfseconomische gegevens om de landbouwgebruikswaarde te berekenen. Het resultaat wordt in Figuur 5 weergegeven.

Figuur 5. Landbouwgebruikswaardekaart

INTERNE DOCUMENT

De landbouwstructuur en de landbouwwaarde bepalen samen de landbouwimpact op de geregistreerde landbouwgebruikspercelen en geven bijgevolg meer duiding.

2.2 DE GEBIEDSBETROKKENHEID

Afgezien van de perceelsimpact kan een bedrijf zwaar getroffen worden door een sterke betrokkenheid van de uitgebate percelen met het gebied. Alle percelen van een bedrijf krijgen de aanduiding 'Sterk betrokken' als 20 % of meer van het bedrijfsareaal gelegen is binnen het studiegebied of als de leefbaarheid verbonden is met het bedrijfsareaal gelegen in het studiegebied. De andere percelen zijn aangeduid als 'Andere'.
Deze indeling kan enkel geduid worden als er meerdere landbouwers per klasse aanwezig zijn omwille van hun privacy.

2.3 ENKELE KENGETALLEN VOLGEND UIT DE LANDBOUWGEBRUIKSAANGIFTE

Uit de gebruiksaangifte wordt de totale geregistreerde landbouwoppervlakte, het aantal betrokken landbouwers en het aantal bedrijfszetels dat zich binnen het studiegebied bevindt, weergegeven.

2.4 DE GESCHATTE KOSTEN IN EURO VOOR HET LANDBOUWGEBRUIK BIJ GEBRUIKSBEËINDIGING

Als het project direct wordt uitgevoerd, wordt het bedrag van de gebruiksbeëindiging berekend zoals de uittredingsvergoeding van de gebruiker bij onteigeningen. Daarbij wordt een billijke vergoeding voorzien voor het verlies van landbouwgebruik. De billijke vergoeding houdt rekening met het feit dat de gebruiker het project niet kon voorzien. Bij een geleidelijke gebruiksbeëindiging zal de gebruiker nieuwe investeringen vermijden. Daarom werd ook het bedrag berekend waarbij er geen afschrijvingen meer verondersteld zijn voor het bedrijf. Bij deze berekening nemen we de gebouwen en de kapitaalsintensieve percelen niet mee omdat deze berekening daarvoor te specifiek is.
Specifiek voor bestemmingswijzigingen worden de gebruiksbeperkingen vanuit de gebruikerscompensatie berekend. Het gaat om de bemestingsbeperkingen bij de bestemmingswijziging van historische permanente graslanden van de huidige gele naar een groene bestemming van het projectgebied in zijn geheel.
Voor de actief in te schakelen overstromingsgebieden kan de vergoeding berekend worden conform de uitvoering van het integraal waterbeleid zodra de overstromingsfrequenties bekend zijn.

2.5 DE NIEUW GEREGISTREERDE PERCELEN

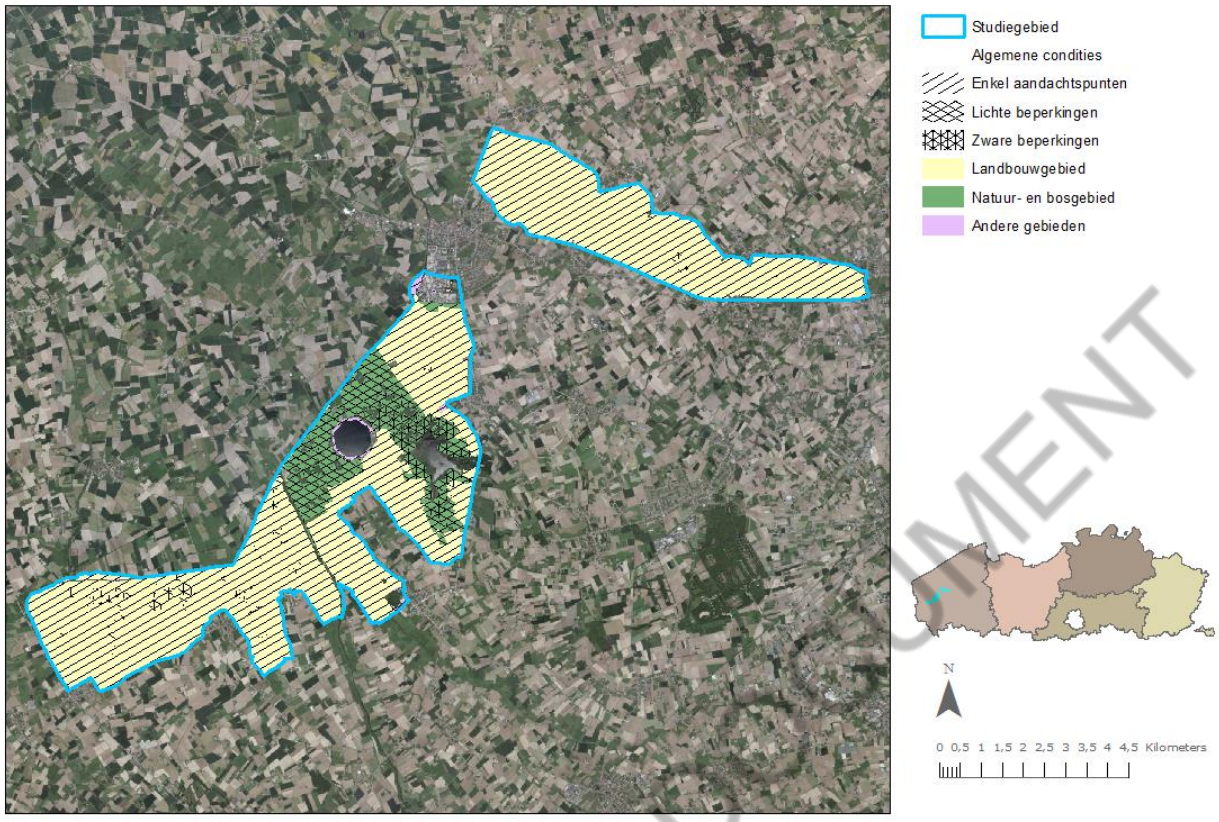
Voor de percelen geregistreerd in 2011 zijn alle gegevens voorhanden om de landbouwimpact te berekenen. Uit de registraties 2012 worden de percelen weergegeven die geen deel uitmaakten van de landbouwimpact berekening. Deze percelen worden zonder onderscheid in landbouwimpact of gebruik weergegeven.

2.6 DE ANDERE PERCELEN

Naast de landbouwgebruikspercelen is er ook de agrarische bestemming. Het gedeelte van deze bestemming dat niet in landbouwgebruik werd aangegeven wordt hier belicht. Bepaalde stukken zijn bebouwd, bebost of geregistreerd door niet-landbouwers. Het overige agrarische gebied wordt ingedeeld naargelang de gebruiksmogelijkheden. Het resterend gebied wordt ongedifferentieerd weergegeven om zo het studiegebied volledig te beschrijven. De basis voor de differentiatie van de gebruiksmogelijkheden wordt door de landbouwkaderkaart in Figuur 6 weergegeven voor de gebruikspercelen en de agrarische bestemmingen binnen het studiegebied.

INFORMATIEF DOCUMENT

Figuur 6. Landbouwkaderkaart

3 HET GEBRUIK VAN DE LANDBOUWIMPACTKAART

De projectmatige impactstudie is ontwikkeld om een snelle, transparante en objectieve inschatting te kunnen maken over de invloed van een project op het landbouwgebruik, de landbouwbedrijven en het agrarisch gebied. Deze inschatting kan gebruikt worden voor de onderbouwing van beslissingen over het project inzake uitvoering, locatie en begeleiding. Samen met de ontwikkelde kaarten op Vlaams niveau zijn de mogelijkheden evenwel ruimer, zoals:

3.1 AFWEGEND

De druk op de ruimte in Vlaanderen maakt het noodzakelijk om nieuwe ontwikkelingen maatschappelijk af te wegen op hun meerwaarde t.o.v. de huidige invulling en potentiële ontwikkelingen. De landbouwimpactstudie kan input geven om een nieuwe geplande gebiedsontwikkeling maatschappelijk te toetsen op haar meerwaarde tegenover de huidige landbouwtoestand.

3.2 MITIGEREND

In een vroegtijdig stadium kan de landbouwimpactkaart veel informatie geven aan de project-ontwikkelaar. Bij een zoekzone als studiegebied is de aangeleverde informatie ruimer dan de reële impact en kan er worden bijgestuurd om de impact te matigen.

INFORMATIEF DOCUMENT

3.3 PARTICIPEREND EN TRAJECTBEGELEIDING

In een participatief traject kan de landbouwimpactkaart als objectieve basis worden gebruikt. De landbouwers kunnen de kaart verder verfijnen door zelf gegevens aan te leveren. Als de consequenties groot worden ingeschat, kunnen de landbouwers die willen geënquêteerd worden door middel van een landbouweffectenrapport of LER. Het LER verwerft dan inzichten en aan de hand daarvan wordt de instrumentenkoffer voorgesteld om het project te realiseren. De selectie van de getroffen landbouwers, mee op basis van de landbouwimpactkaart, betekent een efficiëntiewinst voor het LER.

3.4 VISIEVORMEND

De kaarten van de landbouwimpact geven geen visie weer, maar ze zijn uitermate geschikt om een visie te ondersteunen. Zo kunnen ze als bouwsteen voor gebiedsontwikkelingen worden gebruikt.

4 ENKELE AANDACHTSPUNTEN BIJ HET GEBRUIK VAN DE LANDBOUWIMPACTKAART

Bij het gebruik van de landbouwimpactkaart moet rekening gehouden worden met volgende punten:

4.1 ACCURAATHEID

Voor de geschetste mogelijkheden is de landbouwimpactkaart een snel, transparant en objectief instrument. Het is wel belangrijk te weten dat deze kaart een indicatieve weergave is van de landbouwimpact op basis van de beschikbare gegevens. Het resultaat van deze studie is dan ook afhankelijk van de waarde van de basisgegevens en mag niet worden overroepen. Deze gegevens zijn in elk geval voldoende accuraat om op planniveau te kunnen werken, maar op perceelsniveau is toch een terreincheck aangewezen.

4.2 JAARLIJKSE UPDATE EN VERFIJNING

De basisgegevens worden periodiek aangepast en dat moment is geschikt om gelijktijdig de methodiek te verfijnen.

4.3 TRANSITIEKOSTEN VOOR FUNCTIEVERLIES

De standaardberekening voorziet enkele geschatte kosten voor het landbouwgebruik. Voor specifieke processen, zoals overstromingsgebieden met landbouwgebruik of voor andere opgelegde landbouwgebruiksbeperkingen, is de huidige kaart minder geschikt. Als men voor deze processen de gebruikswaardevermindering kent, dan laat de gebruikte methodiek toe deze te berekenen. Dit gebeurde onder meer voor schaderegelingen in overstromingsgebieden op basis van de aangeleverde verandering in overstromingsfrequentie.

4.4 TOTAALPLAATJE BEKIJKEN

Vanuit efficiëntieoverwegingen is het logisch om de transitiekosten te minimaliseren, maar bij de daadwerkelijke projectuitvoering moet weliswaar met meerdere factoren rekening worden gehouden.

INFORMATIEF DOCUMENT

VR IJzervalei zonder natuurbeheer

De landbouwimpactstudie is een gebiedsgebonden computeranalyse op basis van beschikbare gegevens. Ze geeft indicatief de impact van een gebiedsontwikkeling weer op de aangegeven landbouwpercelen, voor de bijhorende bedrijven en op de huidige agrarische bestemmingen.

Deze landbouwimpactstudie beschrijft het studiegebied uit Figuur 1.

Figuur 1. Studiegebied

INFO

1 HET RESULTAAT VAN DE LANDBOUWIMPACTSTUDIE

De berekening van de landbouwimpact gebeurt op basis van het studiegebied. Als het studiegebied veel groter is dan het geplande project, dan is de landbouwimpactstudie meer een informatieve studie over de mogelijke impact. Ook dan is het een goed afwegingskader.

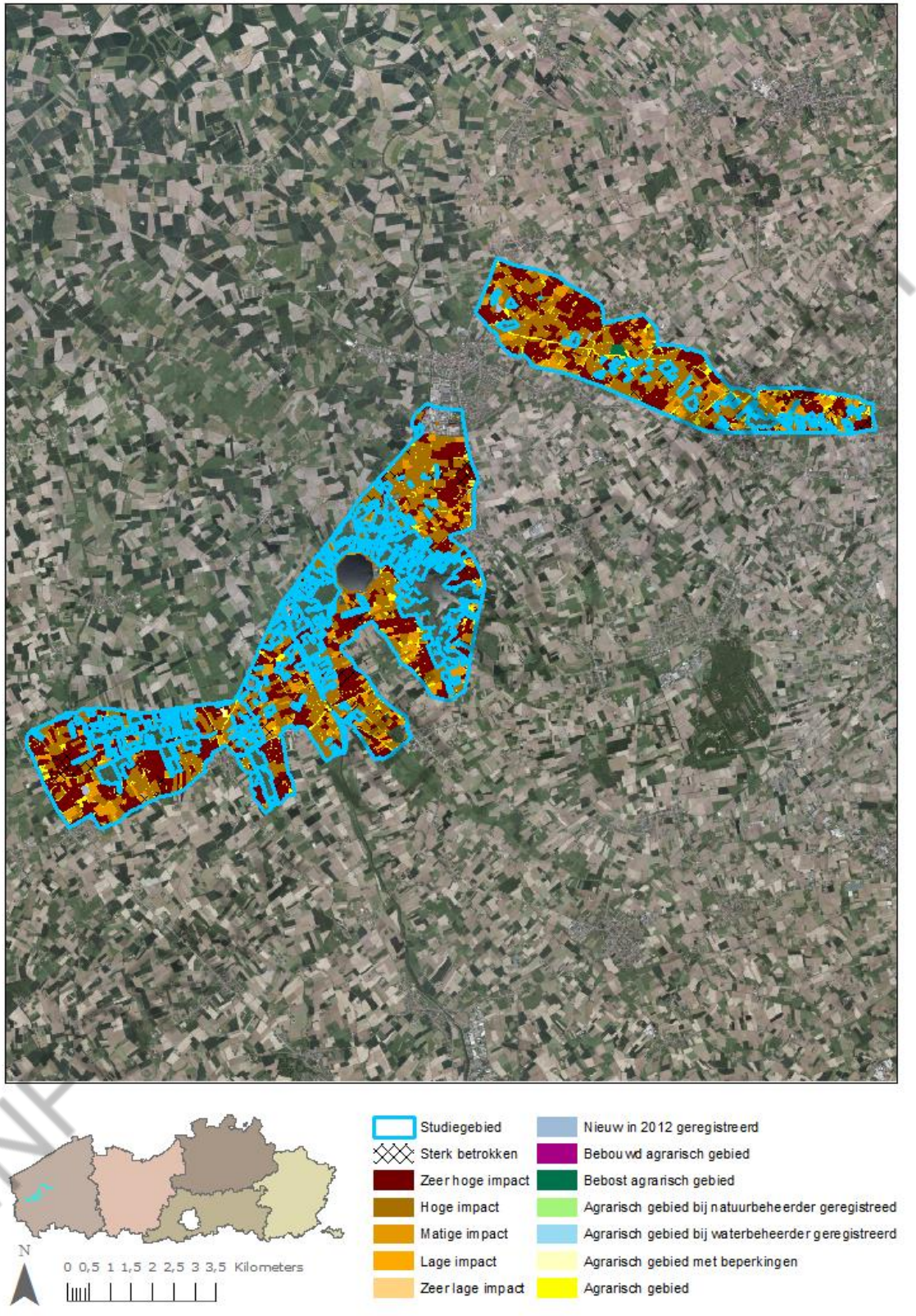
De resultaten van de landbouwimpactstudie worden weergegeven in de volgende tabel:

Mogelijke perceelsimpact		Gebiedsbetrokkenheid		Totaal
		Sterk betrokken	Andere	
In 2011 geregistreerde landbouwpercelen (ha)	Zeer hoog	149,37	1.409,75	1.559,12
	Hoog	89,60	1.447,68	1.537,27
	Matig	42,46	508,38	550,84
	Laag	0,00	6,40	6,40
	Zeer laag	0,00	0,00	0,00
Totale oppervlakte landbouwpercelen (ha)		271,42	3.256,22	3.527,63
Aantal betrokken landbouwers		26	652	678
Aantal landbouwers met bedrijfszetel		13	59	72
Aantal bedrijfszetels of bedrijfsgebouwen		13	69	82
Aantal bedrijfszetels in de omgeving (tot 300 m)				179
Geschatte kosten in euro voor het landbouwgebruik bij				
gebruiksbeëindiging	directe projectuitvoering	1.919.570	27.524.944	29.444.513
	geleidelijke regeling	833.357	12.835.191	13.668.548
bestemmingswijziging naar natuur of bos	nulbemesting (2 gve)	0	0	0
	100 eenheden N (+2 gve)	0	0	0
overstromingsschade	bij zomeroverstromingen	0	0	0
	bij winteroverstromingen	0	0	0
Nieuw in 2012 geregistreerde percelen (ha)				15,90
Andere percelen (ha)	Bebouwd agrarisch gebied			7,63
	Bebost agrarisch gebied			11,07
	Agrarisch gebied bij natuurbeheerder geregistreerd in 2011			11,25
	Agrarisch gebied bij waterbeheerder geregistreerd in 2011			0,00
	Agrarisch gebied met beperkingen			4,67
	Agrarisch gebied			304,69
	Andere gebiedsbestemmingen			267,87
Totale oppervlakte (ha)				4.128,07

De resultaten worden eveneens door kaarten weergegeven. De kaarten verhogen de transparantie en maken de landbouwimpactstudie zeer bruikbaar. In Figuur 2 is de landbouwimpactkaart voor het studiegebied weergegeven.

INFORMATIEF DOCUMENT

Figuur 2. Landbouwimpactkaart

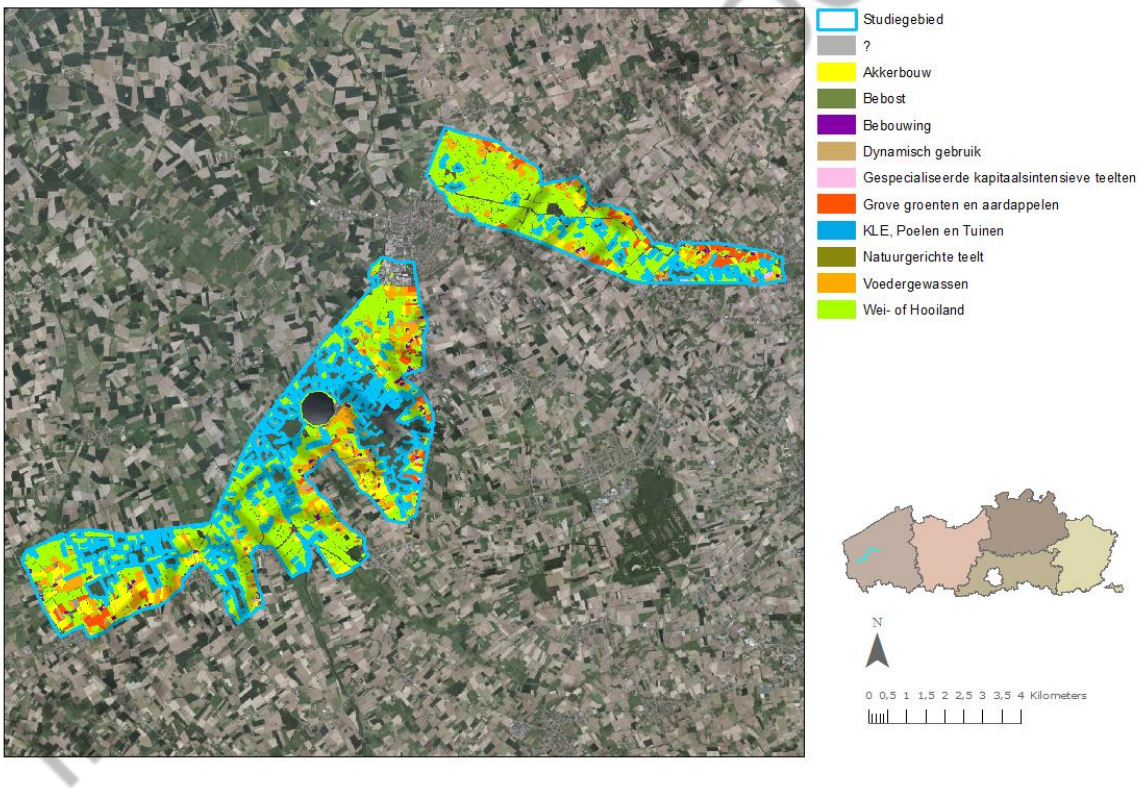
2 DUIDING BIJ DE LANDBOUWIMPACT

De landbouwimpactstudie geeft de mogelijke perceelsimpact weer in twee klassen van gebiedsbetrokkenheid en dit voor de in 2011 geregistreerde percelen in landbouwgebruik. Eveneens worden de totale landbouwoppervlakte, het aantal betrokken landbouwers en het aantal landbouwbedrijfszetels weergegeven. De landbouwimpactstudie schat de transitiekosten bij gebruiksbeëindiging of op vraag voor enkele specifieke scenario's in. Vervolgens worden de in 2012 nieuw geregistreerde percelen geduid. Hiervoor gebeurde nog geen impactberekening omdat niet alle gegevens voorhanden zijn en de gebruiker nog niet voldoende geverifieerd werd. Vervolgens werd het resterend agrarische gebied gedifferentieerd naargelang het reëel gebruik of de mogelijkheden van landbouwgebruik.

2.1 DUIDING BIJ DE LANDBOUWIMPACT

De perceelsimpact werd berekend voor de landbouwgebruikspercelen uit de aangifte 2011. De aangiftes van Natuurpunt, ANB, LiLa, vzw Durme en W&Z als gebruiker werden hiervoor niet meegenomen. De berekening houdt bijgevolg geen rekening met het eigendomsstatuut van de percelen.
De aangifte wordt vervolledigd met de landbouwbedrijfszetels. Vervolgens wordt het gebruik bepaald, rekening houdend met de teeltaangiftes vanaf 2000 tot en met 2012 van het perceel. Het landbouwgebruik wordt weergegeven in Figuur 3.

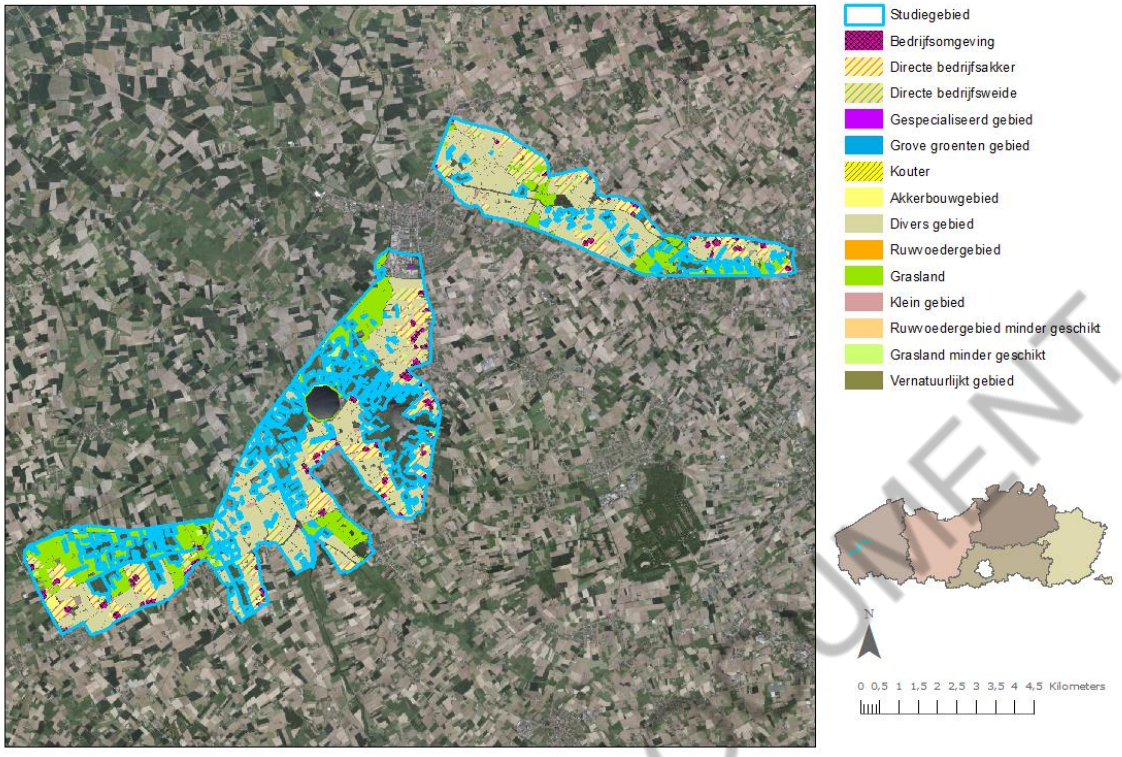
Figuur 3. Landbouwgebruikskaart

Op basis van het landbouwgebruik, zijn ruimtelijke samenhang, de bedrijfsstructuur en waar nodig de intrinsieke bodemkwaliteit, wordt de landbouwstructuur weergegeven in Figuur 4.

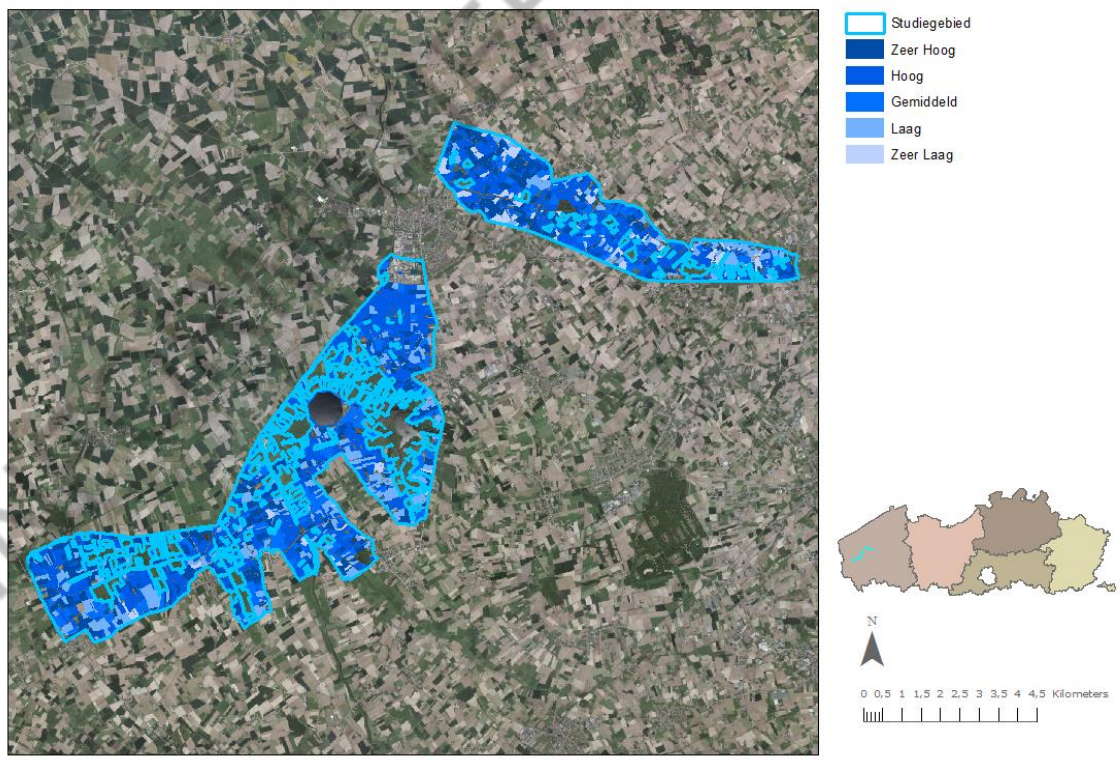
DOCUMENT

Figuur 4. Landbouwstructuurkaart

Het landbouwgebruik wordt aangevuld met bedrijfseconomische gegevens om de landbouwgebruikswaarde te berekenen. Het resultaat wordt in Figuur 5 weergegeven.

Figuur 5. Landbouwgebruikswaardekaart

INTERNE DOCUMENT

De landbouwstructuur en de landbouwwaarde bepalen samen de landbouwimpact op de geregistreerde landbouwgebruikspercelen en geven bijgevolg meer duiding.

2.2 DE GEBIEDSBETROKKENHEID

Afgezien van de perceelsimpact kan een bedrijf zwaar getroffen worden door een sterke betrokkenheid van de uitgebate percelen met het gebied. Alle percelen van een bedrijf krijgen de aanduiding 'Sterk betrokken' als 20 % of meer van het bedrijfsareaal gelegen is binnen het studiegebied of als de leefbaarheid verbonden is met het bedrijfsareaal gelegen in het studiegebied. De andere percelen zijn aangeduid als 'Andere'.
Deze indeling kan enkel geduid worden als er meerdere landbouwers per klasse aanwezig zijn omwille van hun privacy.

2.3 ENKELE KENGETALLEN VOLGEND UIT DE LANDBOUWGEBRUIKSAANGIFTE

Uit de gebruiksaangifte wordt de totale geregistreerde landbouwoppervlakte, het aantal betrokken landbouwers en het aantal bedrijfszetels dat zich binnen het studiegebied bevindt, weergegeven.

2.4 DE GESCHATTE KOSTEN IN EURO VOOR HET LANDBOUWGEBRUIK BIJ GEBRUIKSBEËINDIGING

Als het project direct wordt uitgevoerd, wordt het bedrag van de gebruiksbeëindiging berekend zoals de uittredingsvergoeding van de gebruiker bij onteigeningen. Daarbij wordt een billijke vergoeding voorzien voor het verlies van landbouwgebruik. De billijke vergoeding houdt rekening met het feit dat de gebruiker het project niet kon voorzien. Bij een geleidelijke gebruiksbeëindiging zal de gebruiker nieuwe investeringen vermijden. Daarom werd ook het bedrag berekend waarbij er geen afschrijvingen meer verondersteld zijn voor het bedrijf. Bij deze berekening nemen we de gebouwen en de kapitaalsintensieve percelen niet mee omdat deze berekening daarvoor te specifiek is.
Specifiek voor bestemmingswijzigingen worden de gebruiksbeperkingen vanuit de gebruikerscompensatie berekend. Het gaat om de bemestingsbeperkingen bij de bestemmingswijziging van historische permanente graslanden van de huidige gele naar een groene bestemming van het projectgebied in zijn geheel.
Voor de actief in te schakelen overstromingsgebieden kan de vergoeding berekend worden conform de uitvoering van het integraal waterbeleid zodra de overstromingsfrequenties bekend zijn.

2.5 DE NIEUW GEREGISTREERDE PERCELEN

Voor de percelen geregistreerd in 2011 zijn alle gegevens voorhanden om de landbouwimpact te berekenen. Uit de registraties 2012 worden de percelen weergegeven die geen deel uitmaakten van de landbouwimpact berekening. Deze percelen worden zonder onderscheid in landbouwimpact of gebruik weergegeven.

2.6 DE ANDERE PERCELEN

Naast de landbouwgebruikspercelen is er ook de agrarische bestemming. Het gedeelte van deze bestemming dat niet in landbouwgebruik werd aangegeven wordt hier belicht. Bepaalde stukken zijn bebouwd, bebost of geregistreerd door niet-landbouwers. Het overige agrarische gebied wordt ingedeeld naargelang de gebruiksmogelijkheden. Het resterend gebied wordt ongedifferentieerd weergegeven om zo het studiegebied volledig te beschrijven. De basis voor de differentiatie van de gebruiksmogelijkheden wordt door de landbouwkaderkaart in Figuur 6 weergegeven voor de gebruikspercelen en de agrarische bestemmingen binnen het studiegebied.

INFORMATIEF DOCUMENT

Figuur 6. Landbouwkaderkaart

3 HET GEBRUIK VAN DE LANDBOUWIMPACTKAART

De projectmatige impactstudie is ontwikkeld om een snelle, transparante en objectieve inschatting te kunnen maken over de invloed van een project op het landbouwgebruik, de landbouwbedrijven en het agrarisch gebied. Deze inschatting kan gebruikt worden voor de onderbouwing van beslissingen over het project inzake uitvoering, locatie en begeleiding. Samen met de ontwikkelde kaarten op Vlaams niveau zijn de mogelijkheden evenwel ruimer, zoals:

3.1 AFWEGEND

De druk op de ruimte in Vlaanderen maakt het noodzakelijk om nieuwe ontwikkelingen maatschappelijk af te wegen op hun meerwaarde t.o.v. de huidige invulling en potentiële ontwikkelingen. De landbouwimpactstudie kan input geven om een nieuwe geplande gebiedsontwikkeling maatschappelijk te toetsen op haar meerwaarde tegenover de huidige landbouwtoestand.

3.2 MITIGEREND

In een vroegtijdig stadium kan de landbouwimpactkaart veel informatie geven aan de project-ontwikkelaar. Bij een zoekzone als studiegebied is de aangeleverde informatie ruimer dan de reële impact en kan er worden bijgestuurd om de impact te matigen.

INFORMATIEF DOCUMENT

3.3 PARTICIPEREND EN TRAJECTBEGELEIDING

In een participatief traject kan de landbouwimpactkaart als objectieve basis worden gebruikt. De landbouwers kunnen de kaart verder verfijnen door zelf gegevens aan te leveren. Als de consequenties groot worden ingeschat, kunnen de landbouwers die willen geënquêteerd worden door middel van een landbouweffectenrapport of LER. Het LER verwerft dan inzichten en aan de hand daarvan wordt de instrumentenkoffer voorgesteld om het project te realiseren. De selectie van de getroffen landbouwers, mee op basis van de landbouwimpactkaart, betekent een efficiëntiewinst voor het LER.

3.4 VISIEVORMEND

De kaarten van de landbouwimpact geven geen visie weer, maar ze zijn uitermate geschikt om een visie te ondersteunen. Zo kunnen ze als bouwsteen voor gebiedsontwikkelingen worden gebruikt.

4 ENKELE AANDACHTSPUNTEN BIJ HET GEBRUIK VAN DE LANDBOUWIMPACTKAART

Bij het gebruik van de landbouwimpactkaart moet rekening gehouden worden met volgende punten:

4.1 ACCURAATHEID

Voor de geschetste mogelijkheden is de landbouwimpactkaart een snel, transparant en objectief instrument. Het is wel belangrijk te weten dat deze kaart een indicatieve weergave is van de landbouwimpact op basis van de beschikbare gegevens. Het resultaat van deze studie is dan ook afhankelijk van de waarde van de basisgegevens en mag niet worden overroepen. Deze gegevens zijn in elk geval voldoende accuraat om op planniveau te kunnen werken, maar op perceelsniveau is toch een terreincheck aangewezen.

4.2 JAARLIJKSE UPDATE EN VERFIJNING

De basisgegevens worden periodiek aangepast en dat moment is geschikt om gelijktijdig de methodiek te verfijnen.

4.3 TRANSITIEKOSTEN VOOR FUNCTIEVERLIES

De standaardberekening voorziet enkele geschatte kosten voor het landbouwgebruik. Voor specifieke processen, zoals overstromingsgebieden met landbouwgebruik of voor andere opgelegde landbouwgebruiksbeperkingen, is de huidige kaart minder geschikt. Als men voor deze processen de gebruikswaardevermindering kent, dan laat de gebruikte methodiek toe deze te berekenen. Dit gebeurde onder meer voor schaderegelingen in overstromingsgebieden op basis van de aangeleverde verandering in overstromingsfrequentie.

4.4 TOTAALPLAATJE BEKIJKEN

Vanuit efficiëntieoverwegingen is het logisch om de transitiekosten te minimaliseren, maar bij de daadwerkelijke projectuitvoering moet weliswaar met meerdere factoren rekening worden gehouden.

INFORMATIEF DOCUMENT

Bijlage 7 – Methodiek waardering drinkwaterwinningen voor de openbare drinkwatervoorziening

Het betreft enerzijds oppervlaktewaterwinningen en anderzijds grondwaterwinningen die instaan voor de openbare drinkwatervoorziening. Particulier vergunde winningen worden niet meegenomen in de analyse.

Voor oppervlaktewaterwinningen zijn de percelen waarop de installaties zijn gelegen, inclusief de watervangen, infiltratievoorzieningen en waterbekkens, van waarde. De waarde voor de percelen waarop deze installaties staan wordt vastgesteld op 5.

Voor grondwaterwinningen zijn niet alleen de percelen met installaties van belang, maar ook de percelen die bijdragen aan de kwantiteit en kwaliteit van het opgepompte water. Percelen waarop de installaties gelegen zijn, inclusief infiltratievoorzieningen en waterbekkens krijgen de waarde 5. Concreet betekent dit dat alle percelen binnen de beschermingszone I een waarde 5 krijgen aangevuld met percelen met installaties gelegen buiten zone I.

Voor grondwaterwinningen speelt ook de mate waarbij het perceel bijdraagt aan de winning. Om die waarde te bepalen voor grondwaterwinningen is van de bovenste watervoerende laag de afpompingskegel van de winning bij de vergunde capaciteit berekend. Percelen met een grote afpomping dragen veel bij aan de winning en zullen een hogere waarde krijgen. Percelen met een lage afpomping krijgen een lagere waarde. Afpompingskegels worden berekend op basis van het vergund jaardebiet.

Het kan gebeuren dat een waterwinning niet gelegen is in een gebied, maar dat een aantal percelen van het gebied bijdragen tot de kwantiteit en kwaliteit van de winning. Ook van deze waterwinningen wordt de afpompingskegel bepaald zodat de overlap met het gebied inzichtelijk gemaakt kan worden. Er wordt van uitgegaan dat voor artesische winning de bijdrage van de omliggende percelen gering zal zijn gezien die weinig of niet bijdragen aan de winning. Toch zal voor de volledigheid ook hiervan de afpompingskegel bepaalt worden.

Waardeschaal grondwaterwinningen

Waarde = 5 voor de percelen waarop de installaties gelegen zijn, inclusief infiltratievoorzieningen en waterbekkens, de percelen gelegen binnen beschermingszone I en voor de percelen met een afpomping > 1m

Waarde = 4 voor de percelen met een afpomping > 0.75 m en < 1 m

Waarde = 3 voor de percelen met een afpomping > 0.50 m en < 0.75 m

Waarde = 2 voor de percelen met een afpomping > 0.20 m en < 0.50 m

Waarde = 1 voor de percelen met een afpomping > 0.10 m en < 0.20 m

Afpompingskegels van verschillende winningen kunnen overlappen. De mogelijke impact en waarde op de overlappende percelen kan hierdoor hoger zijn. Het gecumuleerde effect/waarde' wordt bepaald door een "som" te maken van de afzonderlijke waarden van de afpompingskegels van de verschillende betrokken winningen. Aan deze "som" wordt de waarde toegekend die zo goed mogelijk overeenkomt met de afpompingsrange zoals hierboven bepaald en met een maximum score van 5. Twee overlappende zones met waarde 1 (= afpomping > 0.10 m en < 0.20 m), geven bijvoorbeeld een gecumuleerde waarde 2 (= afpomping > 0.20 m en < 0.50 m) voor die overlappende zone)

INFORMATIEF DOCUMENT

Overzicht vergunde grondwaterwinningen[56]

Tabel 0-1. Overzicht van de vergunde grondwaterwinningen in of nabij het gebied

Deel-gebied	Code	Omschrijving activiteit via NACEBEL	klasse	gemeente	Ligging	Begindatum vergunning	Einddatum vergunning	Vergund dagdebiet (m³)	Vergund jaardebiet (m³)	grondwater	regime
IJzervallei	WVL-25035/1	Rundveehouderij	A	LO-RENINGE	Reningestraat 25	4/02/1999	1/01/2019	4,22	1541,00	Dun Quartair dek boven op Paleogeen klei, freatisch	onbekend
IJzervallei	WVL-43102	Veeteelt	1	VLETEREN	Boterweg 5	13/04/2006	13/04/2026	7,50	1550,00	Dun Quartair dek boven op Paleogeen klei, freatisch	
IJzervallei	WVL-43102	Veeteelt	1	VLETEREN		13/04/2006	13/04/2026	7,50	1550,00	Landeniaan Aquifersysteem, depressietrechter, gespannen	onbekend
IJzervallei	WVL-24959/1	Veeteelt	A	VLETEREN	Boterweg 6	27/05/1999	27/05/2019	2,00	649,00	Dun Quartair dek boven op Paleogeen klei, freatisch	onbekend
IJzervallei	WVL-23910/1	Groenteteelt; bloementeelt; boomkwekerijen	A	LO-RENINGE	Noordweststraat 14	27/04/1999	27/04/2019	90,00	2400,00	Dun Quartair dek boven op Paleogeen klei, freatisch	onbekend
IJzervallei	WVL-22091/1	Groenteteelt; bloementeelt; boomkwekerijen	A	LO-RENINGE	Lo-Reninge	17/02/1997	17/02/2017	1,75	640,00	Dun Quartair dek boven op Paleogeen klei, freatisch	onbekend

[56] *Bron: Vergunde grondwaterwinningen, vector, toestand 03/09/2009 (bron: VMM)*
Op https://dov.vlaanderen.be/dovweb/html/3grondwatervergunningen.html kan de meest actuele toestand worden geraadpleegd.

INFORMATIEF DOCUMENT

IJzervallei	WVL-23944/1	Rundveehouderij	A	LO-RENINGE		2/06/1998	2/06/2018	1,60	592,00	Dun Quartair dek boven op Paleogeen klei, freatisch	onbekend
IJzervallei	WVL-28767/1	Varkenshouderij	A	LO-RENINGE		7/12/1999	2/06/2018	9,40	3426,00	Dun Quartair dek boven op Paleogeen klei, freatisch	onbekend
IJzervallei	WVL-23907/1	Rundveehouderij	A	LO-RENINGE		2/06/1998	2/06/2018	0,16	57,00	Dun Quartair dek boven op Paleogeen klei, freatisch	onbekend
IJzervallei	WVL-22216/1	Veeteelt	A	LO-RENINGE	Lo-Reninge	12/03/1997	12/03/2017	2,00	678,00	Dun Quartair dek boven op Paleogeen klei, freatisch	onbekend
IJzervallei	WVL-25034/1	Veeteelt	A	VLETEREN	Elzendamme 1	4/02/1999	4/02/2019	1,31	478,00	Dun Quartair dek boven op Paleogeen klei, freatisch	onbekend
IJzervallei	WVL-41689	LANDBOUW, JACHT EN AANVERWANTE DIENSTEN	A	VLETEREN	Veurnestraat 36	24/06/1999	24/06/2019	3,75	1370,00	Dun Quartair dek boven op Paleogeen klei, freatisch	onbekend
IJzervallei	WVL-43371/2	Gemengd land-bouwbedrijf	1	LO-RENINGE	Lo-Reninge	11/10/2007	31/12/2011	13,90	4300,00	Landeniaan Aquifersys-teem, depressietrech-ter, gespannen	onbekend
IJzervallei	WVL-44286	LANDBOUW, JACHT EN AANVERWANTE DIENSTEN	1	LO-RENINGE	Brabanthoek 3	19/06/2008	19/06/2028	6,20	2586,00	Dun Quartair dek boven op Paleogeen klei, freatisch	onbekend
IJzervallei	WVL-22022/1	Veeteelt	A	LO-RENINGE	Lo-Reninge	20/01/1997	20/01/2017	6,00	2100,00	Landeniaan Aquifersys-teem, depressietrech-ter, gespannen	onbekend
IJzervallei	WVL-44345	Veeteelt	1	VLETEREN	Elzendamme 11	31/07/2008	31/07/2028	10,00	1550,00	Landeniaan Aquifersys-teem, depressietrech-	onbekend

INFORMATIEF DOCUMENT

										ter, gespannen	
IJzervallei	WVL-44345	Veeteelt	1	VLETEREN	Elzendamme 11	31/07/2008	31/07/2028	16,00	3754,00		
IJzervallei	WVL-28777/1	Veeteelt	A	LO-RENINGE		30/11/1999	21/04/2018	13,10	4800,00	Dun Quartair dek boven op Paleogeen klei, freatisch	onbekend
IJzervallei	WVL-43567	Veeteelt	1	LO-RENINGE		1/03/2007	1/03/2027	9,60	3113,00	Dun Quartair dek boven op Paleogeen klei, freatisch	onbekend
IJzervallei	WVL-41309	Rundveehouderij	A	LO-RENINGE	Noordweststraat 2	2/06/1998	2/06/2018	2,40	875,00	Dun Quartair dek boven op Paleogeen klei, freatisch	onbekend
IJzervallei	WVL-44085/2	Rundveehouderij	2	LO-RENINGE		20/01/2009	5/02/2014	3,00	1000,00	Landeniaan Aquifersys-teem, depressietrech-ter, gespannen	onbekend
IJzervallei	WVL-22296/1	Veeteelt	A	LO-RENINGE	Lo-Reninge	1/04/1997	1/04/2017	1,00	145,00	Dun Quartair dek boven op Paleogeen klei, freatisch	onbekend
IJzervallei	WVL-23950/1	Rundveehouderij	A	LO-RENINGE		2/06/1998	2/06/2018	0,62	225,00	verzilt Quartair en Oligoceen van Oost-Vlaamse Polders, freatisch	onbekend
IJzervallei	WVL-44144	Rundveehouderij	2	HOUTHULST	Beversluisstraat 1	13/02/2008	4/05/2010	5,00	1800,00	Landeniaan Aquifersys-teem, depressietrech-ter, gespannen	onbekend
IJzervallei	WVL-27173/1	LANDBOUW, JACHT EN AANVERWANTE DIENSTEN	A	HOUTHULST		11/10/1999	11/10/2019	7,56	2760,00	Duin- en kreekgebieden in het kustgebied, freatisch	onbekend
IJzervallei	WVL-27745/1	Rundveehouderij	A	HOUTHULST		5/07/1999	5/07/2019	3,00	957,00	Dun Quartair dek boven op Paleogeen klei,	onbekend

INFORMATIEF DOCUMENT

										freatisch	
IJzervallei	WVL-26256/1	LANDBOUW, JACHT EN AANVERWANTE DIENSTEN	A	HOUTHULST	Westbroekstraat 67	26/04/1999	26/04/2019	1,00	372,00	Dun Quartair dek boven op Paleogeen klei, freatisch	onbekend
IJzervallei	WVL-44860	Veeteelt	2	HOUTHULST	Puidebroekstraat 1	6/05/2009	5/05/2029	6,00	1850,00		
IJzervallei	WVL-26395/1	LANDBOUW, JACHT EN AANVERWANTE DIENSTEN	A	HOUTHULST	Puidebroekstraat 7	17/05/1999	17/05/2019	4,50	1700,00	Dun Quartair dek boven op Paleogeen klei, freatisch	onbekend
IJzervallei	WVL-42755	LANDBOUW, JACHT EN AANVERWANTE DIENSTEN	2	HOUTHULST	Houthulst	6/07/2005	6/07/2025	5,50	2033,00	Dun Quartair dek boven op Paleogeen klei, freatisch	onbekend
IJzervallei	WVL-40914/1	Schapen-, geiten- en overige hoefdierenhoude-rij	2	HOUTHULST		20/11/2001	1/09/2011	3,00	600,00	Dun Quartair dek boven op Paleogeen klei, freatisch	freatisch
IJzervallei	WVL-26884/1	Rundveehouderij	A	HOUTHULST		6/09/1999	6/09/2019	1,97	719,00	Dun Quartair dek boven op Paleogeen klei, freatisch	onbekend
IJzervallei	WVL-22652/1	Varkenshouderij	A	HOUTHULST		23/06/1997	23/06/2017	2,00	730,00	Dun Quartair dek boven op Paleogeen klei, freatisch	onbekend
IJzervallei	WVL-41189/3	Varkenshouderij	2	HOUTHULST	Oostbroekstr 24	1/10/2008	3/02/2024	7,15	2610,00	Dun Quartair dek boven op Paleogeen klei, freatisch	onbekend
IJzervallei	WVL-25402/1	LANDBOUW, JACHT EN	A	DIKSMUIDE	Vijfhuizenstraat 4	11/03/1999	11/03/2019	4,00	650,00	Dun Quartair dek boven op Paleogeen klei,	onbekend

INFORMATIEF DOCUMENT

		AANVERWANTE DIENSTEN								freatisch	
?	WVL-26868/1	Rundveehouderij	A	DIKSMUIDE		6/05/1999	6/05/2019	10,00	2500,00	Dun Quartair dek boven op Paleogeen klei, freatisch	onbekend
IJzervallei	WVL-42324/4	Rundveehouderij	1	DIKSMUIDE		13/03/2007	13/03/2027	5,17	1886,00	Dun Quartair dek boven op Paleogeen klei, freatisch	onbekend
IJzervallei	WVL-44347	Veeteelt	1	DIKSMUIDE		23/07/2008	23/07/2028	9,91	3620,00	Duin- en kreekgebieden in het kustgebied, freatisch	onbekend
IJzervallei	WVL-27178/1	Rundveehouderij	A	DIKSMUIDE		3/06/1999	3/06/2019	14,80	5400,00	Dun Quartair dek boven op Paleogeen klei, freatisch	onbekend
?	WVL-27498/1	Schapen-, geiten- en overige hoefdierenhoude-rij	A	DIKSMUIDE		24/06/1999	24/06/2019	2,00	450,00	Dun Quartair dek boven op Paleogeen klei, freatisch	onbekend
IJzervallei	WVL-27643/1	Gemengd land-bouwbedrijf	A	DIKSMUIDE		8/07/1999	8/07/2019	90,00	11475,00	Dun Quartair dek boven op Paleogeen klei, freatisch	onbekend
IJzervallei	WVL-26028/1	LANDBOUW, JACHT EN AANVERWANTE DIENSTEN	A	DIKSMUIDE	Noordbroekstraat 36	15/04/1999	15/04/2019	2,74	1000,00	Dun Quartair dek boven op Paleogeen klei, freatisch	onbekend
IJzervallei	WVL-25303/1	Veeteelt	A	DIKSMUIDE	Woumenweg 154	25/02/1999	25/02/2019	35,00	1302,00	Dun Quartair dek boven op Paleogeen klei, freatisch	onbekend
Handza-mevallei	WVL-27838/1	Rundveehouderij	A	KORTEMARK		13/06/2000	13/06/2019	1,75	640,00	Dun Quartair dek boven op Paleogeen klei,	onbekend

INFORMATIEF DOCUMENT

										freatisch	
Handza-mevallei	WVL-27804/1	Varkenshouderij	A	KORTEMARK		13/06/2000	13/06/2019	6,00	2000,00	Dun Quartair dek boven op Paleogeen klei, freatisch	onbekend
Handza-mevallei	WVL-43917	Varkenshouderij	2	KORTEMARK	Werkenstraat 47	10/09/2007	10/09/2027	6,70	2445,00	Dun Quartair dek boven op Paleogeen klei, freatisch	onbekend
Handza-mevallei	WVL-27834/1	Gemengd land-bouwbedrijf	A	KORTEMARK		4/12/2000	4/12/2010	10,00	1200,00	Landeniaan Aquifersys-teem, depressietrech-ter, gespannen	onbekend
Handza-mevallei	WVL-25326/1	Akkerbouw en tuinbouw	A	KORTEMARK		15/03/1999	15/03/2019	1,34	490,00	Dun Quartair dek boven op Paleogeen klei, freatisch	onbekend
?	WVL-21836/1	LANDBOUW, JACHT EN AANVERWANTE DIENSTEN	A	DIKSMUIDE		17/04/1997	17/04/2017	11,00	4000,00	Ieperiaan Aquifer, freatisch	onbekend
Handza-mevallei	WVL-43841	Akkerbouw en tuinbouw	2	KORTEMARK	Werkenstraat 79a	11/06/2007	21/04/2013	5,00	450,00		
Handza-mevallei	WVL-27858/1	Veeteelt	A	KORTEMARK		13/06/2000	13/06/2019	30,00	900,00	Dun Quartair dek boven op Paleogeen klei, freatisch	onbekend
?	WVL-27496/1	Varkenshouderij	A	DIKSMUIDE		24/06/1999	24/06/2019	2,00	500,00	Ieperiaan Aquifer, freatisch	onbekend
Handza-mevallei	WVL-25460/1	Rundveehouderij	A	KORTEMARK	Werkenstraat 127	3/04/2000	3/04/2019	0,35	129,00	Dun Quartair dek boven op Paleogeen klei, freatisch	onbekend
Handza-mevallei	WVL-22164/1	Veeteelt	A	KORTEMARK	Kortemark	3/03/1997	3/03/2017	6,00	2000,00		onbekend

INFORMATIEF DOCUMENT

Handza-mevallei	WVL-44444	Veeteelt	1	KORTEMARK		16/10/2008	16/10/2028	5,14	2050,00	Dun Quartair dek boven op Paleogeen klei, freatisch	onbekend
Handza-mevallei	WVL-44335	Veeteelt	1	KORTEMARK	Ieperstraat 78	23/07/2008	23/07/2028	10,00	2925,00	Ieperiaan Aquifer, freatisch	onbekend
Handza-mevallei	WVL-43101	Veeteelt	1	KORTEMARK	Oude Vlad-slostraat 3	13/04/2006	13/04/2026	10,00	3660,00	Ieperiaan Aquifer, freatisch	onbekend
Handza-mevallei	WVL-22853/1	Rundveehouderij	A	DIKSMUIDE		24/07/1997	24/07/2017	1,00	154,00	Duin- en kreekgebieden in het kustgebied, freatisch	onbekend

INFORMATIEF DOCUMENT

Bijlage 8 - Landschapsecologie: theorie en principes

De landschapsecologie richt zich op de studie van de samenhang tussen enerzijds de abiotische en biotische processen op landschapsniveau en anderzijds de manier hoe de mens dit landschap mee vorm heeft gegeven.

De landschapsecologie integreert verschillende wetenschappelijke disciplines: de fysische geografie en de ecologie.

De fysische geografie bestudeert de niet-levende wereld: geologie, geomorfologie, bodemkunde en de waterhuishouding van het landschap. De ruimtelijke verspreiding van deze verschijnselen is een belangrijk onderzoeksonderwerp. Deze verschillende abiotische kenmerken en hun ruimtelijke configuraties stellen een eerste belangrijke basisvoorwaarde voor het functioneren van een habitat.

De ecologie bestudeert het geheel aan levenloze en levende natuur en bijhorende processen. De nadruk wordt gelegd op de functies die de verschillende componenten voor elkaar vervullen.

De landschapsecologie integreert de ruimtelijke benadering van de fysische geografie met de functionele benadering van de ecologie.

Een belangrijke ontwikkeling in de landschapsecologie was de aandacht voor versnippering van populaties in het landschap en dit geïnspireerd door de 'eilandtheorie'. Een wetmatigheid die vanuit deze theorie naar voren werd geschoven luidt: 'hoe groter het eiland, des te groter het aantal soorten' en 'hoe geïsoleerder het eiland des te kleiner het aantal soorten'. De eilandtheorie werd overgeheveld naar het vasteland, waar habitatplekken als eilanden in een voor een soort niet geschikte matrix ('zee') werden beschouwd.

Een belangrijk begrip is ook de 'netwerkpopulatie'. Verscheidene habitatplekken die voor de individuen van een welbepaalde soort onderling overbrugbaar zijn vormen samen een netwerk. Of habitatplekken onderling overbrugbaar zijn is soortafhankelijk. In dat verband wordt gesproken over de 'dispersieafstand'. Een individu van een soort met een kleine dispersieafstand kan enkel habitatplekken bereiken op korte afstand van de habitatplek waar het leeft.

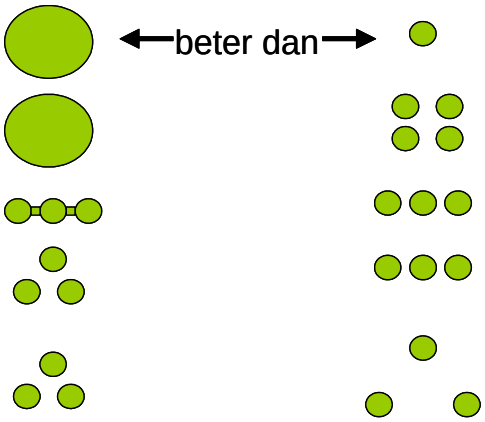
In een netwerk zijn grotere en kleinere habitatplekken gelegen. Het voorkomen van één of enkele grote plekken, groot en goed genoeg voor een zogenaamde 'kernpopulatie', die slechts een geringe kans heeft om uit te sterven, verhoogt de overlevingskans van de totale netwerkpopulatie van de soort.

1) Basiswetmatigheden in de landschapsecologie

In de landschapsecologie wordt vertrokken van bepaalde wetmatigheden (zie Figuur 0-1) zoals:

- Een grote habitatplek is beter dan een kleine habitatplek;
- Een grote habitatplek is beter dan vele kleine habitatplekken;
- Onderling verbonden habitatplekken zijn beter dan niet verbonden habitatplekken;
- De configuratie van habitatplekken is des te beter naarmate de habitatplekken nauwer op elkaar aansluiten en onderling makkelijker bereikbaar zijn.

INFORMATIEF DOCUMENT

Figuur 0-1. Wetmatigheden in de landschapsecologie

2) Metapopulatietheorie

Heel wat soorten en soortgroepen functioneren in West-Europa en in Vlaanderen in metapopulatieverband. Een metapopulatie van een soort is een verzameling van populaties, waarbij de onderlinge uitwisseling tussen de populaties de kans op uitsterven van de totale metapopulatie op lange termijn tot een minimum beperkt.

Vaak wordt hierbij onderscheid gemaakt tussen kernpopulaties en satellietpopulaties. Een kernpopulatie komt voor waar een ruime oppervlakte aanwezig is van het geschikte leefgebied van de soort. Kernpopulaties zijn de grootste populaties in een netwerk en de soort kan er elk jaar worden aangetroffen.

De satellietpopulaties zijn veel kleinere populaties, die niet afzonderlijk kunnen blijven bestaan op lange termijn. De habitat is er immers te klein om lange termijngaranties te beiden voor het voortbestaan van de soort. Doordat zij echter in verbinding staan met andere satelliet- en kernpopulaties, kunnen zij na een tijdelijk verdwijnen van de soort opnieuw gekoloniseerd worden. Omgekeerd kunnen zij na jaren van succesvolle voortplanting zorgen voor populatietoenames in andere satellietpopulaties of kernpopulaties. Essentieel voor het functioneren van een metapopulatie is dat de onderlinge uitwisseling tussen de kern- en de satellietpopulaties steeds mogelijk blijft. Dit kan doordat de kwaliteit van het tussenliggende landschap geleidelijke migratie toelaat tussen de populaties (via verbindingen en stapstenen) of doordat de afstand tussen de populaties direct overbrugbaar is voor de soort, zonder gebruik van stapstenen en verbindingselementen.

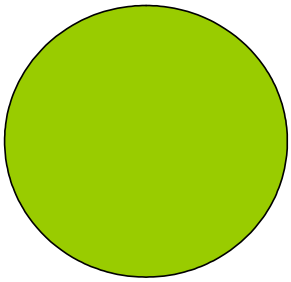
In het bijzonder in een zeer stek versnipperd landschap, zoals in de meeste regio's van Vlaanderen het geval is, is het van belang om bij het formuleren van doelen, rekening te houden met de randvoorwaarden voor het functioneren van metapopulaties van soorten.

3) Landschapsecologisch functioneren van soorten en soortgroepen, nuances op vlak van mobiliteit en schaalniveau

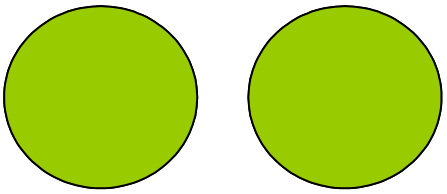
Het dient wel opgemerkt te worden dat soorten en soortgroepen onderling verschillen vertonen. Sommige soorten zijn meer gebaat bij het voorkomen van meerdere habitatplekken i.p.v. één grote habitatplek. Dit geldt bij voorbeeld in het bijzonder voor soorten die op microschaal van een heel complexe combinatie van abiotische en ecologische randvoorwaarden afhankelijk zijn. De kans dat op deze schaal – zelfs op natuurlijke wijze – iets fout loopt en het lokale uitsterven tot gevolg heeft is immers erg groot (vb vroegtijdige droogte, laattijdige vorst, nauwelijks bloeien van een waardplant, etc…). Ook de behoefte aan onderlinge verbondenheid van habitatplekken verschilt van soort tot soort. Over de grond kruipende soorten hebben meer behoefte aan continue corridors waarlangs andere habitatplekken kunnen worden bereikt. Vliegende soorten – zoals vlinders - behoeven eerder kleine habitatplekken tussen de grotere leefgebieden. Deze worden dan in het vakjargon 'stapstenen' genoemd. Vogelsoorten behoeven op het eerste zicht helemaal geen stapstenen noch corridors, alhoewel alles weer afhangt van de schaal van het landschap dat we beschouwen. Op een grote schaal behoeven alle soorten tussenliggende leefgebieden.

Hieronder trachten we dit te illustreren met figuren die verschillende modellen voorstellen naargelang de beschouwde ideaaltypische soort.

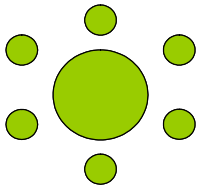
INFORMATIEF DOCUMENT

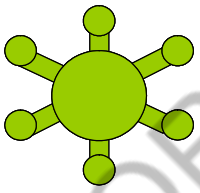
of

(a) Leefgebiedmodel voor soorten met grote territoria die zeer mobiel zijn: vogels; 1 of enkele grote kerngebieden.

(b) leefgebiedenmodel voor kleinere soort, met kleinere ruimtebehoefte, kan zich verplaatsen over kleine afstanden door gebied dat geen typisch leefgebied is: vele vlindersoorten; kernpopulatie en meerdere satellietpopulaties. Wanneer dit model op een heel ruime landschapsschaal wordt toegepast (bv. schaal van een hele ecoregio), geldt dit type model ook voor bepaalde diersoorten met vrij grote territoria zoals een Kwartelkoning of Roerdomp.

(c) leefgebiedenmodel voor kleinere soort, met kleinere ruimtebehoefte, kan zich moeilijk of niet verplaatsen door gebied dat geen typisch leefgebied is: vele amfibieënsoorten; kernpopulatie en meerdere satellietpopulaties, onderling verbonden

Uit hoger staande tekst blijkt duidelijk dat het denken rond soorten een belangrijke plaats inneemt binnen de landschapsecologie. Niettemin zijn de principes die naar voren worden gedragen evengoed nuttig wanneer doelen worden geformuleerd op niveau van Europese habitattypes. Het is immers duidelijk dat het streven naar een goede of uitstekende staat van instandhouding voor het habitattype ook rekening moet houden met de soorten die aan het habitattype verbonden zijn (de habitattypische soorten).

4) Concrete invulling van de verbeteropgaven op basis van de landschapsecologische principes en kenmerken van de habitattypische soorten.

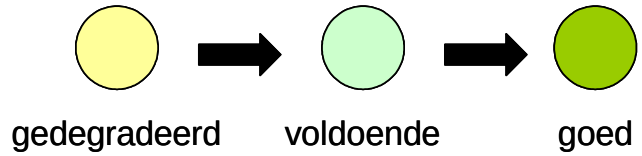
Als in een IHD-rapport tot de conclusie wordt gekomen dat habitattypes of soorten voor een verbeteropgave staan, dan helpen landschapsecologische overwegingen om te bepalen HOE en WAAR deze versterking dient te worden gerealiseerd.

De manier HOE in de behoefte van versterking moet worden voorzien, kan worden gespecificeerd via de drie V-termen:

INFORMATIEF DOCUMENT

1. Verbeteren (= werken aan kwaliteit);
2. Versterken (=uitbouwen van bestaande kernen);
3. Verbinden.

'Verbeteren' refereert naar het werken aan de kwaliteit van bestaande ecotopen. Dit wordt geïllustreerd in onderstaande figuur.

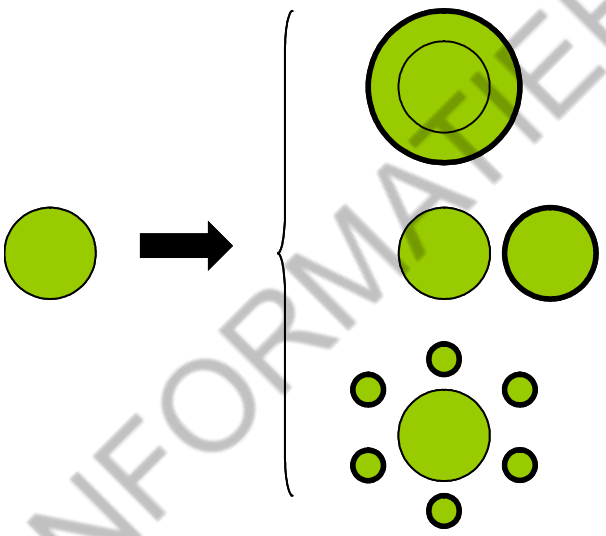

Omvorming is een term die in dit verband gebruikt wordt en waarbij specifiek wordt bedoeld dat niet habitatwaardige ecotopen door gericht beheer worden omgezet in Europese habitattypes. Voorbeelden zijn:

- Gericht beheer van Pijpestrootjesgraslanden om natte heiden te realiseren;
- Gericht beheer om populierenbossen om te vormen tot elzenbroekbossen.

Verbeteren is ook een belangrijk issue wanneer habitatvlekken of leefgebieden belangrijke vormen van verstoring vanuit hun omgeving zouden ondervinden (eutrofiëring, verdroging, geluidsverstoring, visuele verstoring, …). Bufferstroken omheen habitatvlekken kunnen bijdragen aan verbetering.

'Versterken' refereert naar de effectieve uitbreiding van bestaande habitatvlekken van Europese habitattypes of leefgebieden van soorten door aansluitend op deze gebieden actief nieuwe ecotopen te gaan creëren die resp. als habitattype of leefgebied gelden. 'Versterken' kan verschillende vormen aannemen. Naast het vergroten van een bestaande habitatvlekken kan ook een habitatvlek worden bijgemaakt of kunnen rond een habitatvlek kleine nieuwe habitatvlekken worden gerealiseerd. Dit wordt geïllustreerd in onderstaande figuur.

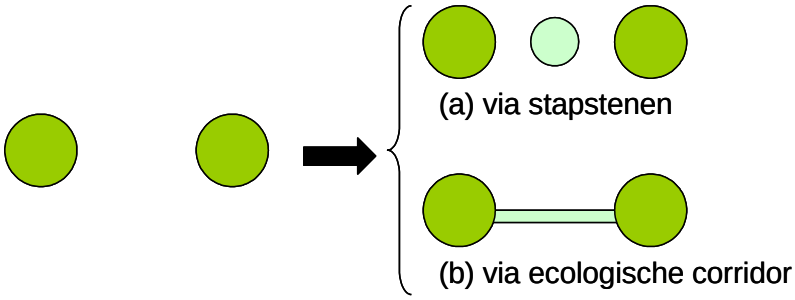
Vergroten is bijvoorbeeld een voor de hand liggende optie wanneer geïsoleerde boskernen – ingebed in een intensief landbouwlandschap - steeds kleiner blijken te zijn als het Minimum Structuur Areaal, dat het voorkomen van natuurlijke processen kan garanderen.

'Verbinden' refereert naar het overbrugbaar maken van naburige habitatvlekken / leefgebieden. Hierin kunnen twee verschillende mogelijkheden worden onderscheiden;

a. Werken met stapstenen;
b. Realisatie van ecologische corridors.

Dit wordt geïllustreerd in onderstaande figuur.

INFORMATIEF DOCUMENT

Het werken met stapstenen impliceert dus het overbrugbaar maken van habitatvlekken (leefgebieden) door in het weefsel tussen bestaande habitatvlekken nieuwe habitatvlekken te gaan realiseren. Werken met stapstenen is relevant wanneer in een richtlijngebied habitatvlekken voorkomen waar habitattypische vlindersoorten voorkomen (bv. Gentiaanblauwtje, Aardbeivlinder) die echter op een te grote afstand van elkaar gelegen zijn om overbrugd te kunnen worden.

De realisatie van ecologische corridors betekent dat er in het landschap duidelijk herkenbare, lijnvormige elementen tussen bestaande habitatplekken (leefgebieden) worden gerealiseerd. Aanleg van houtkanten of houtwallen om bossen met elkaar te verbinden doorheen een open landschap zijn het klassieke voorbeeld. Omgekeerd kunnen ook open corridors worden gerealiseerd in bossen om open landschappen (met habitattypes/leefgebieden van Europese soorten) met elkaar te verbinden.

De vraag WAAR versterking dient te worden voorzien hangt van verschillende factoren af:

1. Het ecologisch doel dat wordt nagestreefd en zijn ecologische en abiotische kenmerken/randvoorwaarden;
2. Maatschappelijke afwegingen.

Het ecologisch doel:

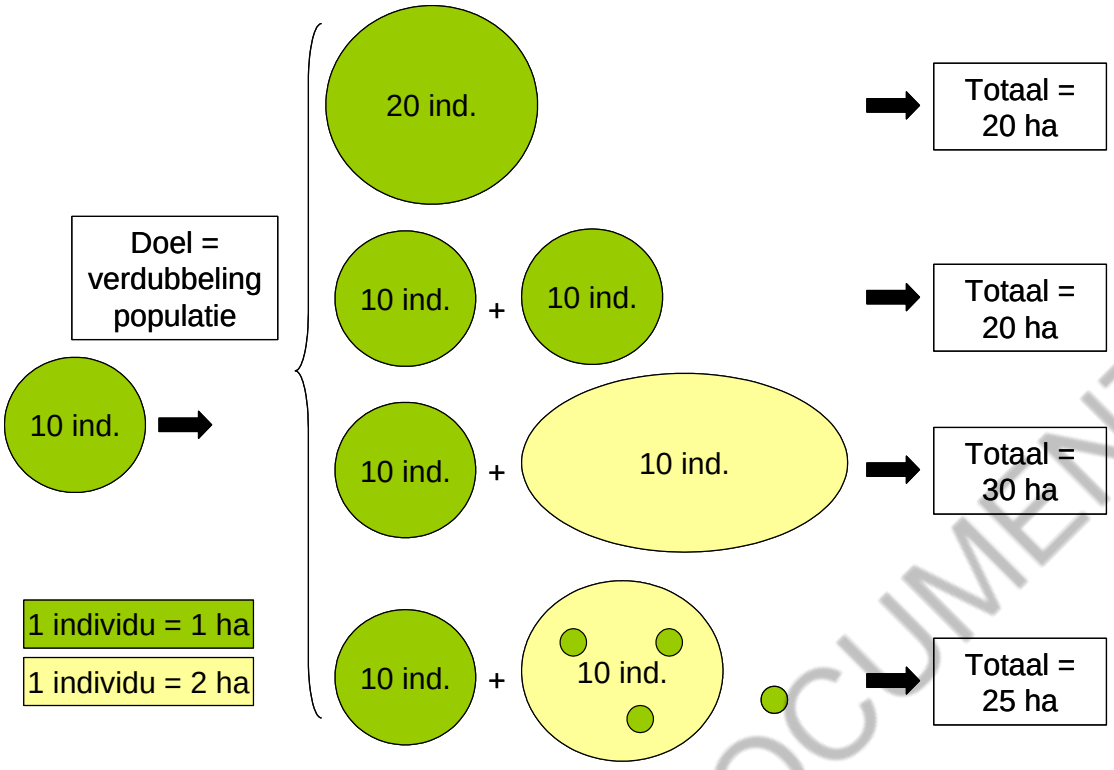
Als het ecologisch doel is om de laatste populatie – vaak relictpopulatie genoemd - van een zeldzame amfibieënsoort te versterken dan spreekt het voor zich dat dit in de nabijheid dient te gebeuren van deze relictpopulatie. Zouden nieuwe leefgebieden vele kilometers van de relictpopulatie gerealiseerd worden, dan zouden deze niet bereikt kunnen worden. De eigenheid van de tot doel gestelde soort determineert dus al in hoge mate WAAR actie ondernomen dient te worden.

Ook de abiotiek van een gebied determineert in hoge mate WAAR welke habitattypes of leefgebieden tot stand kunnen komen. In feite hebben we het hier over de fysisch geografische component van de landschapsecologie. Nemen we als voorbeeld een vallei die omgeven wordt door heuvels met op de koppen arme zandgronden en met op de hellingen een lemige ondergrond. Het spreekt dan voor zich dat versterking van uitgebreide natte ecotopen (broekbossen, moerassen, …) nergens kan gelokaliseerd worden dan in de vallei. Eiken-haagbeukenbossen worden bereikt op de hellingen van de heuvels. Voor eiken-berkenbossen en eiken-beukenbossen dienen de kansen gezocht op de koppen van de heuvels.

<u>Maatschappelijke afwegingen</u>

Vaak zijn er – gegeven een welbepaald ecologisch doel - verschillende ruimtelijke keuze mogelijkheden waarop de verbeteropgave kan wordt ingevuld. Belangrijk is te noteren dat de keuzes die worden gemaakt sturend kunnen werken op het ruimtebeslag dat samenhangt met het gestelde doel. In onderstaande figuur trachten we dit te illustreren.

INFORMATIEF DOCUMENT

In de figuur wordt gewerkt met het hypothetisch voorbeeld van een soort die 1 ha behoeft voor 1 individu. 20 individuen worden voor het gebied tot doel gesteld, er zijn er nu 10. Om het doel te bereiken kan een leefgebied worden vergroot of er kan één worden bijgemaakt. Dit betekent al dat er verschillende ruimtelijke mogelijkheden, met elk hun ruimtelijke repercussies, zijn. Er kan ook voor gekozen worden om een deel van de doelstelling te realiseren in voor de soort suboptimale ecotopen of gebieden. Gezien hier echter lagere dichtheden worden bereikt (1 individu behoeft 2 ha i.p.v. 1 ha) is de ruimtebehoefte groter. Dit zou bv. het geval kunnen zijn als beslist wordt dat een deel van de doelstelling gerealiseerd wordt in een gebied met een andere hoofddoelstelling dan natuur (dus in multifunctionele ruimten).

Zoals duidelijk zal worden in de doelenformulering in dit hoofdstuk zullen ruimtelijke keuzes voor het bereiken van doelen niet altijd worden gemaakt. Doelen worden gelokaliseerd indien:

- Er geen andere ruimtelijke mogelijkheden zijn om het doel te realiseren;
- Er een voor de hand liggende verkiesbare mogelijkheid is om het doel te realiseren.

Voor andere doelen zullen verschillende mogelijke ruimtelijke scenario's naar voren worden gedragen. Hierop kan worden aangegrepen in het maatschappelijk debat over de vraag waar doelen gerealiseerd zullen worden.

INFORMATIEF DOCUMENT

Bijlage 9 - Raamakkoord inzake het waterbeheer in het Blankaart-bekken

INFORMATIEF DOCUMENT

RAAMAKKOORD INZAKE HET WATERBEHEER IN HET BLANKAARTBEKKEN

Tussen:

- mevrouw Vera Dua, Vlaams minister van Leefmilieu en Landbouw
- de provincie West-Vlaanderen
- het gemeentebestuur van Diksmuide
- het gemeentebestuur van Houthulst
- het polderbestuur van de Zuidijzerpolder
- de vzw Natuurreservaten
- de Vlaamse Maatschappij voor Watervoorziening
- het Vlaams Agrarisch Centrum
- de Boerenbond
- het Algemeen Boerensyndicaat
- het IJzerbekkencomité
- de afdeling Water van het ministerie van de Vlaamse Gemeenschap
- de afdeling Natuur van het ministerie van de Vlaamse Gemeenschap
- de afdeling Waterwegen Kust van het ministerie van de Vlaamse Gemeenschap
- de afdeling Land- en Tuinbouwvorming van het ministerie van de Vlaamse Gemeenschap
- het Instituut voor Natuurbehoud

Uitgaande van:

- het feit dat de veiligheid van de bewoners in het Blankaartbekken dient gegarandeerd te worden en dat schade aan bebouwing door wateroverlast dient vermeden te worden;
- het feit dat de internationaal belangrijke natuurwaarden in het Blankaartbekken dienen behouden en verder ontwikkeld te worden en dat er dient gestreefd te worden naar een aangepast integraal waterbeheer conform de bepalingen van de Europese Vogelrichtlijn en de Ramsarconventie;
- het feit dat eventuele inkomensverliezen veroorzaakt door het aangepast waterbeheer voor de landbouw dienen gecompenseerd te worden door billijke vergoedingen,

wordt overeengekomen wat volgt:

1. Alle partijen gaan akkoord met de aanleg van een dijk gecombineerd met een wegverhoging. De studie voor de aanleg van de dijk onderzoekt op budgettair, technisch, juridisch, hydraulisch en landschappelijk vlak, de beste ligging van de dijk rekening houdend met de Europese bescherming en de ligging van de woningen en de bedrijfszetels, uitgaande van de voorstellen die werden uitgewerkt binnen de ad-hoc werkgroep.

2. Het initiatief wordt genomen door de afdeling Natuur in samenwerking met de vzw Natuurreservaten voor een aankoop in der minne met wederbeleg, na goedkeuring door de Vlaamse regering, van alle laaggelegen gronden zoals afgebakend op de hierbij gevoegde kaarten opgemaakt door het Instituut voor Natuurbehoud. De uitbetaling van de wederbeleggingsvergoeding is beperkt tot een periode van vier jaar.
   De totale oppervlakte zal ongeveer 415 ha bedragen met een eerste zone van gronden rond de Blankaartvijver over te dragen aan de vzw Natuurreservaten en een tweede zone van gronden ten N en ten W van de Noordkantvaart voor de afdeling Natuur.

3. De grondprijzen, de uittredingsvergoeding en het wederbeleg zullen vastgesteld worden door het Comité tot aankoop van onroerende goederen.

4. Alle partijen verklaren zich akkoord met een waterpeilverhoging in het Blankaartbekken afgestemd op de noden van de natuur van zodra de dijk/wegverhoging gerealiseerd wordt en de lager gelegen gronden werden aangekocht. De waterpeilverhoging concentreert zich op de aangekochte gronden in de afgesproken aankoopperimeter van het Merkembroek en de broeken rond de Blankaartvijver. De nodige maatregelen zullen getroffen worden om schade aan aangrenzende percelen te voorkomen. Indien er toch schade optreedt aan de naburige gronden die niet werden verworven, dan wordt een billijke vergoeding voorzien, eventueel bovenop reeds andere toegekende vergoedingen en premies en in overeenstemming met de Europese regelgeving.

   Het binnendijks peilregime wordt afgestemd op de noden van de landbouw.

5. De Vlaamse minister van Leefmilieu en Landbouw geeft aan de afdeling Water de opdracht onmiddellijk de studies en de procedures te laten starten noodzakelijk voor de realisatie van de dijk/wegverhoging en van de eventuele technische werken voor het toekomstige peilbeheer en dit in overeenstemming met het protocolakkoord met minister vicepresident Stevaert. Dit impliceert een nauwkeurige topografische opmeting van het gebied, een oppervlaktewaterkwantiteitsmodellering, de opmaak van een technisch ontwerp, een MER-studie en de aanvraag van een stedenbouwkundige vergunning.

INFORMATIEF DOCUMENT

6. De Vlaamse Landmaatschappij krijgt de opdracht om het systeem van de billijke vergoedingen voor exploitatieschade bij waterpeilverhoging uit te werken.

7. Alle partijen gaan akkoord met eventuele technische ingrepen in het gebied ten behoeve van het integraal waterbeheer, met inbegrip van een verhoging van de pompcapaciteit. Een modelleringsstudie moet de noodzakelijke pompcapaciteit vaststellen.

8. Er moet naar gestreefd worden om het afstromend water uit het Blankaartbekken prioritair af te pompen voor de drinkwaterwinning van de VMW.

9. Voor de gronden die aangekocht worden door het Vlaamse Gewest of de vzw Natuurreservaten worden gebruiksovereenkomsten afgesloten waarbij voorkeurnormen verder zullen uitgewerkt worden.

10. Gezien de internationale bescherming als Vogelrichtlijngebied zullen alle geplande ingrepen voorgelegd worden aan de Europese Commissie volgens de geldende regels.

11. De Vlaamse minister van Leefmilieu en Landbouw zal de nodige financiële en andere middelen inzetten opdat de bovengenoemde afspraken kunnen gerealiseerd worden. Voor de realisatie van de dijk zal de minister hierover een protocol afsluiten met de minister vice-president Stevaert.

12. De bovenvermelde afspraken vormen een raamakkoord waarvan de details zullen bepaald worden aan de hand van de diverse bovengenoemde studies. Een stuurgroep, waarin alle actoren zetelen die dit raamakkoord mee hebben ondertekend, zal deze studies begeleiden.

Opgemaakt te Woumen, op 29 maart 2001

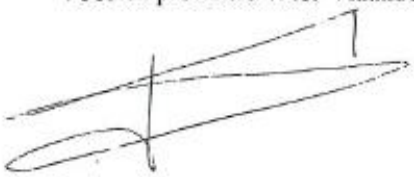
De Vlaamse minister van Leefmilieu en Landbouw

Vera DUA

INFORMATIEF DOCUMENT

Voor de provincie West-Vlaanderen

Gabriël KINDT
Gedeputeerde

Voor de Vlaamse Maatschappij voor Watervoorziening

dr. Stan BEERNAERT
Directeur-generaal

Voor het gemeentebestuur van Diksmuide

Lieve VAN DAMME
Burgemeester

Voor het gemeentebestuur van Houthulst

Maria VANDEBUSSCHE
Burgemeester

Voor de Zuidijzerpolder

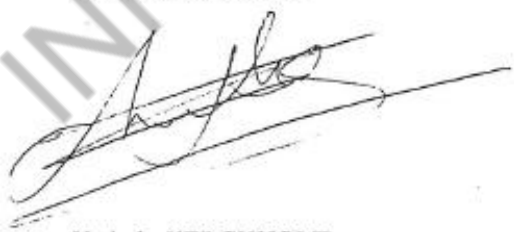
Roland SCHAUT
Adjunct-Dijkgraaf

Voor het Algemeen Boerensyndicaat

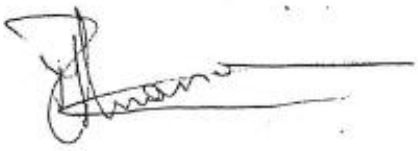
Eric BOUSSERY
Voorzitter ABS West-Vlaanderen

Voor de Boerenbond

Hedwig KERCKHOVE
Provinciaal Voorzitter

Voor het Vlaams Agrarisch Centrum

Roos MASSON
Voorzitter Westhoek

INFORMATIEF DOCUMENT

Voor de vzw Natuurreservaten

Guido VANDENBROUCKE
Provinciaal Coördinator

Voor het Instituut voor Natuurbehoud

Ann DE RYCKE
Wetenschappelijk attaché

Voor het IJzerbekkencomité

Paul CLAUS
Bekkencoördinator

Voorde afdeling Natuur

dr. Wilfried GODDERIS
Hoofd buitendienst West-Vlaanderen

Voor de afdeling Waterwegen Kust

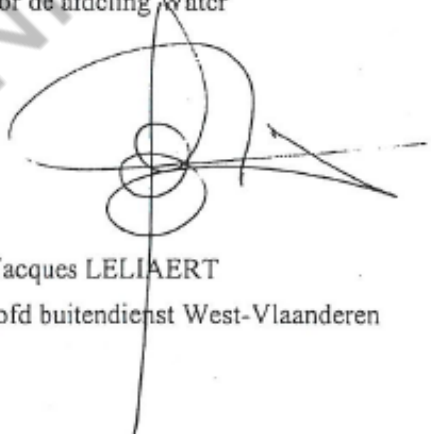
ing. Fernand DOBBELAERE
Districtsconducteur

Voor de afdeling Land- en Tuinbouwvorming

ir. Bart DEBUSSCHE
Ingenieur voor duurzame landbouw

Voor de afdeling Water

ir. Jacques LELIAERT
Hoofd buitendienst West-Vlaanderen

INFORMATIEF DOCUMENT

Bijlage 10 – Beknopte achtergrondinformatie met betrekking tot het Natuurinrichtingsproject "De Blankaart"

INFORMATIEF DOCUMENT

Projectfiche[1]

Instelling: 24 november 2006

Vaststelling maatregelen : 23 juni 2008

Oppervlakte: 927 ha

Ligging: Het natuurinrichtingsproject is gelegen op het grondgebied van Diksmuide en Houthulst in de provincie West-Vlaanderen.

Beschrijving: Het natuurinrichtingsproject bestaat uit overstroombare wei- en hooilanden in het overstromingsgebied van de IJzer. Centraal ligt het waterproductiecentrum van de VMW. Het kasteel, met zijn park en de Blankaartvijver vormt een baken voor de omgeving.

Eigendom: vzw Natuurpunt, Vlaams Gewest en particulieren

Gebruik: 774 ha is in landbouwgebruik waarvan 290 ha via gebruikovereenkomsten met ANB of Natuurpunt vzw. Het valleigebied bestaat voornamelijk uit hooi- of weiland. De overige oppervlakte wordt hoofdzakelijk ingenomen door de Blankaartvijver en het kasteel.

Juridisch en Beleidskader:

Gewestplan[2]: 683 ha valleigebied
143 ha natuurgebied of natuurreservaat
89 ha agrarisch gebied en landschappelijk waardevol gebied
17 ha ontginningsggebied

RSV: binnen de IJzervallei, aangeduid als structuurbepalende riviervallei van de natuurlijke structuur van Vlaanderen

Structuurplan provincie: binnen de IJzervallei, aangeduid als structuurbepalende riviervallei

Vogelrichtlijngebied: 927 ha gelegen in vogelrichtlijngebied "IJzervallei".

Habitatrichtlijngebied: neen

RAMSAR-gebied: 850 ha gelegen in RAMSAR-gebied "De Blankaart en de IJzerbroeken"

Natuurreservaat: erkend natuurreservaat "De Blankaart" en Vlaams natuurreservaat "De IJzerbroeken"

Bosreservaat: neen

Beschermd landschap: neen

VEN/IVON: VEN 1ste fase (de IJzervallei: 286 ha)

Waterwinning: ja Natuurinrichtingsproject de Blankaart 6 Projectuitvoeringsplan fase 2

Landinrichting: neen

Natuurrichtplan: neen

Projecttype: normale procedure

INFORMATIEF DOCUMENT

[1] Projectfiche overgenomen uit het Projectuivoeringsplan Fase 2 (april 2015).
[2] Hier wordt nog geen rekening gehouden met het definitief vastgestelde GRUP "De Blankaart en Merkembroek", het beschrijft de toestand bij de start van het natuurinrichtingsproject.

1. Situering

Het natuurinrichtingsproject heeft een oppervlakte van 927 ha en ligt tussen de IJzer, het kanaal Ieper-IJzer, de Martjesvaart en de Iepersteenweg. Het noordelijk deel (550 ha) ligt op het grondgebied Diksmuide. Het zuidelijk deel (377 ha) ligt op het grondgebied Houthulst. Het projectgebied behoort tot het winterbed van de IJzer.

2. Doelstellingen van het natuurinrichtingsproject

Het Ministerieel Besluit van 24 november 2006 betreffende de instelling van het natuurinrichtingsproject de Blankaart vermeldt het raamakkoord als basis voor de doelstellingen van het project. De doelstellingen van het Raamakkoord kunnen als volgt samengevat worden:

- de veiligheid van de bewoners garanderen en schade aan bebouwing door wateroverlast vermijden;

- de internationaal belangrijke natuurwaarden in het Blankaartbekken behouden en verder ontwikkelen;

- eventuele inkomensverliezen veroorzaakt door het aangepast waterbeheer compenseren door billijke vergoedingen.

Daarenboven noopt de slechte staat van instandhouding van het Europees erkende vogelrichtlijngebied, en meer bepaald van het Blankaartgebied, Vlaanderen om maatregelen te nemen teneinde een veroordeling te vermijden.

Het project streeft er naar het raamakkoord uit te voeren en de verplichtingen van België inzake het naleven van de Europese vogelrichtlijn uit te voeren.

3. Gunstige staat van instandhouding voor het Blankaartgebied

Op 8 augustus 1991 heeft de Commissie een eerste maal een brief verstuurd aan de Belgische regering met de vraag welke maatregelen zouden genomen worden voor het in stand houden van het Blankaartgebied. De toenmalige minister voor leefmilieu, natuurbehoud en landinrichting heeft toen geantwoord dat minimumslootpeilen zouden vastgesteld worden.

Op 2 februari 2006 vroeg de Europese Commissie voor een tweede maal om uitleg aangaande de waterpeilproblematiek. De brief van de commissie kadert in een klacht die ze ontving. Volgens de informatie van de klager heeft het Vlaamse Gewest de in 1992 aangekondigde maatregelen nooit genomen.

Hierop heeft de minister bevoegd voor het natuurbehoud het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek (INBO) opgedragen een rapport te maken over de staat van instandhouding van het Blankaartgebied[3] en over de maatregelen die moeten genomen worden voor de instandhouding van het leefgebied van deze vogelsoorten[4].

Uit deze rapporten rapport blijkt dat het rietmoeras van belang is voor een aantal broedvogels. Het INBO signaleert een gestage en snelle verlanding waarbij moeras- en rietvegetaties vervangen worden door wilgenbroekbos. Daarnaast treedt ook een algemene verruiging op en worden de rietkragen beter toegankelijk voor landpredatoren zoals de vos, waardoor grondbroedende vogelsoorten zoals bruine kiekendief niet meer succesvol kunnen broeden.

De graslanden in de IJzerbroeken zijn daarnaast ook van belang voor een aantal broedvogels, maar ook voor wintergasten en doortrekkers. Deze graslanden kenden een evolutie van extensief beheerde, vochtige hooilanden naar intensieve en meer productieve graslanden. Deze trend werd in de hand gewerkt door een graduele peilverlaging. Het waterpeil in de broeken bedroeg voor de

[3] INBO-advies A.2006.45 – De 'Staat van Instandhouding' van het Blankaartgebied.

[4] INBO-advies A.2006.150 – Instandhoudingsdoelstellingen voor het Europees Vogelrichtlijngebied 'IJzervallei' (en het Blankaartbekken in het bijzonder).

INFORMATIEF DOCUMENT

start van de natuurinrichting 2,55 – 2,60 m boven de zeespiegel. Hierdoor waren de broeken grotendeels ongeschikt geworden als broedgebied voor vogelsoorten zoals kwartelkoning, porseleinhoen, watersnip en paapje. Bij bepaalde watervogelsoorten zoals pijlstaart en wintertaling, worden de aanwezige aantallen vooral bepaald door het al of niet voorkomen van overstroomde gebieden. Gunstige omstandigheden doen zich alleen voor bij langdurige regenval en zijn meestal zeer beperkt in de tijd.

In de rapporten stelt het INBO voor om enerzijds een aantal perceelsgewijze inrichtingswerken uit te voeren om het rietmoeras te herstellen. En anderzijds om het waterpeil in de broeken te verhogen. Met deze maatregelen kan een gunstige staat van instandhouding bereikt worden.

Volgende peilen zijn optimaal voor de volgende groepen van vogels:

- Optimaal peil broedende weidevogels: 2m85-2m90 in vroege voorjaar, 2m80-2m85 in late voorjaar en vroege zomer;
- Optimaal peil broedende moerasvogels: 3m15, gravitaire afwatering naar IJzer, winterse overstromingen. Minimaal: 2m90 in het voorjaar en de vroege zomer, minstens 2m80 gedurende de ganse zomer;
- Optimaal peil steltlopers in trek- en winterperiode: 2m90-2m95 (vnl. tijdens voorjaarstrek).
- Optimaal peil eenden in trek- en winterperiode: 3m00-3m05.

4. Instandhoudingsdoelstellingen en veiligheid: gefaseerde uitvoering van het raamakkoord

Op basis van het advies van het INBO werd binnen de stuurgroep die de uitvoering van het raamakkoord opvolgt, besloten om het raamakkoord gefaseerd uit te voeren. Door een gefaseerde uitvoering van de waterpeilverhoging wordt meer ruimte gegeven aan de verwerving van de noodzakelijke gronden binnen het projectgebied (415 ha laaggelegen gronden), hetzij door rechtstreekse aankopen binnen het projectgebied, hetzij door uitruilen door middel van gronden die buiten het projectgebied verworven worden door de lokale grondenbank. Het waterpeil dat garant moet staan voor een gunstige staat van instandhouding zal in een laatste fase (fase III) worden ingesteld. In tussentijd zal in twee fasen een beperkte waterpeilverhoging worden doorgevoerd in het projectgebied. Deze beperkte waterpeilverhoging moet in combinatie met het uitvoeren van perceelsgewijze inrichtingsmaatregelen de staat van instandhouding gunstig laten evolueren, als overgang naar de definitieve waterpeilverhoging die optimaal is voor een gunstige staat van instandhouding in fase III.

De gefaseerde uitvoering is ook noodzakelijk omdat uit de project-MER van 2004 voor de aanleg van de waterkering blijkt dat het aanleggen van de waterkering niet kan plaatsvinden indien niet terzelfdertijd ook de waterpeilverhoging in functie van natuur plaatsvindt.

Raamakkoord Fase I

De eerste fase is een gedeeltelijke peilverhoging over de zone van de Blankaartvijver . Deze wordt gelijktijdig uitgevoerd met de verhoging van de pompcapaciteit en de vervanging van de balkenstuw op de Stenensluisvaart door een peilgestuurde automatische klepstuw. De gebruikers in de zone van de peilverhoging worden vergoed voor de schade die zij ondervinden door de verhoging van het waterpeil.

Raamakkoord Fase II

De tweede fase is een gedeeltelijke peilverhoging over het volledig projectgebied. De gebruikers worden vergoed voor de schade die zij ondervinden door de verhoging van het waterpeil, waarbij rekening wordt gehouden met de reeds uitbetaalde vergoedingen in fase

INFORMATIEF DOCUMENT

1. In fase 2 wordt de waterkering aangelegd en de hydrologische isolatie van het bekken van de Engelendelft uitgevoerd.

Raamakkoord Fase III

De derde fase is een peilverhoging in functie van natuur. Deze fase kan van start gaan van zodra de aanleg van de waterkering voltooid is, van zodra een aanzienlijk deel van de gronden aangekocht is en van zodra een afdoende oplossing bestaat voor alle betrokken bedrijven door middel van ruil, vergoeding of een andere oplossing. Voor de vergoedingen zal in die fase gekozen worden voor een vergoeding van de schade aan de resterende eigenaars en gebruikers. Ook hier wordt rekening gehouden met de reeds uitbetaalde vergoedingen in fase I en fase II.

Een indicatief beeld van de natuurstreefbeelden bij het eindscenario wordt weergegeven op kaart 19 van het Projectrapport, hier in bijlage toegevoegd.

Het raamakkoord voorziet dus in de verhoging van het waterpeil in functie van natuur (fase III) van zodra de laaggelegen gronden aangekocht zijn en de waterkering/wegverhoging uitgevoerd zijn.

5. Voorziene natuurinrichtingsmaatregelen

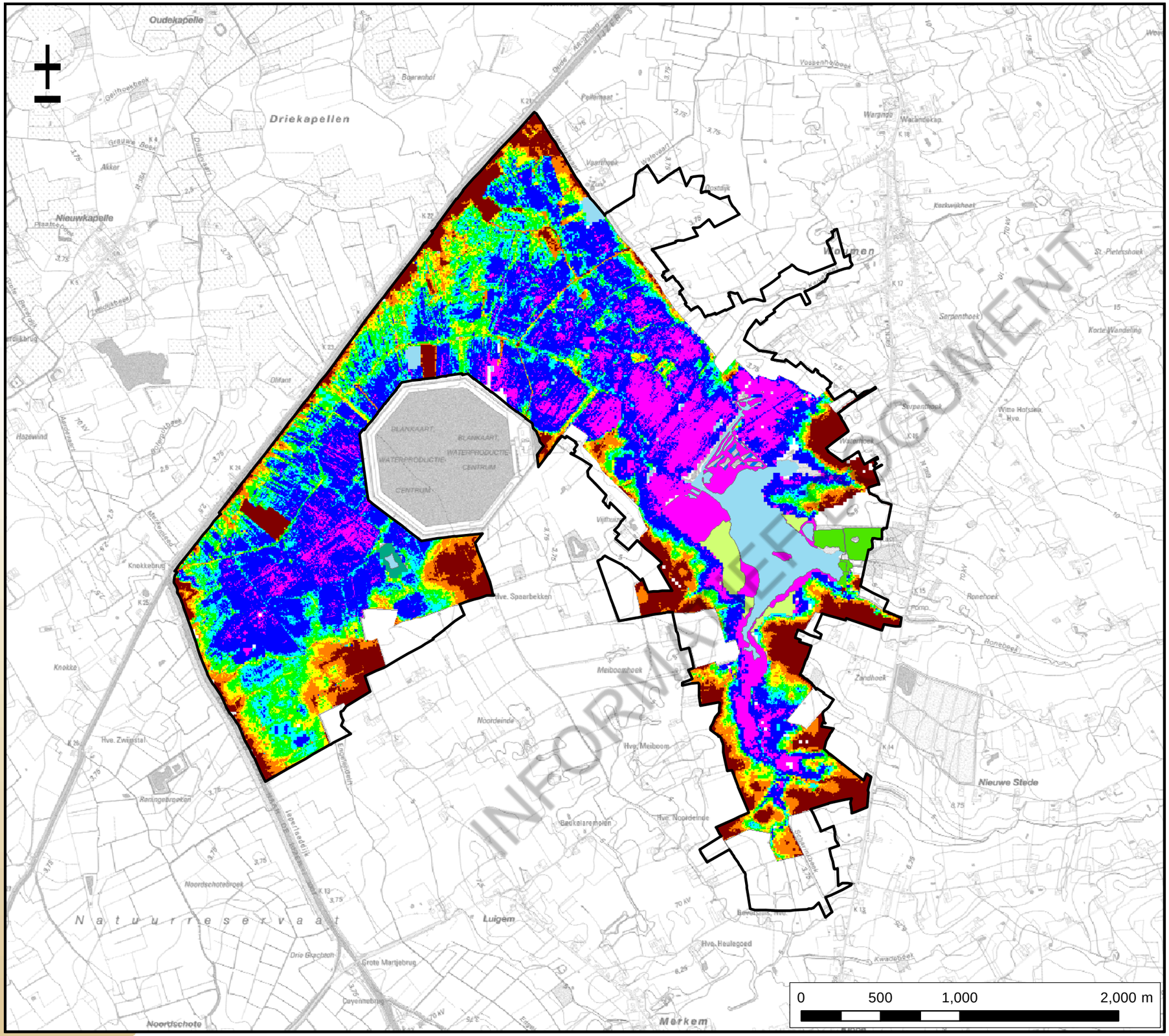
De maatregelen die voorgesteld worden door het natuurinrichtingsproject kunnen onderverdeeld worden in:

- de verhoging van de wegen in de omgeving van het drinkwaterspaarbekken van de Vlaamse Maatschappij voor Watervoorziening (VMW) en de Zandhoek;

- inrichtingswerken op percelen in eigendom van ANB of Natuurpunt, gericht op het herstel van het rietmoeras, het verhogen van de biodiversiteit en de beleving ervan door de recreant;

- maatregelen die een uitvoering vormen van het raamakkoord inzake het waterbeheer in het Blankaartbekken: de verhoging van het waterpeil, de vervanging van de stuw op de Stenensluisvaart, de uitbreiding van de capaciteit van het pompstation op de Stenensluisvaart, de hydrologische isolatie en de aanleg van de waterkering.

INFORMATIEF DOCUMENT

INFORMATIEF DOCUMENT

NATUUR inrichting

De Blankaart

Projectrapport

Kaart 19 : Natuurstreefbeelden eindscenario

Legende

- natuurinrichtingsproject De Blankaart
- rietmoeras - natte ruigte/moerasbos met overgang naar Grote Zeggevegetaties
- Grote Zeggevegetatie met overgang naar Dotterbloemgraslanden
- Dotterbloem - Grote Vossestaartgraslanden Zilverschoonweiden (beweid)
- Grote Vossestaartgraslanden nat Kamgrasland (beweid)
- } Grote Vossestaartgraslanden met overgang naar Glanshavergrasland Kamgrasland (beweid)
- Glanshavergrasland
- moerasbos
- bos op overgangsgronden
- kooibos

waterplassen

- eutrofe plas
- mesotrofe plas

Bron :
- Digitale versie van topografische kaart 1/10 000, raster, zwartwit, NGI, opname 1991-2005 (AGIV)
- Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen, MVG-LIN-AMINAL-afdeling Water en MVG-LIN-AWZ-afdeling Waterbouwkundig Laboratorium en Hydrologsch onderzoek (GIS-Vlaanderen)
+ digitaal hoogtemodel "de Blankaart" afdeling water

aangemaakt op 26/04/2007 BV

Agentschap voor Natuur en Bos

VLAAMSE LANDMAATSCHAPPIJ
UW PARTNER IN DE OPEN RUIMTE

Bijlage 11 – Gegevens watervogeltellingen in de SBZ IJzervallei

Tabel 1: Wintermaxima alle watervogelsoorten 1991/92 – 2013/14 in het SBZ-V IJzervallei

Tabel 2: Maandmaxima watervogelsoorten 1990/91 – 2013/14 in het deelgebied IJzervallei

Tabel 3: Wintermaxima alle watervogelsoorten 1991/92 – 2013/14

Tabel 4: Maandmaxima kleine zwaan in het deelgebied IJzervallei o.b.v. alle beschikbare tellingen

Tabel 5: Maandmaxima kolgans in het deelgebied IJzervallei o.b.v. alle beschikbare tellingen

Tabel 6: Maandmaxima smient in het deelgebied IJzervallei o.b.v. alle beschikbare tellingen

Tabel 7: Maandmaxima wintertaling in het deelgebied IJzervallei o.b.v. alle beschikbare tellingen

Tabel 8: Maandmaxima pijlstaart in het deelgebied IJzervallei o.b.v. alle beschikbare tellingen

Tabel 9: Maandmaxima slobeend in het deelgebied IJzervallei o.b.v. alle beschikbare tellingen

Tabel 10: Waterspaarbekken Woumen-Merkem: aantallen meeuwen op slaapplaats

INFORMATIEF DOCUMENT

Bijlage11 - Tabel 1

Vogelrichtlijngebied IJzervallei
Wintermaxima alle watervogelsoorten 1991/92 tot 2013/14
Op basis van zes midmaandelijkse tellingen per winter (oktober-maart)

	1991/92	1992/93	1993/94	1994/95	1995/96	1996/97	1997/98	1998/99	1999/00	2000/01	2001/02	2002/03	2003/04	2004/05	2005/06	2006/07	2007/08	2008/09	2009/10	2010/11	2011/12	2012/13	2013/14
Roodkeelduiker												1											
Dodaars	8	5	6	6	3	3	4	5	18	9	7	17	24	12	25	12	7	6	9	2	13	10	6
Fuut	22	11	22	18	32	32	24	32	36	25	19	37	28	35	32	23	30	30	36	42	43	46	46
Roodhalsfuut	1																						
Kuifduiker				1	1			1													1		
Geoorde Fuut	1	1		1	2	2	1	2	1	4	1	3	3	4	6	9	14	18	7	4	28	5	7
Aalscholver	265	165	131	109	115	131	179	195	160	83	125	171	209	184	235	205	217	115	126	184	90	109	139
Roerdomp									1		2	2	1	2		2	1		1				
Koereiger								1		1					3	6	15	5		6	7	1	
Kleine Zilverreiger										2	3	6	1		2	10	1	3		3	3	5	2
Grote Zilverreiger								1	1	1	1	1	1	1	2	5	2	2	8	13	17	16	30
Blauwe Reiger	35	22	67	18	34	35	45	51	61	39	49	55	38	118	42	51	50	37	34	72	46	21	36
Ooievaar								3						1	1	1			1				
Zwarte Ibis																							1
Witte Ibis															2								
Heilige Ibis												1											
Lepelaar									1	6						1							
Rosse Fluiteend																				3	4		1
Knobbelzwaan	10	27	12	25	8	16	15	8	12	22	13	16	19	22	19	24	27	33	50	83	43	50	73
Kleine Zwaan	46	12	49	65	8	16	66	39	7	20		98	82	53	122	46	48	22	72	136	91	160	29
Wilde Zwaan		5										1	3						6	14		9	
Rietgans								24															
Toendrarietgans					37	104	31		17	22	28	62	167	90	2	73	57	41	326	112	263	493	1120
Kleine Rietgans					121	8		31	19	4	14	5	5	1	1	14	60	9	43	2	4	43	4
Kolgans		5			649	2255	3050	5250	5765	7115	9750	9310	8975	9425	11390	8555	10555	12990	17350	12555	15855	13800	18266
Dwerggans							1					3	3						1		2		
Grauwe Gans					183	144	171	364	256	314	293	328	433	401	448	353	342	443	389	253	527	827	648
Boeregans									33	4		28	71	48	68	64	60	63	48	60	52	45	41
Indische Gans							2	2	1	1			1	2	1			1	1		1	1	2
Canadese Gans						1		37	30	2	19	36	22	34	15	43	14	28	53	17	49	43	45
Brandgans					5	9	2	11	3	6	19	30	4	6	115	3	6	30	427	314	43	136	54
Rotgans								1	1	1					1				1	2	6	1	1
Zwarte Rotgans																						1	
Roodhalsgans								1	1		2				1		1		2				1
Nijlgans			4		8	3	8	13	6	21	17	79	17	9	122	102	306	40	219	182	77	346	53
Casarca							1			1					5	1	3	2	5	4			1
Bergeend	52	93	114	408	140	67	288	207	306	322	237	706	144	114	139	240	86	151	458	339	298	280	413
Muskuseend													2			4				1	1		
Carolina-Eend						2																	
Mandarijneend																2							
Smient	8168	14507	38010	30942	21680	18952	23050	23095	36575	19887	28138	76420	29440	16450	25320	26600	20461	14877	27898	18665	12148	41730	14775
Amerikaanse Smient									1													1	
Krakeend	42	18	22	85	27	28	54	113	253	220	108	147	75	91	145	84	154	200	171	119	96	334	168
Wintertaling	2248	1601	1525	2568	596	325	405	2863	3861	5419	5775	4709	1504	803	1457	1900	2691	1757	2712	1670	1633	2280	1507
Wilde Eend	2845	1611	1496	1898	2064	2269	2754	1412	1902	2925	4561	4362	4089	3568	2765	2881	2203	4488	5322	2342	3786	4777	3203
Soepeend														36	34	40				27			22
Pijlstaart	58	43	184	807	92	20	156	217	89	1153	1745	566	102	94	266	125	48	136	144	103	466	274	194
Bahamapijlstaart																						1	
Zomertaling		1	5		4	12	3	2	3	12	2	2	3			3		3			51	1	
Slobeend	348	262	337	781	167	165	254	503	364	1583	895	670	458	203	347	451	437	323	471	222	396	437	492

INFORMATIEF DOCUMENT

	1991/92	1992/93	1993/94	1994/95	1995/96	1996/97	1997/98	1998/99	1999/00	2000/01	2001/02	2002/03	2003/04	2004/05	2005/06	2006/07	2007/08	2008/09	2009/10	2010/11	2011/12	2012/13	2013/14
Krooneend											1												
Tafeleend	120	58	274	418	172	44	56	44	123	23	16	68	134	456	93	68	18	31	220	303	202	65	143
Witoogeend																						1	
Kuifeend	288	234	375	490	314	290	166	212	253	195	147	197	135	156	195	103	131	139	170	172	275	259	379
Toppereend		1	2	3	1	1			4	1				3		2				4	1		
IJseend			1					1															
Zwarte Zee-eend		1				1			1								1						1
Grote Zee-eend				1								1					1						
Brilduiker	23	10	13	10	8	11	5	12	9	9	4	13	9	3	12	1	4	5	7	6	8	13	9
Nonnetje	2	1	1		2	1	2	2			1	3		2			1		2	7	3	6	
Middelste Zaagbek		1																					
Grote Zaagbek	9	11	10	1	19	20	16	6	5	3	2	7	2	2	3	4		2	19	11	1	6	5
Rosse Stekelstaart		1	3	2	4	1					1		2	1	1			1	1		2		2
Waterral									2		1	1		1	3	30			2		2	4	
Waterhoen									587	554	839	505	448	625	491	204	310	207	244	86	89	109	66
Meerkoet	1643	1388	1445	955	2988	1931	2797	1737	1718	1424	2149	2339	1291	1876	1611	1577	1644	2081	2562	1745	2026	2008	1423
Kraanvogel															4								
Scholekster									9	9	28	5	4	4	7	12	16	14	7	10	35	11	21
Kluut									2	3							2		2		1	3	33
Bontbekplevier									5		3								12	16		1	
Goudplevier									311	127	95	11	65	10	72	560	110	33	106	84	370	1842	4450
Zilverplevier										1													
Kievit									14765	9470	2945	7561	5515	3356	4685	10790	4945	6785	15390	5291	3235	17195	15915
Kleine Strandloper																					1		
Bonte Strandloper									121	2	6	68	1	7	7	39	42	4	9	8	18	44	33
Kemphaan									2505	682	507	1053	65	51	163	287	114	61	472	137	182	331	151
Bokje										1													
Watersnip									63	17	36	81	1	7	10	17	12	261	3	11	4	85	111
Grutto									133	626	1587	306	608	240	186	191	394	75	289	223	1729	3290	542
Rosse Grutto									1														
Regenwulp									1	1													
Wulp									655	519	544	2702	933	2300	535	551	420	474	668	1689	1295	983	1195
Zwarte Ruiter									2	1	1	2			7	1	1		2	1	11	1	4
Tureluur									5	4	118	3	12	1	11	1	4	5	14	16	41	45	1
Groenpootruiter											1							1			1		
Witgat									2	1		1	1	1		1	1	2			1	3	1
Bosruiter									2														
Steenloper															1								

INFORMATIEF DOCUMENT

Bijlage 11 - Tabel 2

Blankaartgebied en volledige IJzerbroeken
Maandmaxima watervogelsoorten
Op basis van alle beschikbare tellingen

	90/91	91/92	92/93	93/94	94/95	95/96	96/97	97/98	98/99	99/00	00/01	01/02	02/03	03/04	04/05	05/06	06/07	07/08	08/09	09/10	10/11	11/12	12/13	13/14
Grote Zilverreiger	0	1	0	0	0	0	0	0	1	1	2	3	3	1	12	2	6	2	4	12	18	20	37	41
Kleine Zwaan	36	46	40	54	64	72	61	59	39	143	45	128	109	195	44	126	137	108	79	92	139	144	228	83
Kolgans	371	270	230	190	685	798	2589	3640	7330	8677	7707	10140	9310	10850	9425	11390	8555	10555	11625	18090	33750	15855	25470	19605
Kleine Rietgans	2	0	0	0	0	194	242	0	148	351	8	6	128	14	6	102	x	x	x	57	14	48	43	24
Smient	9950	19160	15020	46430	31221	25330	26746	25451	22954	36365	22097	28235	78080	29520	16560	25260	26350	22245	14008	28620	18900	14475	41415	17926
Wintertaling	1860	4870	1560	2150	3463	599	1090	2270	5794	3340	5705	9960	4169	1282	925	1416	1857	2568	1314	2525	1028	2738	2860	2158
Pijlstaart	81	258	89	664	894	92	49	156	217	403	1153	2350	652	94	181	272	123	54	136	382	134	435	721	231
Slobeend	424	856	764	406	806	536	307	308	611	511	1609	1319	644	458	497	572	451	440	315	471	584	396	517	508
Goudplevier	x	200	150	2215	1810	922	224	955	1125	910	580	1015	169	128	745	x	560	x	x	106	109	1285	1805	5460
Kemphaan	102	1335	230	1195	1060	1063	565	856	2314	2330	1432	590	1019	88	120	163	286	114	85	503	126	415	295	439
Grutto	432	280	209	1023	1980	1213	277	364	163	791	544	2005	837	1235	549	687	326	540	343	1473	809	1415	5465	611
Wulp	355	313	262	353	633	1222	315	289	539	672	568	402	1510	874	791	x	543	x	x	616	1289	1174	817	1076
Totaalaantal watervogels	15800	28000	19200	50900	37600	28300	33900	35700	31900	49600	35400	46800	94100	42100	27200	45500	> 52000	40100	33400	51500	40900	40400	89400	51700

INFORMATIEF DOCUMENT

Bijlage 11 - Tabel 3

Handzamevallei (onderdeel Vogelrichtlijngebied 3.1)
Wintermaxima alle watervogelsoorten 1991/92 tot 2013/14
Op basis van zes midmaandelijkse tellingen per winter (oktober-maart)

	1991/92	1992/93	1993/94	1994/95	1995/96	1996/97	1997/98	1998/99	1999/00	2000/01	2001/02	2002/03	2003/04	2004/05	2005/06	2006/07	2007/08	2008/09	2009/10	2010/11	2011/12	2012/13	2013/14
Dodaars					1			3	9	8	7	10	22	12	14	9	3	1	5	1	10	10	
Fuut															1	4		1		1	6	1	2
Geoorde Fuut																					2		
Aalscholver			2		2	2	13	18	22	22	14	14	17	16	22	38	32	18	7	27	28	7	25
Kleine Zilverreiger															1					2			
Grote Zilverreiger														1		1	1	1	3	3	5	1	6
Blauwe Reiger	2	2	14	2	12	5	19	17	26	22	25	13	17	47	20	16	11	21	10	11	19	9	17
Ooievaar								3															
Knobbelzwaan		1	4				1	1	2				1		3			2	3	31	4	4	4
Kleine Zwaan	46	12	6		8		21		7	2		2	5	31	6				4		17	18	
Wilde Zwaan		5																					
Toendrarietgans						8										1							
Kleine Rietgans					6				7		13							8					
Kolgans									17		2			1			5						12
Grauwe Gans					65			5	1	7	8		11	2	4			1	8	2	31	119	9
Boeregans												28	39	36	38	33	41	44	40	41	36	32	33
Indische Gans																							1
Canadese Gans						1		36	30	1	13	2	8	20	11	30	5	5	47	4	39	1	9
Brandgans										1	6				2			1	1	2		6	5
Nijlgans			2			1					2	6	2	1	2	2	6	4	23	20	4	12	2
Bergeend	13	21	23	93	4	2	8	31	61	32	92	46	55	9	21	41	25	32	134	37	106	48	32
Muskuseend													2							1	1		
Smient	148	97	5700	1250	23	12	94	261	639	250	127	2840		40	654	265	385	1177	2630	4150	1707	2035	435
Amerikaanse Smient																						1	
Krakeend	18		8					12	2	17	2	8		1		14		41	72	25	35	44	10
Wintertaling	68	192	265	67	47	48		367	521	466	1013	541	212	38	168	177	83	598	320	667	820	143	62
Wilde Eend	41	138	56	21	79	112	6	90	198	45	22	38	12	40	45	70	40	307	221	111	343	85	88
Soepeend														4						20			
Pijlstaart	3		25	31				2	17	13	79	12				3		2	29	13	153	50	

INFORMATIEF DOCUMENT

	1991/92	1992/93	1993/94	1994/95	1995/96	1996/97	1997/98	1998/99	1999/00	2000/01	2001/02	2002/03	2003/04	2004/05	2005/06	2006/07	2007/08	2008/09	2009/10	2010/11	2011/12	2012/13	2013/14
Zomertaling										4											8		
Slobeend	45	7	2	7				13	15	45	62	8		11	2	16	8	10	54	11	67	16	16
Krooneend											1												
Tafeleend			11						2							1		2					
Kuifeend					2			1	5		9	1		5				3	6	6	7		
Brilduiker												1											
Nonnetje			1																				
Waterhoen									184	197	346	166	218	307	269	132	198	155	164	44	55	79	58
Meerkoet			65	27	26	32	30	83	49	68	31	62	31	62	138	53	145	93	124	203	202	262	150
Scholekster										2	2					2	4	2	2	5	7	2	1
Bontbekplevier									5														
Goudplevier									27								35	3	4	83	155	37	1950
Kievit									6785	1805	850	3815	2325	138	162	1110	815	1985	4310	1991	1465	3785	1850
Bonte Strandloper									18		1	8			1						6		
Kemphaan									754	154	26	273					1		181	11	66	36	8
Watersnip									51	5	9	26					10	12					2
Grutto									12	29	201	4	1		15						271	770	
Wulp									90	153	191	1351	107	114	66	95	88	62	144	604	214	275	411
Zwarte Ruiter									2			2									1		
Tureluur									5	3	4						4			1	7	24	
Groenpootruiter																		1					
Witgat									1	1							1	2				3	
Bosruiter									2														
Zwarte Zwaan											1												

INFORMATIEF DOCUMENT

Bijlage 11 - Tabel 4

Blankaartgebied en volledige IJzerbroeken
Maandmaxima Kleine Zwaan
Op basis van alle beschikbare tellingen

	JUL	AUG	SEP	OKT	NOV	DEC	JAN	FEB	MAA	APR	MEI	JUN
86/87	0	0	0	0	0	18	30	20	0	0	0	0
87/88	0	0	0	0	0	8	2	0	0	0	0	0
88/89	0	0	0	0	4	0	12	4				
89/90	0	0	0	0	6	13	25	31	0	0	0	0
90/91	0	0	0	0	7	21	32	39	28	0	0	0
91/92	0	0	0	0	15	29	32	46	0	0	0	0
92/93	0	0	0	0	0	16	35	4	0	0	0	0
93/94	0	0	0	0	15	9	54	0	0	0	0	0
94/95	0	0	0	0	6	34	64	65	0	0	0	0
95/96	0	0	0	0	0	24	72	50	0	0	0	0
96/97	0	0	0	0	0	2	5	61	0	0	0	0
97/98	0	0	0	0	0	57	60	45	0	0	0	0
98/99	0	0	0	0	0	5	39	0	0	0	0	0
99/00	0	0	0	0	0	102	92	0	0	0	0	0
00/01	0	0	0	0	2	5	34	45	0	0	0	0
01/02	0	0	0	0	0	70	110	0	0	0	0	0
02/03	0	0	0	0	2	45	109	19	0	0	0	0
03/04	0	0	0	0	0	1	191	82	40	0	0	0
04/05	0	0	0	0	2	21	44	32	32	0	0	0
05/06	0	0	0	0	12	32	102	126	124	0	0	0
06/07	0	0	0	0	1	121	133	46	0	0	0	0
07/08	0	0	0	0	4	60	61	25	0	0	0	0
08/09	0	0	0	0	15	55	69	71	12	0	0	0
09/10	0	0	0	12	90	71	89	66	54	0	0	0
10/11	0	0	0	0	38	126	136	76	29	0	0	0
11/12	0	0	0	0	19	144	136	53	0	0	0	0
12/13	0	0	0	0	36	160	225	163	134	0	0	0
13/14	0	0	0	2	42	49	31	83	1	1		

INFORMATIEF DOCUMENT

Bijlage 11 - Tabel 5

Blankaartgebied en volledige IJzerbroeken
Maandmaxima Kolgans
Op basis van alle beschikbare tellingen

	JUL	AUG	SEP	OKT	NOV	DEC	JAN	FEB	MAA	APR	MEI	JUN
91/92	0	0	0	0	0	18	164	270	230	0	0	0
92/93	0	0	0	5	5	27	0	230	220	0	0	0
93/94	0	0	0	0	0	100	125	190	71	0	0	0
94/95	0	0	0	0	4	0	390	685	75	0	0	0
95/96	0	0	0	0	68	318	708	798	117	0	0	0
96/97	0	0	0	0	23	819	1096	2589	781	0	0	0
97/98	0	0	0	0	15	802	3250	3640	1187	0	0	0
98/99	0	0	0	19	451	1983	7330	5700	5560	0	0	0
99/00	0	0	0	270	490	3218	5855	8677	3085	0	0	0
00/01	0	0	0	21	71	2355	5925	7707	7150	0	0	0
01/02	0	0	0	1	181	7830	10140	9055	2725	0	0	0
02/03	0	0	16	63	1570	5495	7840	9310	3625	0	0	0
03/04	0	0	0	43	650	4366	10850	8000	3645	0	0	0
04/05	0	0	0	120	1020	7250	9425	9245	5385	2	0	0
05/06	0	0	0	387	1850	10680	11390	11800	7325	0	0	0
06/07	0	0	0	128	1100	7935	5475	8555	810	0	0	0
07/08	0	0	1	92	1160	5675	10555	9234	2705	0	0	0
08/09	0	0	0	130	605	4030	11625	12990	3882	0	0	0
09/10	0	0	0	581	1000	5785	12970	18090	5145	4	0	0
10/11	0	0	0	594	2050	33750	18365	6905	5885	0	0	0
11/12	0	0	0	712	2945	10410	12530	15855	4320	0	0	0
12/13	0	0	24	965	2410	14895	25470	17815	6160	5695	0	0
13/14	0	0	68	1430	3145	10005	19605	9100	3045	2		

INFORMATIEF DOCUMENT

Bijlage 11 - Tabel 6

Blankaartgebied en volledige IJzerbroeken
Maandmaxima Smient
Op basis van alle beschikbare tellingen

	JUL	AUG	SEP	OKT	NOV	DEC	JAN	FEB	MAA	APR	MEI	JUN
86/87	?	?	?	144	2260	8640	12390	9585	9265	3450	5	1
87/88	1	6	14	677	6890	6240	7802	7530	7295	675	7	3
88/89	0	7	35	1620	2425	7770	7340	3358	2660	578	14	5
89/90	1	4	184	611	1890	3420	5552	6270	5191	83	15	1
90/91	0	10	181	1111	3470	5320	9950	7420	4850	213	2	1
91/92	1	10	83	624	14339	19160	8035	8140	5210	1195	3	3
92/93	0	0	41	752	6530	14500	15022	10940	7020	127	9	4
93/94	3	2	90	2340	7400	21740	46430	9542	6671	1093	9	0
94/95	0	1	152	245	8950	13990	31221	19300	16970	2566	52	5
95/96	2	0	176	802	2960	13320	20420	25330	21657	6810	26	13
96/97	2	3	313	1228	4935	21500	19274	26746	1416	237	9	0
97/98	0	1	93	931	6128	24046	25451	24686	5672	309	8	8
98/99	6	12	89	415	18498	19502	22954	14225	7437	1013	10	4
99/00	0	3	60	4305	9170	29010	36365	4515	3810	1452	11	4
00/01	4	1	157	2431	15112	17892	21322	22097	15005	987	15	0
01/02	0	0	2314	3679	12580	22590	28235	17987	14554	317	0	0
02/03	0	0	95	883	20490	29180	78080	30970	6209	646	18	0
03/04	0	0	37	199	1748	11085	29545	14115	12807	40	14	0
04/05	1	0	34	252	176	15610	12173	13403	16560	223	10	1
05/06	0	2	35	295	4222	22666	25260	16530	12015	690	6	0
06/07	0	0	48	83	2556	26530	12407	8840	5840	4	0	0
07/08	0	0	205	744	4664	22245	14781	13435	4890	51	1	2
08/09	1	0	345	243	7225	9277	12845	14008	2547	55	4	1
09/10	0	0	33	459	815	15280	28620	22970	11365	362	10	1
10/11	0	4	6	763	13005	18715	14734	3360	2490	90	45	0
11/12	0	3	10	421	737	14125	8643	14475	5810	185	0	0
12/13	0	0	102	1372	4065	7329	41431	33140	4675	4110	11	5
13/14	0	0	339	1970	17926	7978	9649	12956	8940			

INFORMATIEDOCUMENT

Bijlage 11 - Tabel 7

Blankaartgebied en volledige IJzerbroeken
Maandmaxima Wintertaling
Op basis van alle beschikbare tellingen

	JUL	AUG	SEP	OKT	NOV	DEC	JAN	FEB	MAA	APR	MEI	JUN
86/87			100	587	450	350	685	206	327	114	0	5
87/88	16	151	225	891	232	1274	1555	1100	1506	858	2	55
88/89	41	120	250	740	940	2200	1303	629	455	418	1	12
89/90	38	11	161	250	760	1045	1109	1104	410	45	15	21
90/91	24	345	572	1315	750	440	1860	718	431	60	4	0
91/92	17	180	200	280	2160	4870	770	337	165	222	16	11
92/93	13	130	290	280	806	1560	800	171	55	76	0	0
93/94	5	30	221	351	1960	1300	2150	1050	386	68	0	0
94/95	0	30	30	32	225	795	3463	325	471	369	14	0
95/96	3	63	136	136	438	599	582	57	77	40	1	0
96/97	0	19	95	69	325	1090	106	110	61	46	1	0
97/98	5	10	9	108	741	405	2270	717	254	52	1	0
98/99	1	35	42	36	5794	1402	1798	2715	970	85	2	0
99/00	8	51	19	489	510	3218	3340	252	270	42	2	0
00/01	0	26	45	245	2164	2070	5365	5705	4065	1472	1	0
01/02	4	45	2605	5775	2728	9960	3904	2226	2350	667	9	0
02/03	3	32	26	112	1013	3730	4168	1746	263	80	2	0
03/04	3	13	24	70	51	959	653	1282	111	106	0	0
04/05	0	22	9	144	7	754	250	925	803	63	5	0
05/06	3	64	289	74	651	1419	1309	823	185	14	0	0
06/07	0	0	39	49	672	1857	1269	248	56	2	0	0
07/08	0	6	370	126	240	2568	1035	721	253	70	0	0
08/09	0	15	43	170	825	1138	587	1314	147	0	0	0
09/10	0	59	0	57	318	2525	1324	154	741	36	1	0
10/11	0	105	8	34	919	280	1028	624	326	57	2	2
11/12	3	30	35	135	233	2738	558	429	433	15	0	10
12/13	1	65	130	752	320	415	2860	2329	1885	1665	2	8
13/14	6	145	213	197	1459	892	1773	515	2158			

INFORMATIEF DOCUMENT

Bijlage 11 - Tabel 8

Blankaartgebied en volledige IJzerbroeken
Maandmaxima Pijlstaart
Op basis van alle beschikbare tellingen

	JUL	AUG	SEP	OKT	NOV	DEC	JAN	FEB	MAA	APR	MEI	JUN
86/87				0	0	2	1	25	112	2	0	0
87/88	0	1	4	36	42	14	39	159	185	27	2	1
88/89	1	1	11	10	5	10	9	49	228	16	0	0
89/90	1	1	5	5	5	2	20	255	72	6	0	0
90/91	0	1	28	81	11	11	51	28	50	18	0	1
91/92	0	4	37	18	258	169	11	89	121	86	7	1
92/93	0	1	6	4	23	55	58	89	28	11	0	0
93/94	1	2	7	53	4	40	218	418	664	9	2	0
94/95	0	4	3	2	21	43	261	894	869	29	0	0
95/96	0	0	0	28	8	15	62	29	92	7	0	0
96/97	0	0	2	4	3	27	4	49	17	5	0	0
97/98	0	0	0	7	25	20	111	38	156	11	0	0
98/99	0	0	1	6	217	119	95	41	45	13	0	0
99/00	0	9	3	233	34	4	138	162	403	57	0	0
00/01	0	0	1	22	1153	603	285	662	745	280	0	0
01/02	0	0	1314	1207	307	182	308	283	2325	116	2	0
02/03	0	0	0	17	152	128	652	315	80	23	0	0
03/04	0	0	0	6	4	14	102	29	94	9	0	0
04/05	0	0	11	65	0	29	7	181	154	11	0	0
05/06	0	2	20	9	14	58	12	272	34	2	0	0
06/07	0	0	2	3	21	123	28	92	37	3	0	0
07/08	0	0	0	8	9	54	16	11	30	0	1	0
08/09	0	0	7	6	136	27	38	49	21	1	0	0
09/10	0	0	0	0	1	382	52	42	171	2	0	0
10/11	0	1	0	3	125	8	40	56	134	8	0	0
11/12	0	0	0	2	6	192	6	2	435	0	0	0
12/13	0	0	0	8	7	14	162	174	721	498	0	0
13/14	0	0	4	5	48	18	74	229	231			

INFORMATIEDOCUMENT

Bijlage 11 - Tabel 9

Blankaartgebied en volledige IJzerbroeken
Maandmaxima Slobeend
Op basis van alle beschikbare tellingen

	JUL	AUG	SEP	OKT	NOV	DEC	JAN	FEB	MAA	APR	MEI	JUN
86/87				198	195	91	151	24	88	79	19	8
87/88	125	202	385	550	178	66	62	130	224	239	41	118
88/89	229	403	281	265	278	134	78	70	256	157	24	47
89/90	168	78	172	283	326	77	141	318	151	62	25	64
90/91	102	143	354	424	208	178	234	231	122	134	53	11
91/92	76	216	423	349	856	788	94	90	216	227	17	8
92/93	29	275	764	448	252	425	55	45	48	69	11	0
93/94	40	204	275	406	138	67	165	164	258	210	13	0
94/95	0	94	115	161	234	190	176	509	806	297	13	0
95/96	22	56	151	280	177	114	111	106	210	536	13	0
96/97	1	27	206	299	79	307	8	35	177	185	10	0
97/98	3	7	77	181	283	85	100	90	308	129	7	0
98/99	11	57	144	223	611	381	269	164	313	170	13	0
99/00	29	73	268	336	109	226	489	112	511	220	9	2
00/01	14	83	161	337	1609	1582	292	689	1509	1258	43	2
01/02	15	107	468	1270	787	1075	342	747	1017	1319	13	0
02/03	19	117	159	201	665	333	644	232	439	533	19	4
03/04	19	14	155	261	458	410	166	121	144	242	14	4
04/05	27	211	123	497	203	179	97	245	180	168	15	0
05/06	54	241	169	210	171	572	218	133	149	215	4	10
06/07	10	1	146	211	247	451	316	150	377	24	7	0
07/08	43	61	196	176	371	440	129	96	162	70	3	1
08/09	31	50	181	248	315	274	52	66	56	88	13	0
09/10	0	106	47	233	342	471	90	31	143	113	27	10
10/11	0	104	176	227	583	133	142	86	175	109	3	1
11/12	0	68	101	120	396	154	98	34	309	368	6	0
12/13	32	52	69	121	205	219	517	74	410	260	0	11
13/14	21	50	356	476	345	86	508	471	343			

INFORMATIEDOCUMENT

Bijlage 11 - Tabel 10

Waterspaarbekken Woumen-Merkem
Aantallen meeuwen op slaapplaats
Op basis van alle beschikbare tellingen

	29/01/2000	30/01/2001	27/01/2002	25/01/2003	24/01/2004	22/01/2005	23/01/2006	20/01/2007	26/01/2008		19/01/2013
Kokmeeuw	28000	18500	18000	29000	55000	32000	10000	18700	19500		2100
Stormmeeuw	42000	33500	66000	75000	84000	26000	29000	29500	46000		15700
Zilvermeeuw	1050	4230	2840	2100	1280	1100	2290	380 (1380)	3190		590
Kleine Mantelmeeuw	10	7	12	11	20	10	23	18	32		5
Grote Mantelmeeuw	10	45	58	7	10	10	3	8	10		10
Geelpootmeeuw	0	0	0	0	2	0	0	8	0		0
Zwartkopmeeuw	0	1	2	1	0	0	0	2	0		0
Totaalaantal meeuwen	**71070**	**56283**	**86912**	**106119**	**140312**	**59120**	**41316**	**48236**	**68732**		**18405**

INFORMATIEF DOCUMENT

Bijlage 12 - Afkortingen- en begrippenlijst

Afkortingen

ANB: Agentschap Voor Natuur en Bos

GEN: Grote Eenheden Natuur

GENO: Grote Eenheden Natuur in Ontwikkeling

IVON: Integraal Verwevings- en Ondersteunend Netwerk

NVBG: Natuurverbindingsgebieden

NVWG: Natuurverwevingsgebieden

N2000: Natura-2000

RBB: Regionaal Belangrijke Biotopen

SBZ: Speciale Beschermingszone

SBZ-H: Habitatrichtlijngebied - speciale beschermingszones in het kader van de Habitatrichtlijn

SBZ-V: Vogelrichtlijngebied - speciale beschermingszones in het kader van de Vogelrichtlijn

VEN: Vlaams Ecologisch Netwerk

Begrippenlijst

Agentschap Voor Natuur en Bos: Het Agentschap voor Natuur en Bos is het Agentschap van de Vlaamse Overheid dat instaat voor het beleid, het duurzaam beheren en versterken van natuur, bos en groen in Vlaanderen, samen met alle partners

Bekkenbeheerplan: Het bekkenbeheerplan bepaalt het integraal waterbeleid voor het desbetreffende bekken. Het is een beleidsplan dat tevens de voorgenomen acties, maatregelen, middelen en termijnen bepaalt om de doelstellingen ervan te bereiken. Het geeft nadere uitvoering aan de waterbeleidsnota en, in voorkomend geval, het toepasselijke stroomgebiedbeheerplan

Doortrekkende en overwinterende watervogels: Niet-broedende watervogelsoorten die regelmatig of occasioneel in internationaal belangrijke aantallen voorkomen in Vlaanderen en/of die opgenomen zijn op de Bijlage I van de Vogelrichtlijn

Ecoregio: Een ecoregio is een streek die in fysisch-geografisch (bodemeigenschappen, reliëf) en ecologisch (natuur en milieu) opzicht min of meer gelijkaardig is. Vooral het klimaat, het ontstaan van het reliëf en de bodem zijn bepalend voor de natuurtypes die in een bepaalde ecoregio van nature kunnen voorkomen.

Grote Eenheden Natuur: Een grote eenheid natuur is een aaneengesloten gebied met hoge biologische waarde en hoge biologische potentie, waar de natuurfunctie bovengeschikt is aan de andere functies. Deze gebieden vormen samen met de 'Grote Eenheden Natuur in Ontwikkeling' het Vlaams Ecologisch Netwerk

Grote Eenheden Natuur in Ontwikkeling: Een grote eenheid natuur is een aaneengesloten gebied met minder hoge biologische waarde of een sterk versnipperde natuur met hoge waarde, maar steeds met een hoge biologische potentie. De natuurfunctie is bovengeschikt is aan de andere functies. Door geschikt beheer kan dit gebied evolueren naar een gebied met hoge biologische waarde. Deze gebieden vormen samen met de 'Grote Eenheden Natuur' het Vlaams Ecologisch Netwerk

Habitatrichtlijn: Richtlijn 92/43/EEG van 21 mei 1992 inzake de instandhouding van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna.

INFORMATIEF DOCUMENT

Deze richtlijn is gericht op het waarborgen van de biologische diversiteit door het in stand houden van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna op het Europese grondgebied van de lidstaten van de Europese Unie.

Aan de lidstaten wordt opgelegd om speciale beschermingszones aan te duiden voor bepaalde habitats en soorten van communautair belang, die worden opgesomd in de Bijlagen I en II van de richtlijn. Deze zones worden Habitatrichtlijngebieden genoemd of, afgekort, SBZ-H (speciale beschermingszones in het kader van de Habitatrichtlijn)

Habitatrichtlijngebied: Zie Habitatrichtlijn

Habitattypes van de Bijlage I: Dit zijn de natuurlijke habitattypes van Bijlage I van het decreet Natuurbehoud waarvoor de aanwijzing van speciale beschermingszones vereist is (= Bijlage I van de Habitatrichtlijn)

Integraal Verwevings- en Ondersteunend Netwerk: Voor de instandhouding, ondersteuning en versterking van de natuurkernen wordt voorzien in de afbakening van Natuurverwevingsgebieden. Zij vormen als het ware een beschermende jas voor de natuurkernen. Voor de verbinding van de verschillende natuurkernen worden natuurverbindingsgebieden afgebakend. Samen vormen deze gebieden het IVON: het Integraal Verwevings- en Ondersteunend Netwerk. In deze gebieden worden bijkomende kansen gegeven aan planten en dieren. Andere functies zoals landbouw, recreatie, bosbouw, wonen, … mogen hierdoor niet in het gedrang komen.

Minimum structuurareaal: De oppervlakte die noodzakelijk is om alle ontwikkelingsfasen van een bepaald bostype te kunnen omvatten

Montreux lijst: De *Montreux record* is een instrument van de Ramsar-Conventie om de Ramsargebieden te identificeren waar negatieve veranderingen in de ecologische karakteristieken optreden en die hiervoor bijzondere aandacht vergen vanuit beschermingsoogpunt. Voor de gebieden die op de Montreux lijst staan is een ganse procedure uitgewerkt die beschreven wordt in: http://www.ramsar.org/sites/default/files/documents/library/guidelines_for_operation_of_the_montreux_record_e.pdf. Het uiteindelijke doel is dat er in nauw onderling overleg tussen het Ramsarbureau en het betrokken land herstelmaatregelen voorgesteld en uitgevoerd kunnen worden waardoor het gebied opnieuw kan verwijderd worden van de lijst.

Natura-2000: Alle speciale beschermingszones (SBZ) samen vormen een Europees ecologisch netwerk, 'Natura 2000' genaamd. In deze Speciale Beschermingszones moeten deze Europees te beschermen soorten en habitats op een duurzame manier in stand gehouden worden, zo mogelijk in harmonie met de traditionele vormen van landgebruik waaraan hun aanwezigheid niet zelden te danken is. In Vlaanderen werden 104.888 ha speciale beschermingszone op basis van de Habitatrichtlijn en 98.423 ha op basis van de Vogelrichtlijn aangemeld bij Europa. Door de overlap vormt dit samen een netwerk van 166.187 ha

Natuurverbindingsgebieden: De natuurverbindingsgebieden worden aangeduid in die gebieden die van belang zijn voor de migratie van dieren en zelfs planten tussen de gebieden van het Vlaams Ecologisch Netwerk (VEN). Vaak zijn ze lijnvormig of strookvormig. Ze bestaan vooral uit een aaneenschakeling van kleine landschapselementen zoals houtkanten en hagen, beken en poelen. Vleermuizen bijvoorbeeld volgen netwerken van hagen, bomenrijen en dergelijke terwijl ze 's nachts van hun slaapplaatsen naar hun jachtterreinen vliegen.
Het beleid van de overheid is er dan ook vooral opgericht om die verbindingsfunctie te bewaren en te verbeteren. Zo kan ze stimulerende maatregelen treffen om die kleine landschapselementen en kleine natuurelementen beter te onderhouden, te herstellen of opnieuw aan te leggen.
De afbakening en invulling van deze natuurverbindingsgebieden is de verantwoordelijkheid van de provincies

Natuurverwevingsgebieden: In natuurverwevingsgebieden kan de natuur duurzaam in stand gehouden worden zonder dat dit zware gevolgen heeft voor andere functies zoals landbouw, bosbouw of recreatie. Deze functies verdringen op hun beurt de bestaande natuurwaarden niet. In natuurverwevingsgebieden is de natuur dus evenwaardig aan de andere functies. Voorbeelden hiervan zijn recreatiebossen, overstromingsgebieden, weidevogelgraslanden en kleinschalige landbouwlandschappen met verspreide, meestal kleinere natuurgebieden.
Vaak sluiten deze natuurverwevingsgebieden aan op de gebieden van het Vlaams Ecologisch Netwerk (VEN). Door hun ligging vormen ze dan een buffer tegen nadelige invloeden van buitenaf voor de belangrijkere en/of kwetsbaardere gebieden van het VEN.

WERKDOCUMENT

De natuurverwevingsgebieden vormen samen met de natuurverbindingsgebieden het Integraal Verwevend en Ondersteunend Netwerk (IVON)

Regionaal Belangrijke Biotopen: Biotopen die niet opgenomen zijn in de Bijlage I van de habitatrichtlijn maar die in Vlaanderen wel een bescherming genieten, ondermeer via de regelgeving rond het verbod en de vergunningsplicht voor vegetatiewijziging

Soorten van de Bijlage II: Dit zijn de dier- en plantensoorten van Bijlage II van het decreet Natuurbehoud die voorkomen in Vlaanderen (= Bijlage II van de Habitatrichtlijn)

Soorten van de Bijlage III: Dit zijn de Europees bedreigde plant- en diersoorten van Bijlage III van het decreet Natuurbehoud die over het hele grondgebied moeten worden beschermd (= soorten uit de bijlage IV van de habitatrichtlijn)

Soorten van de Bijlage IV: Vogelsoorten van Bijlage IV van het decreet Natuurbehoud waarvoor speciale beschermingszones moeten worden aangewezen (=Vogelsoorten uit de Bijlage I van de Vogelrichtlijn)

Speciale Beschermingszone: Zie Natura-2000

Vlaams Ecologisch Netwerk: De Vlaamse overheid neemt op dit moment tal van initiatieven voor het behoud en de ontwikkeling van onze omgeving. Om de open ruimte in de toekomst veilig te stellen, wordt door de Vlaamse overheid onder meer een Vlaams Ecologisch Netwerk (VEN) uitgetekend. Een geheel van de mooiste plekjes natuur in Vlaanderen waar de natuur extra beschermd wordt en gebruikers en eigenaars bijkomende middelen en mogelijkheden krijgen om mee te bouwen aan een natuur- en mensvriendelijke omgeving.
Het VEN vormt met haar grote aaneengesloten gebieden de ruggengraat van de toekomstige natuurlijke structuur (netwerken) in Vlaanderen. Het bestaat uit de Grote Eenheden Natuur (GEN) en Grote Eenheden Natuur in Ontwikkeling (GENO)

Vogelrichtlijn: Richtlijn 79/409/EEG van 2 april 1979 inzake het behoud van de vogelstand.
In 1979 zag een eerste Europese richtlijn inzake natuurbehoud het levenslicht: de Vogelrichtlijn. Deze richtlijn is gericht op de instandhouding van alle vogelsoorten die natuurlijk in het wild voorkomen op het Europese grondgebied van de lidstaten van de Europese Unie. Zij heeft betrekking op de bescherming, het beheer, de regulering en de exploitatie van deze soorten.
Europa legt haar lidstaten op om speciale beschermingszones aan te duiden voor bepaalde soorten die worden opgesomd in Bijlage I van de richtlijn. Deze zones worden Vogelrichtlijngebieden genoemd of, afgekort, SBZ-V (speciale beschermingszones in het kader van de Vogelrichtlijn)

Vogelrichtlijngebied: Zie Vogelrichtlijn

INFORMATIEF DOCUMENT

Bijlage 13 - Referentielijst

ADRIAENS D., ADRIAENS T., AMEEUW G. (Ed.) (2008). Ontwikkeling van criteria voor de beoordeling van de lokale staat van instandhouding van de habitatrichtlijnsoorten.[INBO.R.2008.35]. Rapporten van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, 2008(35). Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek: Brussel : Belgium. 217 pp.

ADRIAENS P. & AMEEUW G. (red) (2008). Ontwikkeling van criteria voor de beoordeling van de lokale staat van instandhouding van de vogelrichtlijnsoorten. Rapporten van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek 2008 (36). Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, Brussel, pp. 21-23.

AGENTSCHAP VOOR NATUUR EN BOS (2015). Soortenbeschermingsprogramma voor de kwartelkoning (Crex crex), Brussel, 2015, 163p.

AGENTSCHAP VOOR NATUUR EN BOS (2016). Soortenbeschermingsprogramma voor de roerdomp (Botaurus stellaris), 2016, Brussel, 155 blz.

AMEEUW, G., ADRIAENS, P., DEVOS, K., ADRIAENS, D., ANSELIN, A., VERMEERSCH, G. & SPANOGHE, G. (2008). Biotoopomschrijving en densiteiten van enkele oppervlaktebehoevende Europese Richtlijnsoorten in Vlaanderen. Advies van het Instituut voor Natuur en Bosonderzoek. INBO.A.2008.191. 15pp.

DE RYCKE, A., DEVOS, K. & DECLEER, K. (2001). Verkennende ecologische gebiedsvisie voor de IJzervallei: eindrapport (+ kaartenbijlage) – in opdracht van en in samenwerking met de Administratie Waterwegen en Zeewezen. Rapport van het Instituut voor Natuurbehoud 2001.06.

DE SAEGER S., GUELINCKX R. , VAN DAM G., OOSTERLYNCK P., VAN HOVE M., WILS C. & PAELINCKX D. (red.) (2014). Biologische Waarderingskaart en Natura 2000 Habitatkaart, uitgave 2014. Rapporten van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek 2014 (INBO.R.1698392).

DE SAEGER S., PAELINCKX D., DEMOLDER H., DENYS L., PACKET J., THOMAES A. & VANDEKERKHOVE K. (2008). Sleutel voor het karteren van NATURA2000 habitattypen in Vlaanderen, grotendeels vertrekkende van de karteringseenheden van de Biologische Waarderingskaart, versie 5. Intern Rapport INBO.IR.2008.23. Instituut voor Natuur- en bosonderzoek, Brussel.

DE SAEGER, S. & PAELINCKX, D. (2011). Advies betreffende de definitie van het Natura 2000 habitattype 6510. Advies van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek INBO.A.2011.13, Brussel, 19 pp.

DECLEER, K. (red.) (2007). Europees beschermde natuur in Vlaanderen en het Belgisch deel van de Noordzee. Habitattypen / Dier- en plantensoorten. Mededelingen van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek INBO M.2007.01, Brussel, 584 pp.

DEVOS, K., VAN THUYNE, G., PACKET, J., SPEYBROECK, J., GYSELINGS, R., BELPAIRE, C., COECK, J. & VRIENS, L. (2014). Advies betreffende de instandhoudingsdoelstellingen voor het Vogelrichtlijngebied 'De IJzervallei'. Advies van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek INBO.A.3119, 33pp.

DEVOS, K., AMEEUW, G. & DECLEER, K. (2006). De 'Staat van instandhouding van het Blankaartgebied' (vogelrichtlijngebied IJzervallei). Advies van het Instituut voor Natuurbehoud A.2006.45, Brussel, 30 pp.

DEVOS, K., DESMET, E. & ROBBE, I. (2014). Opmerkelijke aantallen pleisterende Grutto's in Vlaanderen tijdens de voorjaarstrek van 2013. Natuur.oriolus 80(1)-26-30.

DEVOS, K., GOETHALS, V., AMEEUW, G., DE RYCKE, A. & DECLEER, K. (2006). Instandhoudingdoelstellingen voor het Europees Vogelrichtlijngebied 'IJzervallei' (en het Blankaartbekken in het bijzonder). Advies van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek INBO.A.2006.150, Brussel, 100 pp.

INFORMATIEF DOCUMENT

PAELINCKX, D., DE SAEGER, S., OOSTERLYNCK, P., DEMOLDER, H., GUELINCKX, R., LEYSSEN, A., VAN HOVE, M., WEYEMBERGH, G., WILS, C., VRIENS, L., T'JOLLYN, F., VAN ORMELINGEN, J., BOSCH, H., VAN DE MAELE, J., ERENS, G., ADAMS, Y., DE KNIJF, G., BERTEN, B., PROVOOST, S., THOMAES, A., VANDEKERKHOVE, K., DENYS, L., PACKET, J., VAN DAM, G., VERHEIRSTRAETEN, M. (2009). Habitatkaart, versie 5.2. : indicatieve situering van de Natura 2000 habitats en de regionaal belangrijke biotopen. Integratie en bewerking van de Biologische Waarderingskaart, versie 2. Rapporten van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, 2009(4). Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek: Brussel : Belgium. 92 pp.

PAELINCKX, D., SANNEN, K., GOETHALS, V., LOUETTE, G., RUTTEN, J. & HOFFMANN, M. (red.) (2009). Gewestelijke doelstellingen voor de habitats en soorten van de Europese Habitat- en Vogelrichtlijn voor Vlaanderen. Mededelingen van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek INBO.M.2009.6, Brussel, 669 p.

PROVOOST T. & DENOLF H. (red.) (2015). Recreatieve Gebiedsvisie voor de IJzer- en de Handzamevallei. Westtoer abp, 217pp (+bijlages).

T'JOLLYN, F., BOSCH, H., DEMOLDER, H., DE SAEGER, S., LEYSSEN, A., THOMAES, A., WOUTERS, J., PAELINCKX, D. & HOFFMANN, M. (2009). Criteria voor de beoordeling van de lokale staat van instandhouding van de NATURA 2000-habitattypen, versie 2.0. Rapporten van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek 2009 (46). Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, Brussel.

VAN DE SIJPE M. (2003). Meervleermuis Myotis dasycneme. In: Verkem et al. (2003). Zoogdieren in Vlaanderen. Ecologie en verspreiding van 1987 tot 2002. Natuurpunt Studie & JNM-Zoogdierenwerkgroep, Mechelen & Gent, België, p. 111-117.

VAN HOYDONCK, G. (2004). Modellering oppervlaktewater- en grondwaterstromen en bijhorende nutriëntenvrachten naar het natuurreservaat 'de Blankaart'. Haskoning Belgium BVBA, Mechelen.

VAN UYTVANCK, J. & DE BLUST, G. (reds.) (2012). Handboek voor beheerders – Europese natuurdoelstellingen op het terrein. Deel I. Habitats, Instituut voor natuur- en bosonderzoek (INBO) / Lannoo: Brussel, 302pp.

VAN UYTVANCK, J. & GOETHALS, V. (reds.) (2014). Handboek voor beheerders – Europese natuurdoelstellingen op het terrein. Deel II. Soorten, Instituut voor natuur- en bosonderzoek (INBO) / Lannoo: Brussel, 348pp.

VAN VESSEM J. & KUIJKEN E. (1986). Overzicht van de voorgestelde speciale beschermingszones in Vlaanderen voor het behoud van de vogelstand (E.G.-Richtlijn 79/409/EEG van 2 april 1979). Instituut voor Natuurbehoud, Hasselt, 94pp.

WES (2007). Onderzoek ruimte voor toerisme en rereatie in Vlaanderen – eindrapport. In opdracht van Toerisme Vlaanderen. 233pp.

ZWAENEPOEL A. & VERHAEGHE F. (Red. 2011). De Broeken van de IJzer- en Handzamevallei. Uitg. OC-ANB, 350pp.

ZWAENEPOEL A., TERMOTE J., COSYNS E., VANHECKE L., VAN ORMELINGEN J., DERYCKE, A. & VANDAMME D. (2009). TWOL- Onderzoek naar historische wijzigingen in milieu-omstandigheden en beheer van de overstromingsgraslanden in IJzer- en Handzamevallei ten behoeve van het natuurbeheer en de natuurontwikkeling. WVI. 1486pp.

INFORMATIEF DOCUMENT